Bedömningskriterier för slutbedömningen i den grundläggande utbildningen

Borgå stad, i kraft fr.o.m. 1.8.2026

Innehåll

MÅNGSIDIG KOMPETENS I ÅRSKURS 7–9 11

Mångsidiga kompetensområden 11

MODERSMÅL OCH LITTERATUR 1

Lärokursens uppdrag i årskurs 7–9 1

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9 1

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9 1

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9 2

Årskurs 7 4

Årskurs 8 9

Årskurs 9 15

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 7–9 29

Lokala preciseringar 31

SVENSKA SOM ANDRASPRÅK OCH LITTERATUR 36

Lärokursens uppdrag i årskurs 7–9 36

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9 36

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9 36

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9 37

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 7–9 38

Årskurs 7 39

Årskurs 8 45

Årskurs 9 52

DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET, FINSKA 60

Finska, A -lärokurs 60

A-lärokurs i finska i årskurs 7–9 60

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9 ... 60
Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9 ... 61
Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9 ... 61
Årskurs 7 ... 63
Årskurs 8 ... 69
Årskurs 9 ... 78
Centralt innehåll för A-lärokurs i finska ... 87
Lokala preciseringar ... 87
finska, modersmålsinriktad A -lärokurs ... 91
A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9 ... 91
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9 ... 91
Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9 ... 92
Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9 ... 92
Årskurs 7 ... 94
Årskurs 8 ... 100
Årskurs 9 ... 108
Centralt innehåll för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska ... 116
Lokala preciseringar ... 117
finska, B1 lärokurs ... 120
B1-lärokurs i finska i årskurs 7–9 ... 120
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9 ... 120
Bedömning av elevens lärande och kunnande i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9 ... 121
Årskurs 7 ... 123
Årskurs 8 ... 130
Årskurs 9 ... 137

FRÄMMANDE SPRÅK ... 144
ENGELSKA, A -LÄROKURS ... 144
A-LÄROKURS I ENGELSKA I ÅRSKURS 7–9 ... 144
MÅL FÖR LÄRMILJÖER OCH ARBETSSÄTT I A-LÄROKURSEN I ENGELSKA I ÅRSKURS 7–9 ... 144
HANDLEDNING, DIFFERENTIERING OCH STÖD I A-LÄROKURSEN I ENGELSKA I ÅRSKURS 7–9 ... 145
BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I A-LÄROKURSEN I ENGELSKA I ÅRSKURS 7–9 ... 145
ÅRSKURS 7 ... 147
ÅRSKURS 8 ... 153
ÅRSKURS 9 ... 161
CENTRALT INNEHÅLL FÖR ENGELSKA, A-LÄROKURS ... 169
LOKALA PRECISERINGAR ... 170
FRÄMMANDE SPRÅK, B2 -LÄROKURS ... 174
B2- LÄROKURS I FRÄMMANDE SPRÅK I ÅRSKURS 7–9 ... 174
MÅL FÖR LÄRMILJÖER OCH ARBETSSÄTT I B2- LÄROKURSEN I FRÄMMANDE SPRÅK I ÅRSKURS 7–9 ... 174
HANDLEDNING, DIFFERENTIERING OCH STÖD I B2- LÄROKURSEN I FRÄMMANDE SPRÅK I ÅRSKURS 7–9 ... 175
BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I B2- LÄROKURSEN I FRÄMMANDE SPRÅK I ÅRSKURS 7–9 ... 175
ÅRSKURS 8 ... 177
ÅRSKURS 9 ... 183
CENTRALT INNEHÅLL FÖR B2- LÄROKURSEN I FRÄMMANDE SPRÅK I ÅRSKURS 7–9 ... 189
LOKALA PRECISERINGAR: ... 189
MATEMATIK ... 191
LÄROÄMNETS UPPDRAG I ÅRSKURS 7-9 ... 191
MÅL FÖR LÄRMILJÖER OCH ARBETSSÄTT I MATEMATIK I ÅRSKURS 7–9 ... 191
HANDLEDNING, DIFFERENTIERING OCH STÖD I MATEMATIK I ÅRSKURS 7–9 ... 191
BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I MATEMATIK I ÅRSKURS 7–9 ... 192
ÅRSKURS 7 ... 194

ÅRSKURS 8 203
ÅRSKURS 9 214
CENTRALT INNEHÅLL MED LOKALA PRECISERINGAR SOM ANKNYTER TILL MÅLEN FÖR MATEMATIK I ÅRSKURS 7–9 225
BIOLOGI 230
LÄROÄMNETS UPPDRAG 230
MÅL FÖR LÄRMILJÖER OCH ARBETSSÄTT I BIOLOGI I ÅRSKURS 7–9 230
HANDLEDNING, DIFFERENTIERING OCH STÖD I BIOLOGI I ÅRSKURS 7–9 231
BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I BIOLOGI I ÅRSKURS 7–9 231
ÅRSKURS 7 233
ÅRSKURS 8 241
ÅRSKURS 9 249
CENTRALT INNEHÅLL FÖR BIOLOGI I ÅRSKURS 7–9 256
LOKALA PRECISERINGAR: 257
GEOGRAFI 260
LÄROÄMNETS UPPDRAG 260
MÅL FÖR LÄRMILJÖER OCH ARBETSSÄTT I GEOGRAFI I ÅRSKURS 7–9 260
HANDLEDNING, DIFFERENTIERING OCH STÖD I GEOGRAFI I ÅRSKURS 7–9 261
BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I GEOGRAFI I ÅRSKURS 7–9 261
ÅRSKURS 7 263
ÅRSKURS 8 270
ÅRSKURS 9 278
CENTRALT INNEHÅLL SOM ANKNYTER TILL MÅLEN FÖR GEOGRAFI I ÅRSKURS 7–9 288
LOKALA PRECISERINGAR: 289
FYSIK 292
LÄROÄMNETS UPPDRAG 292

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9 ... 293
Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9 ... 293
Bedömning av elevens lärande i fysik i årskurs 7–9 ... 293
ÅRSKURS 7 ... 295
ÅRSKURS 9 ... 301
Centralt innehåll med lokala preciseringar för årskurs 7 och 9 ... 311
KEMI ... 313
Läroämnets uppdrag ... 313
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i årskurs 7–9 ... 314
Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9 ... 314
Bedömning av elevens lärande och kunnande i kemi i årskurs 7–9 ... 314
ÅRSKURS 7 ... 316
ÅRSKURS 8 ... 321
Centrala innehåll med lokala preciseringar ... 331
HÄLSOKUNSKAP ... 334
Läroämnets uppdrag ... 334
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9 ... 334
Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9 ... 335
Bedömning av elevens lärande och kunnande i hälsokunskap i årskurs 7–9 ... 335
ÅRSKURS 7 ... 337
ÅRSKURS 8 ... 349
ÅRSKURS 9 ... 361
Centralt innehåll som anknyter till målen för hälsokunskap i årskurs 7–9 ... 372
Lokala preciseringar ... 373
RELIGION ... 377

Läroämnets uppdrag i årskurs 7–9 ... 377
De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9 ... 377
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7–9 ... 378
Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7–9 ... 378
Bedömning av elevens lärande och kunnande i religion i årskurs 7–9 ... 378
Årskurs 7 ... 380
Årskurs 8 ... 386
Årskurs 9 ... 392
Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurs 7–9 ... 396
Lokala preciseringar ... 397
Livsåskådningskunskap ... 399
Läroämnets uppdrag i årskurs 7–9 ... 399
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9 ... 399
Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9 ... 399
Bedömning av elevens lärande och kunnande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9 ... 399
Årskurs 7 ... 401
Årskurs 8 ... 404
Årskurs 9 ... 407
Centralt innehåll för livsåskådningskunskap ... 409
Lokala preciseringar ... 410
Historia ... 412
Läroämnets uppdrag i årskurs 7–9 ... 412
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7–9 ... 412
Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7–9 ... 412
Bedömning av elevens lärande och kunnande i historia i årskurs 7–9 ... 413
Årskurs 7 ... 414

ÅRSKURS 8 420
CENTRALT INNEHÅLL SOM ANKNYTER TILL MÅLEN FÖR HISTORIA I ÅRSKURS 7–9 426
SAMHÄLLSLÄRA 430
MÅL FÖR LÄRMILJÖER OCH ARBETSSÄTT I SAMHÄLLSLÄRA I ÅRSKURS 7–9 430
HANDLEDNING, DIFFERENTIERING OCH STÖD I SAMHÄLLSLÄRA I ÅRSKURS 7–9 430
BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I SAMHÄLLSLÄRA I ÅRSKURS 7–9 430
ÅRSKURS 9 432
CENTRALT INNEHÅLL SOM ANKNYTER TILL MÅLEN FÖR SAMHÄLLSLÄRA I ÅRSKURS 7–9 437
MUSIK 440
MÅL FÖR LÄRMILJÖER OCH ARBETSSÄTT I MUSIK I ÅRSKURS 7–9 440
HANDLEDNING, DIFFERENTIERING OCH STÖD I MUSIK I ÅRSKURS 7–9 440
BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I MUSIK I ÅRSKURS 7–9 441
ÅRSKURS 7 442
ÅRSKURS 8–9 447
CENTRALT INNEHÅLL SOM ANKNYTER TILL MÅLEN FÖR MUSIK I ÅRSKURS 7–9 452
LOKALA PRECISERINGAR 453
BILDKONST 458
LÄROÄMNETS UPPDRAG I ÅRSKURS 7–9 458
MÅL FÖR LÄRMILJÖER OCH ARBETSSÄTT I BILDKONST I ÅRSKURS 7–9 458
HANDLEDNING, DIFFERENTIERING OCH STÖD I BILDKONST I ÅRSKURS 7–9 458
BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I BILDKONST I ÅRSKURS 7–9 459
ÅRSKURS 7 461
ÅRSKURS 8 -9 (tillval) 465
CENTRALT INNEHÅLL SOM ANKNYTER TILL MÅLEN FÖR BILDKONST I ÅRSKURS 7–9 469
LOKALA PRECISERINGAR 470

SLÖJD ... 476
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 7–9 ... 476
Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7–9 ... 476
Bedömning av elevens lärande och kunnande i slöjd i årskurs 7–9 ... 477
ÅRSKURS 7 ... 478
ÅRSKURS 8 (tillval) ... 483
ÅRSKURS 9 (tillval) ... 486
Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurs 7–9 ... 489
Lokala preciseringar ... 490
GYMNASTIK ... 493
Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9 ... 493
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9 ... 493
Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9 ... 493
Bedömning av elevens lärande och kunnande i gymnastik i årskurs 7–9 ... 494
ÅRSKURS 7-9 (obligatorisk) ... 495
ÅRSKURS 8 (tillval) ... 501
ÅRSKURS 9 (tillval) ... 507
Centrala innehåll och lokala betoningar ... 512
HUSLIG EKONOMI ... 517
Läroämnets uppdrag ... 517
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7–9 ... 518
Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7–9 ... 518
Bedömning av elevens lärande och kunnande i huslig ekonomi i årskurs 7–9 ... 519
ÅRSKURS 7 ... 520
Centralt innehåll som anknyter till målen för huslig ekonomi i årskurs 7–9 ... 527

Lokala preciseringar 528
ELEVHANDLEDNING 533
Läroämnets uppdrag i årskurs 7–9 533
Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7–9 533
Handledning, intensifierad personlig elevhandledning och handledning för en elev som har behov av stöd i elevhandledningen i årskurs 7–9 534
Formativ bedömning av elevens lärande i elevhandledning i årskurs 7–9 535
Elevhandledning åk 7-9 537

Mångsidig kompetens i årskurs 7–9

Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att eleverna utvecklas. Å andra sidan ökar utmaningarna i fråga om samarbete mellan läroämnena och i skolvardagen. Skolan kan i bästa fall erbjuda en gemenskap som känns meningsfull för den unga som är i puberteten och där den unga får hjälp med att strukturera både sin egen utveckling och omvärlden. Det är särskilt viktigt att ge eleverna möjligheter att uppleva att de kan och lyckas för att på så sätt stärka deras självkänsla och att handleda varje elev att bli medveten om sina styrkor och att realistiskt se sina utvecklingsbehov.

Under dessa år fortsätter man att lägga grund för en hållbar livsstil och ett hållbart välbefinnande och reflekterar tillsammans med eleverna över sociala, samhälleliga och ekonomiska samt kulturella och ekologiska förutsättningar för hållbar utveckling. Undervisningen ska innehålla både praktiska och teoretiska exempel på sambandet mellan de olika aspekterna av hållbar utveckling och vad en hållbar livsstil i praktiken betyder.

Varje läroämne ska stödja utvecklingen av mångsidig kompetens på ett för läroämnet naturligt sätt. Att planera och genomföra de mångvetenskapliga lärområdena i samarbete med eleverna strävar i synnerhet till att utveckla och fördjupa mångsidig kompetens.

Mångsidiga kompetensområden

K1 Förmåga att tänka och lära sig

Skolarbetet ska stärka elevernas aktiva roll i lärprocessen och ge förutsättningar för positiva upplevelser och känslor som stödjer lärandet. Eleverna ska uppmuntras att ta ansvar för att ställa upp mål för sina studier, planera arbetet och utvärdera arbetsprocessen och resultatet. De ska lära sig att identifiera sina lärstrategier och studiestrategier och medvetet utveckla dem. Eleverna behöver redskap för att behålla sin uppmärksamhet och koncentration samt handledning för att använda teknik och andra hjälpmedel i sina studier.

Eleverna ska uppmuntras att lita på sig själva och sina uppfattningar, att motivera sina åsikter och att i skolarbetet tillämpa den kunskap de tillägnat sig utanför skolan. Det är viktigt att lära sig att lyssna till sig själv och till andra, att se saker med andras ögon och att

hitta alternativa och kreativa lösningar. Eleverna behöver uppmuntran att bemöta och hantera oklar och motstridig information. Olika sätt att skapa kunskap granskas tillsammans och eleverna ska uppmuntras att föra fram kunskaper som baserar sig på egna erfarenheter och reflektera kring hur de påverkar det egna sättet att tänka. Eleverna ska ges möjlighet att göra iakttagelser och träna sin observationsförmåga, att söka information på olika sätt och att kritiskt granska det innehåll som behandlas ur olika perspektiv. Eleverna ska uppmuntras att använda sin fantasi för att komma till insikt och skapa nytt, att fördomsfritt kombinera olika perspektiv samt att bygga ny kunskap och nya perspektiv. Elevernas egna idéer ska stödjas. Tankeförmågan ska dessutom utvecklas genom att skapa olika slags tillfällen för eleverna att lösa problem, både självständigt och gemensamt, att argumentera, dra slutsatser och upptäcka orsakssammanhang och samband mellan olika företeelser för att lära sig tänka systematiskt. Utvecklingen av etiskt tänkande ska stödjas med hjälp av diskussioner om rätt och fel, ett gott liv och dygder samt om etiska principer. Konst framkallar känslor och ger nya insikter och fördjupar således det etiska och estetiska tänkandet.

Experimentella, undersökande och aktiverande arbetssätt över läroämnesgränserna, för att undersöka företeelser som intresserar eleverna, utvecklar tankeförmågan och är också viktigt med tanke på motivationen att lära sig och valet av utbildning efter den grundläggande utbildningen. Under lektionerna i de olika läroämnena ska man reflektera över hur studierna och de egna tanke- och arbetssätten påverkar framtiden. Eleverna ska få hjälp med att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriärval och att göra ett motiverat val utgående från sina förutsättningar och intressen.

K2 Kulturell och kommunikativ kompetens

Eleverna ska i skolarbetet stödjas att utveckla en kulturell identitet och en kulturellt hållbar livsstil, som grundar sig på respekt för de mänskliga rättigheterna. Eleverna ska lära sig att se kulturell mångfald som en positiv resurs. Samtidigt handleds de att ge akt på hur kulturer, religioner och åskådningar påverkar samhället och vardagen och att fundera på frågor som strider mot de mänskliga rättigheterna och därför inte kan accepteras. I skolarbetet ska man systematiskt främja respekten och förtroendet för andra människogrupper och folkslag. Eleverna undersöker de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, vad de innebär och hur de förverkligas i världen.

Eleverna ska lära sig tyda kulturella budskap i omgivningen, lära känna och värdesätta sin livsmiljö och dess kulturarv och att identifiera värden som anknyter till det. Eleverna ska analysera mediemiljön och lära sig bedöma dess inverkan. De ska bekanta sig med kulturarvet på ett mångsidigt sätt och ta del i att bevara och utveckla det. Eleverna får möjligheter att uppleva och tolka konst, kultur och kulturarv och lära sig att inse vilken betydelse dessa har för individens och samhällets välbefinnande. Genom att samarbeta med olika aktörer ger skolan eleverna mångsidiga möjligheter att ge uttryck för sin kulturella kompetens och påverka till exempel genom konst.

Erfarenhet av kommunikation i och utanför skolan och av internationellt samarbete vidgar elevernas världsbild och utvecklar förmågan till dialog. Eleverna ska få öva sig att framföra sin åsikt på ett konstruktivt sätt och att tillämpa sina kunskaper vid framträdanden och i olika samarbets- och kommunikationssituationer. Eleverna ska lära sig att sätta sig in i andras situation, att bemöta andra människor med respekt och att följa god sed. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt. De ska också handledas att uppskatta och kontrollera sin kropp och använda den för att uttrycka känslor, åsikter, tankar och idéer. Skolarbetet ska erbjuda gott om möjligheter till kreativ verksamhet. Eleverna ska uppmuntras att i sitt arbete främja det estetiska och att njuta av dess olika uttrycksformer.

K3 Vardagskompetens

Elevernas självständighet ska stödjas i samarbete med hemmen. Eleverna ska handledas och uppmuntras att ta ansvar för sig själva, för andra och för vardagen. Eleverna ska ges mera möjligheter att vara med och planera och förverkliga skolarbetet och lärmiljön. Eleverna ska lära sig identifiera vilka faktorer som inverkar positivt respektive negativt på det egna och det gemensamma välbefinnandet och tillägna sig handlingssätt som främjar hälsa, välbefinnande, trygghet och säkerhet. Betydelsen av sömn och vila, en balanserad dagsrytm, motion, mångsidig kost, nykterhet och drogfrihet samt goda vanor ska ägnas särskild uppmärksamhet. Eleverna övar sina sociala färdigheter och utvecklingen av emotionella färdigheter stöds. Tillsammans går man igenom hur man bemöter och hanterar motstridiga känslor och tankar. Eleverna ska få färdigheter så att de kan skydda sitt privatliv och sin personliga integritet. De ska få lära sig att förutse och undvika farliga situationer och att handla ändamålsenligt i olyckssituationer. Eleverna ska lära sig att handla på ett hållbart och ansvarfullt sätt i trafiken, i synnerhet när de rör sig med cykel eller moped. Man ska också handleda eleverna att använda skyddsutrustning och betona vikten av att man är nykter och drogfri i trafiken.

I samband med undervisningen i olika läroämnen och i det övriga skolarbetet ska eleverna lära sig förstå den teknologiska utvecklingen samt teknologins mångfald och betydelse i det egna livet, skolan och samhället. De ska också lära sig att förstå tekniska funktionsprinciper och hur kostnader för teknik uppstår samt öva sig att använda teknik på ett ansvarsfullt sätt samt att utveckla och beskriva tekniska idéer. Tillsammans med eleverna ska man reflektera över etiska frågor och framtida möjligheter när det gäller teknik. Eleverna ska uppmanas att granska sina konsumtionsvanor ur ett hållbarhetsperspektiv, att granska reklam analytiskt och att vara kritiska och ansvarsfulla konsumenter. De ska handledas att stärka sina förutsättningar för att kunna planera och ta hand om sin egen ekonomi. Under den grundläggande utbildningen ska eleverna öva sig att göra hållbara val och tillägna sig en hållbar livsstil.

K4 Multilitteracitet

Eleverna ska handledas att fördjupa sin kompetens i multilitteracitet genom ett bredare utbud av olika texter i undervisningen i alla läroämnen. Med texter avses här olika slag av information som kommer till uttryck genom verbala, visuella, auditiva, numeriska eller kinestetiska symbolsystem eller genom kombinationer av dessa. Eleverna ska framför allt träna analytisk, kritisk och kulturell läskunnighet. Eleverna ska lära sig att mångsidigt använda sig av alla sina sinnen och alla sätt att lära sig. Eleverna ska öva sig att producera, tolka och förmedla kunskap på det sätt som är typiskt för varje läroämne och genom samarbete mellan läroämnena. Eleverna ska uppmuntras att använda sin kompetens i multilitteracitet också för att påverka och delta på olika sätt i sin livsmiljö, i medier och i samhället. Undervisningen ska ge eleverna gott om tillfällen att träna dessa färdigheter tillsammans.

Eleverna ska få möjlighet att vidareutveckla en mångsidig läskunnighet genom att mer och mer övergå till texter som används i olika situationer och i olika syften. Elevernas multilitteracitet ska fördjupas genom arbete med berättande, beskrivande, instruerande, argumenterande och förklarande textgenrer. Genom undervisningen ska man stärka elevernas kulturella, etiska och ekologiska läskunnighet. I undervisningen behandlas och tolkas även texter som berör arbetslivet. Konsumentkunskap och kunskaper i ekonomi utvecklas med hjälp av texter som mångsidigt behandlar ämnet och genom att eleverna blir vana att se i vilka sammanhang texterna används. Numerisk läskunnighet behövs till exempel när man bedömer hur tillförlitlig en gallup är eller hur förmånligt ett köperbjudande är. Eleverna ska handledas att utveckla sin visuella läskunnighet genom att använda olika bildtolkningsmetoder och framställningssätt.

Mediekunskapen fördjupas genom att eleverna medverkar i och arbetar med olika medier. Eleverna ska uppmuntras att uttrycka sina åsikter med hjälp av olika kommunikations- och påverkningsmetoder.

K5 Digital kompetens

Användningen av digitala verktyg ska utgöra en naturlig del av elevens och gruppens lärande. Eleverna ska fördjupa sina färdigheter och utnyttja det de lärt sig utanför skolan. De ska få en bild av hur digitala verktyg kan utnyttjas i undervisningen i olika läroämnen, i senare studier och i arbetslivet samt för att verka och påverka i samhället. I samband med skoluppgifterna funderar man över betydelsen av informations- och kommunikationsteknik i samhället och hur informations- och kommunikationstekniken påverkar hållbar utveckling.

Praktiska färdigheter och egen produktion: Eleverna ska lära sig att på eget initiativ använda digitala verktyg i olika skoluppgifter och välja lämpliga arbetssätt och verktyg för olika uppgifter. Eleverna ska fördjupa sin uppfattning om enligt vilken logik olika apparater, program och tjänster används och fungerar. De ska öva sig att systematisera, organisera och att dela filer samt att skapa olika digitala produkter självständigt och tillsammans med andra. Eleverna ska öva sig att programmera som en del av studierna i olika läroämnen.

Ansvarsfulla och trygga arbetssätt: Eleverna ska lära sig att använda digitala verktyg på ett tryggt och etiskt hållbart sätt. De ska lära sig hur man skyddar sig mot eventuella informationssäkerhetsrisker och undviker att information försvinner. För att lära sig handla ansvarsfullt ska man reflektera över vad till exempel begreppen datasekretess och upphovsrätt betyder och vilka följderna av ansvarslöst och olagligt förfarande kan vara. Eleverna ska uppmuntras att tillägna sig hälsosamma och ergonomiska arbetssätt.

Informationssökning samt undersökande och kreativa arbetssätt: Eleverna ska lära sig att söka och producera information och att använda informationskällor på ett mångsidigt sätt som underlag för undersökande och kreativt arbete. Samtidigt ska de öva sig att vara källkritiska och lära sig att bedöma sitt eget och andras sätt att arbeta och producera information samt hur olika söktjänster och databaser fungerar och producerar information.

Kommunikation och nätverksbildning: Sociala medietjänster ska användas i undervisningen för att eleverna ska inse vad samarbete och kommunikation betyder för lärandet, för undersökande arbete och för att kunna skapa något nytt. Eleverna ska lära sig använda olika medier och kommunikationsstilar på ett ändamålsenligt sätt. Eleverna övar sig att använda digitala verktyg för internationell kommunikation och lär sig förstå dess betydelse, möjligheter och risker i en global värld.

K6 Arbetslivskompetens och entreprenörskap

Undervisningen ska främja elevernas intresse och positiva attityd till arbete och arbetslivet och stärka deras kunskapsunderlag inom området. Eleverna ska lära känna näringslivet i närmiljön och dess särdrag och centrala verksamhetsområden. Det är viktigt att eleverna senast i detta skede får erfarenhet av arbetslivet och av att samarbeta med aktörer utanför skolan för att de även ska få öva att uppföra sig och samarbeta på det sätt som förutsätts i arbetslivet samt inse betydelsen av språkkunskaper och kommunikativa färdigheter. Skolarbetet ska omfatta arbetsformer som ger eleverna möjlighet att få insikt i olika yrken och branscher samt företagsverksamhet. Sådana arbetsformer är bl.a. praktisk arbetsorientering, diskussioner med personer som besöker skolan, besök på företag och i olika organisationer samt övningsföretag och volontärarbete.

I skolan ska projektarbete och nätverksbildning tränas, såväl i den egna skolan, i närmiljön och nationellt som i mån av möjlighet också internationellt. Eleverna lär sig i praktiska undervisningssituationer att planera arbetsprocesser, formulera hypoteser, testa olika alternativ, dra slutsatser och hitta nya lösningar om situationen förändras. Samtidigt lär de sig ta itu med uppgifter på ett företagsamt sätt, att förutse eventuella svårigheter i arbetet, att bedöma och ta kontrollerade risker, att hantera misslyckanden och besvikelser samt att målmedvetet slutföra arbetet. På det viset får eleverna möjligheter att genom egna erfarenheter lära sig inse vad arbete, företagsamhet och entreprenörskap betyder i skolgemenskapen och i samhället. Eleverna ska handledas att ta reda på studie- och arbetsmöjligheter och karriäralternativ. De ska uppmuntras att lägga märke till och utveckla sina färdigheter, styrkor och intressen och att göra motiverade förnuftiga val i fråga om studier och arbete samtidigt som de är medvetna om sina egna förutsättningar och den inverkan som traditionella könsroller och övriga rollmodeller har.

K7 Förmåga att delta, påverka och bidra till en hållbar framtid

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att stärka och fördjupa sitt intresse för gemensamma och samhälleliga frågor och att öva sig att delta som medlemmar i ett demokratiskt samhälle. Att på olika sätt delta i den egna klassgemenskapen, olika undervisningsgrupper, elevkåren och hela skolgemenskapen och därigenom bli hörd och uppskattad, hjälper eleverna att inse och lära sig hur man kan påverka. Eleverna ska få kunskaper och erfarenheter av hur man deltar i samhällsnyttig verksamhet, till exempel vänelevsverksamhet, miljöaktiviteter eller volontärarbete, eller påverkar via medier, konst, den offentliga sektorn, medborgarorganisationer och politiska partier. Erfarenheterna stödjer elevernas självkänsla och lär dem att ta egna initiativ och våga handla ansvarsfullt. Genom att delta kan eleverna öva sig att uttrycka sina åsikter konstruktivt, att söka lösningar tillsammans med andra och att reflektera över olika handlingssätts berättigande ur olika perspektiv. De lär sig att förhandla, jämka och lösa konflikter. Samarbetsprojekt och konkreta handlingar till förmån för miljön och andra människor breddar ansvarsområdet.

Eleverna ska lära sig förstå betydelsen av sina val och handlingar för dem själva, den närmaste omgivningen, samhället och naturen. Man ska tillsammans fundera på sambandet mellan det förflutna, nutid och framtid och olika framtidsalternativ. Eleverna ska få lära sig bedöma såväl sina egna som gruppens och samhällets verksamhetssätt och verksamhetsstruktur och korrigera dem så att de främjar ett hållbart välbefinnande. Eleverna ska under den grundläggande utbildningen bilda sig en uppfattning om varför studier och delaktighet är viktiga, vad en hållbar livsstil betyder och hur kunskaperna som inhämtas i skolan kan användas för att bygga en hållbar framtid.

Modersmål och litteratur

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 är det speciella uppdraget för undervisningen att stödja eleverna i att utveckla allt mer mångsidig kompetens i att lära sig och kommunicera och att utveckla en bredare kompetens i multilitteracitet. Eleverna utvecklar och breddar sin språkliga medvetenhet, sin textvärld och sin kulturella kompetens. Inom undervisningen handleder man eleverna att anpassa sitt språkbruk till situationen och att uttrycka sig och kommunicera i olika kontexter. Även språkliga och kommunikativa färdigheter som behövs i de fortsatta studierna och i arbetslivet ligger i fokus. Inom litteraturundervisningen sporrar man eleverna till mångsidiga läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga

inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla målområden är lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7–9. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på såväl muntliga och skriftliga prov på kunnande som på lärarens observationer i olika lärsituationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på kunnande på ett mångsidigt sätt. Färdigheter för självvärdering och kamratrespons utvecklas som en del den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i modersmål och litteratur avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i modersmål och litteratur då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i modersmål och litteratur som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för modersmål och litteratur. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i modersmål och litteratur och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i modersmål och litteratur och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att kommunicera						
M3 handleda eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama (I1)	Eleven breddar sina färdigheter att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och vid uppträdanden inför publik.	Förmåga att framträda	Eleven kan framföra ett kort anförande om ett för hen bekant och konkret ämne. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.	Eleven kan framföra ett enkelt, förberett anförande. Eleven kan uttrycka sig tydligt.	Eleven kan framföra ett förberett anförande och anpassa det till sina åhörare. Eleven kan uttrycka sig på ett för situationen ändamålsenligt sätt.	Eleven kan framföra ett förberett anförande, också om ett krävande ämne. Eleven kan uttrycka sig mångsidigt och anpassa sin kommunikation enligt åhörare och syfte.
Att tolka texter						
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och	Eleven utvecklar strategier och metakognitiva färdigheter som	Förmåga att förstå texter och identifiera	Eleven kan använda någon enkel lässtrategi	Eleven kan använda sig av	Eleven kan välja lässtrategier som är	Eleven kan använda för situationen

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas (I2)	behövs för att kunna läsa och lär sig att bedöma sina utvecklingsbehov.	egna styrkor och utvecklingsområden	för att förstå text. Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsbehov som berör läsning hos sig själv.	några lässtrategier. Eleven kan beskriva sig själv som läsare och identifiera några styrkor och utvecklingsbehov.	lämpade för texttypen. Eleven kan redogöra för sin läsfärdighet och beskriva sina styrkor och svagheter.	ändamålsenliga lässtrategier. Eleven kan utvärdera sina läsfärdigheter och reflektera över hur de kan utvecklas.
M6 att erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter (I2)	Eleven lär sig att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter.	Multilitteracitet och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan läsa enkla skönlitterära, fakta- och medietexter i olika former.	Eleven kan välja, använda och läsa olika slag av texter men håller sig främst till välbekanta textgenrer.	Eleven kan välja, använda och tolka texter som representerar olika textgenrer.	Eleven kan välja, använda, tolka och utvärdera också för hen själv nya typer av texter.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av visuell, audiovisuell, och skriven text och dela med sig av dem samt fördjupa elevens förståelse av särdrag inom fiktionen (I2)	Eleven bekantar sig med fiktiva texter i olika former som är nya för hen själv. Eleven breddar sina erfarenheter av visuell, audiovisuell och skriven text och delar med sig av dem samt fördjupar sin förståelse av särdrag inom fiktionen.	Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter	Eleven kan redogöra för handlingen i en enkel fiktiv text och nämna enstaka särdrag inom fiktionen.	Eleven kan beskriva särdrag inom fiktiv text och göra iakttagelser om särdrag inom fiktionen.	Eleven kan redogöra för fiktiva texter i olika former. Eleven kan använda några centrala begrepp och identifiera särdrag och berättartekniska grepp som är typiska för fiktivt språk och uttryck.	Eleven kan analysera fiktiva texter i olika former med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan tolka fiktiva texter och reflektera över deras mångtydighet.
Att producera texter						
M12 handleda eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda	Eleven utvecklar sina textproduktionsprocesser och producerar text tillsammans	Förmåga att behärska textproduktionsprocesser	Eleven kan samla idéer och producera text enligt modell eller med	Eleven kan planera och producera text både	Eleven kan bearbeta textens struktur och språkdräkt utgående från respons.	Eleven kan självständigt och mångsidigt bearbeta textens uttryck och struktur.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent (I3)	med andra, stärker sin förmåga att ge och ta emot respons samt utvärderar sig själv som textproducent.		hjälp av stödfrågor. Eleven kan ge knapphändig eller ensidig respons och ta emot respons.	individuellt och i grupp. Eleven kan ge respons och slumpmässigt utnyttja den respons hen får i sin egen textproduktion.	Eleven kan ge konstruktiv respons åt andra och i olika skeden av textproduktionsprocessen utnyttja den respons hen själv får.	Eleven kan ge respons som främjar textbearbetning och tillämpa den respons hen får i utvecklingen av den egna textproduktionsfärdigheten.
M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens för att producera text samt fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, och stärka	Eleven utvecklar och stärker sin skrivfärdighet både för hand och med hjälp av digitala verktyg och fördjupar sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform. Eleven	Förmåga att producera begriplig text och behärska skriftspråkets konventioner	Eleven kan producera enkel text vars budskap man förstår. Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt i	Eleven kan producera text som i huvudsak är lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text i stycken och fästa uppmärksamhet	Eleven kan producera text som är smidig och lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa	Eleven kan producera en sammanhängande och åskådlig text. Eleven kan använda textbindningsmetoder mångsidigt och använda mångsidiga menings- och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
elevens kompetens i standardspråket genom att öka hens kunskap om skriftspråkets konventioner (I3)	stärker sin kompetens i standardspråket.		huvudsak skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	vid menings- och satsbyggnad samt följa flera av standardspråkets skriftspråks normer.	uppmärksamhet vid ordval samt i huvudsak följa standardspråkets skriftspråksnormer i sin textproduktion och -bearbetning. Eleven kan flytande skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	satsbyggnader och fästa uppmärksamhet vid textens uttrycksätt samt följa standardspråkets skriftspråksnormer.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att kommunicera						
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val (I1)	Eleven breddar sin förmåga att kommunicera i grupp och utvecklar sin förmåga att motivera sina synpunkter.	Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan lyssna på andra och deltar i samtalet. Eleven kan uttrycka sin åsikt samt ge någon slags motivering till den.	Eleven kan ta hänsyn till andras synpunkter i den egna kommunikationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt sakligt och presentera enkla motiveringar till den.	Eleven kan föra diskussionen vidare i sina egna inlägg. Eleven kan uttrycka sina åsikter klart och motivera dem tämligen mångsidigt.	Eleven kan tolka andras inlägg och syftet med dem, samt anpassa sin egen kommunikation enligt situationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt på ett för situationen ändamålsenligt sätt och motivera den övertygande.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att tolka texter						
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att bedöma flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt (I2)	Eleven lär sig att bedöma flera olika källor för att få information och använda informationen på ett ändamålsenligt sätt.	Färdigheter i informationssökning och källkritik	Eleven kan söka enskild information i givna källor. Eleven kan nämna några drag som utmärker en tillförlitlig källa.	Eleven kan använda självklara källor för att söka information. Eleven kan beskriva källans tillförlitlighet.	Eleven kan beskriva de centrala delarna i informationssökning, söka olika källor och hitta information i dem. Eleven kan bedöma tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika källor.	Eleven kan agera i informationssökningens olika processer. Eleven kan använda mångsidiga källor och söka information i dem på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan reflektera över faktorer som anknyter till källornas tillförlitlighet och informationens ändamålsenlighet samt

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						motivera sina val av källor.
Att producera texter						
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt stödja eleven i att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent (I3)	Eleven lär sig att uttrycka sina tankar genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent.	Förmåga att producera texter, också multimodala, och utveckla färdigheterna som textproducent	Eleven kan producera enkla texter enligt modell. Eleven kan nämna någon styrka eller något utvecklingsbehov hos sig själv som textproducent.	Eleven kan producera olika typer av texter enligt instruktioner. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent och nämna några styrkor eller utvecklingsbehov.	Eleven kan producera texter enligt givet syfte. Eleven kan redogöra för sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent.	Eleven kan på ett kreativt sätt producera texter enligt situation och ändamål. Eleven kan utvärdera sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent och reflektera över hur de kan utvecklas.
M14 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera	Eleven stärker sin förmåga att hantera och använda information.	Förmåga att presentera och använda	Eleven kan göra en enkel sammanfattning	Eleven kan göra enkla anteckningar samt	Eleven kan göra mångsidiga anteckningar och	Eleven kan kombinera information från flera

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
information och tillämpa sina kunskaper och att använda sig av flera olika källor och göra källhänvisningar i sin egen text, samt vägleda eleven att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer (I3)	Eleven använder sig av flera olika källor samt behärskar källhänvisningsteknik. Eleven tränar sin förmåga att respektera personlig integritet och följa upphovsrättsliga normer i olika miljöer.	information samt etisk kommunikation	utifrån det eleven hört, läst eller sett. Eleven kan mekaniskt och på ett enkelt sätt använda källor i sina texter. Eleven följer upphovsrättsliga normer och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.	källhänvisningar enligt modell.	sammanfatta information hen samlat. Eleven hänvisar till källor på ett korrekt sätt.	olika källor i sina texter.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att förstå språk, litteratur och kultur						
M15 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem (I4)	Eleven fördjupar sin språkliga medvetenhet och sitt intresse för språkliga fenomen, känner igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och förstår betydelsen av språkliga val och följderna av dem.	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Eleven kan göra enkla iakttagelser om särdrag i text. Eleven kan nämna några vanliga skillnader mellan skriftspråk och talspråk eller vardagligt språk och standardspråk.	Eleven kan göra iakttagelser om särdrag i språk och text. Eleven kan beskriva språkliga variationer i olika situationer.	Eleven kan redogöra för olika språkvarianter och stildrag. Eleven kan reflektera över betydelsen och följderna av språkliga och textuella val.	Eleven kan analysera drag i texter, språkvarianter och stildrag. Eleven kan tillämpa information om följderna av språkliga val i sin egen kommunikation.
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och	Eleven lär känna den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Eleven lär	Förmåga att reflektera över betydelsen av språk och språkets ställning	Eleven kan nämna språk som talas i Finland samt något	Eleven kan beskriva svenska språkets ställning	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland.	Eleven kan reflektera över den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former (I4)	känna det svenska språket, dess historia och utveckling samt de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Eleven reflekterar över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet.		grannspråk till svenskan. Eleven kan nämna något drag som är typiskt för svenskan, berätta om sin språkliga vardag och modersmålets betydelse för hen.	bland andra språk. Eleven kan nämna centrala drag som är typiska för det svenska språket och beskriva de nordiska grannspråken och kulturen. Eleven kan beskriva modersmålets betydelse för individen.	Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket och placera det i en nordisk kulturell kontext. Eleven kan reflektera över modersmålets betydelse för identiteter.	individen och samhället. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket i relation till andra språk och förstår betydelsen av de språkliga och kulturella banden till övriga Norden. Eleven kan reflektera över modersmål som begrepp och dess betydelse för identitetsbygget.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att kommunicera						
M1 handleda eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och på ett konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer (I1)	Eleven utvecklar sin förmåga att agera i olika kommunikationssituationer.	Förmåga att agera i kommunikationssituationer	Eleven kan agera i en välbekant grupp och i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan agera ändamålsenligt i grupper och sedvanliga kommunikationssituationer.	Eleven kan agera konstruktivt i olika grupper och kommunikationssituationer.	Eleven kan agera konstruktivt i många slags grupper, också i krävande kommunikationssituationer.
M2 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter och sina	Eleven breddar sin förmåga att kommunicera i grupp och utvecklar sin förmåga att motivera sina synpunkter.	Förmåga att kommunicera i grupp	Eleven kan lyssna på andra och deltar i samtalet. Eleven kan uttrycka sin åsikt samt ge någon	Eleven kan ta hänsyn till andras synpunkter i den egna kommunikationen. Eleven kan uttrycka sin åsikt sakligt och	Eleven kan föra diskussionen vidare i sina egna inlägg. Eleven kan uttrycka sina åsikter klart och motivera dem	Eleven kan tolka andras inlägg och syftet med dem, samt anpassa sin egen kommunikation enligt situationen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
språkliga och kommunikativa val (I1)			slags motivering till den.	presentera enkla motiveringar till den.	tämligen mångsidigt.	Eleven kan uttrycka sin åsikt på ett för situationen ändamålsenligt sätt och motivera den övertygande.
M3 handleda eleven i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika slag av kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama (I1)	Eleven breddar sina färdigheter att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och vid uppträdanden inför publik.	Förmåga att framträda	Eleven kan framföra ett kort anförande om ett för hen bekant och konkret ämne. Eleven kan uttrycka sig förståeligt.	Eleven kan framföra ett enkelt, förberett anförande. Eleven kan uttrycka sig tydligt.	Eleven kan framföra ett förberett anförande och anpassa det till sina åhörare. Eleven kan uttrycka sig på ett för situationen ändamålsenligt sätt.	Eleven kan framföra ett förberett anförande, också om ett krävande ämne. Eleven kan uttrycka sig mångsidigt och anpassa sin kommunikation enligt åhörare och syfte.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M4 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kommunikationsmiljöer, även multimediala (I1)	Eleven lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och utvecklingsområden.	Förmåga att utveckla kommunikativa färdigheter	Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsområde i sin kommunikation.	Eleven kan beskriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor och utvecklingsområden.	Eleven kan redogöra för sina kommunikativa färdigheter, beskriva sina styrkor och utvecklingsområden.	Eleven kan utvärdera sina kommunikativa färdigheter och styrkor och reflektera över hur de kan utvecklas.
Att tolka texter						
M5 handleda eleven i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå,	Eleven utvecklar strategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att kunna läsa och lär sig att	Förmåga att förstå texter och identifiera egna styrkor och utvecklingsområden	Eleven kan använda någon enkel lässtrategi för att förstå text.	Eleven kan använda sig av några lässtrategier. Eleven kan beskriva sig själv som läsare	Eleven kan välja lässtrategier som är lämpade för texttypen.	Eleven kan använda för situationen ändamålsenliga lässtrategier.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas (I2)	bedöma sina utvecklingsbehov.		Eleven kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsbehov som berör läsning hos sig själv.	och identifiera några styrkor och utvecklingsbehov.	Eleven kan redogöra för sin läsfärdighet och beskriva sina styrkor och svagheter.	Eleven kan utvärdera sina läsfärdigheter och reflektera över hur de kan utvecklas.
M6 att erbjuda eleven många olika möjligheter att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter (I2)	Eleven lär sig att välja, använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter.	Multilitteracitet och förmåga att bredda sin textvärld	Eleven kan läsa enkla skönlitterära, fakta- och medietexter i olika former.	Eleven kan välja, använda och läsa olika slag av texter men håller sig främst till välbekanta textgenrer.	Eleven kan välja, använda och tolka texter som representerar olika textgenrer.	Eleven kan välja, använda, tolka och utvärdera också för hen själv nya typer av texter.
M7 handleda eleven i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet och öva	Eleven lär sig analytisk och kritisk läsfärdighet, lär sig att göra iakttagelser	Förmåga att analysera och tolka fakta- och medietexter	Eleven kan plocka ut centralt innehåll ur en text med hjälp av stödfrågor.	Eleven kan särskilja huvudpunkterna i en text och beskriva	Eleven kan redogöra för textens syfte, målgrupp och betydelse.	Eleven kan tolka och reflektera över textens betydelse

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
sin förmåga att göra iakttagelser i texter och att tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet (I2)	om fakta- och medietexter och tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp.		Eleven kan nämna några språkliga eller textuella drag i någon enkel textgenre.	ändamålen med den. Eleven kan beskriva språkliga och textuella drag i vanliga textgenrer.	Eleven kan redogöra för typiska drag för textgenrer och beskriva dem med hjälp av några centrala begrepp.	och bedöma textens påverkan. Eleven kan analysera typiska drag för textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp och bedöma texter i relation till deras syfte och ändamål.
M8 sporra eleven att utveckla sin förmåga att bedöma flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt (I2)	Eleven lär sig att bedöma flera olika källor för att få informa-tion och använda informationen på ett ändamålsenligt sätt.	Färdigheter i informationssökning och källkritik	Eleven kan söka enskild informa-tion i givna källor. Eleven kan nämna några drag som utmärker en tillförlitlig källa.	Eleven kan använda självklara källor för att söka information. Eleven kan beskriva källans tillförlitlighet.	Eleven kan beskriva de centrala delarna i infor-mationssökning, söka olika källor och hitta information i dem. Eleven kan bedöma tillförlitligheten och	Eleven kan agera i informationssökningens olika processer. Eleven kan använda mångsidiga källor och söka infor-mation i dem på ett

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					ändamålsenligheten i olika källor.	ändamålsenligt sätt. Eleven kan reflektera över faktorer som anknyter till källornas tillförlitlighet och informationens ändamålsenlighet samt motivera sina val av källor.
M9 väcka elevens intresse för nya slag av fiktiva texter och litteratur, bredda elevens erfarenheter av visuell, audiovisuell, och skriven text och	Eleven bekantar sig med fiktiva texter i olika former som är nya för hen själv. Eleven breddar sina erfarenheter av visuell, audiovisuell och skriven text och	Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter	Eleven kan redogöra för handlingen i en enkel fiktiv text och nämna enstaka särdrag inom fiktionen.	Eleven kan beskriva särdrag inom fiktiv text och göra iakttagelser om särdrag inom fiktionen.	Eleven kan redogöra för fiktiva texter i olika former. Eleven kan använda några centrala begrepp och identifiera särdrag och	Eleven kan analysera fiktiva texter i olika former med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan tolka fiktiva texter och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
dela med sig av dem samt fördjupa elevens förståelse av särdrag inom fiktionen (I2)	delar med sig av dem samt fördjupar sin förståelse av särdrag inom fiktionen.				berättartekniska grepp som är typiska för fiktivt språk och uttryck.	reflektera över deras mångtydighet.
Att producera texter						
M10 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt stödja eleven i att identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent (I3)	Eleven lär sig att uttrycka sina tankar genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov som textproducent.	Förmåga att producera texter, också multimodala, och utveckla färdigheterna som textproducent	Eleven kan producera enkla texter enligt modell. Eleven kan nämna någon styrka eller något utvecklingsbehov hos sig själv som textproducent.	Eleven kan producera olika typer av texter enligt instruktioner. Eleven kan beskriva sig själv som textproducent och nämna några styrkor eller utvecklingsbehov.	Eleven kan producera texter enligt givet syfte. Eleven kan redogöra för sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent.	Eleven kan på ett kreativt sätt producera texter enligt situation och ändamål. Eleven kan utvärdera sina styrkor och utvecklingsområden som textproducent och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						reflektera över hur de kan utvecklas.
M11 erbjuda eleven möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt diskuterande och ställningstagande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa eleven att välja det uttrycksätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation (I3)	Eleven lär sig att producera berättande, beskrivande, instruerande, diskuterande och ställningstagande texter, också i multimediala miljöer, och lär sig att välja ett uttryckssätt som är lämpligt för textgenren och situationen.	Förmåga att behärska textgenrer	Eleven kan med hjälp av modeller producera berättande och beskrivande texter som är enkla och konkreta. Texterna utgår från bekanta ämnen.	Eleven kan producera instruerande och enkla ställningstagande texter och kan med hjälp av modeller använda uttryckssätt som är typiska för dem.	Eleven kan producera diskuterande och olika ställningstagande texter och använda uttryckssätt som kännetecknar dem.	Eleven kan självständigt producera olika slags texter och använder mångsidiga uttryckssätt som kännetecknar dem.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M12 handleda eleven i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda eleven möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra eleven att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa eleven att utvärdera sig själv som textproducent (I3)	Eleven utvecklar sina textproduktionsprocesser och producerar text tillsammans med andra, stärker sin förmåga att ge och ta emot respons samt utvärderar sig själv som textproducent.	Förmåga att behärska textproduktionsprocesser	Eleven kan samla idéer och producera text enligt modell eller med hjälp av stödfrågor. Eleven kan ge knapphändig eller ensidig respons och ta emot respons.	Eleven kan planera och producera text både individuellt och i grupp. Eleven kan ge respons och slutmässigt utnyttja den respons hen får i sin egen textproduktion.	Eleven kan bearbeta textens struktur och språkdräkt utgående från respons. Eleven kan ge konstruktiv respons åt andra och i olika skeden av textproduktionsprocessen utnyttja den respons hen själv får.	Eleven kan självständigt och mångsidigt bearbeta textens uttryck och struktur. Eleven kan ge respons som främjar textbearbetning och tillämpa den respons hen får i utvecklingen av den egna textproduktionsfärdigheten.
M13 handleda eleven att utveckla sin skrivfärdighet och digitala kompetens för att producera	Eleven utvecklar och stärker sin skrivfärdighet både för hand och med hjälp av digitala verktyg	Förmåga att producera begriplig text och behärska skriftspråkets konventioner	Eleven kan producera enkel text vars budskap man förstår.	Eleven kan producera text som i huvudsak är lätt att förstå.	Eleven kan producera text som är smidig och lätt att förstå.	Eleven kan producera en sammanhängande och åskådlig text.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
text samt fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, och stärka elevens kompetens i standardspråket genom att öka hens kunskap om skriftspråkets konventioner (I3)	och fördjupar sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform. Eleven stärker sin kompetens i standardspråket.		Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt i huvudsak skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven kan strukturera sin text i stycken och fästa uppmärksamhet vid menings- och satsbyggnad samt följa flera av standardspråkets skriftspråksnormer.	Eleven kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt i huvudsak följa standardspråkets skriftspråksnormer i sin textproduktion och -bearbetning. Eleven kan flytande skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven kan använda textbindningsmetoder mångsidigt och använda mångsidiga menings- och satsbyggnader och fästa uppmärksamhet vid textens uttryckssätt samt följa standardspråkets skriftspråksnormer.
M14 handleda eleven att utveckla sin förmåga att hantera information och tillämpa sina	Eleven stärker sin förmåga att hantera och använda information. Eleven använder sig av	Förmåga att presentera och använda information samt	Eleven kan göra en enkel sammanfattning utifrån det	Eleven kan göra enkla anteckningar samt	Eleven kan göra mångsidiga anteckningar och	Eleven kan kombinera information från flera olika källor i sina texter.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kunskaper och att använda sig av flera olika källor och göra källhänvisningar i sin egen text, samt vägleda eleven att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer (I3)	flera olika källor samt behärskar källhänvisningsteknik. Eleven tränar sin förmåga att respektera personlig integritet och följa upphovsrättsliga normer i olika miljöer.	etisk kommunikation	eleven hört, läst eller sett. Eleven kan mekaniskt och på ett enkelt sätt använda källor i sina texter. Eleven följer upphovsrättsliga normer och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.	källhänvisningar enligt modell.	sammanfatta information hen samlat. Eleven hänvisar till källor på ett korrekt sätt.	

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att förstå språk, litteratur och kultur						
M15 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem (I4)	Eleven fördjupar sin språkliga medvetenhet och sitt intresse för språkliga fenomen, känner igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och förstår betydelsen av språkliga val och följderna av dem.	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Eleven kan göra enkla iakttagelser om särdrag i text. Eleven kan nämna några vanliga skillnader mellan skriftspråk och talspråk eller vardagligt språk och standardspråk.	Eleven kan göra iakttagelser om särdrag i språk och text. Eleven kan beskriva språkliga variationer i olika situationer.	Eleven kan redogöra för olika språkvarianter och stildrag. Eleven kan reflektera över betydelsen och följderna av språkliga och textuella val.	Eleven kan analysera drag i texter, språkvarianter och stildrag. Eleven kan tillämpa information om följderna av språkliga val i sin egen kommunikation.
M16 sporra eleven att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att	Eleven vidgar sin litteraturkunskap, lär känna litteraturens historia och modern	Litteraturkunskap och läsintresse	Eleven kan nämna litterära huvudgenrer.	Eleven kan beskriva typiska drag för litterära huvudgenrer.	Eleven kan beskriva mångfalden inom skönlitteraturen.	Eleven kan analysera mångfalden inom

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
eleven lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa eleven att reflektera över litteraturens och kulturens betydelse i sitt eget liv samt ge eleven möjlighet att både själv ta del av och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser (I4)	litteratur samt olika litterära genrer.		Eleven har läst några skönlitterära verk, till exempel noveller.	Eleven kan ge exempel på verk som hör till huvudgenrerna. Eleven har läst en del av de verk som man läsårsvis kommit överens om.	Eleven kan nämna litteraturens olika skeden och kan koppla några verk och författare till dessa. Eleven har läst de verk som man läsårsvis kommit överens om.	skönlitteraturen som en del av kulturen. Eleven kan beskriva litteraturens olika skeden samt centrala stildrag och nämna centrala författare och verk som hör till dessa skeden. Eleven har mångsidig kunskap om litteratur.
M17 bidra till att eleven lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de	Eleven lär känna den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Eleven lär känna det	Förmåga att reflektera över betydelsen av språk och språkets ställning	Eleven kan nämna språk som talas i Finland samt något grannspråk till svenskan.	Eleven kan beskriva svenska språkets ställning bland andra språk.	Eleven kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland.	Eleven kan reflektera över den språkliga och kulturella mångfaldens

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja eleven i att reflektera över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra eleven att aktivt producera och konsumera kultur i olika former (I4)	svenska språket, dess historia och utveckling samt de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Eleven reflekterar över det egna modersmålets betydelse och sin språkliga och kulturella identitet.		Eleven kan nämna något drag som är typiskt för svenskan, berätta om sin språkliga vardag och modersmålets betydelse för hen.	Eleven kan nämna centrala drag som är typiska för det svenska språket och beskriva de nordiska grannspråken och kulturen. Eleven kan beskriva modersmålets betydelse för individen.	Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket och placera det i en nordisk kulturell kontext. Eleven kan reflektera över modersmålets betydelse för identiteter.	betydelse för individen och samhället. Eleven kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket i relation till andra språk och förstår betydelsen av de språkliga och kulturella banden till övriga Norden. Eleven kan reflektera över modersmål som begrepp och dess betydelse för identitetsbygget.

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska och litteratur i årskurs 7–9

I1 Att kommunicera: Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer, även utanför skolan. De ökar sin medvetenhet om betydelsen av sina egna och andras kommunikativa val. De tränar sig i att lyssna och tala genom att utbyta idéer, argumentera, förhandla och lösa problem, övar sig i att motivera sina åsikter och analysera sina styrkor och utvecklingsområden som kommunikatörer. De bekantar sig också med teatern som konstform och med teaterns uttrycksmedel genom dramaövningar. Eleverna får övning i att använda olika retoriska medel då de kommunicerar. De övar sig i att hålla förberedda muntliga anföranden och presentationer och att åskådliggöra det de vill kommunicera. De övar sig även att utvärdera sina egna kommunikativa färdigheter och analysera vilka färdigheter som bör utvecklas.

I2 Att tolka texter: Elevernas texttolkningsförmåga fördjupas genom att de läser, analyserar och tolkar fiktiva texter och faktatexter i olika former: litteratur, faktatexter och texter i tryckta, elektroniska och audiovisuella medier. De funderar över texters olika syften och mottagare och får öva sig att ställa frågor till de texter de arbetar med. Eleverna fördjupar sin läsförståelse genom att förutspå en texts innehåll, sammanfatta det centrala i en text, dra slutsatser och formulera frågor utifrån en text, omformulera texter och ställa ny information i relation till sin tidigare kunskap. De iakttar även sin egen läsutveckling. Eleverna bekantar sig också med olika slag av förklarande och argumenterande texter och de språkliga drag som är utmärkande för dessa textgenrer. Eleverna ska kunna skilja mellan åsikter och fakta, referat och argumentation, peka på förhållanden mellan företeelser och hur man uttrycker t.ex. förhållningssätt och effektivitet. De reflekterar över texters syfte och målgrupp och ställer läsarkritiska frågor till texterna. Då eleverna läser litteratur reflekterar de över sina egna livserfarenheter i relation till det de läst och analyserar sina läsupplevelser. De vidgar sitt läsande från ungdomslitteratur till allmän litteratur, både fiktion och fakta. De analyserar även texter som kombinerar bild, ljud och text och uttrycksätten i sådana texter. De övar sig att analysera och tolka litteratur och lär sig använda nya begrepp för detta. De lär sig om symboler

och bildspråk och fördjupar sin kännedom om berättarteknik. De bekantar sig med informationssökningens olika faser, med olika informationskällor och hur man bedömer tillförlitligheten hos olika källor.

I3 Att producera texter: Eleverna producerar fiktiva och icke-fiktiva texter i olika former: språkliga, visuella, audiovisuella och webbtexter. De övar sig att producera texter steg för steg och att ge och ta emot respons i olika skeden av textproduktionsprocessen. De övar sig i att avgöra syftet med olika texter och att använda kriterier för att bedöma texter. Eleverna studerar textuella, språkliga och visuella drag som är typiska för berättande, beskrivande, instruerande och speciellt förklarande och argumenterande texter och utnyttjar denna kunskap då de producerar egna texter. De lär sig anpassa textinnehållet och språket i sina texter för olika syften och målgrupper och att ta emot och ge respons under olika faser av textproduktionen. Eleverna undersöker olika element i skriftspråket och de övar sig i att dra nytta av denna kunskap då de producerar egna texter. Eleverna fördjupar även sina kunskaper om standardskriftspråket. De lär sig identifiera stycken, menings- och satsstrukturer, att undersöka olika sätt att uttrycka förhållanden mellan företeelser samt att känna igen olika register och stildrag. De undersöker olika tidsformer och laborerar med dessa i sina egna texter. De bekantar sig med förkortningar, främmande ord och sifferuttryck och lär sig använda alla dessa kännetecken då de skapar egna texter. Eleverna förbättrar sin förmåga att producera texter som behövs i studierna, såsom att referera, göra sammandrag och anteckningar och att använda källor och källhänvisningar i sina egna texter och de lär sig även om upphovsrätt och etisk webbkommunikation.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna använder och analyserar på mer avancerad nivå språkliga strukturer, de nordiska grannspråken, kulturella fenomen samt litteratur inom många olika genrer och medier i en mångkulturell omvärld. Eleverna tolkar texter och deras språkliga uppbyggnad, betydelser och syften och använder gängse begrepp för att diskutera språkliga drag och sociokulturella fenomen. Eleverna fördjupar sina kunskaper om det skrivna standardspråket, olika stilnivåer och svenska språkets satsbyggnad med fokus på ordföljd, struktur, sats, satsdelar och mening. De svenska språkdragen analyseras även genom kontrastiv jämförelse med andra språk. Eleverna bekantar sig med det svenska språkets utveckling och historia, med språkbruket i Finland och Norden och regionala varianter i svenskan i Finland. De undersöker hur olika språk påverkar varandras ordförråd och namnskick. Eleverna bekantar sig med kulturbegreppet och med olika former av kultur såsom folklore, film, teater, muntlig tradition och olika slag av mediekultur. De

vidgar sin kultursfär till hela Finland, Sverige och det övriga Norden och även till andra länder och kulturer i världen. Eleverna diskuterar etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och i olika språksituationer. De bekantar sig med olika skeden inom finlandssvensk, annan finländsk och svensk litteratur, med ungdomsböcker och klassiska och moderna verk samt faktaböcker. Eleverna övar sig även i att analysera och tolka litteratur, de laborerar med litteraturens huvudgenrer, några undergenrer och stilriktningar och blir vana att använda sig av textanalytiska begrepp. Eleverna uppmuntras att använda bibliotekstjänster både aktivt och mångsidigt.

Lokala preciseringar

Åk 7

I1 Att kommunicera

- Att uttrycka en åsikt och motivera den. Att lyssna synligt och aktivt. Öva sig i att diskutera konstruktivt och att kunna förhandla, t.ex. i ett grupparbete. Presentera grupparbeten och sammanfatta diskussioner muntligt.
- Olika dramaövningar, t.ex. stillbild, skriva i roll, tolka en dikt genom att läsa upp den i grupp.
- Hålla en förberedd presentation och i den beakta publiken, både när det gäller innehåll och språk. Retoriska medel: betoning, pauser, upprepning, ljudstyrka.

I2 Att tolka texter

- Berättelsens byggstenar. Öva sig i att diskutera fiktiva texter med utgångspunkt i huvudkaraktär, miljö, tid, problem och kronologi. Läsa kortare texter tillsammans och hela romaner enligt eget val. Reflektera över skönlitteratur som lästs.
- Överblick av olika romangenrer. Fördjupning i t.ex. spekulativ fiktion.
- Läsa och diskutera syftet med olika faktatexter: instruktion, beskrivande text, berättande text och instruerande text.

- Olika typer av källor och att bedöma tillförlitligheten hos dem. Förstå skillnaden mellan åsikt och fakta.
- Lässtrategier: att nyttja rubriker, bilder, diagram, sammanfattningar osv. Att förutspå vad en text handlar om.

I3 Att producera texter

- Skriva olika typer av texter t.ex. berättelser och instruktioner.
- Skriva olika dikter, även sådana där de utnyttjar det visuella.
- Öva sig i att sammanfatta och referera texter, att göra anteckningar.
- Begrepp: styckesindelning, nyckelmening, nyckelord.

Åk 8

I1 Att kommunicera

- Att resonera och argumentera, också i mer abstrakta frågor. Uttrycka sig på olika sätt i olika situationer. Hur ordvalet påverkar mottagaren (värdeladdade ord, modalitet osv.)
- Fortsätta öva att lyssna och reagera sakligt på åsikter som framförs. Hur kan man bidra till att ett grupparbete löper smidigt?
- Öva på att framträda inför publik.
- Ge kamratrespons enligt givna kriterier, på ett sakligt sätt.
- Teatern som konstform genom dramaövningar. Göra en nyhetssändning.

I2 Att tolka texter

- Läsa olika medietexter (både traditionella tidningstexter, elektroniska och audiovisuella) samt diskutera syfte och målgrupp. Objektivt och subjektivt. Att förhålla sig kritiskt till texter på nätet. Fejknyheter. Vad innebär yttrandefrihet?
- Använda olika slags källor för att söka information och att kunna förhålla sig till informationen på ett ändamålsenligt sätt.
- Reklam
- Läsa kortare fiktiva texter och reflektera över hur man kan skapa spänning på olika sätt.
- Läsa ungdomsromaner, oftast enligt eget val, och reflektera över sin läsning.
- Begrepp: notis, nyhet, ingress, brödtext, reportage.

I3 Att producera texter

- Skriva medietexter (t.ex. notis, reportage),faktatexter (t.ex. argumenterande och berättande)fiktiva texter (t.ex. en spännande inledning).
- Texter där man kombinerar ord och bild, t.ex.reklam eller ett nytt bokomslag.
- Skriva fullständiga meningar och visa samband i texter, t.ex. genom bindeord. Tidsform i texter. Atthänvisa till källor, citera och referera.
- Reflektera över egna texter och ge kamratresponsenligt givna anvisningar.

Åk 9

I1 Att kommunicera

- Retorik och argumentation. Olika slag av argument. Retoriska medel. Hålla ett argumenterande tal.
- Hålla en förberedd presentation, medkällhänvisningar.
- Reflektera över sig själv som talare.

I2 Att tolka texter

- Novellen som genre. Läsa olika noveller, diskuteraoch reflektera över dem.
- Tema, berättarteknik, synvinkel, symbol.
- Läsa ungdomsromaner enligt eget val. Reflektera över böckerna och den egna läsningen.
- Läsa delar ur levnadsskildringar och diskutera fakta och fiktion.

I3 Att producera texter

- Skriva olika slag av texter, t.ex. bokrecension, argumenterande text och noveller.
- Att hänvisa till källor.
- Reflektera över egna texter och ge kamratresponsenligt anvisningar.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur

- Finlandssvenskhet. Språklig variation: dialekter,slang, finlandismer, språkriktighet. Finlandssvensklitteratur.

Åk 7–9

Dessutom tas detta upp i någon av årskurserna 7–9:

I2 Att tolka texter

Läsa och tolka dikter. Begrepp: anafor, allitteration,slutrim, strof, versrad, metafor, liknelse, personifikation.

I3 Att producera texter

Skriva en självbiografisk text.

I4 Att förstå språk, kultur och litteratur

- Svenskans utveckling och de nordiska språken.
- Bekanta sig med nordisk litteratur och kultur.
- Svenska språkets satsbyggnad och struktur.

Svenska som andraspråk och litteratur

Lärokursens uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9 är det särskilda målet för undervisningen att befästa och bredda elevernas färdigheter i svenska, lärstrategier, förmåga att kommunicera samt multilitteracitet. Undervisingen tar fasta på elevernas språkfärdigheter och styrkor. Elevernas språkkunskaper, textrepertoar och kulturkännedom vidgas. Undervisningen utvecklar elevernas färdigheter för fortsatta studier, samhället och arbetslivet. I litteraturundervisningen uppmuntras eleverna att läsa mångsidigt och analytiskt samt att få läsupplevelser.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

Målet är att skapa en social lärmiljö som utvecklar förmågan att lära sig och erbjuder gott om språklig stimulans samt möjligheter att söka, använda och producera information, även om stora texthelheter och även i multimediala miljöer. Lärmiljön i modersmål ska även innefatta kultur- och medieutbudet utanför skolan. Arbetssätten ska väljas så att läsförståelsestrategierna stärks och textproduktionsprocesserna blir smidigare. Eleverna ska producera texter individuellt och tillsammans, också med hjälp av kommunikationsteknik. Undervisningen ska integreras med hjälp av process- och projektarbete och arbetssätten ska väljas så att de olika innehållsområdena integreras naturligt med varandra. Drama ska integreras i olika innehållsområden, i synnerhet i litteraturundervisningen och i undervisningen i andra läroämnen. Undervisningen i modersmål och litteratur kan på ett naturligt sätt samordnas med till exempel undervisningen i främmande språk, historia, geografi och bildkonst. Genom kommunikationsövningar stärks varje elevs uppfattning om sitt sätt att kommunicera.

Handledning, differentiering och stöd i läroämnet modermål och litteratur i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja varje elevs lärande i och utanför skolan genom att hjälpa hen att hitta och använda lämpliga studiestrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på elevernas läsfärdighet och sätt att läsa, och att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också

handledas att röra sig tryggt och ansvarsfullt i medievärlden. Individuell handledning och respons ska ges för att utveckla elevens kommunikativa färdigheter och förmåga att producera texter. Eleverna ska få handledning och stöd vid eventuella språkliga inlärningssvårigheter och för att lära sig begrepp och klä sina tankar i ord. Också språkligt begåvade elever ska utmanas att till exempel utveckla sin läskompetens och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem. Texterna och arbetssätten ska väljas så att eleverna bemöts jämlikt och jämställt oberoende av kön.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i läroämnet modersmål och litteratur i årskurs 7–9

I årskurs 7–9 ska bedömningen av elevens lärande vara mångsidig, riktgivande och uppmuntrande. En respons som är uppmuntrande och konstruktiv stärker elevernas motivation och hjälper dem att utveckla sina språkliga färdigheter samt att hitta sina egna styrkor. Eleverna ska kontinuerligt få information om sina studieframgångar och hur väl de presterat i förhållande till målen. Bedömningen ska bli en naturlig del av lärprocessen. Genom en stödjande och analyserande bedömning av elevernas kunskaper kan man hjälpa eleverna att bli medvetna om sina egna kunskaper och färdigheter och sina arbetsprocesser och ge dem verktyg för att utveckla dessa. Alla målområden är lika viktiga i bedömningen av elevens lärande i årkurserna 7–9. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på såväl muntliga och skriftliga prov på kunnande som på lärarens observationer i olika lärsituationer. Eleverna ska ges möjlighet att visa prov på kunnande på ett mångsidigt sätt. Färdigheter för självvärdering och kamratrespons utvecklas som en del den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i modersmål och litteratur avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i modersmål och litteratur då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i modersmål och litteratur som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för modersmål och litteratur. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av

kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i modersmål och litteratur och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i modersmål och litteratur och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Centralt innehåll som anknyter till målen för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur i årskurs 7–9

Eleverna lär sig språk- och kommunikationsfärdigheter och utvecklar sin förmåga att arbeta med texter genom att använda språk i olika situationer och arbeta mångsidigt med språk. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna får möjlighet att vidga de färdigheter som har en anknytning till språk, litteratur och övrig kultur på ett mångsidigt sätt. Innehållet ska stödja målsättningarna och utnyttja elevernas erfarenheter och lokala möjligheter. De enskilda innehållsområdena ska användas för att bilda helheter för de olika årskurserna.

ÅRSKURS 7

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att kommunicera						
M1 uppmuntra eleven att utveckla sina färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i samhället.	Eleven utvecklar sin färdigheter att handla målinriktat etiskt och konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och samhället.	Att utveckla kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i förutsebara kommunikationssituationer genom att lyssna aktivt.	Eleven deltar muntligt och på ett konstruktivt sätt i kommunikationssituationer i skolan.	Eleven främjar med sitt agerande en lyckad kommunikationssituation.	Eleven tar initiativ i olika kommunikationssituationer och anpassar sitt tal enligt situationen.
M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt.	Eleven utvecklar sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt.	Förmåga att uppträda	Eleven uttrycker sig själv i olika vardagliga situationer eller berättar om något ämne som intresserar hen på det sätt som hens språkkunskaper ger möjlighet till. Eleven kompletterar sin språkfärdighet med andra uttryckssätt.	Eleven förbereder och håller ett anförande eller en muntlig presentation om ett tema som ligger nära hen själv. Eleven uttrycker sig förståeligt.	Eleven förbereder och håller en tydlig presentation om ett tema som förutsätter att hen söker information. Eleven uttrycker sig på ett för situationen lämpligt sätt.	Eleven förbereder och håller en sammanhängande och till sitt innehåll mångsidig och åskådlig presentation. Eleven uttrycker sig målmedvetet och ändamålsenligt.

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att tolka texter						
M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd och använda lässtrategier effektivt samt utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna	Eleven använder sin kunskap om textgenrer för att tolka talade, skrivna och multimediala texter, utvidgar sitt ord- och begreppsförråd, använder effektivt lässtrategier och strategier för att förstå text och drar slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna.	Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av talade, skrivna och multimediala texter	Eleven förstår varför texter skiljer sig från varandra. Eleven känner igen några särdrag för de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår bristfälligt innehållet i en text.	Eleven känner igen de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår texter som behandlar ämnesområden som är bekanta för hen och kan uppfatta texten som helhet. Eleven tar reda på nyckelord för att förstå huvudtanken i texten. Eleven använder texter för att utvidga sitt ord- och begreppsförråd.	Eleven identifierar strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer. Eleven utvidgar aktivt sitt ord- och begreppsförråd genom att läsa olika slags texter. Eleven använder ändamålsenliga strategier för att tolka texter.	Eleven särskiljer mellan strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven utvecklar sitt ord- och begreppsförråd så att det är tillräckligt för att hen självständigt kan tolka och utvärdera texter.
Att producera texter						
M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter. Eleven använder berättande, beskrivande och ställningstagande texter	Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i	Eleven producerar texter som till sin struktur, sitt språk och sitt innehåll är enkla och konkreta och som	Eleven planerar och producerar med hjälp av modeller texter om olika ämnesområden, både självständigt och	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter där hen använder särdragen för olika	Eleven producerar självständigt texter där särdragen för olika textgenrer används på ett mångsidigt sätt. Eleven

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
tillsammans med andra samt att kunna använda olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna	som modeller och källor för de egna texterna.	produktionen av texter	berör ett ämne som är bekant för hen.	tillsammans med andra. Eleven tar emot respons på sina texter. Eleven producerar texter där man känner igen textgenrerna men där textgenrernas typiska särdrag används bristfälligt.	textgenrer på ett ändamålsenligt sätt.	använder också andra texter som källor för de egna texterna.
M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för olika textgenrer	Eleven följer normerna för standardskriftspråket i sina texter och använder de ordförråd och språkliga strukturer som är karakteristiska för olika textgenrer. Eleven utvecklar smidighet och mångsidighet i sin textproduktion samt skriver för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Förmåga att behärska skriftspråket	Eleven producerar texter om ämnesområden som är bekanta för hen själv. Texten kan vara icke-koherent, något svårläst och skriven med ett väldigt begränsat ordförråd. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven producerar texter som är förståeliga trots språkliga brister. Ordförrådet kan fortfarande vara begränsat. Elevens användning av skriftspråksnormer är osäkert.	Eleven producerar koherenta texter och använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Eleven följer skriftspråksnormerna tämligen väl. Eleven kan skriva flytande för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven producerar texter som innehållsmässigt och språkligt är mångsidiga. Eleven följer skriftspråksnormerna väl.
Att förstå språk, litteratur och kultur						

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen språkliga strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val	Eleven blir intresserad av språkliga fenomen. Eleven känner igen språkliga strukturer och använder formellt och informellt språk som en resurs för språkanvändningen samt använder språkliga stildrag och nyanser. Eleven förstår betydelser och följder av olika språkliga val.	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Eleven observerar att språkbruket varierar i olika situationer. Eleven identifierar skillnaderna mellan skrivet och talat språk. Eleven uppfattar gränserna mellan satser och känner igen verbet i centrum av satsen.	Eleven reflekterar över textens språkliga och textuella drag och deras betydelser tillsammans med andra. Eleven känner igen formellt och informellt språkbruk och skillnaderna mellan olika språkliga stilar. Eleven kan dela in satsen i satskonstruktionens olika delar.	Eleven uppfattar och skiljer mellan språkliga och textuella drag i texter och deras betydelser med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven förstår formellt och informellt språkbruk och effekterna av olika språkliga stilar. Eleven förstår betydelser och följder av olika språkliga val.	Eleven drar slutsatser om texters språkliga och textuella särdrag. Eleven utnyttjar formellt och informellt språk i sitt språkbruk. Eleven förstår vilken inverkan språkliga val har för hur betydelsen byggs upp i en text.
M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet den finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika	Eleven läser och tolkar svenskspråkig litteratur, i synnerhet modern finlandssvensk litteratur. Eleven bekantar sig med den finlandssvenska litteraturens viktigaste skeden och deras kopplingar till världslitteraturen. Eleven förstår hur	Förmåga att analysera och tolka skönlitteratur	Eleven läser korta och lättförståeliga svenskspråkiga skönlitterära texter. Eleven skiljer mellan fiktiva texter och andra texter. Eleven förstår att olika texter har skrivits vid olika tidpunkter. Eleven identifierar med hjälp av modeller	Eleven läser svenskspråkiga, även finlandssvenska, skönlitterära texter och diskuterar sina läsupplevelser med de andra. Eleven känner till några litteraturgenrer och kan identifiera till vilken genre en text hör.	Eleven läser och kan analysera en skönlitterär text. Eleven kan nämna centrala verk i den finlandssvenska litteraturen. Eleven kan särskilja litteraturgenrernas särdrag i texter som hen läser.	Eleven läser mångsidig svenskspråkig litteratur och analyserar och tolkar det hen läst genom att diskutera och skriva om sina upplevelser. Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och dess förhållande till världslitteraturen.

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
texter förhåller sig till varandra	litteraturgenren och andra texter påverkat ett verk.		kopplingar mellan texter.			
M10 hjälpa eleven att vidga sin kulturuppfattning och att redogöra för flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället samt att se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser	Eleven förstår betydelsen av språklig och kulturell mångfald i skolan och i samhället. Eleven ser skillnader och likheter mellan kulturer samt kulturbundenheter i och mellan olika företeelser.	Förmåga att utveckla kulturell medvetenhet	Eleven känner till att det förekommer flerspråkighet och kulturell mångfald i alla samhällen. Eleven kan identifiera och kan beskriva kulturella och kulturbundna företeelser i sin närmaste omgivning.	Eleven identifierar flerspråkighet och kulturell mångfald på individnivå och i den nära omgivningen. Eleven breddar sina kulturella erfarenheter och kan berätta om dem.	Eleven redogör för vad flerspråkighet och kulturell mångfald innebär i samhället. Eleven kan redogöra för sina kulturella erfarenheter. Eleven observerar att kulturen samt individers verksamhet och olika gruppbildningar påverkar varandra.	Eleven framför synpunkter på vad flerspråkighet och kulturell mångfald betyder för hen själv och för samhället. Eleven deltar aktivt i att skapa gemensamma kulturella upplevelser.
Att använda språket som stöd för allt lärande						
M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven	Eleven stärker en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att lära sig och använda språk. Eleven jämför och använder olika sätt att lära sig både självständigt och i grupp.	Förmåga att utveckla sitt eget sätt att lära sig språk	Eleven gör iakttagelser om hur hen lär sig språk och sina egna sätt att lära sig.	Eleven identifierar sina styrkor och utvecklingsområden när det gäller hens sätt att lära sig och använda språk samt ställer upp mål för sitt eget lärande.	Eleven utvecklar sina färdigheter att lära sig språk och använder mångsidigt sin omgivning som en resurs för att lära sig språk.	Eleven ställer upp utmanande mål för sitt eget lärande och främjar det gemensamma lärandet.

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och sätt att lära sig samt att lära sig av andra						
M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika vetenskapsområden	Elevens språkkunskap utvecklas från ett vardagligt språk mot språket som används inom olika vetenskapsområden.	Förmåga att utveckla ett abstrakt språk	Eleven behandlar teman som berör olika vetenskapsområden på ett vardagligt språk.	Eleven förstår med stöd av en stark kontext språk som är rätt så kognitivt krävande och lämpligt med hänsyn till elevens ålder.	Eleven förstår kognitivt krävande språk som är lämpligt med hänsyn till hens ålder, men behöver stöd från kontexten.	Eleven känner till metoder för användningen av ett abstrakt språk och använder dem för att tolka texter.
M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och i grupp	Eleven använder ändamålsenliga sätt att söka information och följer upphovsrättsliga normer. Eleven planerar, strukturerar samt utvärderar sitt eget arbete självständigt och i grupp.	Förmåga att söka information samt förmåga att planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete	Eleven söker enstaka information från givna källor. Eleven följer upphovsrätten och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet. Eleven planerar och utvärderar sitt eget arbete endast i liten grad.	Eleven söker information från bekanta källor eller källor som hen fått, men upprepar informationen. Eleven utvärderar sitt arbete.	Eleven söker information från olika källor och planerar, strukturerar och utvärderar sitt eget arbete både självständigt och i grupp. Eleven bidrar med sin egen insats i det gemensamma arbetet.	Eleven söker och kombinerar mångsidigt information från olika källor samt jämför informationen och bedömer dess tillförlitlighet. Eleven främjar målmedvetet gemensamt arbete.

ÅRSKURS 8

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att kommunicera						
M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter	Eleven fördjupar sin förmåga att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter.	Förmåga att förstå i kommunikationssituationer	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk som åskådliggörs tydligt.	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk och tar reda på deras betydelse tillsammans med de andra.	Eleven förstår huvuddragen i muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter som behandlar teman som är bekanta för eleven.	Eleven urskiljer den väsentliga informationen i den muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter samt utvärderar vad hen har hört. Eleven kan ta emot information i formella talsituationer.
M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt	Eleven utvecklar sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt.	Förmåga att uppträda	Eleven uttrycker sig själv i olika vardagliga situationer eller berättar om något ämne som intresserar hen på det sätt som hens språkkunskaper ger möjlighet till. Eleven kompletterar sin	Eleven förbereder och håller ett anförande eller en muntlig presentation om ett tema som ligger nära hen själv. Eleven uttrycker sig förståeligt.	Eleven förbereder och håller en tydlig presentation om ett tema som förutsätter att hen söker information. Eleven uttrycker sig på ett för situationen lämpligt sätt.	Eleven förbereder och håller en sammanhängande och till sitt innehåll mångsidig och åskådlig presentation. Eleven uttrycker sig målmedvetet och ändamålsenligt.

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
			språkfärdighet med andra uttryckssätt.			
Att tolka texter						
M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd och använda lässtrategier effektivt samt utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna	Eleven använder sin kunskap om textgenrer för att tolka talade, skrivna och multimediala texter, utvidgar sitt ord- och begreppsförråd, använder effektivt lässtrategier och strategier för att förstå text och drar slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna.	Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av talade, skrivna och multimediala texter	Eleven förstår varför texter skiljer sig från varandra. Eleven känner igen några särdrag för de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår bristfälligt innehållet i en text.	Eleven känner igen de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår texter som behandlar ämnesområden som är bekanta för hen och kan uppfatta texten som helhet. Eleven tar reda på nyckelord för att förstå huvudtanken i texten. Eleven använder texter för att utvidga sitt ord- och begreppsförråd.	Eleven identifierar strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer. Eleven utvidgar aktivt sitt ord- och begreppsförråd genom att läsa olika slags texter. Eleven använder ändamålsenliga strategier för att tolka texter.	Eleven särskiljer mellan strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven utvecklar sitt ord- och begreppsförråd så att det är tillräckligt för att hen självständigt kan tolka och utvärdera texter.
M5 handleda eleven att tolka texter kritiskt	Eleven övar sig på att kritiskt tolka talade, skrivna och multimediala texter	Förmåga att tolka talade, skrivna och	Eleven läser och förstår enkla texter med ett konkret språk och i för eleven bekanta	Eleven läser och förstår texter, även abstrakta sådana, som är lämpliga för hens ålder. Eleven	Eleven använder sin förmåga att tolka texter som en resurs för lärandet. Eleven utvärderar texter	Eleven utvärderar texternas sätt att påverka. Eleven iakttar sådana betydelser i texterna som

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
både självständigt och i grupp	både självständigt och i grupp.	multimediala texter	situationer. Eleven ställer frågor och uttrycker åsikter utifrån texterna tillsammans med andra och självständigt.	drar slutsatser om texterna och framför motiverade åsikter om textens innehåll.	och drar slutsatser om och ställer kritiska frågor utifrån texten. Eleven förstår att andra texter inverkar på textens tolkning.	inte är direkt uttalade, såsom textens tankegång, attityder och synpunkter. Eleven tolkar hur andra texter inverkar på textens betydelse.
Att producera texter						
M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna använda olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter. Eleven använder berättande, beskrivande och ställningstagande texter som modeller och källor för de egna texterna.	Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i produktionen av texter	Eleven producerar texter som till sin struktur, sitt språk och sitt innehåll är enkla och konkreta och som berör ett ämne som är bekant för hen.	Eleven planerar och producerar med hjälp av modeller texter om olika ämnesområden, både självständigt och tillsammans med andra. Eleven tar emot respons på sina texter. Eleven producerar texter där man känner igen textgenrerna men där textgenrernas typiska särdrag används bristfälligt.	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter där hen använder särdragen för olika textgenrer på ett ändamålsenligt sätt.	Eleven producerar självständigt texter där särdragen för olika textgenrer används på ett mångsidigt sätt. Eleven använder också andra texter som källor för de egna texterna.

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för olika textgenrer	Eleven följer normerna för standardskriftspråket i sina texter och använder de ordförråd och språkliga strukturer som är karakteristiska för olika textgenrer. Eleven utvecklar smidighet och mångsidighet i sin textproduktion samt skriver för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Förmåga att behärska skriftspråket	Eleven producerar texter om ämnesområden som är bekanta för hen själv. Texten kan vara icke-koherent, något svårläst och skriven med ett väldigt begränsat ordförråd. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven producerar texter som är förståeliga trots språkliga brister. Ordförrådet kan fortfarande vara begränsat. Elevens användning av skriftspråksnormer är osäkert.	Eleven producerar koherenta texter och använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Eleven följer skriftspråksnormerna tämligen väl. Eleven kan skriva flytande för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven producerar texter som innehållsmässigt och språkligt är mångsidiga. Eleven följer skriftspråksnormerna väl.
Att förstå språk, litteratur och kultur						
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen språkliga strukturer, olika register, stildrag och	Eleven blir intresserad av språkliga fenomen. Eleven känner igen språkliga strukturer och använder formellt och informellt språk som en resurs för språkanvändningen samt använder språkliga stildrag och nyanser. Eleven förstår	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Eleven observerar att språkbruket varierar i olika situationer. Eleven identifierar skillnaderna mellan skrivet och talat språk. Eleven uppfattar gränserna mellan satser och känner igen	Eleven reflekterar över textens språkliga och textuella drag och deras betydelser tillsammans med andra. Eleven känner igen formellt och informellt språkbruk och skillnaderna mellan olika språkliga stilar. Eleven	Eleven uppfattar och skiljer mellan språkliga och textuella drag i texter och deras betydelser med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven förstår formellt och informellt språkbruk och effekterna av olika språkliga stilar.	Eleven drar slutsatser om texters språkliga och textuella särdrag. Eleven utnyttjar formellt och informellt språk i sitt språkbruk. Eleven förstår vilken inverkan språkliga

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val	betydelser och följder av olika språkliga val.		verbet i centrum av satsen.	kan dela in satsen i satskonstruktionens olika delar.	Eleven förstår betydelser och följder av olika språkliga val.	val har för hur betydelsen byggs upp i en text.
M10 hjälpa eleven att vidga sin kulturuppfattning och att redogöra för flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället samt att se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser	Eleven förstår betydelsen av språklig och kulturell mångfald i skolan och i samhället. El	Förmåga att utveckla kulturell medvetenhet	Eleven känner till att det förekommer flerspråkighet och kulturell mångfald i alla samhällen. Eleven kan identifiera och kan beskriva kulturella och kulturbundna företeelser i sin närmaste omgivning.	Eleven identifierar flerspråkighet och kulturell mångfald på individnivå och i den nära omgivningen. Eleven breddar sina kulturella erfarenheter och kan berätta om dem.	Eleven redogör för vad flerspråkighet och kulturell mångfald innebär i samhället. Eleven kan redogöra för sina kulturella erfarenheter. Eleven observerar att kulturen samt individers verksamhet och olika gruppbildningar påverkar varandra.	Eleven framför synpunkter på vad flerspråkighet och kulturell mångfald betyder för hen själv och för samhället. Eleven deltar aktivt i att skapa gemensamma kulturella upplevelser.
Att använda språket som stöd för allt lärande						
M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig	Eleven stärker en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att lära sig och	Förmåga att utveckla sitt	Eleven gör iakttagelser om hur hen lär sig	Eleven identifierar sina styrkor och utvecklingsområden när det gäller	Eleven utvecklar sina färdigheter att lära sig språk och använder mångsidigt	Eleven ställer upp utmanande mål för sitt eget

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och sätt att lära sig samt att lära sig av andra	använda språk. Eleven jämför och använder olika sätt att lära sig både självständigt och i grupp.	eget sätt att lära sig språk	språk och sina egna sätt att lära sig.	hens sätt att lära sig och använda språk samt ställer upp mål för sitt eget lärande.	sin omgivning som en resurs för att lära sig språk.	lärande och främjar det gemensamma lärandet.
M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika vetenskapsområden	Elevens språkkunskap utvecklas från ett vardagligt språk mot språket som används inom olika vetenskapsområden.	Förmåga att utveckla ett abstrakt språk	Eleven behandlar teman som berör olika vetenskapsområden på ett vardagligt språk.	Eleven förstår med stöd av en stark kontext språk som är rätt så kognitivt krävande och lämpligt med hänsyn till elevens ålder.	Eleven förstår kognitivt krävande språk som är lämpligt med hänsyn till hens ålder, men behöver stöd från kontexten.	Eleven känner till metoder för användningen av ett abstrakt språk och använder dem för att tolka texter.
M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt	Eleven använder ändamålsenliga sätt att söka information och följer upphovsrättsliga normer. Eleven planerar, strukturerar samt utvärderar sitt eget	Förmåga att söka information samt förmåga att planera, strukturera och	Eleven söker enstaka information från givna källor. Eleven följer upphovsrätten och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.	Eleven söker information från bekanta källor eller källor som hen fått, men upprepar informationen. Eleven utvärderar sitt arbete.	Eleven söker information från olika källor och planerar, strukturerar och utvärderar sitt eget arbete både självständigt och i grupp. Eleven bidrar	Eleven söker och kombinerar mångsidigt information från olika källor samt jämför informationen och bedömer dess tillförlitlighet. Eleven

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
arbete självständigt och i grupp	arbete självständigt och i grupp.	utvärdera sitt eget arbete	Eleven planerar och utvärderar sitt eget arbete endast i liten grad.		med sin egen insats i det gemensamma arbetet.	främjar målmedvetet gemensamt arbete.

ÅRSKURS 9

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att kommunicera						
M1 uppmuntra eleven att utveckla sina färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i samhället	Eleven utvecklar sina färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i kommunikationssituationer i skolan och i samhället.	Att utveckla kommunikativa färdigheter	Eleven deltar i förutsebara kommunikationssituationer genom att lyssna aktivt.	Eleven deltar muntligt och på ett konstruktivt sätt i kommunikationssituationer i skolan.	Eleven främjar med sitt agerande en lyckad kommunikationssituation.	Eleven tar initiativ i olika kommunikationssituationer och anpassar sitt tal enligt situationen.
M2 handleda eleven att fördjupa förmågan att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter	Eleven fördjupar sin förmåga att förstå formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter.	Förmåga att förstå i kommunikationssituationer	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk som åskådliggörs tydligt.	Eleven förstår talade texter på vardagligt språk och tar reda på deras betydelse tillsammans med de andra.	Eleven förstår huvuddragen i muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter som behandlar teman som är bekanta för eleven.	Eleven urskiljer den väsentliga informationen i den muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter samt utvärderar vad hen har hört. Eleven kan ta emot information i formella talsituationer.

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M3 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt	Eleven utvecklar sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttryckssätt.	Förmåga att uppträda	Eleven uttrycker sig själv i olika vardagliga situationer eller berättar om något ämne som intresserar hen på det sätt som hens språkkunskaper ger möjlighet till. Eleven kompletterar sin språkfärdighet med andra uttryckssätt.	Eleven förbereder och håller ett anförande eller en muntlig presentation om ett tema som ligger nära hen själv. Eleven uttrycker sig förståeligt.	Eleven förbereder och håller en tydlig presentation om ett tema som förutsätter att hen söker information. Eleven uttrycker sig på ett för situationen lämpligt sätt.	Eleven förbereder och håller en sammanhängande och till sitt innehåll mångsidig och åskådlig presentation. Eleven uttrycker sig målmedvetet och ändamålsenligt.
Att tolka texter						
M4 handleda eleven att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter, vidga elevens ord- och begreppsförråd och använda lässtrategier effektivt samt utveckla sin förmåga att dra slutsatser om en texts betydelser utgående	Eleven använder sin kunskap om textgenrer för att tolka talade, skrivna och multimediala texter, utvidgar sitt ord- och begreppsförråd, använder effektivt lässtrategier och strategier för att förstå text och drar slutsatser om en texts betydelser utgående från	Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av talade, skrivna och multimediala texter	Eleven förstår varför texter skiljer sig från varandra. Eleven känner igen några särdrag för de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår bristfälligt innehållet i en text.	Eleven känner igen de vanligaste textgenrerna. Eleven förstår texter som behandlar ämnesområden som är bekanta för hen och kan uppfatta texten som helhet. Eleven tar reda på nyckelord för att förstå huvudtanken i texten. Eleven använder	Eleven identifierar strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer. Eleven utvidgar aktivt sitt ord- och begreppsförråd genom att läsa olika slags texter. Eleven använder ändamålsenliga strategier för att tolka texter.	Eleven särskiljer mellan strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven utvecklar sitt ord- och begreppsförråd så att det är tillräckligt för att hen

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
från texten, orden och de språkliga strukturerna	texten, orden och de språkliga strukturerna.			texter för att utvidga sitt ord- och begreppsförråd.		självständigt kan tolka och utvärdera texter.
M5 handleda eleven att tolka texter kritiskt både självständigt och i grupp	Eleven övar sig på att kritiskt tolka talade, skrivna och multimediala texter både självständigt och i grupp.	Förmåga att tolka talade, skrivna och multimediala texter	Eleven läser och förstår enkla texter med ett konkret språk och i för eleven bekanta situationer. Eleven ställer frågor och uttrycker åsikter utifrån texterna tillsammans med andra och självständigt.	Eleven läser och förstår texter, även abstrakta sådana, som är lämpliga för hens ålder. Eleven drar slutsatser om texterna och framför motiverade åsikter om textens innehåll.	Eleven använder sin förmåga att tolka texter som en resurs för lärandet. Eleven utvärderar texter och drar slutsatser om och ställer kritiska frågor utifrån texten. Eleven förstår att andra texter inverkar på textens tolkning.	Eleven utvärderar texternas sätt att påverka. Eleven iakttar sådana betydelser i texterna som inte är direkt uttalade, såsom textens tankegång, attityder och synpunkter. Eleven tolkar hur andra texter inverkar på textens betydelse.
Att producera texter						
M6 handleda eleven att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter. Eleven använder berättande, beskrivande och ställningstagande texter	Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i	Eleven producerar texter som till sin struktur, sitt språk och sitt innehåll är enkla och konkreta och som	Eleven planerar och producerar med hjälp av modeller texter om olika ämnesområden, både självständigt och	Eleven planerar, producerar och bearbetar texter där hen använder särdragen för olika	Eleven producerar självständigt texter där särdragen för olika textgenrer används på ett mångsidigt sätt. Eleven

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
tillsammans med andra samt att kunna använda olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna	som modeller och källor för de egna texterna.	produktionen av texter	berör ett ämne som är bekant för hen.	tillsammans med andra. Eleven tar emot respons på sina texter. Eleven producerar texter där man känner igen textgenrerna men där textgenrernas typiska särdrag används bristfälligt.	textgenrer på ett ändamålsenligt sätt.	använder också andra texter som källor för de egna texterna.
M7 hjälpa eleven att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket samt behärskningen av det ordförråd och de strukturer som behövs för olika textgenrer	Eleven följer normerna för standardskriftspråket i sina texter och använder de ordförråd och språkliga strukturer som är karakteristiska för olika textgenrer. Eleven utvecklar smidighet och mångsidighet i sin textproduktion samt skriver för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Förmåga att behärska skriftspråket	Eleven producerar texter om ämnesområden som är bekanta för hen själv. Texten kan vara icke-koherent, något svårläst och skriven med ett väldigt begränsat ordförråd. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven producerar texter som är förståeliga trots språkliga brister. Ordförrådet kan fortfarande vara begränsat. Elevens användning av skriftspråksnormer är osäkert.	Eleven producerar koherenta texter och använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Eleven följer skriftspråksnormerna tämligen väl. Eleven kan skriva flytande för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Eleven producerar texter som innehållsmässigt och språkligt är mångsidiga. Eleven följer skriftspråksnormerna väl.
Att förstå språk, litteratur och kultur						

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
M8 handleda eleven att fördjupa sin språkliga medvetenhet och intressera sig för språkliga fenomen, hjälpa eleven att känna igen språkliga strukturer, olika register, stildrag och nyanser och förstå betydelser och följder av olika språkliga val	Eleven blir intresserad av språkliga fenomen. Eleven känner igen språkliga strukturer och använder formellt och informellt språk som en resurs för språkanvändningen samt använder språkliga stildrag och nyanser. Eleven förstår betydelser och följder av olika språkliga val.	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Eleven observerar att språkbruket varierar i olika situationer. Eleven identifierar skillnaderna mellan skrivet och talat språk. Eleven uppfattar gränserna mellan satser och känner igen verbet i centrum av satsen.	Eleven reflekterar över textens språkliga och textuella drag och deras betydelser tillsammans med andra. Eleven känner igen formellt och informellt språkbruk och skillnaderna mellan olika språkliga stilar. Eleven kan dela in satsen i satskonstruktionens olika delar.	Eleven uppfattar och skiljer mellan språkliga och textuella drag i texter och deras betydelser med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven förstår formellt och informellt språkbruk och effekterna av olika språkliga stilar. Eleven förstår betydelser och följder av olika språkliga val.	Eleven drar slutsatser om texters språkliga och textuella särdrag. Eleven utnyttjar formellt och informellt språk i sitt språkbruk. Eleven förstår vilken inverkan språkliga val har för hur betydelsen byggs upp i en text.
M9 inspirera eleven att bekanta sig med olika litteraturgenrer, den svenska och i synnerhet den finlandssvenska litteraturen, dess historia och kopplingar till världslitteraturen samt att handleda eleven att känna till hur olika	Eleven läser och tolkar svenskspråkig litteratur, i synnerhet modern finlandssvensk litteratur. Eleven bekantar sig med den finlandssvenska litteraturens viktigaste skeden och deras kopplingar till världslitteraturen. Eleven förstår hur	Förmåga att analysera och tolka skönlitteratur	Eleven läser korta och lättförståeliga svenskspråkiga skönlitterära texter. Eleven skiljer mellan fiktiva texter och andra texter. Eleven förstår att olika texter har skrivits vid olika tidpunkter. Eleven identifierar med hjälp av modeller	Eleven läser svenskspråkiga, även finlandssvenska, skönlitterära texter och diskuterar sina läsupplevelser med de andra. Eleven känner till några litteraturgenrer och kan identifiera till vilken genre en text hör.	Eleven läser och kan analysera en skönlitterär text. Eleven kan nämna centrala verk i den finlandssvenska litteraturen. Eleven kan särskilja litteraturgenrernas särdrag i texter som hen läser.	Eleven läser mångsidig svenskspråkig litteratur och analyserar och tolkar det hen läst genom att diskutera och skriva om sina upplevelser. Eleven känner till den finlandssvenska litteraturen och dess förhållande till världslitteraturen.

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
texter förhåller sig till varandra	litteraturgenren och andra texter påverkat ett verk.		kopplingar mellan texter.			
M10 hjälpa eleven att vidga sin kulturuppfattning och att redogöra för flerspråkighet och kulturell mångfald i skolan och i samhället samt att se kulturella likheter och kulturbundenheter i och mellan olika företeelser	Eleven förstår betydelsen av språklig och kulturell mångfald i skolan och i samhället. Eleven ser skillnader och likheter mellan kulturer samt kulturbundenheter i och mellan olika företeelser.	Förmåga att utveckla kulturell medvetenhet	Eleven känner till att det förekommer flerspråkighet och kulturell mångfald i alla samhällen. Eleven kan identifiera och kan beskriva kulturella och kulturbundna företeelser i sin närmaste omgivning.	Eleven identifierar flerspråkighet och kulturell mångfald på individnivå och i den nära omgivningen. Eleven breddar sina kulturella erfarenheter och kan berätta om dem.	Eleven redogör för vad flerspråkighet och kulturell mångfald innebär i samhället. Eleven kan redogöra för sina kulturella erfarenheter. Eleven observerar att kulturen samt individers verksamhet och olika gruppbildningar påverkar varandra.	Eleven framför synpunkter på vad flerspråkighet och kulturell mångfald betyder för hen själv och för samhället. Eleven deltar aktivt i att skapa gemensamma kulturella upplevelser.
Att använda språket som stöd för allt lärande						
M11 handleda eleven att befästa en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda eleven	Eleven stärker en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att lära sig och använda språk. Eleven jämför och använder olika sätt att lära sig både självständigt och i grupp.	Förmåga att utveckla sitt eget sätt att lära sig språk	Eleven gör iakttagelser om hur hen lär sig språk och sina egna sätt att lära sig.	Eleven identifierar sina styrkor och utvecklingsområden när det gäller hens sätt att lära sig och använda språk samt ställer upp mål för sitt eget lärande.	Eleven utvecklar sina färdigheter att lära sig språk och använder mångsidigt sin omgivning som en resurs för att lära sig språk.	Eleven ställer upp utmanande mål för sitt eget lärande och främjar det gemensamma lärandet.

Läroämnets mål	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
att iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och sätt att lära sig samt att lära sig av andra						
M12 handleda eleven att lägga märke till hur språket används inom olika vetenskapsområden	Elevens språkkunskap utvecklas från ett vardagligt språk mot språket som används inom olika vetenskapsområden.	Förmåga att utveckla ett abstrakt språk	Eleven behandlar teman som berör olika vetenskapsområden på ett vardagligt språk.	Eleven förstår med stöd av en stark kontext språk som är rätt så kognitivt krävande och lämpligt med hänsyn till elevens ålder.	Eleven förstår kognitivt krävande språk som är lämpligt med hänsyn till hens ålder, men behöver stöd från kontexten.	Eleven känner till metoder för användningen av ett abstrakt språk och använder dem för att tolka texter.
M13 uppmuntra eleven att utveckla förmågan att söka information samt att planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och i grupp	Eleven använder ändamålsenliga sätt att söka information och följer upphovsrättsliga normer. Eleven planerar, strukturerar samt utvärderar sitt eget arbete självständigt och i grupp.	Förmåga att söka information samt förmåga att planera, strukturera och utvärdera sitt eget arbete	Eleven söker enstaka information från givna källor. Eleven följer upphovsrätten och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet. Eleven planerar och utvärderar sitt eget arbete endast i liten grad.	Eleven söker information från bekanta källor eller källor som hen fått, men upprepar informationen. Eleven utvärderar sitt arbete.	Eleven söker information från olika källor och planerar, strukturerar och utvärderar sitt eget arbete både självständigt och i grupp. Eleven bidrar med sin egen insats i det gemensamma arbetet.	Eleven söker och kombinerar mångsidigt information från olika källor samt jämför informationen och bedömer dess tillförlitlighet. Eleven främjar målmedvetet gemensamt arbete.

Det andra inhemska språket, finska

Finska, A -lärokurs

A-lärokurs i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla deras språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevens språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i finska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i finska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i A-finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i finska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda

kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i finska och i slutvits-ordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som anknyter till nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer (I1)	Eleven känner till det finska språkets ställning i Finland. Eleven lägger märke till kulturella skillnader mellan nationalspråken. Eleven utvecklar sin förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Förståelse för frågor som gäller språkens ställning och språkens och kulturens betydelse	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om att det finns olika språkmiljöer i Finland och kan reagera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan förklara varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om nationalspråkens betydelse för individen. Eleven kan komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan berätta om rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan ta i beaktande språkens betydelse för individen. Eleven kan agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan klargöra för rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan reflektera över språkens betydelse för individen. Eleven kan agera flexibelt i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer enligt situation.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande (I1)	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och göra jämförelser mellan finska och andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan dra slutsatser om finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan utgående från sina iakttagelser dra slutsatser om regelbundenheter i det finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier						
M5 stödja elevens förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande (I2)	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper i olika situationer samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som hen får i sin omgivning. Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på hur hen kan utveckla sina färdigheter i finska.	Eleven kan beskriva hur hen kan utveckla de egna färdigheterna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika bekanta kommunikationssituationer.	Kommunikaionsförmåga i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituation-ner men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar om en aktuell händelse.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i	Eleven lär sig att förstå budskapet i muntliga och skriftliga texter genom att använda sin slutledningsförmåga.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text.	Eleven förstår det väsentliga och flera detaljer i mer krävande allmänspråkligt tal i normalt tempo

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll (I3)	Eleven lär sig att hitta det centrala innehållet i texter för sin informationssökning.		Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckel-ord och viktiga detaljer.	eller i allmänspråklig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckel-ord eller viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå A2.2/B1.1**
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret	Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker	Eleven kan redogöra för det väsentliga

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av centrala strukturer och grundregler för uttal (I3)	att använda lämpligt ordförråd och centrala strukturer. Eleven lär sig att uttala förståeligt.		berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck. Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som anknyter till nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer (I1)	Eleven känner till det finska språkets ställning i Finland. Eleven lägger märke till kulturella skillnader mellan nationalspråken. Eleven utvecklar sin förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Förståelse för frågor som gäller språkens ställning och språkens och kulturens betydelse	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om att det finns olika språkmiljöer i Finland och kan reagera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan förklara varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om nationalspråkens betydelse för individen. Eleven kan komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan berätta om rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan ta i beaktande språkens betydelse för individen. Eleven kan agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan klargöra för rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan reflektera över språkens betydelse för individen. Eleven kan agera flexibelt i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer enligt situation.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika sammanhang och miljöer (I1)	Eleven lär sig att hitta olika sammanhang och miljöer där hen kan utveckla sina kunskaper i finska.	Förmåga att med hjälp av finska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där finska kan användas.	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.	Eleven kan jämföra sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja finskspråkiga sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande (I1)	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och göra jämförelser mellan finska och andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att	Eleven kan dra slutsatser om finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan utgående från sina iakttagelser dra slutsatser om regelbundenheter i det finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				utveckla sina språkkunskaper.		Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier						
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest	Förmåga att ställa upp mål, utnyttja studiestrategier och reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig finska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
det viktigaste är att man når fram med sitt budskap (I2)	effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					delta uppbyggande i kommunikation.
M5 stödja elevens förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande (I2)	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper i olika situationer samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som hen får i sin omgivning. Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på hur hen kan utveckla sina färdigheter i finska.	Eleven kan beskriva hur hen kan utveckla de egna färdigheterna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika bekanta kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituation-ner men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussionner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar om en aktuell händelse.
M7 handleda eleven att ta initiativ i kommunikationssituationner och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika kommunikationsformer, stående	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer och att använda olika kompensationsstrategier.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet.	Eleven kan ta initiativ i en kommunikationsituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier (I3)			uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).	Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan rätta till missförstånd eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta och mer komplicerade uttryck.
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa uppmärksamhet vid	Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan ta hänsyn till

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kulturellt lämpligt språkbruk (I3)	Eleven lär sig att anpassa sin kommunikation enligt situation.		rutinmässiga sociala sammanhang.	uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	formell språkanvändning. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av texternas centrala innehåll (I3)	Eleven lär sig att förstå budskapet i muntliga och skriftliga texter genom att använda sin slutledningsförmåga. Eleven lär sig att hitta det centrala innehållet i texter för sin informationssökning.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord.	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam	Eleven förstår det väsentliga och flera detaljer i mer krävande allmänspråkligt tal i normalt tempo eller i allmänspråklig skriven text.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckel-ord och viktiga detaljer.	Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckel-ord eller viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå A2.2/B1.1**
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda lämpligt ordförråd och centrala strukturer.	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.	Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck	Eleven kan redogöra för det väsentliga angående vardagliga ämnen, verkliga eller

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
centrala strukturer och grundregler för uttal (I3)	Eleven lär sig att uttala förståeligt.		korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck. Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 utveckla elevens förmåga att ge akt på och reflektera över företeelser som anknyter till nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer (I1)	Eleven känner till det finska språkets ställning i Finland. Eleven lägger märke till kulturella skillnader mellan nationalspråken. Eleven utvecklar sin förmåga och vilja att komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Förståelse för frågor som gäller språkens ställning och språkens och kulturens betydelse	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om att det finns olika språkmiljöer i Finland och kan reagera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan förklara varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om nationalspråkens betydelse för individen. Eleven kan komma till rätta i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan berätta om rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan ta i beaktande språkens betydelse för individen. Eleven kan agera i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer.	Eleven kan klargöra för rättigheter och skyldigheter i anknytning till Finlands nationalspråk. Eleven kan reflektera över språkens betydelse för individen. Eleven kan agera flexibelt i finskspråkiga och flerspråkiga miljöer enligt situation.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att vidga sin syn på omvärlden genom att använda sig av sina kunskaper i finska i olika sammanhang och miljöer (I1)	Eleven lär sig att hitta olika sammanhang och miljöer där hen kan utveckla sina kunskaper i finska.	Förmåga att med hjälp av finska språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där finska kan användas.	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.	Eleven kan jämföra sammanhang och miljöer där finska kan användas för att främja det egna lärandet.	Eleven kan reflektera över hur hen kan utnyttja finskspråkiga sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande (I1)	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och göra jämförelser mellan finska och andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att	Eleven kan dra slutsatser om finska i jämförelse med andra språk. Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan utgående från sina iakttagelser dra slutsatser om regelbundenheter i det finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				utveckla sina språkkunskaper.		Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier						
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest	Förmåga att ställa upp mål, utnyttja studiestrategier och reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig finska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
det viktigaste är att man når fram med sitt budskap (I2)	effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					delta uppbyggande i kommunikation.
M5 stödja elevens förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande (I2)	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper i olika situationer samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som hen får i sin omgivning. Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på hur hen kan utveckla sina färdigheter i finska.	Eleven kan beskriva hur hen kan utveckla de egna färdigheterna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M6 uppmuntra eleven att öva sig i att delta i olika slag av vardagliga kommunikationssituationer (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika bekanta kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Eleven kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar om en aktuell händelse.
M7 handleda eleven att ta initiativ i kommunikationssituation-ner och att fördjupa sin förmåga att på finska använda olika	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer och att använda olika kompensationsstrategier.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel.	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder vid behov standarduttryck för att be om	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet.	Eleven kan ta initiativ i en kommunikaionssituation där ett bekant ämne behandlas och kan

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kommunikationsformer, stående uttryck, omskrivningar, utfyllnader och andra kompensationsstrategier (I3)			Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).	Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Kan rätta till missförstånd eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta och mer komplicerade uttryck.
M8 hjälpa eleven att i kommunikationssituationer gällande åsikter och ställningstaganden fästa	Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uppmärksamhet vid kulturellt lämpligt språkbruk (I3)	Eleven lär sig att anpassa sin kommunikation enligt situation.		rutinmässiga sociala sammanhang.	information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	ta hänsyn till formell språkanvändning. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M9 erbjuda eleven möjligheter att tolka olika slags texter för informationssökning, även tydliga faktatexter och att uppmuntra hen att i tolkandet använda sig av slutledningsförmåga och förståelse av	Eleven lär sig att förstå budskapet i muntliga och skriftliga texter genom att använda sin slutledningsförmåga. Eleven lär sig att hitta det centrala innehållet i texter för sin informationssökning.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam	Eleven förstår det väsentliga och flera detaljer i mer krävande allmänspråkligt tal i normalt tempo eller i allmänspråklig skriven text.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
texternas centrala innehåll (I3)			information enligt behov ur en kort text.	innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckel-ord och viktiga detaljer.	Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckel-ord eller viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå A2.2/B1.1**
M10 erbjuda eleven möjligheter att producera tal och skrift som berör en tilltagande mängd temaområden och med beaktande av	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda lämpligt ordförråd och centrala strukturer.	Förmåga att producera texter	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen.	Eleven kan räkna upp och beskriva (för åldern typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck	Eleven kan redogöra för det väsentliga angående vardagliga ämnen, verkliga eller

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
centrala strukturer och grundregler för uttal (I3)	Eleven lär sig att uttala förståeligt.		korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och också krävande strukturer samt idiomatiska uttryck. Eleven kan tillämpa grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

Centralt innehåll för A-lärokurs i finska

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att i undervisningen välja sådant innehåll och arbetssätt som uppmuntrar eleverna att aktivt delta i olika finskspråkiga verksamheter. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna att jämföra olika språk och att studera finska. Att ta reda på vad som avses med individens språkliga rättigheter.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hur tillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: att välja innehåll med målet att eleven ska klara sig på finska i olika sammanhang också utanför skolan, att innehålletska vara aktuellt, för eleverna intressant, rikta sig mot andra stadiets utbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att lära sig ordförråd och strukturer i samband med olika slags texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att studera och öva olika kommunikationssituationer med hjälp av olika medier.

För att nå läroplanens mål behandlas följande teman och språkstrukturer:

Lokala preciseringar

Åk 7 :

Teman:

- Familj
- Hobbyn
- Närmiljö och skola
- Finland och Helsingfors

- Finsk matkultur
- Talspråk vs skriftspråk

Strukturer:
- stadieväxling
- temaformer
- tidsformer
- imperativ
- lokalkasus
- partitiv
- genitiv

Åk 8

Teman:
- Mat
- Litteratur: bok och noveller med tillhörande uppgifter
- Resor
- Natur och miljö
- Hälsa
- Trafik

Strukturer:

- nomenböjning
- satsdelar
- stadieväxling
- imperativ
- objekt
- konditional
- räkneord
- infinitiv III
- possessivsuffix

Åk 9

Teman:

- Samhället och jag
- Media och medier
- Finsk kultur och litteratur
- Mångfald, språklig och kulturell variation
- Utbildning och framtidsplaner
- Arbete och arbetsplatser
- Företagsamhet

Strukturer:

- passiv
- unipersonella uttryck
- adjektivens och adverbens komparation
- satsmotsvarigheter
- objekt (repetition) grundtal och ordningstal
- particip– agent– och finalkonstruktion

Tips!

Nyhetssajter (Uutisluokka [Yle], Lasten uutiset [Helsingin sanomat]), dagstidningar (lokalpress),
tidskrifter (Koululainen, Suomen Kuvalehti) litteratur (sagor, ungdomsböcker, faktaböcker), digitala ordlistor (glosor.eu, quzlet.com),
digitalaordböcker (sanakirja.org, sanakirja.fi), "tubettajia"Samarbete med finskspråkiga skolor (Skype, Facetime)
Högtider och temadagar uppmärksammas.
Sång och musik, lekar, spel.

Utnyttja det lokala utbudet så som muséer, bibliotek, utställningar, teaterföreställningar

Finska, modersmålsinriktad A -lärokurs

A-lärokurs i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i hemmet och i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.

Många elever använder i allt högre grad finska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av bl.a. spel, finskspråkig litteratur, musik, film och drama ges möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna

också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller i samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Målet för undervisningen är att stödja elevernas lärande i och utanför skolan genom att hjälpa eleverna att utveckla lämpliga lärstrategier och identifiera sina styrkor. Eleverna ska uppmuntras att bland olika texter hitta och välja sådana som intresserar och är lämpliga med tanke på läsfärdigheten och som uppmuntrar till att självmant läsa litteratur och andra texter. Eleverna ska också få lära sig trygg och etiskt ansvarsfull användning av medier. Individuell respons ska ges för att utveckla de kommunikativa färdigheterna och förmågan att producera texter. Eleverna ska erbjudas stöd för verbala inlärningssvårigheter. Eleverna ska få handledning och stöd för att lära sig nya begrepp och använda dem. Språkligt begåvade elever ska också uppmuntras att till exempel anta utmanande läsuppgifter och att ställa upp mål och hitta arbetssätt som lämpar sig för dem.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i modersmålsinriktad finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer (I1)	Eleven lär känna det finska språkets ställning i Finland. Eleven lär sig att förstå kulturella skillnader mellan nationalspråken samt bakgrunden till dessa. Eleven lär sig att agera i olika språkmiljöer.	Förståelse för frågor som gäller nationalspråkens ställning	Eleven kan berätta om våra nationalspråk och ge några exempel på flerspråkiga miljöer. Eleven kan reagera i flerspråkiga miljöer.	Eleven är medveten om värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan komma till rätta i flerspråkiga miljöer.	Eleven kan ta i beaktande värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera i flerspråkiga miljöer.	Eleven kan genom sitt agerande beakta värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera flexibelt enligt situation i flerspråkiga miljöer.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och likheter och olikheter i	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om regelbundenheter och känner till några	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter i jämförelse med andra språk.	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter och jämföra olika sätt att uttrycka	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter, tillämpa dem samt jämföra olika sätt

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande (I1)	jämförelse med andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.		språkvetenskapliga begrepp i finska.	Eleven känner till de vanligaste språkvetenskapliga begreppen i finska.	samma saker i olika språk. Eleven känner till centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.	att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.
Färdigheter för språkstudier						
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de	Förmåga att ställa upp mål, att utnyttja studiestrategier och att reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanli-gaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap (I2)	mest effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande (I2)	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper i olika situationer samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som finns i hens omgivning.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan använda sina färdigheter i finska i några situationer och ge exempel på hur hen kan utveckla de egna färdigheterna.	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina färdigheter i finska även avslutad skolgång. Eleven kan använda sina kunskaper i finska i olika situationer.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan mångsidigt tillämpa sina kunskaper i finska i olika situationer.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan målmedvetet tillämpa sina kunskaper enligt situation.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.					
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunikationssituationner, vilkas teman också kan vara relativt krävande (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man informerar om en aktuell händelse.	Eleven kan kommunicera relativt obehindrat också i nya och mer krävande situationer.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M9 erbjuda eleven och-tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver	Eleven lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter och att tillämpa olika strategier för att tolka dem.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal.	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal	Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i	Eleven förstår muntlig och skriven text som är mera invecklad till språk och innehåll samt klarar av texter som

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
slutledningsförmåga och textförståelsestrategier (I3)			Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.	eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion i omgivningen.	förutsätter slutledning. Eleven kan följa med komplicerad argumentation samt redogöra för det centrala innehållet i olika texter. Eleven förstår en stor del av en pågående diskussion i omgivningen.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt i olika sammanhang och för olika ändamål	Förmåga att producera texter	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga	Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra.	Eleven kan med rätt mångsidiga strukturer och ett omfattande ordförråd uttrycka sig klart och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet och användandet samt behärskningen av varierande strukturer (I3)	genom att använda centralt ordförråd och centrala strukturer.		konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.	ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom.	Eleven uttrycker sig relativt obehindrat. Eleven kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar.	exakt om olika ämnen som hör till det egna erfarenhetsområdet. Eleven kan uttrycka sina tankar också om fiktiva ämnen. Eleven kan delta också i mer formella diskussio-ner.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer (I1)	Eleven lär känna det finska språkets ställning i Finland. Eleven lär sig att förstå kulturella skillnader mellan nationalspråken samt bakgrunden till dessa. Eleven lär sig att agera i olika språkmiljöer.	Förståelse för frågor som gäller nationalspråkens ställning	Eleven kan berätta om våra nationalspråk och ge några exempel på flerspråkiga miljöer. Eleven kan reagera i flerspråkiga miljöer.	Eleven är medveten om värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan komma till rätta i flerspråkiga miljöer.	Eleven kan ta i beaktande värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera i flerspråkiga miljöer.	Eleven kan genom sitt agerande beakta värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera flexibelt enligt situation i flerspråkiga miljöer.
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att mångsidigt använda finska i olika	Eleven lär sig att utveckla sin förmåga att mångsidigt använda finska i olika	Förmåga att mångsidigt använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där hen kan använda finska	Eleven kan jämföra olika sammanhang och miljöer där hen kan använda finska	Eleven kan reflektera över hur hen ändamålsenligt kan använda finska i olika sammanhang

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
sammanhang och miljöer (I1)	sammanhang och miljöer.	för att utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	miljöer där hen kan använda finska.	för att främja det egna lärandet.	för att främja det egna lärandet.	och miljöer för att främja det egna lärandet.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande (I1)	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och likheter och olikheter i jämförelse med andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om regelbundenheter och känner till några språkvetenskapliga begrepp i finska.	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter i jämförelse med andra språk. Eleven känner till de vanligaste språkvetenskapliga begreppen i finska.	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter och jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.
Färdigheter för språkstudier						
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera	Förmåga att ställa upp mål, att utnyttja studiestrategier och att	Eleven kan använda några för hen själv	Eleven kan använda de vanli-gaste och för hen själv	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap (I2)	över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	sätt att lära sig språk. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkfärdigheter och utveckla sina	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper i olika situationer samt utveckla sina färdigheter självständigt	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan använda sina färdigheter i finska i några situationer och ge exempel på hur hen kan	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina färdigheter i finska även avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
färdigheter för kontinuerligt språklärande (I2)	även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som finns i hens omgivning. Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.		utveckla de egna färdigheterna.	Eleven kan använda sina kunskaper i finska i olika situationer.	efter avslutad skolgång. Eleven kan mångsidigt tillämpa sina kunskaper i finska i olika situationer.	även efter avslutad skolgång. Eleven kan målmedvetet tillämpa sina kunskaper enligt situation.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunikationssituationner, vilkas teman också kan vara relativt krävande (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man informerar om en aktuell händelse.	Eleven kan kommunicera relativt obehindrat också i nya och mer krävande situa-tioner.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att ta initiativ i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser (I3)	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer. Eleven lär sig att använda olika kompensationsstrategier och omformulera sitt budskap.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mer sällan non-verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Eleven kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Eleven kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.	Eleven kan uttrycka sin åsikt och diskutera betydelsen också där mer krävande ämnen behandlas. Eleven kan diskutera betydelsen också av komplicerade uttryck och begrepp. Eleven kan naturligt rätta till missförstånd och korrigera sitt språk.
M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa	Eleven lär sig att anpassa sin	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och	Eleven visar att hen behärskar de	Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte	Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (till exempel bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan (I3)	kommunikation enligt situation. Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation.		tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.	viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.	är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven kan ta hänsyn till sin samtalspartner och till de krav som olika situationer ställer.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M9 erbjuda eleven och-tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och	Eleven lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter och att tillämpa olika strategier för att tolka dem.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal.	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text.	Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av	Eleven förstår muntlig och skriven text som är mera invecklad till språk och innehåll samt klarar av texter som

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
textförståelsestrategier (I3)			Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.	Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion i omgivningen.	förutsätter slutledning. Eleven kan följa med komplicerad argumentation samt redogöra för det centrala innehållet i olika texter. Eleven förstår en stor del av en pågående diskussion i omgivningen.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt i olika sammanhang och för olika ändamål genom att använda	Förmåga att producera texter	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller	Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra.	Eleven kan med rätt mångsidiga strukturer och ett omfattande ordförråd uttrycka sig klart och exakt om olika

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet och användandet samt behärskningen av varierande strukturer (I3)	centralt ordförråd och centrala strukturer.		konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer.	fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom.	Eleven uttrycker sig relativt obehindrat. Eleven kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar.	ämnen som hör till det egna erfarenhetsområdet. Eleven kan uttrycka sina tankar också om fiktiva ämnen. Eleven kan delta också i mer formella diskussio-ner.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som är förknippade med nationalspråkens ställning i Finland samt stärka elevens förmåga och vilja att ta del av och verka i flerspråkiga och mångkulturella miljöer (I1)	Eleven lär känna det finska språkets ställning i Finland. Eleven lär sig att förstå kulturella skillnader mellan nationalspråken samt bakgrunden till dessa. Eleven lär sig att agera i olika språkmiljöer.	Förståelse för frågor som gäller nationalspråkens ställning	Eleven kan berätta om våra nationalspråk och ge några exempel på flerspråkiga miljöer. Eleven kan reagera i flerspråkiga miljöer.	Eleven är medveten om värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan komma till rätta i flerspråkiga miljöer.	Eleven kan ta i beaktande värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera i flerspråkiga miljöer.	Eleven kan genom sitt agerande beakta värderingar och företeelser som anknyter till nationalspråken. Eleven kan agera flexibelt enligt situation i flerspråkiga miljöer.
M2 uppmuntra eleven att upptäcka möjligheter att mångsidigt använda finska i olika	Eleven lär sig att utveckla sin förmåga att mångsidigt använda finska i olika sammanhang och miljöer.	Förmåga att mångsidigt använda sig av sina språkkunskaper	Eleven kan ge exempel på några sammanhang och miljöer där hen	Eleven kan berätta om sammanhang och miljöer där hen kan använda finska för att	Eleven kan jämföra olika sammanhang och miljöer där hen kan använda finska	Eleven kan reflektera över hur hen ändamålsenligt kan använda finska i

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
sammanhang och miljöer (I1)		för att utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	kan använda finska.	främja det egna lärandet.	för att främja det egna lärandet.	olika sammanhang och miljöer för att främja det egna lärandet.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket, på vilket sätt man i olika språk uttrycker samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande (I1)	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och likheter och olikheter i jämförelse med andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om regelbundenheter och känner till några språkvetenskapliga begrepp i finska.	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter i jämförelse med andra språk. Eleven känner till de vanligaste språkvetenskapliga begreppen i finska.	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter och jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.	Eleven kan dra slutsatser om finskans regelbundenheter, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier						
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig finska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap (I2)	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Förmåga att ställa upp mål, att utnyttja studiestrategier och att reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan utnyttja de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt utnyttja varierande och för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper i olika situationer samt utveckla	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan använda sina färdigheter i finska i några	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
språkfärdigheter och utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande (I2)	sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som finns i hens omgivning. Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.		situationer och ge exempel på hur hen kan utveckla de egna färdigheterna.	färdigheter i finska även avslutad skolgång. Eleven kan använda sina kunskaper i finska i olika situationer.	färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan mångsidigt tillämpa sina kunskaper i finska i olika situationer.	tillämpa och utveckla sina färdigheter i finska även efter avslutad skolgång. Eleven kan målmedvetet tillämpa sina kunskaper enligt situation.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunikationssituation-ner, vilkas teman också kan vara relativt krävande (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man informerar om en aktuell händelse.	Eleven kan kommunicera relativt obehindrat också i nya och mer krävande situationer.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			igång en konversation.			
M7 handleda eleven att öva sig i att föra ordet, att ta initiativ i muntlig eller skriftlig kommunikation och att förhandla om betydelser (I3)	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer. Eleven lär sig att använda olika kompensationsstrategier och omformulera sitt budskap.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mer sällan non-verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	Eleven kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Eleven kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Eleven kan diskutera betydelsen också av mera komplicerade uttryck.	Eleven kan uttrycka sin åsikt och diskutera betydelsen också där mer krävande ämnen behandlas. Eleven kan diskutera betydelsen också av komplicerade uttryck och begrepp. Eleven kan naturligt rätta till missförstånd och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			kommunikation.			korrigera sitt språk.
M8 handleda eleven att i kommunikationen fästa uppmärksamhet vid hur formell situationen är, att öva sig i att använda olika slags texter (till exempel bloggar, intervjuer) och att i sin kommunikation bli förtrogen med kraven på kulturell växelverkan (I3)	Eleven lär sig att anpassa sin kommunikation enligt situation. Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.	Eleven kan för olika ändamål använda ett språk som inte är för familjärt men inte heller för formellt. Eleven kan ta hänsyn till sin samtalspartner och till de krav som olika situationer ställer.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M9 erbjuda eleven och-tillsammans med hen söka mångsidiga och betydelsefulla texter vilka kräver slutledningsförmåga och textförståelsestrategier (I3)	Eleven lär sig att förstå muntliga och skriftliga texter och att tillämpa olika strategier för att tolka dem.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	Eleven förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller ganska allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Eleven förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en pågående mera omfattande formell eller informell diskussion i omgivningen.	Eleven förstår muntlig och skriven text som är mera invecklad till språk och innehåll samt klarar av texter som förutsätter slutledning. Eleven kan följa med komplicerad argumentation samt redogöra för det centrala innehållet i olika texter. Eleven förstår en stor del av en pågående

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.			diskus-sion i omgivningen.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A2.1**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.2**	**Kunskapsnivå B1.2/B2.1**
M10 handleda eleven att producera, tolka och dela texter vars tema också kan vara något mer krävande och att i sammanhanget fästa uppmärksamhet vid texternas mångsidighet och användandet samt behärskningen av varierande strukturer (I3)	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt i olika sammanhang och för olika ändamål genom att använda centralt ordförråd och centrala strukturer.	Förmåga att producera texter	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom.	Eleven kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Eleven uttrycker sig relativt obehindrat. Eleven kan skriva personliga och mera allmänna meddelanden och uttrycka sina tankar också	Eleven kan med rätt mångsidiga strukturer och ett omfattande ordförråd uttrycka sig klart och exakt om olika ämnen som hör till det egna erfarenhetsområdet. Eleven kan uttrycka sina

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			många centrala strukturer.		om en del fiktiva ämnen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar.	tankar också om fiktiva ämnen. Eleven kan delta också i mer formella diskussioner.

Centralt innehåll för A-lärokursen i modersmålsinriktad finska

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att ta reda på vad som avses med individensspråkliga rättigheter. Att i undervisningen välja sådant innehåll och sådana arbetssätt som uppmuntrar eleverna att bekanta sig med och öka sin kunskap om olika finska kulturella företeelser. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper eleverna i språkstudierna, att jämföra olika språk och att notera att det finns olika dialekter och varianter av talad och skriven finska.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier. Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedöma hurtillförlitlig informationen är.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga attproducera texter: Att välja innehåll tillsammansutifrån aktualitet och med målet att eleverna ska utveckla och fördjupa sin kunskap i finska i olika sammanhang också utanför skolan. Att tillsammans välja ämnen som intresserar eleverna.Att lära sig ordförråd och strukturer i samband medolika slags texter. Att öva sig att uttrycka sig både muntligt och skriftligt och att kommunicera i olika situationer med hjälp av olika medier.

För att nå läroplanens mål behandlas följande teman och språkstrukturer:

Lokala preciseringar

Åk 7

Teman

- Jag, min närmiljö och skola
- Fritid och hobbyn
- Vårt land, dess natur, att resa i Finland, att vara finländare
- Skönlitteratur

Strukturer

- Att skilja mellan tal– och skriftspråk
- Stadieväxling
- Kort om verb
- Nomenböjning

- Possessivsuffix
- Partiklar
- Stor och liten bokstav

Åk 8

Teman

- Media och kommunikation
- Kända finländare
- Trafik
- Europa, Finland som europeiskt land
- Hållbar utveckling
- Skönlitteratur

Strukturer

- Verbens tempus och modus i aktiv och passiv
- Infinitiver
- Adjektivens och adverbens komparation och böjning
- Böjning av grundtal och ordningstal
- Låneord och dess böjning
- Kort om satskonstruktioner

Åk 9

Teman

- Mat och hälsa
- Ansvar: jag och samhället
- Framtiden och yrken
- Kultur och kulturell mångfald
- Dialekter, slang

Strukturer

- Skiljetecken
- Particip
- Satsmotsvarigheter
- Speciella drag i finskan, tex. stadieväxling, att härleda ord, uttal vs skrift, ordföljd, possessivsuffix,syntes, subjektet, avsaknaden av genus...

Tips!

Nyhetssajter (t.ex. Uutisluokka [Yle], Lasten uutiset [Helsingin sanomat]), dagstidningar (lokalpress),tidskrifter (t.ex. Koululainen, Suomen Kuvalehti)litteratur (sagor, ungdomsböcker, faktaböcker), digitala ordlistor (t.ex. glosor.eu, quizlet.com), digitala ordböcker (sanakirja.org, sanakirja.fi), "tubettajia"

Samarbete med finskspråkiga skolor (Skype,Facetime)

Högtider och temadagar uppmärksammas.Sång och musik, lekar, spel.

Utnyttja det lokala utbudet så som muséer,bibliotek, utställningar, teaterföreställningar

Finska, B1 lärokurs

B1-lärokurs i finska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att använda finska mångsidigt för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleven att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevens språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor.
Undervisningen i finska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på finska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska även ske genom pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av olika nätverk får eleverna också bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i närmiljön eller samhället. Målspråket finska används alltid när det är möjligt.
Handledning, differentiering och stöd i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9
Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i

språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan språket från tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i B1-lärokursen i finska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för B1-lärokursen i finska.
Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.
Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i B1-lärokursen i finska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i B1-finska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i B1-lärokursen i finska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för B1-lärokursen i finska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga.

Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för B1-lärokursen i finska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i B1-lärokursen i finska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I vitsordet 9 som gäller målen för undervisningen (M6-M9) och som anknyter till växande språkkunskap i B1-lärokursen i finska har två kunskapsnivåer A1.3 och A2.1 kombinerats till en mellannivå A1.3/A2.1. Kunskapsnivåerna finns i den Europeiska referensramen och i den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till språkmiljön och likheter och olikheter i jämförelse med det andra nationalspråket	I1	Eleven lär sig att lägga märke till kulturella skillnader mellan nationalspråken. Eleven lär känna språkmiljön.	Förståelse för frågor som anknyter till språkets och kulturens betydelse	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven lägger märke till olika språkmiljöer i Finland.	Eleven kan berätta varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om olika språkmiljöer och att de har betydelse för individen.	Eleven känner till olika språkmiljöer och kan beskriva särdrag i dessa. Eleven förstår språkets betydelse för individen.	Eleven kan jämföra olika språkmiljöer och särdragen i dessa. Eleven kan ta språkens betydelse i beaktande i olika språkmiljöer.
M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga	I1	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och att göra jämförelser mellan finska och andra språk.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk.	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska i jämförelse med andra språk.	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma

begrepp som stöd för sitt lärande		Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.			Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier							
M3 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där	I2	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest	Förmåga att ställa upp mål, utnyttja studiestrategier och reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt använda sig av varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

det viktigaste är att man når fram med sitt budskap		effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					
M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda sina språkfärdigheter och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	Eleven lär sig att hitta möjligheter att använda sina kunskaper genom att modigt utnyttja språket i olika situationer i och utanför skolan.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla kunskaperna i finska.	Eleven kan beskriva möjligheter att utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med	I3	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituatio-	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer.

hjälp av olika medier				rutinmässiga kommunikations-situationer.	ner, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer.
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Eleven lär sig att använda olika språkliga kommunikationsstrategier.	Användning av kommunikations-strategier	Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Eleven kan uttrycka om hen har förstått.	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven deltar i kommunikation och behöver endast sporadiskt hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be om förtydligande eller upprepning och behöver mera sällan stödja sig på non-verbala uttryck.

							Eleven kan utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk	I3	Eleven lär sig ett lämpligt och artigt språkbruk.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven klarar av några korta sociala situationer och kan använda några artiga hälsnings- och talfraser samt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Eleven lär sig att förstå för åldern lämpliga muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal.

				eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.	Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.	Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda lämpligt ordförråd och centrala strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt.	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett centralt ordförråd och strukturer.

				Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.	uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.	Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till språkmiljön och likheter och olikheter i jämförelse med det andra nationalspråket	I1	Eleven lär sig att lägga märke till kulturella skillnader mellan nationalspråken. Eleven lär känna språkmiljön.	Förståelse för frågor som anknyter till språkets och kulturens betydelse	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven lägger märke till olika språkmiljöer i Finland.	Eleven kan berätta varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om olika språkmiljöer och att de har betydelse för individen.	Eleven känner till olika språkmiljöer och kan beskriva särdrag i dessa. Eleven förstår språkets betydelse för individen.	Eleven kan jämföra olika språkmiljöer och särdragen i dessa. Eleven kan ta språkens betydelse i beaktande i olika språkmiljöer.
M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga	I1	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och att göra jämförelser mellan finska och andra språk.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk.	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska i jämförelse med andra språk.	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma

begrepp som stöd för sitt lärande		Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.			Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier							
M3 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där	I2	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest	Förmåga att ställa upp mål, utnyttja studiestrategier och reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt använda sig av varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

det viktigaste är att man når fram med sitt budskap		effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					
M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda sina språkfärdigheter och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	Eleven lär sig att hitta möjligheter att använda sina kunskaper genom att modigt utnyttja språket i olika situationer i och utanför skolan.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla kunskaperna i finska.	Eleven kan beskriva möjligheter att utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med	I3	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituatio-	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer.

hjälp av olika medier				rutinmässiga kommunikations-situationer.	ner, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer.
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Eleven lär sig att använda olika språkliga kommunikationsstrategier.	Användning av kommunikations-strategier	Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Eleven kan uttrycka om hen har förstått.	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven deltar i kommunikation och behöver endast sporadiskt hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be om förtydligande eller upprepning och behöver mera sällan stödja sig på non-verbala uttryck.

							Eleven kan utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk	I3	Eleven lär sig ett lämpligt och artigt språkbruk.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven klarar av några korta sociala situationer och kan använda några artiga hälsnings- och talfraser samt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Eleven lär sig att förstå för åldern lämpliga muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal.

				eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.	Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.	Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda lämpligt ordförråd och centrala strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt.	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett centralt ordförråd och strukturer.

				Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.	uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.	Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet							
M1 uppmuntra eleven att lägga märke till språkmiljön och likheter och olikheter i jämförelse med det andra nationalspråket	I1	Eleven lär sig att lägga märke till kulturella skillnader mellan nationalspråken. Eleven lär känna språkmiljön.	Förståelse för frågor som anknyter till språkets och kulturens betydelse	Eleven känner till att man talar finska och svenska i Finland. Eleven lägger märke till olika språkmiljöer i Finland.	Eleven kan berätta varför man talar finska och svenska i Finland. Eleven är medveten om olika språkmiljöer och att de har betydelse för individen.	Eleven känner till olika språkmiljöer och kan beskriva särdrag i dessa. Eleven förstår språkets betydelse för individen.	Eleven kan jämföra olika språkmiljöer och särdragen i dessa. Eleven kan ta språkens betydelse i beaktande i olika språkmiljöer.
M2 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i finska språket och att använda sig av språkvetenskapliga	I1	Eleven lär sig att ge akt på regelbundenheter i finska språket och att göra jämförelser mellan finska och andra språk.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i det finska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i det finska språket i jämförelse med andra språk.	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska i jämförelse med andra språk.	Eleven kan dra slutsatser om regelbundenheter i finska språket, tillämpa dem samt jämföra olika sätt att uttrycka samma

begrepp som stöd för sitt lärande		Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.			Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan berätta om centrala språkvetenskapliga begrepp i finska och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	saker i olika språk. Eleven känner till och kan använda centrala språkvetenskapliga begrepp i finska för att utveckla sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier							
M3 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja olika sätt för att lära sig finska och reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där	I2	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest	Förmåga att ställa upp mål, utnyttja studiestrategier och reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan beskriva olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig språk. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan mångsidigt använda sig av varierande och för hen själv passande sätt att lära sig finska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

det viktigaste är att man når fram med sitt budskap		effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					
M4 uppmuntra eleven att lägga märke till möjligheterna att använda sina språkfärdigheter och handleda hen att modigt använda språket i olika situationer i och utanför skolan	I2	Eleven lär sig att hitta möjligheter att använda sina kunskaper genom att modigt utnyttja språket i olika situationer i och utanför skolan.	Förmåga att utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla kunskaperna i finska.	Eleven kan beskriva möjligheter att utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan reflektera över och jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla kunskaperna i finska även efter avslutad skolgång.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M5 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig kommunikation med	I3	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituatio-	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer.

hjälp av olika medier				rutinmässiga kommunikations-situationer.	ner, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer.
M6 handleda eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier	I3	Eleven lär sig att använda olika språkliga kommunikationsstrategier.	Användning av kommunikations-strategier	Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Eleven kan uttrycka om hen har förstått.	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven deltar i kommunikation och behöver endast sporadiskt hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be om förtydligande eller upprepning och behöver mera sällan stödja sig på non-verbala uttryck.

							Eleven kan utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.
M7 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk	I3	Eleven lär sig ett lämpligt och artigt språkbruk.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven klarar av några korta sociala situationer och kan använda några artiga hälsnings- och talfraser samt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M8 uppmuntra eleven att tolka för sig själv och sin åldersgrupp lämpliga och intressanta muntliga och skriftliga texter	I3	Eleven lär sig att förstå för åldern lämpliga muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Eleven känner till teckensystemet	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck.	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal.

				eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.	Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.	Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter				**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A1.3/A2.1**
M9 ge eleven många möjligheter att öva sig i att tala och skriva i för åldern lämpliga situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll	I3	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda lämpligt ordförråd och centrala strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck. Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt.	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga	Eleven kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Eleven behärskar ett centralt ordförråd och strukturer.

				Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck.	uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.	Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler.

Främmande språk

Engelska, A -lärokurs

A-lärokurs i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att mångsidigt använda engelska för att kommunicera och söka information. Målet för undervisningen är att stödja eleverna att fördjupa de kunskaper som inhämtats i årskurs 3–6, utveckla elevernas språkliga medvetenhet och slutledningsförmåga och samtidigt främja elevens färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Många elever använder i allt högre grad engelska på sin fritid. Den kunskap som eleverna inhämtar genom det informella lärandet ska beaktas när undervisningen planeras och innehållet väljs.

Undervisningen i engelska kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på engelska i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. I texterna söker man information som man delar och publicerar. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna

bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Engelska ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan engelska sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i A-lärokursen i engelska i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för A-lärokursen i engelska.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i A-lärokursen i engelska avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i A-engelska då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i A-lärokursen i engelska som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen,

oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för A-lärokursen i engelska. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för A-lärokursen i engelska och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i A-lärokursen i engelska och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande (I1)	Eleven lär sig att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och göra jämförelser mellan engelska och andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp som stöd för sitt lärande.	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i engelska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i engelska språket. Eleven kan ge några exempel på hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i det engelska språket och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter. Eleven kan berätta hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven kan berätta om det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter och tillämpa dem. Eleven kan jämföra hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk. Eleven känner till och kan använda det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp för att utveckla sina språkkunskaper.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier						
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt att handleda eleven att delta på ett uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap (I2)	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sin lärprocess självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Förmåga att ställa upp mål, att utnyttja studiestrategier, att reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan beskriva några sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunikationssituation-ner som är lämpliga med hänsyn till elevens ålder och livserfarenhet och som även kan behandla åsikter (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituation-ner men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer och kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar en aktuell händelse.
M7 stödja eleven att ta initiativ i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar (I3)	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer. Eleven lär sig att använda kommunikationsstrategier.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation genom att vid behov använda standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet.	Eleven kan ta initiativ i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet, rätta till missförstånd.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).	Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck och också av relativt komplicerade uttryck.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med	Eleven lär sig att tolka muntliga och skriftliga texter. Eleven lär sig strategier för att förstå texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck.	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven	Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal eller i lättfattlig skriven text.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
hjälp av olika strategier (I3)			Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda det engelska språkets centrala ordförråd och strukturer.	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer.	Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller	Eleven kan redogöra för det väsentliga och många detaljer angående olika vardagliga ämnen, verkliga eller

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer (I3)	Eleven lär sig att uttala begripligt.		Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.	idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.	fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som anknyter till engelskans ställning och olika varianter samt ge eleven beredskap att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer (I1)	Eleven lär känna värderingar som anknyter till det engelska språkets ställning och varianter. Eleven lär sig om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet. Eleven lär sig att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer.	Förståelse för frågor som an-knyter till språkets ställning och varianter och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan nämna några länder där engelska talas. Eleven kan berätta något om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet.	Eleven kan berätta var engelska talas och att det talas på olika sätt. Eleven kan beskriva ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan nämna kulturella drag som anknyter till kommunikation.	Eleven kan berätta om engelskans ställning som världsspråk. Eleven kan jämföra ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan berätta om kulturella drag i kommunikationen.	Eleven kan reflektera över engelskans ställning som världsspråk samt därtill hörande företeelser. Eleven kan jämföra och reflektera över ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet. Eleven kan jämföra och reflektera över kulturella drag i kommunikation.
M2 uppmuntra eleven att hitta	Eleven lär sig att hitta	Förmåga att med hjälp av engelska	Eleven kan ge exempel på några	Eleven kan nämna engelskspråkiga	Eleven kan jämföra engelskspråkiga	Eleven kan reflektera över hur hen

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar uppfattningen om den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den (I1)	engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar bilden av den globaliserade världen. Eleven lär sig olika sätt att agera i en språkligt och kulturellt mångskiftande värld på engelska.	språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	engelskspråkiga innehåll och sammanhang där engelska språket kan användas.	innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.	innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.	kan utnyttja engelskspråkiga innehåll och sammanhang för att främja det egna lärandet.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp	Eleven lär sig att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och göra jämförelser mellan engelska och andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i engelska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i engelska språket. Eleven kan ge några exempel på hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk.	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter. Eleven kan berätta hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk.	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter och tillämpa dem. Eleven kan jämföra hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
som stöd för sitt lärande (I1)	som stöd för sitt lärande.			Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i det engelska språket och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan berätta om det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven känner till och kan använda det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp för att utveckla sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier						
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt att handleda eleven att delta på ett	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sin lärprocess självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk	Förmåga att ställa upp mål, att utnyttja studiestrategier, att reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan beskriva några sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap (I2)	och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunikationssituationer som är lämpliga med hänsyn till elevens ålder och livserfarenhet och som även kan behandla åsikter (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationsituationer och kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar en aktuell händelse.
M7 stödja eleven att ta initiativ i	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation genom	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en	Eleven kan ta initiativ i en kommunikationssituation där

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar (I3)	Eleven lär sig att använda kommunikationsstrategier.		behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	att vid behov använda standarduttryck för att be om precisering av nyckelord. Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).	kommunikationssituation och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått budskapet, rätta till missförstånd. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck och också av relativt komplicerade uttryck.
M8 hjälpa eleven att känna igen	Eleven lär sig att känna igen	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som	Eleven kan använda språket på ett	Eleven visar att hen behärskar de	Eleven visar att hen behärskar de

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kulturella drag i kommunikationen och stödja elevernas förmåga att delta på ett uppbyggande sätt i kulturell växelverkan (I3)	kulturella drag i kommunikation. Eleven lär sig att använda språket i kulturell växelverkan.		kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	enkelt sätt för centrala ändamålen, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	viktigaste artighetskutymerna och kan fästa vikt vid språkets formalitet. Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och	Eleven lär sig att tolka muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla,	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig	Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier (I3)	Eleven lär sig strategier för att förstå texter.		bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda det engelska språkets	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet	Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga	Eleven kan redogöra för det väsentliga och många detaljer angående olika vardagliga

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer (I3)	centrala ordförråd och strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.		och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.	vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.	ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 utveckla elevens förmåga att reflektera över värderingar och företeelser som anknyter till engelskans ställning och olika varianter samt ge eleven beredskap att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer (I1)	Eleven lär känna värderingar som anknyter till det engelska språkets ställning och varianter. Eleven lär sig om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet. Eleven lär sig att utveckla sin förmåga att agera i mångkulturella miljöer.	Förståelse för frågor som an-knyter till språkets ställning och varianter och förmåga att agera i mångkulturella miljöer	Eleven kan nämna några länder där engelska talas. Eleven kan berätta något om länders kulturer och levnadssätt inom språkområdet.	Eleven kan berätta var engelska talas och att det talas på olika sätt. Eleven kan beskriva ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan nämna kulturella drag som anknyter till kommunikation.	Eleven kan berätta om engelskans ställning som världsspråk. Eleven kan jämföra ländernas kulturer och levnadssätt i språkområdet. Eleven kan berätta om kulturella drag i kommunikationen.	Eleven kan reflektera över engelskans ställning som världsspråk samt därtill hörande företeelser. Eleven kan jämföra och reflektera över ländernas kulturer och levnadssätt inom språkområdet. Eleven kan jämföra och reflektera över kulturella drag i kommunikation.
M2 uppmuntra eleven att hitta	Eleven lär sig att hitta	Förmåga att med hjälp av engelska	Eleven kan ge exempel på några	Eleven kan nämna engelskspråkiga	Eleven kan jämföra engelskspråkiga	Eleven kan reflektera över hur hen

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
intressanta engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar uppfattningen om den globaliserade världen och möjligheterna att ta del av den (I1)	engelskspråkiga innehåll och sammanhang som vidgar bilden av den globaliserade världen. Eleven lär sig olika sätt att agera i en språkligt och kulturellt mångskiftande värld på engelska.	språket utveckla sina världsmedborgerliga färdigheter	engelskspråkiga innehåll och sammanhang där engelska språket kan användas.	innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.	innehåll och sammanhang, som främjar hens lärande.	kan utnyttja engelskspråkiga innehåll och sammanhang för att främja det egna lärandet.
M3 handleda eleven att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och sätt att i olika språk uttrycka samma saker samt att använda sig av språkvetenskapliga begrepp	Eleven lär sig att lägga märke till regelbundenheter i engelska språket och göra jämförelser mellan engelska och andra språk. Eleven lär sig att använda språkvetenskapliga begrepp	Språklig förmåga	Eleven kan göra iakttagelser om några regelbundenheter i engelska språket.	Eleven kan dra några slutsatser om regelbundenheter i engelska språket. Eleven kan ge några exempel på hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk.	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter. Eleven kan berätta hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk.	Eleven kan dra slutsatser om engelska språkets regelbundenheter och tillämpa dem. Eleven kan jämföra hur samma sak uttrycks i engelska och i något annat språk.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
som stöd för sitt lärande (I1)	som stöd för sitt lärande.			Eleven kan ge exempel på några språkvetenskapliga begrepp i det engelska språket och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven kan berätta om det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp och använda dem för att utveckla sina språkkunskaper.	Eleven känner till och kan använda det engelska språkets centrala språkvetenskapliga begrepp för att utveckla sina språkkunskaper.
Färdigheter för språkstudier						
M4 uppmuntra eleven att ställa upp mål, att utnyttja mångsidiga sätt för att lära sig engelska och att reflektera över sitt lärande självständigt och i samarbete med andra samt att handleda eleven att delta på ett	Eleven lär sig att ställa upp mål för sina språkstudier och att reflektera över sin lärprocess självständigt och i samarbete med andra. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk	Förmåga att ställa upp mål, att utnyttja studiestrategier, att reflektera över sitt lärande samt förmåga att bilda sig en uppfattning om olika sätt att delta i kommunikation	Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan ge några exempel på olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan beskriva några sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig engelska. Eleven kan jämföra olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.	Eleven kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig engelska. Eleven kan jämföra och reflektera över olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uppbyggande sätt i kommunikation där det viktigaste är att man når fram med sitt budskap (I2)	och att hitta de mest effektiva för hens eget lärande. Eleven lär sig olika sätt att delta uppbyggande i kommunikation.					
M5 stödja elevens egen aktivitet och förmåga att kreativt tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter för kontinuerligt språklärande (I2)	Eleven lär sig att tillämpa sina språkkunskaper samt utveckla sina färdigheter självständigt även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att utnyttja de språkliga intryck som hen får i den omgivande världen.	Förmåga att utveckla färdigheterna för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska.	Eleven kan beskriva olika möjligheter att utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.	Eleven kan jämföra och reflektera över olika möjligheter att tillämpa och utveckla sina kunskaper i engelska även efter avslutad skolgång.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	Eleven utvecklar tilltro till sig själv som språkinlärare.					
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M6 uppmuntra eleven att delta i olika kommunikationssituationer som är lämpliga med hänsyn till elevens ålder och livserfarenhet och som även kan behandla åsikter (I3)	Eleven lär sig att aktivt delta i olika kommunikationssituationer.	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituation-ner men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Eleven reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer och kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation	Eleven kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man diskuterar en aktuell händelse.
M7 stödja eleven att ta initiativ i kommunikationssituationer, i användandet av kompensationsstrategier och i betydelseförhandlingar (I3)	Eleven lär sig att ta initiativ i kommunikationssituationer. Eleven lär sig att använda kommunikationsstrategier.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation genom att vid behov använda standarduttryck för att be om precisering av nyckelord.	Eleven kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och kan försäkra sig om att samtalspartnern	Eleven kan ta initiativ i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas och kan försäkra sig om att samtalspartnern har förstått

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			(till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Eleven måste då och då be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).	har förstått budskapet. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.	budskapet, rätta till missförstånd. Eleven kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Eleven kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck och också av relativt komplicerade uttryck.
M8 hjälpa eleven att känna igen kulturella drag i kommunikationen och stödja elevernas förmåga att delta på ett uppbyggande	Eleven lär sig att känna igen kulturella drag i kommunikation.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamålen, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Eleven kan i sin kommunikation ta	Eleven visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna och kan fästa vikt vid språkets formalitet.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
sätt i kulturell växelverkan (I3)	Eleven lär sig att använda språket i kulturell växelverkan.			ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Eleven kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationsrutiner.	hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.	Eleven kan i sin kommunikation ta hänsyn till de viktigaste kulturellt betingade aspekterna.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M9 erbjuda eleven möjlighet att lyssna till och läsa många olika för hen själv betydelsefulla allmänna och lättfattliga texter samt att tolka texterna med hjälp av olika strategier (I3)	Eleven lär sig att tolka muntliga och skriftliga texter. Eleven lär sig strategier för att förstå texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel	Eleven kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som	Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam	Eleven förstår det väsentliga och många detaljer i lite mer krävande allmänspråkligt och relativt långsamt tal eller i lättfattlig skriven text. Eleven förstår tal eller skriven text som

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			information enligt behov ur en kort text.	innehåller bekanta ord. Eleven kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.	erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.	bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Eleven urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.2**	**Kunskapsnivå B1.1**	**Kunskapsnivå B1.1/B1.2**
M10 handleda eleven att för olika ändamål producera både muntliga och skriftliga texter med allmänna eller för hen betydelsefulla teman och att samtidigt hjälpa eleven att fästa vikt vid ett	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda det engelska språkets centrala ordförråd och strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.	Förmåga att producera texter	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett	Eleven kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland	Eleven kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen.	Eleven kan redogöra för det väsentliga och många detaljer angående olika vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
gott uttal och ett mångsidigt bruk av strukturer (I3)			begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.	också lite svårare strukturer. Eleven kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.	Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.	Eleven använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt allmänna fraser och idiom. Eleven kan tillämpa flera grundläggande uttalsregler också på andra än inövade uttryck.

Centralt innehåll för engelska, A-lärokurs

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att utveckla förståelse för fler– och parallellspråkigheten i världen och för språkliga rättigheter. Att undersöka engelskans utveckling till ett globalt lingua franca. Att utforska kulturer och livsstilar i några sådana länder som i samhället använder engelska som det mest centrala språket. Att använda sådana språkvetenskapliga begrepp som hjälper elevernai studierna i engelska och med att jämföra engelskan med andra språk. Att söka informationom några av engelskans varianter.

I2 Färdigheter för språkstudier:

Att vidareutveckla färdigheterna för språkstudier.Att öva sig att använda läromedel på ett mångsidigt sätt, att använda ordlistor, uppfatta helheter, gruppera, söka information och bedömahur tillförlitlig informationen är

I3 Växande språkkunskap: förmåga attkommunicera, förmåga att tolka texter,förmåga att producera texter:
Att välja innehåll tillsammans utgående från atteleverna ska kunna agera på engelska i olika sociala sammanhang eller gemenskaper.
Innehållet ska vara aktuellt, för eleverna intressant, och även rikta sig mot andra stadietsutbildning och göra eleverna bekanta med den språkkunskap som behövs i arbetslivet och i fortsatta studier. Att i innehållet poängtera elevernas delaktighet och aktivitet lokalt och globalt. Innehållet ska väljas med beaktande avengelskans utbredning och ställning som globaltkommunikationsspråk. Att lära sig ordförråd ochstrukturer i samband med olika typer av texter som t.ex. berättande, beskrivande eller argumenterande texter. Att iaktta och ofta tränaolika kommunikationssituationer med hjälp av medier.

Lokala preciseringar

Allmänna tyngdpunkter: Språkinlärning, egna styrkor och mål

Teman:

Åk 7

- USA
- Skolsystem i olika länder
- Hus och hem
- Jag och familjen
- Skolan

- Hobbyn

Strukturer:

- Fonetiska tecken
- Alla tidsformer
- Oregelbundna verb
- Pluralis
- Adjektiv
- Pronomen (personliga, possessiva, reflexiva)
- Tidsadverbial

Teman:

Åk 8

- Storbritannien och Irland
- Sevärdheter
- Shakespeare
- Hälsa
- Mode/kläder
- Söka jobb

Strukturer:

- Tidsformer
- Pågående verbformer: Bildandet av –ingform + nyckelord för pågående och enkel form
- Genitiv
- Adjektiv
- Adverb (bildandet av adverb)
- Pronomen (indefinita, relativa, demonstrativa)
- Prepositioner
- Användning av bestämd artikel
- Nationalitetsord, språk (europeiska)

Teman:

Åk 9

- Den engelskspråkiga världen (t.ex. Australien, Nya Zeeland och Sydafrika)
- Indien
- Mänskliga rättigheter
- Globalisering
- Media
- Miljöfrågor
- Muntligt slutarbete

Strukturer:

- Tidsformer (repetition med tanke på villkorsbisatser)
- Användningen av ing–form (fördjupning)
- Passiv + man uttryck
- Konditionalis
- Villkorsbisatser (IF)
- Nationalitetsord, språk (utom europeiska)
- Modala hjälpverb
- Adjektiv (bredda ordförrådet)
- Adverb (olika typer av adverb)
- Prepositioner
- Uncountables

Främmande språk, B2 -lärokurs

B2- lärokurs i främmande språk i årskurs 7–9

Undervisningen i ett valfritt B2-språk ordnas oftast i årskurs 8–9. B2-språket är det tredje eller fjärde språket som eleverna studerar efter modersmålet, så eleverna har redan mycket erfarenhet av att studera språk. Eleverna kan använda kunskap och färdigheter som de lärt sig tidigare. Eleverna uppmuntras att mångsidigt använda alla språk de studerar för att kommunicera och söka information. Undervisningens mål är att utveckla elevernas språkkänsla och språkliga slutledningsförmåga och samtidigt främja deras färdigheter för språkstudier. Förståelsen för kulturell mångfald ska fördjupas genom att man diskuterar om värdebundna företeelser som är förknippade med olika språkgrupper och även ger utrymme för bearbetning av känslor. En del frågor kan vid behov också behandlas på skolans undervisningsspråk.

Den kunskapsnivå och de kriterier för växande språkkunskap som beskrivs i grunderna i slutet av den grundläggande utbildningen lämpar sig bäst för indoeuropeiska språk och europeiska språk som använder skrivtecken som grundar sig på alfabetet. För andra språk låter utbildningsanordnaren utarbeta en läroplan som följer dessa grunder i tillämpliga delar. Internationellt godkända språkspecifika referensramar kan anpassade användas i undervisningen i icke-europeiska språk (t.ex. skrivtecknen). Undervisningen i främmande språk kan integreras i undervisningen i olika läroämnen och i de mångvetenskapliga lärområdena och tvärtom. Eleverna ska uppmuntras att söka information på det främmande språket i olika läroämnen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Målet är att språkbruket ska vara så korrekt, naturligt och så relevant för eleverna som möjligt. Arbetet ska främst bestå av pararbete, smågruppsarbete och lärande tillsammans i olika typer av lärmiljöer. För att uppnå målen för flerspråkighet och språkpedagogik behövs samarbete mellan lärarna. Eleverna ska med hjälp av spel, musik och drama få möjlighet att testa sina växande språkkunskaper och även bearbeta attityder. Olika lärmiljöer, medier och digitala verktyg ska mångsidigt användas i undervisningen. Eleverna ska uppmuntras att vara aktiva och ta självständigt ansvar för sitt lärande med hjälp av den Europeiska språkportfolion eller motsvarande verktyg. Med hjälp av internationalisering på hemmaplan ska eleverna bekanta sig med flerspråkigheten och den kulturella mångfalden i

det omgivande samhället. De ska också ges möjligheter att öva sig att kommunicera internationellt. Målspråket ska alltid användas när det är möjligt.

Handledning, differentiering och stöd i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Eleverna ska uppmuntras att modigt använda sina språkkunskaper. Gott om kommunikativa övningar stödjer utvecklingen av elevernas språkkunskaper. Eleverna ska också uppmuntras att studera andra språk som skolan erbjuder. Elever som har inlärningssvårigheter i språk ska ges stöd. Undervisningen ska planeras så att den erbjuder tillräckliga utmaningar även för elever som avancerar snabbare eller kan målspråket sedan tidigare.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

Bedömningen ska vara mångsidig och ge eleverna möjlighet att uttrycka sig på för dem naturliga sätt. Med hjälp av uppmuntrande och handledande respons som anknyter till formativ bedömning hjälper man eleverna att bli medvetna om sina egna färdigheter och att utveckla dem. Eleverna ska uppmuntras att tillämpa sina kunskaper i olika kommunikationssituationer. Lärandet ska bedömas på flera olika sätt, också genom självvärdering och kamratrespons. Den summativa bedömningen ska grunda sig på hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen som ställts upp i den lokala läroplanen för B2-lärokursen i främmande språk.

Bedömningen av växande språkkunskap ska grunda sig på den Europeiska referensramen och den finländska nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling som utarbetats utgående från den. Som verktyg vid bedömningen kan man även använda till exempel den Europeiska språkportföljen.

Bedömningen ska vara mångsidig så att elever som har inlärningssvårigheter i språket, eller som på något annat sätt har ett annorlunda språkligt utgångsläge, ges olika möjligheter att visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i B2-lärokursen i främmande språk avslutas i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i B2-lärokursen i främmande språk då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i B2-lärokursen i främmande språk som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen.

Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för B2-lärokursen i främmande språk. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för B2-lärokursen i främmande språk och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i B2-lärokursen i främmande språk och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 hjälpa eleven att bilda sig en uppfattning om relationen mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där målspråket talas och några centrala drag i levnadssätten samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet (I1)	Eleven lär känna målspråkets ställning i relation till andra språk. Eleven lär känna målspråkets språkområde samt dess kulturer och levnadssätt. Eleven lär sig att utveckla sin språkliga slutledningsförmåga och sin flerspråkighet.	Kännedom om målspråkets relation till andra språk samt språkområdets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem Språklig förmåga och flerspråkighet	Eleven kan berätta var målspråket talas. Eleven kan ge några exempel på målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.	Eleven kan berätta var målspråket talas samt ge några exempel på målspråkets relation till andra språk. Eleven kan berätta om målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.	Eleven kan berätta var målspråket talas och jämföra målspråkets relation till andra språk. Eleven kan beskriva målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.	Eleven kan jämföra och reflektera över målspråkets relation till andra språk. Eleven kan utnyttja målspråkets mest centrala särdrag i sitt lärande. Eleven kan jämföra målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier						
M2 uppmuntra eleven att se kunskaperna i målspråket som en del av det kontinuerliga lärandet och breddade språkresurser, handleda eleven att hitta sätt att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och hens ålder samt uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna (I2)	Eleven lär sig att hitta möjligheter att använda målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta sätt som är mest effektiva för hen själv.	Förmåga att utveckla färdigheterna och studiestrategierna för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att använda målspråket. Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk.	Eleven kan berätta om möjligheter att använda sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig målspråket.	Eleven kan berätta för vilka ändamål hen kan använda sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig målspråket.	Eleven kan berätta hur hen kan utnyttja sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig målspråket.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.1**
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig	Eleven lär sig att agera i olika muntliga och skriftliga	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande	Eleven reder sig i många rutinmässiga	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kommunikation med hjälp av olika medier (I3)	kommunikationssituationer.		samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.	rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M4 stödja eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier (I3)	Eleven lär sig att utnyttja språkliga kommunikationsstrategier i kommunikationssituationer.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Kan uttrycka om hen har förstått.	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mer sällan non-verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					att förtydliga eller upprepa.	uttryck i sin egen kommunikation.
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk (I3)	Eleven lär sig att använda för målspråket och språkområdets kultur typiska artighetsfraser.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven klarar av korta sociala situationer. Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.1**
M6 uppmuntra eleven att tolka för hens ålder lämpliga och för hen själv intressanta muntliga	Eleven lär sig att tolka olika muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck.	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade,	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla,	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och skriftliga texter (I3)			Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	bekanta ord och uttryck. Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.	bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.	Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.1/A1.2**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**
M7 erbjuda eleven rikligt med möjligheter att öva sig i att tala och skriva kortfattat i för åldern lämpliga	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda språkets centrala	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck.	Eleven kan under handledning berätta om några bekanta och för hen viktiga saker med	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll (I3)	ordförråd och strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.		Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt och kan skriva några enskilda ord och uttryck.	hjälp av ett begränsat uttrycksförråd. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet						
M1 hjälpa eleven att bilda sig en uppfattning om relationen mellan det nya språket och språk hen studerat tidigare, bekanta sig med området där målspråket talas och några centrala drag i levnadssätten samt stödja utvecklingen av elevens språkliga slutledningsförmåga, nyfikenhet och flerspråkighet (I1)	Eleven lär känna målspråkets ställning i relation till andra språk. Eleven lär känna målspråkets språkområde samt dess kulturer och levnadssätt. Eleven lär sig att utveckla sin språkliga slutledningsförmåga och sin flerspråkighet.	Kännedom om målspråkets relation till andra språk samt språkområdets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem Språklig förmåga och flerspråkighet	Eleven kan berätta var målspråket talas. Eleven kan ge några exempel på målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.	Eleven kan berätta var målspråket talas samt ge några exempel på målspråkets relation till andra språk. Eleven kan berätta om målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.	Eleven kan berätta var målspråket talas och jämföra målspråkets relation till andra språk. Eleven kan beskriva målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.	Eleven kan jämföra och reflektera över målspråkets relation till andra språk. Eleven kan utnyttja målspråkets mest centrala särdrag i sitt lärande. Eleven kan jämföra målspråkets kulturer och levnadssätt som anknyter till dem.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Färdigheter för språkstudier						
M2 uppmuntra eleven att se kunskaperna i målspråket som en del av det kontinuerliga lärandet och breddade språkresurser, handleda eleven att hitta sätt att lära sig språk som bäst lämpar sig för hen själv och hens ålder samt uppmuntra hen att använda även begränsade språkfärdigheter utanför lektionerna (I2)	Eleven lär sig att hitta möjligheter att använda målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven lär sig att använda olika sätt för att lära sig språk och att hitta sätt som är mest effektiva för hen själv.	Förmåga att utveckla färdigheterna och studiestrategierna för kontinuerligt språklärande	Eleven kan ge några exempel på möjligheter att använda målspråket. Eleven kan använda några för hen själv passande sätt att lära sig språk.	Eleven kan berätta om möjligheter att använda sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda de vanligaste och för hen själv passande sätten att lära sig målspråket.	Eleven kan berätta för vilka ändamål hen kan använda sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda de mest centrala och för hen själv passande sätten att lära sig målspråket.	Eleven kan berätta hur hen kan utnyttja sina kunskaper i målspråket även efter avslutad skolgång. Eleven kan använda mångsidiga och för hen själv passande sätt att lära sig målspråket.
Växande språkkunskap, förmåga att kommunicera			**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.1**
M3 erbjuda eleven tillfällen att öva sig i muntlig och skriftlig	Eleven lär sig att agera i olika muntliga och skriftliga	Kommunikationsförmåga i olika situationer	Eleven klarar sporadiskt av, med stöd av sin	Eleven klarar sporadiskt av ofta återkommande	Eleven reder sig i många rutinmässiga	Eleven kan utbyta tankar eller information i bekanta och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kommunikation med hjälp av olika medier (I3)	kommunikationssituationer.		samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.	rutinmässiga kommunikationssituationer, men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.
M4 stödja eleven i att använda sig av språkliga kommunikationsstrategier (I3)	Eleven lär sig att utnyttja språkliga kommunikationsstrategier i kommunikationssituationer.	Användning av kommunikationsstrategier	Eleven behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Eleven kan ibland gissa eller härleda enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Kan uttrycka om hen har förstått.	Eleven använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i sin kommunikation. Eleven behöver mycket hjälpmedel. Eleven kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.	Eleven deltar i kommunikation men behöver fortfarande ofta hjälpmedel. Eleven kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Eleven måste ofta be samtalspartnern	Eleven deltar i allt högre grad i kommunikation. Eleven använder mer sällan non-verbala uttryck. Eleven måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Eleven kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					att förtydliga eller upprepa.	uttryck i sin egen kommunikation.
M5 hjälpa eleven att öka sin kännedom om uttryck som hör till artigt språkbruk (I3)	Eleven lär sig att använda för målspråket och språkområdets kultur typiska artighetsfraser.	Kulturellt lämpligt språkbruk	Eleven kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna typiska för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Eleven klarar av korta sociala situationer. Eleven kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäkter och besvara sådana.
Växande språkkunskap, förmåga att tolka texter			**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**	**Kunskapsnivå A2.1**
M6 uppmuntra eleven att tolka för hens ålder lämpliga och för hen själv intressanta muntliga	Eleven lär sig att tolka olika muntliga och skriftliga texter.	Förmåga att tolka texter	Eleven förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck.	Eleven förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade,	Eleven förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla,	Eleven förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och skriftliga texter (I3)			Eleven känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	bekanta ord och uttryck. Eleven kan urskilja enskilda fakta i en text.	bekanta ord och uttryck. Eleven kan plocka ut enkel information hen behöver ur en kort text.	Eleven förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Eleven klarar mycket enkel slutledning med hjälp av kontexten.
Växande språkkunskap, förmåga att producera texter			**Kunskapsnivå A1.1**	**Kunskapsnivå A1.1/A1.2**	**Kunskapsnivå A1.2**	**Kunskapsnivå A1.3**
M7 erbjuda eleven rikligt med möjligheter att öva sig i att tala och skriva kortfattat i för åldern lämpliga	Eleven lär sig att uttrycka sig muntligt och skriftligt genom att använda språkets centrala	Förmåga att producera texter	Eleven kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärda standarduttryck.	Eleven kan under handledning berätta om några bekanta och för hen viktiga saker med	Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt	Eleven behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
situationer och i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid uttal och vid strukturer som är relevanta för textens innehåll (I3)	ordförråd och strukturer. Eleven lär sig att uttala begripligt.		Eleven uttalar några inövade uttryck begripligt och kan skriva några enskilda ord och uttryck.	hjälp av ett begränsat uttrycksförråd. Eleven kan skriva några enskilda ord och uttryck. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	skriva några korta meningar om inövade ämnen. Eleven uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Eleven behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna uttryck och en del av den elementära grammatiken.	och grundläggande satsstrukturer. Eleven kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Eleven uttalar inövade uttryck begripligt.

Centralt innehåll för B2- lärokursen i främmande språk i årskurs 7–9

I1 Kulturell mångfald och språkmedvetenhet: Att undersöka karaktäristiska drag i målspråket och jämföra dessa med tidigare språkkunskap. Att bilda sig en uppfattning om nära besläktade språk, undersöka bakgrunden till målspråkets utbredning, söka information som intresserar eleverna om t.ex. språkområdets kulturella sedvänjor eller andra företeelser. Att reflektera över eventuella förutfattade meningar om språket och kulturen i fråga.

I2 Färdigheter för språkstudier: Att tillsammans undersöka vad som bäst stödjer lärandet av målspråket, vad man kan använda språket till och var man kan hitta intressant material på målspråket. Att sätta upp egna mål och lära sig att ge och ta emot respons.

I3 Växande språkkunskap: förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter: Att välja olika språkanvändningsändamål och olika texter, främst informella. Att vid behov också öva sig i att använda ett mer formellt språkbruk. Att välja ämnesområden som intresserar eleverna med perspektivet jag, vi och världen. Att lära sig lyssna, tala, läsa och skriva på målspråket och om olika teman som t.ex. jag själv, min familj, mina vänner, skolan, fritiden och livsmiljön i målspråkets områden. Att även välja teman tillsammans. Texterna och ämnena ska i viss mån väljas med beaktande av språkets geografiska utbredning och status. Att iaktta målspråkets rytm, intonation och andra särdrag i uttalet och att öva in ett naturligt uttal. Att öva sig att känna igen målspråkets fonetiska tecken och att producera de skrivtecken som behövs

Lokala preciseringar:

Årskurs 8

- verbböjning i presens
- personliga pronomen

- nomen
- räkneord

Årskurs 9

- verbböjning i perfekt
- prepositioner
- possessiva pronomen
- nomen

Matematik

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 är uppdraget i matematikundervisningen att stärka den matematiska allmänbildningen. Undervisningen ska fördjupa elevernas förståelse för matematiska begrepp och samband mellan dem. Undervisningen ska inspirera eleven att hitta och använda matematiken i sitt eget liv. Eleverna ska lära sig att lösa problem genom att formulera matematiska modeller för problemen. Matematikundervisningen ska sporra eleverna att arbeta målinriktat, noggrant, koncentrerat och långsiktigt. De ska uppmuntras att presentera sina lösningar och diskutera dem. Elevernas samarbetsförmåga ska utvecklas i undervisningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i matematik i årskurs 7–9

Undervisningen ska utgå från ämnen, fenomen och problem som intresserar eleverna. Konkretisering är fortfarande en viktig del av matematikundervisningen. Eleverna uppmuntras att använda figurer och hjälpmedel som stöd för tänkandet. Varierande arbetssätt används i undervisningen. Eleverna matematiserar och löser problem individuellt och i grupp. Vid grupparbete arbetar var och en både för sitt eget och för gruppens bästa. Pedagogiska spel motiverar eleverna. Digitala verktyg, såsom kalkylprogram och dynamiska geometriprogram, används som hjälpmedel i undervisningen för att stödja lärandet, produktionen, kreativiteten och utvärderingen av arbetet.

Handledning, differentiering och stöd i matematik i årskurs 7–9

Varje elev ska ha möjlighet att få undervisning i det centrala innehållet för tidigare årskurser, om elevens kunskaper är bristfälliga. Utöver det ska eleverna ges förebyggande stöd för att tillägna sig nytt innehåll. Utvecklingen av kunskaper och färdigheter i matematik ska följas upp kontinuerligt tillsammans med eleverna. Eleverna ska upplysas om vikten av att förstå innehållet. De ska få stöd för att gestalta större helheter och hitta samband. Vid differentiering beaktas elevernas kunskaper och de ska ges möjlighet att uppleva att de lyckas.

Undervisningen kan berikas genom att fördjupa det innehåll som behandlas gemensamt enligt elevernas intresse och kunskapsnivå. Skickliga elever ska stödjas med hjälp av alternativa arbetsformer, till exempel olika projekt och problembaserade undersökningsuppgifter inom matematiska områden som intresserar dem.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i matematik i årskurs 7–9

Med mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stöder man utvecklingen av det matematiska tänkandet och självförtroendet samtidigt som studiemotivationen stärks. Responsen stöder elevens positiva självbild i matematiklärandet. Eleverna ska regelbundet informeras om sina framsteg och prestationer i relation till de uppställda målen i matematik. Bedömningen vägleder varje elev att utveckla sina kunskaper och sin förståelse i matematik. Dessutom utvecklas färdigheterna att arbeta långsiktigt. Responsen ska hjälpa eleverna att iaktta vilka kunskaper och färdigheter som borde utvecklas och hur.

Eleverna ska ha en aktiv roll i bedömningen. Genom självvärdering lär de sig att ställa upp mål för sitt lärande och iaktta sina framsteg i relation till målen. Eleverna ska också handledas att fästa vikt vid sina arbetssätt och sina attityder till matematikstudierna.

Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på olika sätt. Föremål för bedömning är elevens matematiska kunskaper och färdigheter och hur de tillämpas. I bedömningen fästs även vikt vid prestationssättet, hur eleverna motiverar sina lösningar, hur lösningarna är strukturerade och hur korrekta de är. I bedömningen beaktas därtill elevernas förmåga att använda hjälpmedel, inklusive digitala verktyg.

Vid grupparbete bedöms såväl gruppens som den enskilda gruppmedlemmens arbetsinsats och resultat. I bedömningen ska man fästa uppmärksamhet på produktens matematiska innehåll och på framställningssättet. Syftet med responsen är att eleverna lär sig förstå betydelsen av varje gruppmedlems arbete och utveckling. Eleverna handleds att själva utvärdera arbetet och resultatet.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i matematik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i matematik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i matematik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en

helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för matematik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i matematik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i matematik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Men handledning av arbetet avses i matematiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik (I1–I6)	Eleven lär sig att identifiera de saker och studiemetoder som motiverar hen. Eleven strävar efter att förstärka sin positiva självbild och sitt självförtroende som elev i matematik.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i arbete tillsammans med andra (I1–I6)	Eleven påbörjar arbetet, håller i gång det och bedömer när arbetet blivit slutfört. Eleven deltar på eget initiativ i gruppens arbete.	Förmåga att ta ansvar för lärandet	Eleven förmår påbörja arbetet under handledning och hålla i gång det under handledning.	Eleven arbetar delvis självständigt och slutför arbetet under handledning. Eleven deltar i varierande grad i gruppens arbete.	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i gruppens arbete.	Eleven tar ansvar för gruppens arbete och strävar efter att förbättra hela gruppens kunskaper.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Arbetsfärdigheter						
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig (I1–I6)	Eleven observerar och förstår samband mellan det som hen lär sig. Eleven kan beskriva, förklara och tillämpa det som hen förstår.	Sambanden mellan det man lärt sig	Eleven observerar under handledning samband mellan olika saker hen lärt sig under handledning.	Eleven observerar och beskriver samband mellan det som hen lär sig.	Eleven finner samt förklarar och motiverar samband mellan det som hen lärt sig.	Eleven kombinerar de saker hen lärt sig och beskriver vad sambanden mellan dem beror på.
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig matematiskt på ett exakt sätt både muntligt och i skrift (I1–I6)	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande på ett exakt sätt genom att använda olika uttrycksmedel.	Matematisk uttrycksförmåga	Eleven uttrycker under handledning sitt matematiska tänkande på något sätt.	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller skriftligt.	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande både muntligt och skriftligt.	Eleven uttrycker och motiverar sitt matematiska tänkande.
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de	Eleven strukturerar problem, identifierar matematisk information i problemen och löser dem genom att använda	Problemlösningsförmåga	Eleven strukturerar problem under handledning och löser delar av problem.	Eleven kan ta fram den matematiska informationen ur ett givet problem och löser problem under handledning.	Eleven strukturerar och löser problem som kräver logiskt och kreativt tänkande.	Eleven undersöker om det finns andra lösningsalternativ.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
färdigheter som behövs för detta (I1–I6)	matematiska metoder.					
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet (I1–I6)	Eleven utvärderar och utvecklar sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.	Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven beskriver under handledning en lösning som hen producerat och reflekterar under handledning över resultatets rimlighet.	Eleven beskriver en lösning som hen utarbetat, reflekterar över resultatets rimlighet och utvärderar sin lösning under handledning.	Eleven granskar kritiskt sin matematiska lösning och resultatets rimlighet.	Eleven utvärderar och utvecklar vid behov sin lösning.
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället (I1–I6)	Eleven identifierar matematik i olika omgivningar och i andra läroämnen, uttrycker problem med matematikens språk.	Tillämpning av matematik	Eleven inser matematikens användningsmöjligheter i sin närhet och känner till nödvändigheten att uttrycka problem matematiskt.	Eleven tillämpar matematik genom att uttrycka problem på matematikens språk med hjälp av givna exempel.	Eleven tillämpar matematik i olika miljöer genom att uttrycka problem i den verkliga världen på matematikens språk.	Eleven ger exempel på hur matematiken tillämpas i samhället. Eleven utnyttjar sina matematiska färdigheter i olika situationer.
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att	Eleven hämtar och analyserar information och	Analys och kritisk granskning av information	Eleven kan under handledning	Eleven behandlar och presenterar	Eleven hämtar, behandlar och presenterar information	Eleven tillämpar sina färdigheter i att hantera och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt (I1, I4, I6)	reflekterar över dess sanningsenlighet och betydelse.		jämföra information på matematisk grund.	information enligt ett givet exempel.	samt reflekterar över dess tillförlitlighet.	analysera information, tolkar information och bedömer informationens tillförlitlighet.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg i studierna i matematik och för att lösa matematiska problem (I1–I6)	Eleven tillämpar ändamålsenliga digitala verktyg i studierna i matematik och då hen löser problem.	Användning av digitala verktyg	Eleven bekantar sig med en programvara som stöder lärandet i matematik och använder den under handledning.	Eleven använder lämplig programvara för att producera egna arbeten och för studier i matematik.	Eleven använder digitala verktyg för att granska och lösa matematiska problem.	Eleven tillämpar och förenar digitala verktyg i undersökande arbete.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål						
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin	Eleven drar slutsatser och gör beräkningar som stöd för vardagliga aktiviteter. Hen blir modigare på att använda	Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven gör korta beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter under handledning.	Eleven gör beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter.	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga.	Eleven utför beräkningar i flera steg med hjälp av huvudräkning och tillämpar sin slutledningsförmåga i olika situationer.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
räknefärdighet i olika sammanhang (I1-I2)	sin huvudräkningsförmåga.					
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal (I2)	Eleven utför grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk som har samma nämnare. Eleven multiplicerar ett bråk med ett heltal.	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk. Eleven multiplicerar och dividerar ett bråk med ett heltal.	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Eleven använder grundläggande räkneoperationer med rationella tal i problemlösning.
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer (I3, I4)	Eleven förstår begreppen obekant och uttryck samt löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer genom slutledning och symboliskt.	Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven förenar likformiga termer. Eleven löser förstagradsekvationer under handledning och resonerar sig fram till någon av lösningarna till en	Eleven förenklar uttryck. Eleven förstår att en likhet bevaras och löser en förstagradsekvation symboliskt och en andragradsekvation antingen genom	Eleven förstår begreppet likhet och löser en ofullständig andragradsekvation symboliskt.	Eleven använder obehindrat en obekant som variabel och kan utnyttja sina ekvationslösningsfärdigheter i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			ofullständig andragradsekvation.	slutledning eller symboliskt.		
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer (I3, I4)	Eleven utvidgar sin förståelse av variabler till att omfatta ekvationer med två variabler och ritar grafer till funktioner av första och andra graden. Eleven drar slutsatser om sambandet mellan en funktion och dess graf.	Begreppen variabel och funktion samt förmåga att tolka och producera grafer	Eleven beräknar värdet av ett uttryck och avläser koordinater för skärningspunkter. Eleven känner utgående från linjens ekvation igen en stigande och en fallande linje. Eleven ritar under handledning grafen till en funktion av första graden i ett koordinatsystem.	Eleven sätter in talvärden för en variabel och placerar ut de punkter som erhållits i koordinatsystemet. Eleven ritar grafen av en funktion av första graden och löser under handledning ett ekvationspar grafiskt eller algebraiskt.	Eleven förstår begreppen variabel och funktion och kan rita grafen till funktioner. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt. Eleven löser ett givet ekvationspar grafiskt och algebraiskt.	Eleven använder ekvationspar i problemlösning och förstår den geometriska betydelsen av ekvationslösningen. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.
M16 stödja eleven att förstå geometriska	Eleven känner till begreppen punkt, linje, vinkel, sträcka	Förmåga att uppfatta geometriska	Eleven känner igen och benämner vinklar och	Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med	Eleven använder och kan motivera egenskaper hos	Eleven använder likformighet och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
begrepp och samband mellan dem (I5)	och stråle och egenskaper i anknytning till dessa. Eleven benämner månghörningar, känner till deras egenskaper och beräknar deras omkrets. Eleven förstår egenskaper i anknytning till symmetri och likformighet samt proportionalitet.	begrepp och samband mellan dem	månghörningar och utför under handledning beräkningar i anknytning till dem. Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en linje.	avseende på en punkt. Eleven tar fram motsvarande delar i likformiga figurer och använder analogi samt kan bestämma en skala.	geometriska grundbegrepp och likformighet. Eleven använder analogi och förstår begreppet skala.	analogi i problemlösning.
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer (I5)	Eleven känner till benämningar och egenskaper i anknytning till rymdkroppar. Hen kan	Förmåga att beräkna areor och volymer	Eleven utför de mest allmänna enhetsbytena för areor och volymer.	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar	Eleven beräknar arean av en planfigur bestående av flera delar, volymen av en kropp och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	beräkna areor av planfigurer, volymer av kroppar samt mantelytans area. Eleven tillämpar sina kunskaper i praktiska situationer samt utför byten mellan arealenheter, volymenheter och rymdmått.		Eleven kan beräkna arean av en rektangel och volymen av ett rätblock.	areorna av de vanligaste planfigurerna och volymerna av de vanligaste kropparna.	arean av enstaka planfigurer, volymen av en kropp samt arean av en mantelyta. Eleven beräknar arean av en sektor som svarar mot en medelpunktsvinkel.	arean av en mantelyta samt utnyttjar sina kunskaper i problemlösning.
M19 handleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter (I6)	Eleven behärskar insamling, klassificering, analys och rapportering av material. Eleven avläser och tolkar diagram samt gör prognoser som baseras på dem. Eleven beräknar medelvärde,	Statistiska nyckeltal och beräkning av sannolikhet	Eleven avläser information ur ett stapel-, linje- och cirkeldiagram samt ur en tabell. Eleven beräknar medelvärde och bestämmer under	Eleven kan presentera information med hjälp av ett lämpligt diagram eller en lämplig tabell. Eleven beräknar de vanligaste lägesmåtten, bestämmer	Eleven behärskar de centrala statistiska nyckeltalen. Eleven kan genomföra en mindre undersökning, där statistiska beräkningar används. Eleven bestämmer	Eleven observerar och jämför undersökningar genom att använda statistiska nyckeltal. Eleven använder sannolikhetskalkyl i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	bestämmer typvärde och median samt drar slutsatser utifrån dessa. Eleven beräknar klassisk och statistisk sannolikhet samt förstår informationen i sitt resultat.		handledning typvärde och median. Eleven drar under handledning slutsatser om klassiska sannolikheter.	variationsbredden och kan under handledning redogöra för resultaten i en undersökning och för slutsatserna. Eleven beräknar klassiska sannolikheter.	klassiska och statistiska sannolikheter.	
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem (I1)	Eleven förstår principerna för algoritmiskt tänkande. Eleven kan läsa, kommentera, tolka, testa, planera och programmera små program med vilka man löser matematiska problem.	Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven känner igen stegen i en enkel algoritm och testar under handledning färdiga program.	Eleven använder villkor och upprepning i programmering samt testar och tolkar program.	Eleven tillämpar principerna för algoritmiskt tänkande och programmerar enkla program.	Eleven använder programmering då hen löser problem. Eleven modifierar och utvecklar program.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik (I1–I6)	Eleven lär sig att identifiera de saker och studiemetoder som motiverar hen. Eleven strävar efter att förstärka sin positiva självbild och sitt självförtroende som elev i matematik.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i arbete tillsammans med andra (I1–I6)	Eleven påbörjar arbetet, håller i gång det och bedömer när arbetet blivit slutfört. Eleven deltar på eget initiativ i gruppens arbete.	Förmåga att ta ansvar för lärandet	Eleven förmår påbörja arbetet under handledning och hålla i gång det under handledning.	Eleven arbetar delvis självständigt och slutför arbetet under handledning. Eleven deltar i varierande grad i gruppens arbete.	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i gruppens arbete.	Eleven tar ansvar för gruppens arbete och strävar efter att förbättra hela gruppens kunskaper.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Arbetsfärdigheter						
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig (I1–I6)	Eleven observerar och förstår samband mellan det som hen lär sig. Eleven kan beskriva, förklara och tillämpa det som hen förstår.	Sambanden mellan det man lärt sig	Eleven observerar under handledning samband mellan olika saker hen lärt sig under handledning.	Eleven observerar och beskriver samband mellan det som hen lär sig.	Eleven finner samt förklarar och motiverar samband mellan det som hen lärt sig.	Eleven kombinerar de saker hen lärt sig och beskriver vad sambanden mellan dem beror på.
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig matematiskt på ett exakt sätt både muntligt och i skrift (I1–I6)	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande på ett exakt sätt genom att använda olika uttrycksmedel.	Matematisk uttrycksförmåga	Eleven uttrycker under handledning sitt matematiska tänkande på något sätt.	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller skriftligt.	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande både muntligt och skriftligt.	Eleven uttrycker och motiverar sitt matematiska tänkande.
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de	Eleven strukturerar problem, identifierar matematisk information i problemen och löser dem genom att använda	Problemlösningsförmåga	Eleven strukturerar problem under handledning och löser delar av problem.	Eleven kan ta fram den matematiska informationen ur ett givet problem och löser problem under handledning.	Eleven strukturerar och löser problem som kräver logiskt och kreativt tänkande.	Eleven undersöker om det finns andra lösningsalternativ.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
färdigheter som behövs för detta (I1–I6)	matematiska metoder.					
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet (I1–I6)	Eleven utvärderar och utvecklar sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.	Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven beskriver under handledning en lösning som hen producerat och reflekterar under handledning över resultatets rimlighet.	Eleven beskriver en lösning som hen utarbetat, reflekterar över resultatets rimlighet och utvärderar sin lösning under handledning.	Eleven granskar kritiskt sin matematiska lösning och resultatets rimlighet.	Eleven utvärderar och utvecklar vid behov sin lösning.
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället (I1–I6)	Eleven identifierar matematik i olika omgivningar och i andra läroämnen, uttrycker problem med matematikens språk.	Tillämpning av matematik	Eleven inser matematikens användningsmöjligheter i sin närhet och känner till nödvändigheten att uttrycka problem matematiskt.	Eleven tillämpar matematik genom att uttrycka problem på matematikens språk med hjälp av givna exempel.	Eleven tillämpar matematik i olika miljöer genom att uttrycka problem i den verkliga världen på matematikens språk.	Eleven ger exempel på hur matematiken tillämpas i samhället. Eleven utnyttjar sina matematiska färdigheter i olika situationer.
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att	Eleven hämtar och analyserar information och	Analys och kritisk granskning av information	Eleven kan under handledning	Eleven behandlar och presenterar	Eleven hämtar, behandlar och presenterar information	Eleven tillämpar sina färdigheter i att hantera och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt (I1, I4, I6)	reflekterar över dess sanningsenlighet och betydelse.		jämföra information på matematisk grund.	information enligt ett givet exempel.	samt reflekterar över dess tillförlitlighet.	analysera information, tolkar information och bedömer informationens tillförlitlighet.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg i studierna i matematik och för att lösa matematiska problem (I1–I6)	Eleven tillämpar ändamålsenliga digitala verktyg i studierna i matematik och då hen löser problem.	Användning av digitala verktyg	Eleven bekantar sig med en programvara som stöder lärandet i matematik och använder den under handledning.	Eleven använder lämplig programvara för att producera egna arbeten och för studier i matematik.	Eleven använder digitala verktyg för att granska och lösa matematiska problem.	Eleven tillämpar och förenar digitala verktyg i undersökande arbete.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål						
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin	Eleven drar slutsatser och gör beräkningar som stöd för vardagliga aktiviteter. Hen blir modigare på att använda	Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven gör korta beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter under handledning.	Eleven gör beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter.	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga.	Eleven utför beräkningar i flera steg med hjälp av huvudräkning och tillämpar sin slutledningsförmåga i olika situationer.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
räknefärdighet i olika sammanhang (I1-I2)	sin huvudräknings-förmåga.					
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal (I2)	Eleven utför grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Grundläggande räkneoperationer med rationella tal	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk som har samma nämnare. Eleven multiplicerar ett bråk med ett heltal.	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk. Eleven multiplicerar och dividerar ett bråk med ett heltal.	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Eleven använder grundläggande räkneoperationer med rationella tal i problemlösning.
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal (I2)	Eleven förstår algebraiska egenskaper samt ordnings- och noggrannhetsegenskaper hos reella tal samt bekantar sig med talet pi och kvadratroten.	Förståelse av talbegreppet	Eleven placerar ut ett givet decimaltal på tallinjen. Eleven känner igen situation-ner där avrundning behövs.	Eleven beskriver hurudana tal som finns i olika talmängder och placerar dem på tallinjen. Eleven avrundar ett tal till en given noggrannhet.	Eleven känner till skillnaden mellan rationella och irrationella tal. Eleven avrundar ett tal med korrekt noggrannhet.	Eleven förstår skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt bestämmer talens inbördes storleksordning.
M13 stödja eleven att utveckla sin	Eleven förstår begreppen procent	Begreppet procent och procenträkning	Eleven förklarar, slutleder eller	Eleven beräknar procentuell andel,	Eleven kan använda procenträkningens	Eleven gör relativa jämförelser och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
förståelse av procenträkning (I2, I6)	och procentenhet och berättar om hur de används i olika situationer. Eleven beräknar procentuell andel, den mängd som ett procenttal anger samt förändrings- och jämförelseprocent.		beräknar procentuell andel och den mängd som ett procenttal anger.	mängden av den helhet som ett procenttal anger samt beräknar förändringens storlek och förändringen i procent.	olika metoder. Eleven förstår skillnaden mellan procent och procentenhet.	använder procenträkning i olika situationer.
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer (I3, I4)	Eleven förstår begreppen obekant och uttryck samt löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer genom slutledning och symboliskt.	Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven förenar likformiga termer. Eleven löser förstagradsekvationer under handledning och resonerar sig fram till någon av lösningarna till en ofullständig andragradsekvation.	Eleven förenklar uttryck. Eleven förstår att en likhet bevaras och löser en förstagradsekvation symboliskt och en andragradsekvation antingen genom slutledning eller symboliskt.	Eleven förstår begreppet likhet och löser en ofullständig andragradsekvation symboliskt.	Eleven använder obehindrat en obekant som variabel och kan utnyttja sina ekvationslösningsfärdigheter i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer (I3, I4)	Eleven utvidgar sin förståelse av variabler till att omfatta ekvationer med två variabler och ritar grafer till funktioner av första och andra graden. Eleven drar slutsatser om sambandet mellan en funktion och dess graf.	Begreppen variabel och funktion samt förmåga att tolka och producera grafer	Eleven beräknar värdet av ett uttryck och avläser koordinater för skärningspunkter. Eleven känner utgående från linjens ekvation igen en stigande och en fallande linje. Eleven ritar under handledning grafen till en funktion av första graden i ett koordinatsystem.	Eleven sätter in talvärden för en variabel och placerar ut de punkter som erhållits i koordinatsystemet. Eleven ritar grafen av en funktion av första graden och löser under handledning ett ekvationspar grafiskt eller algebraiskt.	Eleven förstår begreppen variabel och funktion och kan rita grafen till funktioner. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt. Eleven löser ett givet ekvationspar grafiskt och algebraiskt.	Eleven använder ekvationspar i problemlösning och förstår den geometriska betydelsen av ekvationslösningen. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och	Eleven känner till begreppen punkt, linje, vinkel, sträcka och stråle och egenskaper i anknytning	Förmåga att uppfatta geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven känner igen och benämner vinklar och månghörningar och utför under handledning	Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en punkt.	Eleven använder och kan motivera egenskaper hos geometriska grundbegrepp och	Eleven använder likformighet och analogi i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
samband mellan dem (I5)	till dessa. Eleven benämner månghörningar, känner till deras egenskaper och beräknar deras omkrets. Eleven förstår egenskaper i anknytning till symmetri och likformighet samt proportionalitet.		beräkningar i anknytning till dem. Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en linje.	Eleven tar fram motsvarande delar i likformiga figurer och använder analogi samt kan bestämma en skala.	likformighet. Eleven använder analogi och förstår begreppet skala.	
M17 handleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln (I5)	Eleven förstår egenskaperna hos den rätvinkliga triangeln samt använder Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven	Förmåga att uppfatta rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven beräknar hypotenusans längd genom att använda Pythagoras sats. Eleven kan	Eleven löser ut en sida i en rätvinklig triangel med Pythagoras sats. Eleven finner den närliggande och	Eleven kan beräkna vinklarnas storlek och sidornas längder i en given rätvinklig triangel. Eleven förstår	Eleven använder Pythagoras sats och den omvända satsen till Pythagoras sats samt trigonometri i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	känner till begrepp och egenskaper i anknytning till cirkeln samt kan beräkna omkretsen av en cirkel.		undersöka rätvinligheten hos en triangel. Eleven känner igen begrepp i anknytning till cirkeln och beräknar omkretsen av en cirkel under handledning.	den motsatta kateten samt hypotenusan till en vinkel och vet hur dessa anknyts till trigonometriska funktioner. Eleven beräknar omkretsen av en cirkel.	begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel samt beräknar längden på den båge som svarar mot medelpunktsvinkeln.	
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer (I5)	Eleven känner till benämningar och egenskaper i anknytning till rymdkroppar. Hen kan beräkna areor av planfigurer, volymer av kroppar samt mantelytans area. Eleven tillämpar sina kunskaper i	Förmåga att beräkna areor och volymer	Eleven utför de mest allmänna enhetsbytena för areor och volymer. Eleven kan beräkna arean av en rektangel och volymen av ett rätblock.	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar areorna av de vanligaste planfigurerna och volymerna av de vanligaste kropparna.	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar arean av enstaka planfigurer, volymen av en kropp samt arean av en mantelyta.	Eleven beräknar arean av en planfigur bestående av flera delar, volymen av en kropp och arean av en mantelyta samt utnyttjar sina kunskaper i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	praktiska situationer samt utför byten mellan arealenheter, volymenheter och rymdmått.				Eleven beräknar arean av en sektor som svarar mot en medelpunktsvinkel.	
M19 handleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter (I6)	Eleven behärskar insamling, klassificering, analys och rapportering av material. Eleven avläser och tolkar diagram samt gör prognoser som baseras på dem. Eleven beräknar medelvärde, bestämmer typvärde och median samt drar slutsatser utifrån dessa. Eleven beräknar klassisk och statistisk	Statistiska nyckeltal och beräkning av sannolikhet	Eleven avläser information ur ett stapel-, linje- och cirkeldiagram samt ur en tabell. Eleven beräknar medelvärde och bestämmer under handledning typvärde och median. Eleven drar under handledning slutsatser om klassiska sannolikheter.	Eleven kan presentera information med hjälp av ett lämpligt diagram eller en lämplig tabell. Eleven beräknar de vanligaste lägesmåtten, bestämmer variationsbredden och kan under handledning redogöra för resultaten i en undersökning	Eleven behärskar de centrala sta-tistiska nyckeltalen. Eleven kan genomföra en mindre undersökning, där statistiska beräkningar används. Eleven bestämmer klassiska och statistiska sannolikheter.	Eleven observerar och jämför undersökningar genom att använda statistiska nyckeltal. Eleven använder sannolikhetskalkyl i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	sannolikhet samt förstår informationen i sitt resultat.			och för slutsatserna. Eleven beräknar klassiska sannolikheter.		
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem (I1)	Eleven förstår principerna för algoritmiskt tänkande. Eleven kan läsa, kommentera, tolka, testa, planera och programmera små program med vilka man löser matematiska problem.	Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven känner igen stegen i en enkel algoritm och testar under handledning färdiga program.	Eleven använder villkor och upprepning i programmering samt testar och tolkar program.	Eleven tillämpar principerna för algoritmiskt tänkande och programmerar enkla program.	Eleven använder programmering då hen löser problem. Eleven modifierar och utvecklar program.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 stärka elevens motivation, positiva självbild och självförtroende som elev i matematik (I1–I6)	Eleven lär sig att identifiera de saker och studiemetoder som motiverar hen. Eleven strävar efter att förstärka sin positiva självbild och sitt självförtroende som elev i matematik.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 uppmuntra eleven att ta ansvar för sitt matematiklärande både i självständigt arbete och i arbete tillsammans med andra (I1–I6)	Eleven påbörjar arbetet, håller i gång det och bedömer när arbetet blivit slutfört. Eleven deltar på eget initiativ i gruppens arbete.	Förmåga att ta ansvar för lärandet	Eleven förmår påbörja arbetet under handledning och hålla i gång det under handledning.	Eleven arbetar delvis självständigt och slutför arbetet under handledning. Eleven deltar i varierande grad i gruppens arbete.	Eleven tar ansvar för sitt lärande och deltar konstruktivt i gruppens arbete.	Eleven tar ansvar för gruppens arbete och strävar efter att förbättra hela gruppens kunskaper.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Arbetsfärdigheter						
M3 handleda eleven att upptäcka och förstå samband mellan det som hen lär sig (I1–I6)	Eleven observerar och förstår samband mellan det som hen lär sig. Eleven kan beskriva, förklara och tillämpa det som hen förstår.	Sambanden mellan det man lärt sig	Eleven observerar under handledning samband mellan olika saker hen lärt sig under handledning.	Eleven observerar och beskriver samband mellan det som hen lär sig.	Eleven finner samt förklarar och motiverar samband mellan det som hen lärt sig.	Eleven kombinerar de saker hen lärt sig och beskriver vad sambanden mellan dem beror på.
M4 uppmuntra eleven att få rutin i att uttrycka sig matematiskt på ett exakt sätt både muntligt och i skrift (I1–I6)	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande på ett exakt sätt genom att använda olika uttrycksmedel.	Matematisk uttrycksförmåga	Eleven uttrycker under handledning sitt matematiska tänkande på något sätt.	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande antingen muntligt eller skriftligt.	Eleven uttrycker sitt matematiska tänkande både muntligt och skriftligt.	Eleven uttrycker och motiverar sitt matematiska tänkande.
M5 stödja eleven då hen löser uppgifter som kräver logiskt och kreativt tänkande och utvecklar de	Eleven strukturerar problem, identifierar matematisk information i problemen och löser dem genom att använda	Problemlösningsförmåga	Eleven strukturerar problem under handledning och löser delar av problem.	Eleven kan ta fram den matematiska informationen ur ett givet problem och löser problem under handledning.	Eleven strukturerar och löser problem som kräver logiskt och kreativt tänkande.	Eleven undersöker om det finns andra lösningsalternativ.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
färdigheter som behövs för detta (I1–I6)	matematiska metoder.					
M6 handleda eleven att utvärdera och utveckla sina matematiska lösningar och att kritiskt granska resultatets rimlighet (I1–I6)	Eleven utvärderar och utvecklar sin matematiska lösning och granskar kritiskt resultatets rimlighet.	Förmåga att utvärdera och utveckla matematiska lösningar	Eleven beskriver under handledning en lösning som hen producerat och reflekterar under handledning över resultatets rimlighet.	Eleven beskriver en lösning som hen utarbetat, reflekterar över resultatets rimlighet och utvärderar sin lösning under handledning.	Eleven granskar kritiskt sin matematiska lösning och resultatets rimlighet.	Eleven utvärderar och utvecklar vid behov sin lösning.
M7 uppmuntra eleven att tillämpa matematik också i övriga läroämnen och det omgivande samhället (I1–I6)	Eleven identifierar matematik i olika omgivningar och i andra läroämnen, uttrycker problem med matematikens språk.	Tillämpning av matematik	Eleven inser matematikens användningsmöjligheter i sin närhet och känner till nödvändigheten att uttrycka problem matematiskt.	Eleven tillämpar matematik genom att uttrycka problem på matematikens språk med hjälp av givna exempel.	Eleven tillämpar matematik i olika miljöer genom att uttrycka problem i den verkliga världen på matematikens språk.	Eleven ger exempel på hur matematiken tillämpas i samhället. Eleven utnyttjar sina matematiska färdigheter i olika situationer.
M8 handleda eleven att utveckla sin förmåga att	Eleven hämtar och analyserar information och	Analys och kritisk granskning av information	Eleven kan under handledning	Eleven behandlar och presenterar	Eleven hämtar, behandlar och presenterar information	Eleven tillämpar sina färdigheter i att hantera och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
hantera och analysera information samt vägleda eleven att granska information kritiskt (I1, I4, I6)	reflekterar över dess sanningsenlighet och betydelse.		jämföra information på matematisk grund.	information enligt ett givet exempel.	samt reflekterar över dess tillförlitlighet.	analysera information, tolkar information och bedömer informationens tillförlitlighet.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg i studierna i matematik och för att lösa matematiska problem (I1–I6)	Eleven tillämpar ändamålsenliga digitala verktyg i studierna i matematik och då hen löser problem.	Användning av digitala verktyg	Eleven bekantar sig med en programvara som stöder lärandet i matematik och använder den under handledning.	Eleven använder lämplig programvara för att producera egna arbeten och för studier i matematik.	Eleven använder digitala verktyg för att granska och lösa matematiska problem.	Eleven tillämpar och förenar digitala verktyg i undersökande arbete.
Begreppsliga och ämnesspecifika mål						
M10 handleda eleven att stärka sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga samt uppmuntra eleven att använda sin	Eleven drar slutsatser och gör beräkningar som stöd för vardagliga aktiviteter. Hen blir modigare på att använda	Slutledningsförmåga och räknefärdighet	Eleven gör korta beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter under handledning.	Eleven gör beräkningar med hjälp av huvudräkning och finner matematiska regelbundenheter.	Eleven använder aktivt sin slutlednings- och huvudräkningsförmåga.	Eleven utför beräkningar i flera steg med hjälp av huvudräkning och tillämpar sin slutledningsförmåga i olika situationer.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
räknefärdighet i olika sammanhang (I1-I2)	sin huvudräkningsförmåga.					
M11 handleda eleven att utveckla förmågan att utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal (I2)	Eleven utför grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Grundläggande räkneoperationner med rationella tal	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk som har samma nämnare. Eleven multiplicerar ett bråk med ett heltal.	Eleven beräknar additioner och subtraktioner av positiva bråk. Eleven multiplicerar och dividerar ett bråk med ett heltal.	Eleven kan obehindrat utföra grundläggande räkneoperationer med rationella tal.	Eleven använder grundläggande räkneoperationer med rationella tal i problemlösning.
M12 stödja eleven att utvidga förståelsen av talbegreppet till reella tal (I2)	Eleven förstår algebraiska egenskaper samt ordnings- och noggrannhetsegenskaper hos reella tal samt bekantar sig med talet pi och kvadratroten.	Förståelse av talbegreppet	Eleven placerar ut ett givet decimaltal på tallinjen. Eleven känner igen situationer där avrundning behövs.	Eleven beskriver hurudana tal som finns i olika talmängder och placerar dem på tallinjen. Eleven avrundar ett tal till en given noggrannhet.	Eleven känner till skillnaden mellan rationella och irrationella tal. Eleven avrundar ett tal med korrekt noggrannhet.	Eleven förstår skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt bestämmer talens inbördes storleksordning.
M13 stödja eleven att utveckla sin	Eleven förstår begreppen procent	Begreppet procent och procenträkning	Eleven förklarar, slutleder eller	Eleven beräknar procentuell andel,	Eleven kan använda procenträkningens	Eleven gör relativa jämförelser och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
förståelse av procenträkning (I2, I6)	och procentenhet och berättar om hur de används i olika situationer. Eleven beräknar procentuell andel, den mängd som ett procenttal anger samt förändrings- och jämförelseprocent.		beräknar procentuell andel och den mängd som ett procenttal anger.	mängden av den helhet som ett procenttal anger samt beräknar förändringens storlek och förändringen i procent.	olika metoder. Eleven förstår skillnaden mellan procent och procentenhet.	använder procenträkning i olika situationer.
M14 handleda eleven att förstå begreppet obekant och utveckla förmågan att lösa ekvationer (I3, I4)	Eleven förstår begreppen obekant och uttryck samt löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer genom slutledning och symboliskt.	Begreppet obekant och färdigheter att lösa ekvationer	Eleven förenar likformiga termer. Eleven löser förstagradsekvationer under handledning och resonerar sig fram till någon av lösningarna till en ofullständig andragradsekvation.	Eleven förenklar uttryck. Eleven förstår att en likhet bevaras och löser en förstagradsekvation symboliskt och en andragradsekvation antingen genom slutledning eller symboliskt.	Eleven förstår begreppet likhet och löser en ofullständig andragradsekvation symboliskt.	Eleven använder obehindrat en obekant som variabel och kan utnyttja sina ekvationslösningsfärdigheter i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M15 handleda eleven att förstå variabelbegreppet och introducera funktionsbegreppet, samt att öva sig att tolka och producera funktionsgrafer (I3, I4)	Eleven utvidgar sin förståelse av variabler till att omfatta ekvationer med två variabler och ritar grafer till funktioner av första och andra graden. Eleven drar slutsatser om sambandet mellan en funktion och dess graf.	Begreppen variabel och funktion samt förmåga att tolka och producera grafer	Eleven beräknar värdet av ett uttryck och avläser koordinater för skärningspunkter. Eleven känner utgående från linjens ekvation igen en stigande och en fallande linje. Eleven ritar under handledning grafen till en funktion av första graden i ett koordinatsystem.	Eleven sätter in talvärden för en variabel och placerar ut de punkter som erhållits i koordinatsystemet. Eleven ritar grafen av en funktion av första graden och löser under handledning ett ekvationspar grafiskt eller algebraiskt.	Eleven förstår begreppen variabel och funktion och kan rita grafen till funktioner. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt. Eleven löser ett givet ekvationspar grafiskt och algebraiskt.	Eleven använder ekvationspar i problemlösning och förstår den geometriska betydelsen av ekvationslösningen. Eleven kan tolka grafer på ett mångsidigt sätt.
M16 stödja eleven att förstå geometriska begrepp och	Eleven känner till begreppen punkt, linje, vinkel, sträcka och stråle och egenskaper i anknytning	Förmåga att uppfatta geometriska begrepp och samband mellan dem	Eleven känner igen och benämner vinklar och månghörningar och utför under handledning	Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en punkt.	Eleven använder och kan motivera egenskaper hos geometriska grundbegrepp och	Eleven använder likformighet och analogi i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
samband mellan dem (I5)	till dessa. Eleven benämner månghörningar, känner till deras egenskaper och beräknar deras omkrets. Eleven förstår egenskaper i anknytning till symmetri och likformighet samt proportionalitet.		beräkningar i anknytning till dem. Eleven ritar symmetriska figurer som speglas med avseende på en linje.	Eleven tar fram motsvarande delar i likformiga figurer och använder analogi samt kan bestämma en skala.	likformighet. Eleven använder analogi och förstår begreppet skala.	
M17 handleda eleven att förstå och utnyttja egenskaper hos rätvinkliga triangeln och cirkeln (I5)	Eleven förstår egenskaperna hos den rätvinkliga triangeln samt använder Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleven	Förmåga att uppfatta rätvinkliga triangelns och cirkelns egenskaper	Eleven beräknar hypotenusans längd genom att använda Pythagoras sats. Eleven kan	Eleven löser ut en sida i en rätvinklig triangel med Pythagoras sats. Eleven finner den närliggande och	Eleven kan beräkna vinklarnas storlek och sidornas längder i en given rätvinklig triangel. Eleven förstår	Eleven använder Pythagoras sats och den omvända satsen till Pythagoras sats samt trigonometri i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	känner till begrepp och egenskaper i anknytning till cirkeln samt kan beräkna omkretsen av en cirkel.		undersöka rätvinkligheten hos en triangel. Eleven känner igen begrepp i anknytning till cirkeln och beräknar omkretsen av en cirkel under handledning.	den motsatta kateten samt hypotenusan till en vinkel och vet hur dessa anknyts till trigonometriska funktioner. Eleven beräknar omkretsen av en cirkel.	begreppen bågvinkel och medelpunktsvinkel samt beräknar längden på den båge som svarar mot medelpunktsvinkeln.	
M18 uppmuntra eleven att utveckla sin färdighet att beräkna areor och volymer (I5)	Eleven känner till benämningar och egenskaper i anknytning till rymdkroppar. Hen kan beräkna areor av planfigurer, volymer av kroppar samt mantelytans area. Eleven tillämpar sina kunskaper i	Förmåga att beräkna areor och volymer	Eleven utför de mest allmänna enhetsbytena för areor och volymer. Eleven kan beräkna arean av en rektangel och volymen av ett rätblock.	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar areorna av de vanligaste planfigurerna och volymerna av de vanligaste kropparna.	Eleven utför enhetsbyten för areor och volymer. Eleven beräknar arean av enstaka planfigurer, volymen av en kropp samt arean av en mantelyta.	Eleven beräknar arean av en planfigur bestående av flera delar, volymen av en kropp och arean av en mantelyta samt utnyttjar sina kunskaper i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	praktiska situationer samt utför byten mellan areaenheter, volymenheter och rymdmått.				Eleven beräknar arean av en sektor som svarar mot en medelpunktsvinkel.	
M19 handleda eleven att bestämma statistiska nyckeltal och beräkna sannolikheter (I6)	Eleven behärskar insamling, klassificering, analys och rapportering av material. Eleven avläser och tolkar diagram samt gör prognoser som baseras på dem. Eleven beräknar medelvärde, bestämmer typvärde och median samt drar slutsatser utifrån dessa. Eleven beräknar klassisk och statistisk	Statistiska nyckeltal och beräkning av sannolikhet	Eleven avläser information ur ett stapel-, linje- och cirkeldiagram samt ur en tabell. Eleven beräknar medelvärde och bestämmer under handledning typvärde och median. Eleven drar under handledning slutsatser om klassiska sannolikheter.	Eleven kan presentera information med hjälp av ett lämpligt diagram eller en lämplig tabell. Eleven beräknar de vanligaste lägesmåtten, bestämmer variationsbredden och kan under handledning redogöra för resultaten i en undersökning	Eleven behärskar de centrala statistiska nyckeltalen. Eleven kan genomföra en mindre undersökning, där statistiska beräkningar används. Eleven bestämmer klassiska och statistiska sannolikheter.	Eleven observerar och jämför undersökningar genom att använda statistiska nyckeltal. Eleven använder sannolikhetskalkyl i problemlösning.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	sannolikhet samt förstår informationen i sitt resultat.			och för slutsatserna. Eleven beräknar klassiska sannolikheter.		
M20 handleda eleven att utveckla sitt algoritmiska tänkande och sina färdigheter att tillämpa matematik och programmering för att lösa problem (I1)	Eleven förstår principerna för algoritmiskt tänkande. Eleven kan läsa, kommentera, tolka, testa, planera och programmera små program med vilka man löser matematiska problem.	Algoritmiskt tänkande och programmeringsfärdigheter	Eleven känner igen stegen i en enkel algoritm och testar under handledning färdiga program.	Eleven använder villkor och upprepning i programmering samt testar och tolkar program.	Eleven tillämpar principerna för algoritmiskt tänkande och programmerar enkla program.	Eleven använder programmering då hen löser problem. Eleven modifierar och utvecklar program.

Centralt innehåll med lokala preciseringar som anknyter till målen för matematik i årskurs 7–9

Åk 7

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder: Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer: Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. Potensräkning med heltal som exponent övas.

I3 Algebra: Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder.

I4 Funktioner: *Detta behandlas i åk 8 och repeteras i åk 9.*

I5 Geometri: Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna beräknar omkretsen

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras.

Åk 8

Det med fet stil behandlas första gången på årskurs 8.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder: Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer: Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. **Talområdet utvidgas till reella tal**. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. **De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent.** Potensräkning med heltal som exponent övas. **Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.**

I3 Algebra: Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. **De övar att förenkla potensuttryck.** Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer **och ofullständiga andragradsekvationer. Man**

undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. **Analogi används vid lösningen av uppgifter.**

I4 Funktioner: Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

I5 Geometri: Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. De tränar geometrisk konstruktion. **Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats**. Eleverna beräknar omkretsen **och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten**.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. **Eleverna beräknar sannolikheter.**

Åk 9

Det med fet stil behandlas första gången på årskurs 9.

I1 Matematiskt tänkande och matematiska metoder: Eleverna tränar aktiviteter som kräver logiskt tänkande, som att hitta regler och beroendeförhållanden och presentera dem på ett exakt sätt. Eleverna funderar på och bestämmer antalet alternativ. De stärker sin

förmåga att motivera och dra slutsatser. De övar att tolka och producera matematisk text. Eleverna får insikt i bevisföringens grunder och övar att avgöra sanningsvärdet för påståendesatser. De fördjupar sitt algoritmiska tänkande. De programmerar och tränar samtidigt god programmeringspraxis. Eleverna tillämpar egna eller färdiga datorprogram i matematikstudierna.

I2 Tal och räkneoperationer: Eleverna utför grundläggande räkneoperationer också med negativa tal. De stärker sin förmåga att räkna med bråk och lär sig multiplikation och division med bråk. De utforskar begreppen motsatt tal, inverterat tal och absolutbelopp. Talområdet utvidgas till reella tal. Eleverna undersöker tals delbarhet och hur man delar upp tal i primtalsfaktorer. De fördjupar sin förmåga att räkna med decimaltal. De stärker sin förståelse för skillnaden mellan exakt värde och närmevärde samt för avrundning. Man försäkrar sig om att eleverna förstått begreppet procent. Eleverna övar att beräkna procentandelar och en andel av en helhet utgående från ett procenttal. Dessutom lär de sig att beräkna förändrat värde, grundvärde samt förändrings- och jämförelseprocent. Potensräkning med heltal som exponent övas. Eleverna sätter sig in i begreppet kvadratrot och räknar med kvadratrot.

I3 Algebra: Eleverna undersöker begreppet variabel och räknar ut värdet av ett uttryck. De övar att förenkla potensuttryck. **De undersöker begreppet polynom och övar polynomaddition, -subtraktion och -multiplikation.** Eleverna tränar att bilda uttryck och förenkla dem. De bildar och löser förstagradsekvationer och ofullständiga andragradsekvationer. **Eleverna löser ekvationspar algebraiskt och grafiskt**. Man undersöker och löser förstagradsolikheter. Eleverna fördjupar sin förmåga att undersöka och bilda talföljder. Analogi används vid lösningen av uppgifter.

I4 Funktioner: Eleverna beskriver samband både algebraiskt och grafiskt. De undersöker direkt och omvänd proportionalitet. Begreppet funktion utforskas. Eleverna ritar linjer och parabler i ett koordinatsystem. De lär sig begreppen riktningskoefficient och konstant. De tolkar olika typer av grafer till exempel genom att studera hur en funktion växer och avtar. Eleverna bestämmer nollställen till funktioner.

I5 Geometri: Eleverna breddar sin förståelse för begreppen punkt, sträcka, rät linje och vinkel samt undersöker begreppen kurva och stråle. Eleverna undersöker egenskaper hos räta linjer, vinklar och polygoner. **De stärker sin förståelse av begreppen kongruens och**

likformighet. De tränar geometrisk konstruktion. Eleverna lär sig att använda Pythagoras sats, den inverterade satsen till Pythagoras sats och trigonometriska funktioner. Eleverna lär sig bågvinkel och medelpunktsvinkel och bekantar sig med Thales sats. Eleverna beräknar omkretsen och arean av polygoner. Eleverna övar att beräkna omkretsen och arean av en cirkel, längden av en båge och arean av en sektor. **Eleverna undersöker tredimensionella kroppar och lär sig att beräkna arean och volymen av klot, cylindrar och koner.** Man kontrollerar och breddar elevernas kunskaper om enheter och enhetsbyten.

I6 Informationsbehandling, statistik och sannolikhet: Eleverna fördjupar sin förmåga att söka, strukturera och analysera information. Man kontrollerar att de förstår medelvärde och typvärde. Eleverna lär sig att bestämma frekvens, relativ frekvens och median. De utforskar begreppet spridning. Olika diagram tolkas och produceras. Eleverna beräknar sannolikheter.

Biologi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i biologiundervisningen är att hjälpa eleverna att förstå livet och dess utveckling, att öka deras naturkännedom och handleda dem att förstå ekosystemens funktion, människans livsfunktioner samt grunderna i ärftlighet och evolution.

Undervisningen i biologi genomförs också i naturen och eleverna får genom undersökande lärande insikter i hur man söker biologisk kunskap. Naturen undersöks både i terrängen och med laboratoriemetoder. Upplevelse- och erfarenhetsbaserat lärande ökar glädjen i lärandet och väcker elevernas intresse att iaktta sin livsmiljö och förändringar i den. Användning av informations- och kommunikationsteknik främjar jämlikhet och likvärdighet i biologiundervisningen.

Biologiundervisningen ska stödja eleverna att utveckla sina problemlösnings- och samarbetsfärdigheter och den sociala gemenskapen. Undervisningen ska ge färdigheter för studier inom områden som utnyttjar biologi och för arbetslivet.

Biologiundervisningen ska hjälpa eleverna att förstå hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas och utnyttjas i deras eget liv, i etiska frågor, för att följa med aktuella nyheter som anknyter till biologi och hur man kan påverka beslutsfattandet i samhället. Biologiundervisningen ska utveckla elevernas miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Eleverna ska få färdigheter för att påverka och vara med och utveckla sin närmiljö och bevara dess livskraft. De ska också vägledas att tillägna sig en hållbar livsstil och förståelse för globalt ansvar.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i biologi i årskurs 7–9

Målet är att eleverna i biologiundervisningen har möjlighet att arbeta i olika lärmiljöer som stödjer forskningsorienterat lärande, både i och utanför skolan. I samband med fält- och laboratoriearbete handleds eleverna att iaktta och använda undersökningsmetoder som är typiska för biologin. Med tanke på målen för biologiundervisningen är det också viktigt att eleverna får lära sig använda digitala lärmiljöer för att söka, behandla, tolka och presentera biologisk information.

Arbetssätten i biologi ska väljas så att de främjar kommunikation och social gemenskap och tar hänsyn till elevernas olika individuella behov. Genom mångsidiga arbetssätt får eleven olika erfarenheter, kan tillägna sig naturvetenskapliga undersökningsmetoder och lär

sig att dra slutsatser samt rapportera och tillämpa sin kunskap. I enlighet med målen för biologiundervisningen utvecklas förmågan att reflektera över värdeval genom upplevelser, erfarenheter och praktiskt arbete. Dessutom utvecklas förmågan att kritiskt granska fenomen och olika informationskällor.

Handledning, differentiering och stöd i biologi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för biologiundervisningen är det viktigt att handleda eleverna att göra iakttagelser och undersökningar självständigt och i grupp samt i olika lärmiljöer. I fält- och laboratoriearbete ska säkerhetsaspekter beaktas. Elevernas individuella behov av stöd ska beaktas vid valet av olika arbetsmetoder. Undersökande lärande, arbete tillsammans, ansvar för det egna arbetet, en fördjupad relation till naturen och koppling till tidigare kunskap stödjer elevernas tillväxt och utveckling och ökar glädjen i lärandet. Med tanke på målen i biologi är det viktigt att upptäcka elevernas eventuella svårigheter i laboratorie- eller fältarbete. De ska få stöd i arbetet utgående från sina styrkor och vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika stödformer. Differentiering kan genomföras i gemensamma undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och avancera i egen takt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i biologi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna dvs. formativ bedömning i biologi stöder elevernas motivation, utvecklar forskningsfärdigheterna och hjälper dem att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i biologi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina biologikunskaper i praktiken. I bedömningen i biologi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Den summativa bedömningen ska fokusera på såväl elevens teoretiska kunskaper som biologiska färdigheter i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Läraren iakttar elevens förmåga att göra observationer, samla in, bearbeta, tolka, utvärdera och presentera olika slags material. Vidare bedöms förmågan att använda utrustning som är typisk för biologin, digitala verktyg samt förmågan att genomföra små experiment och undersökningar i och utanför skolan. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla elevernas arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i biologi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån

eleven uppnått målen i lärokursen i biologi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i biologi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för biologi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i biologi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i biologi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I biologi utvecklas i allmänhet elevens kunskaper inom de olika målområdena fram till slutskedet av lärokursen. Med handledning av arbetet avses i biologi exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. I varje kunskapsbeskrivning i biologi ingår även kunskapskraven för de lägre vitsorden.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Biologisk kunskap och förståelse						
M1 handleda eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter (I1–I4, I6)	Eleven fördjupar sina färdigheter om ekosystemens grundstruktur och funktion. Eleven lär sig att jämföra olika ekosystem. Eleven lär sig att identifiera arter.	Kännedom om ekosystemets struktur och funktion	Eleven kan klassificera skogsekosystemets delar i levande och icke-levande. Eleven bygger upp en enkel näringskedja med exempelarter. Eleven känner igen och benämner några arter.	Eleven kan klassificera och benämna skogsekosystemets delar och berätta om deras funktion. Eleven känner igen och benämner olika ekosystem. Eleven känner igen och benämner arter.	Eleven kan beskriva och berätta om skogs-ekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven identifierar, benämner och jämför olika ekosystem. Eleven identifierar och benämner arter från olika ekosystem.	Eleven kan förklara och motivera skogs-eko-systemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven jämför olika ekosystem och redogör för de faktorer som bidragit till att de uppstått. Eleven identifierar och benämner mångsidigt arter i olika ekosystem.
M2 hjälpa eleven att beskriva organismers struktur och livsfunktioner samt	Eleven lär sig att beskriva organismers struktur och livsfunktioner.	Kännedom om organismsamhällets och organismernas	Eleven kan benämna rikena och gemensamma grundstrukturer och	Eleven kan benämna rikena.	Eleven kan benämna rikena och beskriva principerna för	Eleven kan benämna rikena och motivera principerna för

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
att förstå organismsamhällets struktur (I1–I5)	Eleven lär sig att klassificera organismer i olika organismgrupper och att ge exempel på typiska drag för varje grupp.	struktur och livsfunktioner	funktioner för olika organismgrupper.	Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer och beskriver deras livsfunktioner.	organismernas indelning i riken med hjälp av exempelarter. Eleven benämner och jämför organismernas grundstrukturer samt berättar om organismernas livsfunktioner och deras uppgift.	organismernas indelning i riken. Eleven identifierar, klassificerar och jämför de mest centrala organismgrupperna. Eleven benämner och jämför organismernas strukturer samt förklarar organismernas livsfunktioner och deras uppgift.
M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika livsmiljöer och att förstå vilken	Eleven lär sig att granska organismernas anpassning till olika livsmiljöer och förstå hur anpassningen syns	Förmåga att uppfatta organismernas anpassning och livsmiljöernas variation	Eleven kan känna igen egenskaper hos organismer som lever i olika livsmiljöer.	Eleven kan beskriva hur arterna anpassar sig till olika livsmiljöer.	Eleven kan berätta och ge exempel på förekomster av arter och arters anpassning till olika livsmiljöer.	Eleven kan förklara organismernas anpassning till olika livsmiljöer och berättar om samband mellan orsak och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald (I1–I4, I6)	exempelvis som olika strukturer. Eleven lär sig att olika livsmiljöer ökar naturens mångfald.		Eleven ger några exempel på organismer som lever i olika livsmiljöer.	Eleven berättar vad mångfald betyder.	Eleven ger exempel på livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven berättar varför mångfald är viktigt.	verkan gällande anpassning. Eleven motiverar livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven motiverar varför mångfald är viktigt.
M6 handleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster (I6)	Eleven lär sig om hur mänsklig verksamhet påverkar de förändringar som sker i miljön. Eleven förstår biologins betydelse i byggandet av en hållbar framtid.	Förmåga att uppfatta människans och naturens samspel samt förståelse för en hållbar framtid	Eleven kan ge exempel på hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Eleven räknar upp delområden inom hållbar utveckling.	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven berättar om delområdena inom hållbar utveckling och ger några exempel på hur man ur ett biologiskt	Eleven kan redogöra för och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven beskriver delområdena inom hållbar utveckling och ger exempel på hur man ur ett	Eleven kan motivera hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön och granskar följderna av dessa förändringar. Eleven förklarar samband mellan orsak och verkan kring byggandet av en

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	Eleven förstår betydelsen av bioekonomi och ekosystemtjänster.			perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven ger exempel på bioekonomi och ekosystemtjänster.	biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven berättar om bioekonomi och ekosystemtjänster.	hållbar framtid och argumenterar för sin ståndpunkt utgående från kunskaperna i biologi. Eleven bedömer betydelsen av bioekonomi och ekosystemtjänster med tanke på en hållbar framtid.
Biologiska färdigheter						
M7 handleda eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan (I1–I6)	Eleven lär sig samband mellan orsak och verkan inom biologin	Naturvetenskapligt tänkande	Eleven kan använda några grundbegrepp inom biologin samt förknippa dessa till givna biologiska fenomen. Eleven berättar enkelt och med egna	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp. Eleven presenterar ett biologiskt fenomen som hen lärt sig med egna ord och väljer ett	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord på ett för biologin utmärkande sätt och	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord och på ett

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			ord om biologiska fenomen som hen lärt sig.	lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven ställer enkla frågor om naturen och naturfenomen.	väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar några meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.	strukturerat och för biologin utmärkande sätt samt väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg (I1–I5)	Eleven lär sig att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning.	Användning av utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt av teknologi och information	Eleven deltar i undervisningen i laboratorium och i fält. Eleven använder under handledning	Eleven kan under handledning arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält.	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som	Eleven kan arbeta självständigt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	Eleven lär sig att använda digitala verktyg samt olika informationskällor i biologistudierna.		några typer av utrustning som behövs vid biologisk undersökning. Eleven söker under handledning biologisk information från olika informationskällor.	Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning enligt anvisningar. Eleven söker biologisk information från några olika informationskällor.	behövs vid biologisk undersökning på ett ändamålsenligt sätt. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och väljer ut några tillförlitliga informationskällor.	behövs vid biologisk undersökning och bedömer utrustningens lämplighet för arbetet. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och bedömer informationskällornas tillförlitlighet och lämplighet.
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan (I1–I6)	Eleven lär sig att utföra biologiska undersökningar.	Förmåga att utföra biologiska undersökningar	Eleven deltar i utförandet av en biologisk undersökning och berättar vad som gjorts i undersökningen.	Eleven kan göra iakttagelser i laboratorium och i fält. Eleven utför en mindre biologisk undersökning.	Eleven kan göra observationer och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven planerar och utför en mindre	Eleven kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat in i laboratorium och i terräng. Eleven planerar och utför självständigt

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					biologisk undersökning och rapporterar om resultaten.	en egen undersökning och rapporterar om resultaten på ett tydligt sätt.
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och beslutsfattandet (I6)	Eleven lär sig att ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan utnyttjas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.	Tillämpning av kunskaper och färdigheter i biologi i vardagen	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön.	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön utgående från biologisk kunskap.	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas i det egna livet och i samhällsdebatten.	Eleven kan reflektera över och motivera hur kunskaper i biologi kan tillämpas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.
Attityder och värderingar						
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet (I1–i6)	Eleven lär sig att intressera sig för naturen och naturfenomen. Elevens förhållande till naturen stärks.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M13 handleda eleven att göra etiskt motiverade val (I6)	Eleven lär sig att göra etiskt motiverade val.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M14 inspirera eleven att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid (I6)	Eleven inspireras att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Biologisk kunskap och förståelse						
M1 handleda eleven att förstå grundstrukturen i ekosystemet och hur det fungerar samt att jämföra olika ekosystem och identifiera arter (I1–I4, I6)	Eleven fördjupar sina färdigheter om ekosystemens grundstruktur och funktion. Eleven lär sig att jämföra olika ekosystem. Eleven lär sig att identifiera arter.	Kännedom om ekosystemets struktur och funktion	Eleven kan klassificera skogsekosystemets delar i levande och icke-levande. Eleven bygger upp en enkel näringskedja med exempelarter. Eleven känner igen och benämner några arter.	Eleven kan klassificera och benämna skogsekosystemets delar och berätta om deras funktion. Eleven känner igen och benämner olika ekosystem. Eleven känner igen och benämner arter.	Eleven kan beskriva och berätta om skogs-ekosystemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven identifierar, benämner och jämför olika ekosystem. Eleven identifierar och benämner arter från olika ekosystem.	Eleven kan förklara och motivera skogs-eko-systemets grundstruktur och hur det fungerar. Eleven jämför olika ekosystem och redogör för de faktorer som bidragit till att de uppstått. Eleven identifierar och benämner mångsidigt arter i olika ekosystem.
M3 handleda eleven att undersöka hur organismer anpassar sig till olika	Eleven lär sig att granska organismernas anpassning till olika	Förmåga att uppfatta organismernas anpassning och	Eleven kan känna igen egenskaper hos organismer som	Eleven kan beskriva hur arterna anpassar sig till olika livsmiljöer.	Eleven kan berätta och ge exempel på förekomster av arter och arters	Eleven kan förklara organismernas anpassning till olika livsmiljöer och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
livsmiljöer och att förstå vilken betydelse olika livsmiljöer har för naturens mångfald (I1–I4, I6)	livsmiljöer och förstå hur anpassningen syns exempelvis som olika strukturer. Eleven lär sig att olika livsmiljöer ökar naturens mångfald.	livsmiljöernas variation	lever i olika livsmiljöer. Eleven ger några exempel på organismer som lever i olika livsmiljöer.	Eleven berättar vad mångfald betyder.	anpassning till olika livsmiljöer. Eleven ger exempel på livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven berättar varför mångfald är viktigt.	berättar om samband mellan orsak och verkan gällande anpassning. Eleven motiverar livsmiljöernas betydelse för naturens mångfald. Eleven motiverar varför mångfald är viktigt.
M6 handleda eleven att bedöma förändringar i naturen och människans påverkan på miljön samt att förstå betydelsen av ekosystemtjänster (I6)	Eleven lär sig om hur mänsklig verksamhet påverkar de förändringar som sker i miljön. Eleven förstår biologins betydelse i	Förmåga att uppfatta människans och naturens samspel samt förståelse för en hållbar framtid	Eleven kan ge exempel på hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Eleven räknar upp delområden inom hållbar utveckling.	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven berättar om delområdena inom hållbar utveckling	Eleven kan redogöra för och ge exempel på hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön. Eleven beskriver delområdena inom	Eleven kan motivera hur den mänskliga verksamheten påverkar miljön och granskar följderna av dessa förändringar.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	byggandet av en hållbar framtid. Eleven förstår betydelsen av bioekonomi och ekosystemtjänster.			och ger några exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven ger exempel på bioekonomi och ekosystemtjänster.	hållbar utveckling och ger exempel på hur man ur ett biologiskt perspektiv kan bygga en hållbar framtid. Eleven berättar om bioekonomi och ekosystemtjänster.	Eleven förklarar samband mellan orsak och verkan kring byggandet av en hållbar framtid och argumenterar för sin ståndpunkt utgående från kunskaperna i biologi. Eleven bedömer betydelsen av bioekonomi och ekosystemtjänster med tanke på en hållbar framtid.
Biologiska färdigheter						
M7 handleda eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband	Eleven lär sig samband mellan orsak och verkan inom biologin	Naturvetenskapligt tänkande	Eleven kan använda några grundbegrepp inom biologin samt förknippa	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp.	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp på ett ändamålsenligt sätt.	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
mellan orsak och verkan (I1–I6)			dessa till givna biologiska fenomen. Eleven berättar enkelt och med egna ord om biologiska fenomen som hen lärt sig.	Eleven presenterar ett biologiskt fenomen som hen lärt sig med egna ord och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven ställer enkla frågor om naturen och naturfenomen.	Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord på ett för biologin utmärkande sätt och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar några meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.	Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord och på ett strukturerat och för biologin utmärkande sätt samt väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen. Eleven presenterar meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.
M8 handleda eleven att använda utrustning som	Eleven lär sig att använda utrustning som behövs vid	Användning av utrustning som behövs vid biologisk	Eleven deltar i undervisningen i	Eleven kan under handledning arbeta på ett säkert sätt i	Eleven kan arbeta på ett säkert	Eleven kan arbeta självständigt och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg (I1–I5)	biologisk undersökning. Eleven lär sig att använda digitala verktyg samt olika informationskällor i biologistudierna.	undersökning samt av teknologi och information	laboratorium och i fält. Eleven använder under handledning några typer av utrustning som behövs vid biologisk undersökning. Eleven söker under handledning biologisk information från olika informationskällor.	laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning enligt anvisningar. Eleven söker biologisk information från några olika informationskällor.	sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning på ett ändamålsenligt sätt. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och väljer ut några tillförlitliga informationskällor.	målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning och bedömer utrustningens lämplighet för arbetet. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och bedömer informationskällornas tillförlitlighet och lämplighet.
M9 handleda eleven att sammanställa en samling	Eleven lär sig att sammanställa en samling organismer.	Förmåga att sammanställa en samling organismer och	Eleven kan sammanställa en liten	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett	Eleven kan enligt anvisningar sammanställa ett	Eleven kan med hjälp av instruktioner sammanställa

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
organismer och att odla växter för att förstå biologiska fenomen (I1–I4, I6)	Eleven lär sig att odla växter för att förstå biologiska fenomen.	odla växter experimentellt	samling organismer under handledning. Eleven deltar i växtodling.	mindre, traditionellt eller digitalt, herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven utför under handledning ett odlingsexperiment och berättar om experimentets resultat.	traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven utför ett odlingsexperiment och drar slutsatser i anknytning till det biologiska fenomen som granskas.	ett större och noggrant utfört traditionellt eller digitalt herbarium eller en annan digital samling organismer. Eleven planerar och utför ett odlingsexperiment, bedömer de erhållna resultatens tillförlitlighet samt förklarar hur odlingsexperimentet anknyter till det granskade biologiska fenomenet.
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan (I1–I6)	Eleven lär sig att utföra biologiska undersökningar.	Förmåga att utföra biologiska undersökningar	Eleven deltar i utförandet av en biologisk undersökning och berättar vad	Eleven kan göra iakttagelser i laboratorium och i fält.	Eleven kan göra observationer och registrera den information som hen	Eleven kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			som gjorts i undersökningen.	Eleven utför en mindre biologisk undersökning.	införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven planerar och utför en mindre biologisk undersökning och rapporterar om resultaten.	in i laboratorium och i terräng. Eleven planerar och utför självständigt en egen undersökning och rapporterar om resultaten på ett tydligt sätt.
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och beslutsfattandet (I6)	Eleven lär sig att ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan utnyttjas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.	Tillämpning av kunskaper och färdigheter i biologi i vardagen	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön.	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön utgående från biologisk kunskap.	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas i det egna livet och i samhällsdebatten.	Eleven kan reflektera över och motivera hur kunskaper i biologi kan tillämpas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.
Attityder och värderingar						
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen	Eleven lär sig att intressera sig för naturen och naturfenomen. Elevens		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet (I1–i6)	förhållande till naturen stärks.		*reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M13 handleda eleven att göra etiskt motiverade val (I6)	Eleven lär sig att göra etiskt motiverade val.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M14 inspirera eleven att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid (I6)	Eleven inspireras att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Biologisk kunskap och förståelse						
M4 handleda eleven att förstå grundprinciperna för ärftlighet och evolution (I1, I4, I5)	Eleven lär sig grundprinciperna för ärftlighet och evolution.	Förmåga att uppfatta grundprinciperna för ärftlighet och evolution	Eleven kan berätta att individens egenskaper påverkas både av arvet och miljön. Eleven berättar att organismerna har utvecklats som ett resultat av evolutionen.	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven vet vad bioteknik betyder. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen.	Eleven kan ge exempel på hur arvet och miljön påverkar individens egenskaper. Eleven ger praktiska exempel på hur bioteknik används. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har utvecklats genom evolutionen. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution.	Eleven kan förklara hur ärftligheten och miljön tillsammans påverkar uppkomsten av individens egenskaper samt tillämpar sitt kunnande genom praktiska exempel. Eleven ger exempel på hur bioteknik används och på bioteknikens möjligheter och utmaningar. Eleven beskriver hur livet och mångfalden har

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						utvecklats genom evolution och ger exempel på evolution som en kontinuerlig process. Eleven förklarar sambandet mellan ärftlighet och evolution med hjälp av exempel.
M5 handleda eleven att förstå människans utveckling och kroppens grundläggande funktioner (I5)	Eleven lär sig skedena i människans tillväxt och utveckling. Eleven lär sig kroppens grundläggande funktioner.	Förmåga att uppfatta människokroppens struktur och funktion	Eleven kan benämna människans mest centrala organ och organsystem. Eleven beskriver de mest centrala organsystemens uppgift.	Eleven kan benämna människans mest centrala organ och organsystem. Eleven beskriver människans centrala livsfunktioner. Eleven beskriver de centrala skedena i	Eleven kan benämna människans organ och organsystem. Eleven beskriver de centrala livsfunktionerna och regleringssystemen.	Eleven kan benämna och beskriva människans organ och organsystem. Eleven beskriver de centrala livsfunktionerna och regleringssystemen samt förklarar hur de

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				människans tillväxt och utveckling.	Eleven redogör för de centrala skedena i människans tillväxt och utveckling.	bildar funktionella helheter. Eleven förklarar och motiverar de centrala skedena i människans tillväxt och utveckling.
Biologiska färdigheter						
M7 handleda eleven att utveckla naturvetenskapligt tänkande och att förstå samband mellan orsak och verkan (I1–I6)	Eleven lär sig samband mellan orsak och verkan inom biologin	Naturvetenskapligt tänkande	Eleven kan använda några grundbegrepp inom biologin samt förknippa dessa till givna biologiska fenomen. Eleven berättar enkelt och med egna ord om biologiska fenomen som hen lärt sig.	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp. Eleven presenterar ett biologiskt fenomen som hen lärt sig med egna ord och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen.	Eleven kan använda biologiska grundbegrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord på ett för biologin utmärkande sätt och väljer ett lämpligt sätt att presentera informationen.	Eleven kan använda biologiska begrepp på ett ändamålsenligt sätt. Eleven presenterar något som hen lärt sig med egna ord och på ett strukturerat och för biologin utmärkande sätt samt väljer ett lämpligt sätt att

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				Eleven ställer enkla frågor om naturen och naturfenomen.	Eleven presenterar några meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.	presentera informationen. Eleven presenterar meningsfulla frågor om naturen och naturfenomen samt redogör för biologiska samband mellan orsak och verkan.
M8 handleda eleven att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt digitala verktyg (I1–I5)	Eleven lär sig att använda utrustning som behövs vid biologisk undersökning. Eleven lär sig att använda digitala verktyg samt olika informationskällor i biologistudierna.	Användning av utrustning som behövs vid biologisk undersökning samt av teknologi och information	Eleven deltar i undervisningen i laboratorium och i fält. Eleven använder under handledning några typer av utrustning som behövs vid biologisk undersökning.	Eleven kan under handledning arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning enligt anvisningar.	Eleven kan arbeta på ett säkert sätt i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning på ett ändamålsenligt sätt.	Eleven kan arbeta självständigt och målinriktat i laboratorium och i fält. Eleven använder utrustning som behövs vid biologisk undersökning och bedömer

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			Eleven söker under handledning biologisk information från olika informationskällor.	Eleven söker biologisk information från några olika informationskällor.	Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och väljer ut några tillförlitliga informationskällor.	utrustningens lämplighet för arbetet. Eleven söker biologisk information från olika informationskällor och bedömer informationskällornas tillförlitlighet och lämplighet.
M10 handleda eleven att genomföra undersökningar både i och utanför skolan (I1–I6)	Eleven lär sig att utföra biologiska undersökningar.	Förmåga att utföra biologiska undersökningar	Eleven deltar i utförandet av en biologisk undersökning och berättar vad som gjorts i undersökningen.	Eleven kan göra iakttagelser i laboratorium och i fält. Eleven utför en mindre biologisk undersökning.	Eleven kan göra observationer och registrera den information som hen införskaffat i laboratorium och i fält. Eleven planerar och utför en mindre biologisk undersökning och rapporterar om resultaten.	Eleven kan göra iakttagelser och lagra den information som hen samlat in i laboratorium och i terräng. Eleven planerar och utför självständigt en egen undersökning och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						rapporterar om resultaten på ett tydligt sätt.
M11 uppmuntra eleven att tillämpa kunskaper och färdigheter i biologi i sitt eget liv samt i samhällsdebatten och beslutsfattandet (I6)	Eleven lär sig att ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan utnyttjas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.	Tillämpning av kunskaper och färdigheter i biologi i vardagen	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön.	Eleven kan ge exempel på hur de egna valen påverkar hälsan och miljön utgående från biologisk kunskap.	Eleven kan beskriva och ge exempel på hur kunskaper och färdigheter i biologi kan tillämpas i det egna livet och i samhällsdebatten.	Eleven kan reflektera över och motivera hur kunskaper i biologi kan tillämpas i det egna livet, i samhällsdebatten och beslutsfattandet.
Attityder och värderingar						
M12 inspirera eleven att fördjupa sitt intresse för naturen och naturfenomen samt stärka elevens förhållande till naturen och hens miljömedvetenhet (I1–i6)	Eleven lär sig att intressera sig för naturen och naturfenomen. Elevens förhållande till naturen stärks.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M13 handleda eleven att göra etiskt motiverade val (I6)	Eleven lär sig att göra etiskt motiverade val.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M14 inspirera eleven att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid (I6)	Eleven inspireras att påverka och agera för att bygga en hållbar framtid.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Centralt innehåll för biologi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att biologisk undersökning (I1) och exkursioner i naturen och närmiljön (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet utformas till helheter för olika årskurser.

I1 Biologisk undersökning: Innehållet väljs så att eleverna genom sitt eget arbete får insikt i de olika faserna i biologisk undersökning.

I2 Exkursioner i naturen och närmiljön: Innehållet väljs så att eleverna lär sig att röra sig ansvarsfullt i naturen, lär känna olika arter samt får undersöka och jämföra skogen och andra ekosystem. I fältarbete iakttar och bedömer eleverna miljön, förändringar i den och människans andel i detta.

I3 Ekosystemets grundstruktur och funktion: Innehållet koncentreras på det finländska skogsekosystemets struktur och funktion och hur det påverkas av mänsklig verksamhet. Dessutom får eleverna baskunskap om vatten-, myr-, fjäll- och stadsekosystem. Eleverna bekantar sig med arternas ekologi och samspelet mellan dem. I undervisningen ingår att sammanställa en organismsamling. Innehållet väljs så att vikten av ekosystemens mångfald blir tydlig.

I4 Vad är liv?: Innehållet fokuserar på att undersöka livets grundfenomen med hjälp av undersökningsmetoder som är typiska för biologin. I undervisningen ingår att odla växter. Eleverna får insikter i organismsamhällets struktur och mångfald genom att jämföra organismers uppbyggnad, livsfunktioner och livsmiljöer. De får dessutom kunskap om grunderna i ärftlighet och evolution. Bioteknikens möjligheter och utmaningar granskas.

I5 Människan: I innehållet ligger fokus på att undersöka människokroppens funktioner och att fördjupa insikterna i människans uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem. Eleverna granskar grunderna för biologiska faktorer som påverkar tillväxt, utveckling och hälsa. De lär sig hur arv och miljö påverkar utvecklingen av olika egenskaper hos människan.

I6 En hållbar framtid: Innehållet anknyter till bevarande av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön. Eleverna reflekterar över ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser, hållbar näringsproduktion och djurens välmående. De får insikt i möjligheterna med bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv. Eleverna utforskar naturskyddsmål och -metoder och hur målen uppnåtts.

Lokala preciseringar:

Årskurs 7:

–livets grundfenomen (I4)
–organismsamhällets struktur och mångfald (I4)
–organismernas uppbyggnad, livsfunktioner ochlivsmiljöer (I4)
–biologiska undersökningar (I1)
–exkursioner i naturen och närmiljön (I2)
–artkunskap (I2)
–undersöker och jämför ekosystem (organismerna i strand– ochvattenekosystemet) (I2)

Årskurs 8:

–finländska skogsekosystemets struktur ochfunktion och hur de påverkas av mänsklig verksamhet (I3) (producent, konsument, nedbrytare, näringskedja)
–baskunskaper om vatten–, myr–, fjäll– ochstadsekosystem (I3)
–arternas ekologi och samspelet mellan dem (I3) (konkurrens, symbios, parasitism mm.)
–sammanställning av organismsamling (I3) (t.ex. herbarium med 20 arter)

–ekosystemens mångfald (I3)
–bevarandet av naturens mångfald, klimatförändringen, hållbar användning av naturresurser och förändringar i närmiljön (I6)
–ekologiska, sociala, ekonomiska och etiska principer för hållbar användning av naturresurser,
-hållbar näringsproduktion och djurens välmående (I6)
–bioekonomi och ekosystemtjänster ur hållbarhetsperspektiv (I6)
–naturskyddsmål och –metoder (I6)
–biologiska undersökningar (I1)
–exkursioner i naturen och närmiljön (I2)
–artkunskap (I2)
–odla växter (I4)
–undersöker och jämför skogen och andra ekosystem (I2)

Årskurs 9:

- människokroppens uppbyggnad, livsfunktioner och regleringssystem (I5)
- biologiska faktorer som påverkar tillväxt,
- utveckling och hälsa (I5)
- arvets och miljöns inverkan på utvecklingen av

- olika egenskaper (I5)
- grunderna i ärftlighet och evolution (I4)
- bioteknikens möjligheter och utmaningar (I4)
- biologiska undersökningar (I1)

I undervisningen kan man samarbeta med Naturskolan, Borgå museum, Rosk ’n roll, 4H, skolhälsovården, Ungdomstjänsterna. Närmiljön utnyttjas så mångsidigt som möjligt.

Geografi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i geografiundervisningen är att stödja eleverna att skapa sig en världsbild. Eleverna ska vägledas att följa med aktuella händelser i sin närmiljö och i världen samt få hjälp med att placera nyheter om världshändelser inom de regionala ramar som de tillägnat sig genom geografiundervisningen.

Geografi är ett tvärvetenskapligt läroämne, där man undersöker jordklotet och dess områden, naturen, mänsklig verksamhet och olika kulturer. I geografiundervisningen ska naturvetenskapliga, humanvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv beaktas. På så sätt får eleverna en helhetsbild av den mångskiftande världen och hur den fungerar.

I geografiundervisningen behandlas samspelet mellan naturen och människan och hur detta samspel påverkar miljöns tillstånd. Undervisningen ska hjälpa eleverna att förstå olika regionala synvinklar och konflikter i världen. Förståelse för och analys av geografiska orsakssamband och miljöförändringar motiverar dem att agera ansvarsfullt i sin egen vardag.

Geografiundervisningen ska beakta den värld som eleverna lever i. Undervisningen ska erbjuda konkreta upplevelser i olika lärmiljöer, där eleverna gör observationer och undersöker. Geografiundervisningen ska stärka elevernas förmåga att främja hållbar utveckling. Informations- och kommunikationsteknik ska mångsidigt användas i undervisningen. Användningen av teknik främjar också ett jämlikt och likvärdigt lärande för alla elever.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för undervisningen i geografi är det centralt att använda mångsidiga lärmiljöer både i och utanför skolan. Fältarbete, exkursioner i naturen och den byggda miljön samt användning av digitala lärmiljöer och geodata är en väsentlig del av geografiundervisningen. Lärande via spel ökar elevernas motivation. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer eleven att utveckla sitt geografiska tänkande och sina problemlösnings- och undersökningsfärdigheter och främjar gemensamt och interaktivt arbete.

I undervisningen följer man med aktuella händelser och fenomen i närmiljön och på andra håll i världen. Arbetssätten ska väljas med hänsyn till den värld eleverna lever i, internationalism och samarbete med aktörer utanför skolan. I undervisningen ska eleverna ges tid för eftertanke, kreativitet och aktivitet.

Handledning, differentiering och stöd i geografi i årskurs 7–9

Med tanke på målen för geografiundervisningen är det viktigt att vägleda eleverna att iaktta den omgivande världen och förstå fenomenen som förekommer i den. Bevakningen av aktuella nyheter stödjer varje elev att skapa sig en världsbild. I fältundervisningen tolkar eleverna närmiljön med hjälp av alla sinnen och delar gemensamma upplevelser med varandra och med läraren. När det gäller stöd är det med tanke på målen i geografi viktigt att upptäcka om eleverna har svårigheter med att göra spatiala bedömningar och i synnerhet med att läsa och tolka kartor. Eleverna ska få handledning och stöd i att använda geodata och andra geomedier i vardagliga situationer. Elevernas förmåga att gestalta den närmaste omgivningen och världen utvecklas genom att läraren stödjer och uppmuntrar dem utifrån deras egna styrkor samt vid behov genom att stärka deras färdigheter genom att använda olika former av stöd. Differentiering kan genomföras i undersökningsuppgifter, där eleverna kan ha olika roller och i övningar där det är möjligt att avancera individuellt till olika nivåer av tänkande.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i geografi i årskurs 7–9

Uppmuntrande och konstruktiv respons i studierna, dvs. formativ bedömning, i geografi stöder elevernas motivation, utvecklar undersökningsfärdigheterna och hjälper eleverna att hitta sina styrkor. Eleverna ska få veta hur lärandet framskrider och hur de klarar sig i förhållande till målen i geografi. Med hjälp av respons uppmuntras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt i sin närmiljö och att tillämpa sina kunskaper i praktiken. I den summativa bedömningen i geografi ska eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl elevernas teoretiska kunskaper och geografiska färdigheter som på geomediala färdigheter och förmåga att kritiskt granska information. Dessutom bedöms förmågan att använda informations- och kommunikationsteknik samt utrustning som är typisk för geografin. Syftet med bedömningen och responsen är att utveckla varje elevs arbetsfärdigheter.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i geografi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån

eleven uppnått målen i lärokursen i geografi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i geografi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för geografi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i geografi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i geografi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I geografi utvecklas i allmänhet elevens kunskaper inom de olika målområdena fram till slutskedet av lärokursen. Med handledning av arbetet avses i geografi exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. I geografi ingår kunskapskraven för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Geografisk kunskap och förståelse						
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet (I1-I6)	Eleven lär sig att uppfatta kartbilden av jordklotet och dess grundläggande karaktäristiska drag. Eleven lär sig läget och namnen på centrala platser.	Förmåga att uppfatta jordklotets kartbild och känna till centrala ortnamn	Eleven kan berätta om skillnaden mellan en världsdel och ett land. Eleven benämner världshaven och världsdelarna på kartan.	Eleven kan benämna några städer och centrala platser i Finland samt länder i Europa och övriga världen samt känner till de nämnda platsernas och ländernas geografiska läge.	Eleven kan huvuddragen i en kartbild av jordklotet, såsom bergskedjor, halvöar, sund, havsområden samt känner till de centrala platsernas geografiska läge och ortnamn.	Eleven kan använda huvuddragen i en kartbild ändamålsenligt, som att tillämpa platsernas geografiska läge och namn för att beskriva och förklara geografiska fenomen.
M2 handleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen (I1–I4, I6)	Eleven lär sig effekterna av naturgeografiska fenomen. Eleven lär sig att känna igen och beskriva naturlandskap i Finland och	Kännedom om naturgeografiska fenomen	Eleven kan ge exempel på fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner olika naturlandskap.	Eleven kan med hjälp av exempel berätta om fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och ger exempel på	Eleven kan med hjälp av exempel förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och placerar	Eleven förstår Jordens planetariska egenskaper och kan förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser samt berättar hur dessa

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
	på andra håll i världen.			några klimat- och vegetationszoner. Eleven känner igen och beskriver naturlandskap i Finland och på jordklotet.	jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner på kartan och berättar om några faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven ger exempel på faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.	påverkar människans verksamhet. Eleven kan jämföra jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner och förklara de faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven förklarar de faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.
Geografiska färdigheter						
M5 handleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka	Eleven lär sig att tänka geografiskt.	Geografiskt tänkande	Eleven kan berätta om innebörden av	Eleven kan definiera geografiska grundbegrepp.	Eleven kan beskriva fenomen genom att	Eleven kan förklara fenomen genom att använda sig av

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
geografiskt och att ställa geografiska frågor (I1-I6)	Eleven lär sig att ställa geografiska frågor.		centrala geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver ett område utgående från kartor och bilder.	Eleven identifierar olika regionala nivåer, såsom den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven beskriver ett område på basis av kartor och bilder. Eleven skapar enkla geografiska frågor som hänför sig till det granskade temaområdet.	använda geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver skillnader mellan olika områden på några regionala nivåer. Eleven ställer geografiska frågor och funderar ut svar på dem.	ändamålsenliga geografiska begrepp. Eleven jämför geografiska fenomen på olika regionala nivåer och beskriver orsaker till skillnaderna mellan områdena. Eleven ställer motiverade geografiska frågor och funderar ut svar på dem.
M6 handleda eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för	Eleven lär sig att tillämpa kartfärdigheter i praktiken.	Utveckling av rumsuppfattningen	Eleven kan väderstrecken.	Eleven kan uttrycka var ett objekt befinner sig med hjälp av väderstreck.	Eleven kan rikta en terrängkarta riktigt enligt terrängen och	Eleven kan på ett ändamålsenligt sätt använda olika

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
symboler, proportioner, riktningar och avstånd (I1-I6)	Eleven lär sig att använda symboler och skalor på en karta samt att ta ut riktningar och mäta avstånd.		Eleven känner igen och benämner några symboler på en karta.	Eleven känner igen och benämner symboler på en karta. Eleven mäter avstånd med hjälp av kartans grafiska skala.	röra sig där med hjälp av kartan. Eleven mäter avstånd på kartan med hjälp av skalan uttryckt i ett förhållande.	karttyper, flyg- och satellitbilder.
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen (I1-I6)	Eleven lär sig geomediafärdigheter. Eleven lär sig att läsa, tolka och göra kartor och andra modeller av geografiska fenomen.	Geomediafärdigheter	Eleven kan känna igen enkla objekt på kartor, diagram och bilder.	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor och karttjänster över geografiska fenomen. Eleven gör enkla kartor och diagram.	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor, karttjänster och annan geomedia över geografiska fenomen. Eleven gör kartor, diagram och andra geografiska modeller.	Eleven kan dra slutsatser utgående från de kartor, diagram, annan geomedia och andra geografiska modeller hen gjort.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M9 lära eleven att öva sig i att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen (I1-I6)	Eleven lär sig att iaktta miljön och de förändringar som sker där, särskilt klimatförändringen och försvagningen av biodiversiteten. Eleven lär sig att följa med aktuella händelser i den egna närmiljön, i Finland och i hela världen.	Miljölitteracitet och förmåga att bedöma förändringar i miljön	Eleven deltar under handledning i fältundersökningar. Eleven känner igen förändringar i miljön.	Eleven deltar självständigt i fältundersökningar enligt anvisning. Eleven kan iaktta miljöförändringar, såsom klimatförändring och att biodiversiteten försvagas i Finland och på andra håll i världen samt ge exempel på dessa. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen.	Eleven deltar i fältundersökningar och sammankopplar under lärarens handledning observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan berätta om förändringar i miljön och nämner orsaker till de mest centrala miljö-förändringarna. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen och förklarar	Eleven deltar i fältundersökningar och kopplar samman observationerna med det fenomen som behandlas. Eleven kan förklara orsaker som ligger bakom miljöförändringar. Eleven bedömer kritiskt hur geografiska händelser som hen följer med påverkar den egna närmiljön, Finland eller hela världen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					bakgrunden till några av händelserna.	
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp samt att argumentera och presentera geografiska data på ett tydligt sätt (I1-I6)	Eleven lär sig kommunikations- och grupparbetesfärdigheter samt att reflektera över sin aktivitet som en medlem i gruppen. Eleven lär sig att argumentera och framföra geografisk information på ett tydligt sätt.	Förmåga att arbeta i grupp, att presentera geografisk information och att argumentera	Eleven kan under handledning fungera som en del av gruppen. Eleven kan skilja geografisk information från åsikter.	Eleven kan fungera som en medlem i gruppen. Eleven framför geografisk information med egna ord. Eleven lyssnar på andras åsikter och framför sina egna åsikter kring geografiska frågor.	Eleven kan fungera konstruktivt som medlem i en grupp. Eleven framför geografisk information på ett för läroämnet utmärkande sätt. Eleven framför argument för sina åsikter i geografiska frågor.	Eleven kan fungera uppmuntrande som en medlem i gruppen. Eleven motiverar den geografiska information som hen framför. Eleven motiverar utgående från sina geografiska kunskaper konsekvent sina egna åsikter kring geografiska frågor.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Attityder och värderingar i geografi						
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil (I1-I6)	Eleven lär sig att växa till en aktiv medborgare som handlar ansvarsfullt och tillägnar sig en hållbar livsstil.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M13 handleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen (I1-I6)	Eleven lär sig att värdesätta sin regionala identitet och naturens, mänsklig och kulturell mångfald samt att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*	.		

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Geografisk kunskap och förståelse						
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet (I1-I6)	Eleven lär sig att uppfatta kartbilden av jordklotet och dess grundläggande karaktäristiska drag. Eleven lär sig läget och namnen på centrala platser.	Förmåga att uppfatta jordklotets kartbild och känna till centrala ortnamn	Eleven kan berätta om skillnaden mellan en världsdel och ett land. Eleven benämner världshaven och världsdelarna på kartan.	Eleven kan benämna några städer och centrala platser i Finland samt länder i Europa och övriga världen samt känner till de nämnda platsernas och ländernas geografiska läge.	Eleven kan huvuddragen i en kartbild av jordklotet, såsom bergskedjor, halvöar, sund, havsområden samt känner till de centrala platsernas geografiska läge och ortnamn.	Eleven kan använda huvuddragen i en kartbild ändamålsenligt, som att tillämpa platsernas geografiska läge och namn för att beskriva och förklara geografiska fenomen.
M3 handleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och i olika	Eleven lär sig effekterna av kulturgeografiska fenomen. Eleven lär sig variationerna i kulturella drag och kulturlandskap i Finland och i olika områden i världen.	Kännedom om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan benämna några kulturgeografiska fenomen som befolkning, näringar, trafikformer och turism i Finland och i övriga världen.	Eleven kan benämna och ge exempel på kulturgeografiska fenomen i Finland och i övriga världen. Eleven nämner några faktorer som	Eleven kan berätta om kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen. Eleven berättar om vilka faktorer som påverkar	Eleven kan förklara olika kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen samt motivera de faktorer som bidragit till deras uppkomst.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
områden i världen (I1-I6)				inverkar på kulturernas särdrag. Eleven beskriver olika kulturlandskap.	kulturernas särdrag på olika områden. Eleven jämför kulturlandskap i olika områden.	Eleven beskriver variationen i kulturernas särdrag i Finland och i andra delar av världen. Eleven förklarar vilka faktorer som bidrar till uppkomsten av kulturlandskap i Finland och i andra delar av världen.
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser(I1-I6)	Eleven lär sig samspelet mellan människans verksamhet och naturen. Eleven förstår betydelsen av att bruka naturresurser hållbart.	Insikt om samspelet mellan naturen och människan samt hållbart bruk av naturresurser	Eleven kan känna igen hur naturmiljön påverkar mänsklig verksamhet såsom näringar. Eleven nämner olika naturresurser.	Eleven kan beskriva hur naturmiljön påverkar människans verksamhet. Eleven klassificerar naturresurser ur ett hållbarhetsperspektiv.	Eleven kan berätta hur naturmiljön påverkar människans verksamhet i Finland och på olika håll i världen. Eleven berättar varför det är viktigt att	Eleven kan förklara hur naturmiljön påverkar människans verksamhet samt nämner regionala exempel på det. Eleven motiverar hur mänsklig

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					använda naturresurser på ett hållbart sätt.	verksamhet orsakar olika miljöproblem. Eleven kan förklara hur hållbar användning av naturresurser och miljöproblem förhåller sig till varandra och motivera en hållbar användning av naturresurser.
Geografiska färdigheter						
M5 handleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att ställa geografiska frågor (I1-I6)	Eleven lär sig att tänka geografiskt. Eleven lär sig att ställa geografiska frågor.	Geografiskt tänkande	Eleven kan berätta om innebörden av centrala geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver ett område utgående från kartor och bilder.	Eleven kan definiera geografiska grundbegrepp. Eleven identifierar olika regionala nivåer, såsom den egna närmiljön, kommunen,	Eleven kan beskriva fenomen genom att använda geografiska grundbegrepp. Eleven beskriver skillnader mellan olika områden på	Eleven kan förklara fenomen genom att använda sig av ändamålsenliga geografiska begrepp. Eleven jämför geografiska fenomen

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				Finland, Europa och hela världen. Eleven beskriver ett område på basis av kartor och bilder. Eleven skapar enkla geografiska frågor som hänför sig till det granskade temaområdet.	några regionala nivåer. Eleven ställer geografiska frågor och funderar ut svar på dem.	på olika regionala nivåer och beskriver orsaker till skillnaderna mellan områdena. Eleven ställer motiverade geografiska frågor och funderar ut svar på dem.
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen (I1-I6)	Eleven lär sig geomediafärdigheter. Eleven lär sig att läsa, tolka och göra kartor och andra modeller av geografiska fenomen.	Geomediafärdigheter	Eleven kan känna igen enkla objekt på kartor, diagram och bilder.	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor och karttjänster över geografiska fenomen. Eleven gör enkla kartor och diagram.	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor, karttjänster och annan geomedia över geografiska fenomen. Eleven gör kartor, diagram och andra	Eleven kan dra slutsatser utgående från de kartor, diagram, annan geomedia och andra geografiska modeller hen gjort.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					geografiska modeller.	
M8 handleda eleven att utveckla geografiska undersökningsfärdigheter (I1-I6)	Eleven lär sig geografiska undersökningsfärdigheter.	Geografiska undersökningsfärdigheter	Eleven deltar i genomförandet av en mindre undersökning och kan berätta vad man gjort i den.	Eleven kan förverkliga en mindre geografisk undersökning. Eleven kan välja ett lämpligt sätt att presentera resultaten från undersökningen.	Eleven kan genomföra en geografisk undersökning. Eleven åskådliggör sina resultat med hjälp av geomedia och presenterar resultaten på ett för geografin utmärkande sätt.	Eleven kan genomföra en till sin struktur tydlig geografisk undersökning. Eleven åskådliggör och presenterar sina resultat mångsidigt med hjälp av geomedia och sammankopplar undersökningsresultaten med geografiska fenomen.
M9 lära eleven att öva sig i att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella	Eleven lär sig att iaktta miljön och de förändringar som sker där, särskilt klimatförändringen	Miljölitteracitet och förmåga att bedöma förändringar i miljön	Eleven deltar under handledning i fältundersökningar.	Eleven deltar självständigt i fältundersökningar enligt anvisning.	Eleven deltar i fältundersökningar och sammankopplar under lärarens handledning observationerna med det	Eleven deltar i fältundersökningar och kopplar samman observationerna med det

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
händelser i sin närmiljö, i Finland och i hela världen (I1-I6)	och försvagningen av biodiversiteten. Eleven lär sig att följa med aktuella händelser i den egna närmiljön, i Finland och i hela världen.		Eleven känner igen förändringar i miljön.	Eleven kan iaktta miljöförändringar, såsom klimatförändring och att biodiversiteten försvagas i Finland och på andra håll i världen samt ge exempel på dessa. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen.	fenomen som behandlas. Eleven kan berätta om förändringar i miljön och nämner orsaker till de mest centrala miljö-förändringarna. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen och förklarar bakgrunden till några av händelserna.	fenomen som behandlas. Eleven kan förklara orsaker som ligger bakom miljöförändringar. Eleven bedömer kritiskt hur geografiska händelser som hen följer med påverkar den egna närmiljön, Finland eller hela världen.
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp samt att	Eleven lär sig kommunikations- och grupparbetesfärdigheter samt att reflektera över sin	Förmåga att arbeta i grupp, att presentera geografisk information och att argumentera	Eleven kan under handledning fungera som en del av gruppen.	Eleven kan fungera som en medlem i gruppen.	Eleven kan fungera konstruktivt som medlem i en grupp.	Eleven kan fungera uppmuntrande som en medlem i gruppen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
argumentera och presentera geografiska data på ett tydligt sätt (I1-I6)	aktivitet som en medlem i gruppen. Eleven lär sig att argumentera och framföra geografisk information på ett tydligt sätt.		Eleven kan skilja geografisk information från åsikter.	Eleven framför geografisk information med egna ord. Eleven lyssnar på andras åsikter och framför sina egna åsikter kring geografiska frågor.	Eleven framför geografisk information på ett för läroämnet utmärkande sätt. Eleven framför argument för sina åsikter i geografiska frågor.	Eleven motiverar den geografiska information som hen framför. Eleven motiverar utgående från sina geografiska kunskaper konsekvent sina egna åsikter kring geografiska frågor.
M11 handleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka (I1-I6)	Eleven lär sig färdigheter i att delta och påverka på olika regionala nivåer.	Förmåga att tillämpa färdigheterna att delta och påverka på olika regionala nivåer	Eleven deltar under handledning i att värna om närmiljön, som att förbättra trivseln och säkerheten eller att bevara miljöns mångfald.	Eleven deltar i att värna om närmiljön. Eleven ger exempel på sätt att delta och att påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.	Eleven kan under handledning planera och deltar i att värna om närmiljön. Eleven förklarar hur man kan delta och påverka närmiljön, globala fenomen	Eleven kan planera metoder för att värna om närmiljön och förverkligar något av dem. Eleven jämför och bedömer olika sätt att delta och påverka närmiljön,

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					och regionala utvecklingsfrågor.	globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.
Attityder och värderingar i geografi						
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil (I1-I6)	Eleven lär sig att växa till en aktiv medborgare som handlar ansvarsfullt och tillägnar sig en hållbar livsstil.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M13 handleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen (I1-I6)	Eleven lär sig att värdesätta sin regionala identitet och naturens, mänsklig och kulturell mångfald samt att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*	.		

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Geografisk kunskap och förståelse						
M1 stödja eleven att skapa en strukturerad kartbild av jordklotet (I1-I6)	Eleven lär sig att uppfatta kartbilden av jordklotet och dess grundläggande karaktäristiska drag. Eleven lär sig läget och namnen på centrala platser.	Förmåga att uppfatta jordklotets kartbild och känna till centrala ortnamn	Eleven kan berätta om skillnaden mellan en världsdel och ett land. Eleven benämner världshaven och världsdelarna på kartan.	Eleven kan benämna några städer och centrala platser i Finland samt länder i Europa och övriga världen samt känner till de nämnda platsernas och ländernas geografiska läge.	Eleven kan huvuddragen i en kartbild av jordklotet, såsom bergskedjor, halvöar, sund, havsområden samt känner till de centrala platsernas geografiska läge och ortnamn.	Eleven kan använda huvuddragen i en kartbild ändamålsenligt, som att tillämpa platsernas geografiska läge och namn för att beskriva och förklara geografiska fenomen.
M2 handleda eleven att undersöka naturgeografiska fenomen samt att jämföra naturlandskap i Finland och på andra håll i världen (I1–I4, I6)	Eleven lär sig effekterna av naturgeografiska fenomen. Eleven lär sig att känna igen och beskriva naturlandskap i Finland och på andra håll i världen.	Kännedom om naturgeografiska fenomen	Eleven kan ge exempel på fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner olika naturlandskap.	Eleven kan med hjälp av exempel berätta om fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och ger exempel på	Eleven kan med hjälp av exempel förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser. Eleven benämner och placerar jordklotets mest	Eleven förstår Jordens planetariska egenskaper och kan förklara fenomen som orsakas av jordklotets form och rörelser samt berättar hur dessa påverkar människans verksamhet.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				några klimat- och vegetationszoner. Eleven känner igen och beskriver naturlandskap i Finland och på jordklotet.	centrala klimat- och vegetationszoner på kartan och berättar om några faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven ger exempel på faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.	Eleven kan jämföra jordklotets mest centrala klimat- och vegetationszoner och förklara de faktorer som bidragit till att zonerna uppstått. Eleven förklarar de faktorer i Finland och på jordklotet som bidragit till att naturlandskapen uppstått.
M3 handleda eleven att undersöka kulturgeografiska fenomen och kulturlandskap samt att förstå olika	Eleven lär sig effekterna av kulturgeografiska fenomen. Eleven lär sig variationerna i kulturella	Kännedom om kulturgeografiska fenomen	Eleven kan benämna några kulturgeografiska fenomen som befolkning, näringar, trafikformer och	Eleven kan benämna och ge exempel på kulturgeografiska fenomen i Finland och i övriga världen.	Eleven kan berätta om kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen.	Eleven kan förklara olika kulturgeografiska fenomen i Finland och i andra delar av världen samt motivera de

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kulturer, näringsgrenar och människors liv i Finland och i olika områden i världen (I1-I6)	drag och kulturlandskap i Finland och i olika områden i världen.		turism i Finland och i övriga världen.	Eleven nämner några faktorer som inverkar på kulturernas särdrag. Eleven beskriver olika kulturlandskap.	Eleven berättar om vilka faktorer som påverkar kulturernas särdrag på olika områden. Eleven jämför kulturlandskap i olika områden.	faktorer som bidragit till deras uppkomst. Eleven beskriver variationen i kulturernas särdrag i Finland och i andra delar av världen. Eleven förklarar vilka faktorer som bidrar till uppkomsten av kulturlandskap i Finland och i andra delar av världen.
M4 uppmuntra eleven att reflektera över samspelet mellan människan och naturen samt att	Eleven lär sig samspelet mellan människans verksamhet och naturen.	Insikt om samspelet mellan naturen och människan samt hållbart bruk av naturresurser	Eleven kan känna igen hur naturmiljön påverkar mänsklig verksamhet såsom näringar.	Eleven kan beskriva hur naturmiljön påverkar människans verksamhet.	Eleven kan berätta hur naturmiljön påverkar människans verksamhet i	Eleven kan förklara hur naturmiljön påverkar människans verksamhet samt

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
förstå betydelsen av en hållbar användning av naturresurser(I1-I6)	Eleven förstår betydelsen av att bruka naturresurser hållbart.		Eleven nämner olika naturresurser.	Eleven klassificerar naturresurser ur ett hållbarhetsperspektiv.	Finland och på olika håll i världen. Eleven berättar varför det är viktigt att använda naturresurser på ett hållbart sätt.	nämner regionala exempel på det. Eleven motiverar hur mänsklig verksamhet orsakar olika miljöproblem. Eleven kan förklara hur hållbar användning av naturresurser och miljöproblem förhåller sig till varandra och motivera en hållbar användning av naturresurser.
Geografiska färdigheter						
M5 handleda eleven att utveckla sin förmåga att tänka geografiskt och att	Eleven lär sig att tänka geografiskt.	Geografiskt tänkande	Eleven kan berätta om innebörden av centrala geografiska grundbegrepp.	Eleven kan definiera geografiska grundbegrepp.	Eleven kan beskriva fenomen genom att använda geografiska grundbegrepp.	Eleven kan förklara fenomen genom att använda sig av ändamålsenliga

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
ställa geografiska frågor (I1-I6)	Eleven lär sig att ställa geografiska frågor.		Eleven beskriver ett område utgående från kartor och bilder.	Eleven identifierar olika regionala nivåer, såsom den egna närmiljön, kommunen, Finland, Europa och hela världen. Eleven beskriver ett område på basis av kartor och bilder. Eleven skapar enkla geografiska frågor som hänför sig till det granskade temaområdet.	Eleven beskriver skillnader mellan olika områden på några regionala nivåer. Eleven ställer geografiska frågor och funderar ut svar på dem.	geografiska begrepp. Eleven jämför geografiska fenomen på olika regionala nivåer och beskriver orsaker till skillnaderna mellan områdena. Eleven ställer motiverade geografiska frågor och funderar ut svar på dem.
M6 handleda eleven att utveckla sin rumsuppfattning samt förståelsen för symboler,	Eleven lär sig att tillämpa kartfärdigheter i praktiken.	Utveckling av rumsuppfattningen	Eleven kan väderstrecken. Eleven känner igen och benämner	Eleven kan uttrycka var ett objekt befinner sig med hjälp av väderstreck.	Eleven kan rikta en terrängkarta riktigt enligt terrängen och röra sig där med hjälp av kartan.	Eleven kan på ett ändamålsenligt sätt använda olika karttyper, flyg- och satellitbilder.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
proportioner, riktningar och avstånd (I1-I6)	Eleven lär sig att använda symboler och skalor på en karta samt att ta ut riktningar och mäta avstånd.		några symboler på en karta.	Eleven känner igen och benämner symboler på en karta. Eleven mäter avstånd med hjälp av kartans grafiska skala.	Eleven mäter avstånd på kartan med hjälp av skalan uttryckt i ett förhållande.	
M7 handleda eleven att träna geomediala färdigheter i vardagen och att läsa, tolka och sammanställa kartor och andra modeller över geografiska fenomen (I1-I6)	Eleven lär sig geomediafärdigheter. Eleven lär sig att läsa, tolka och göra kartor och andra modeller av geografiska fenomen.	Geomediafärdigheter	Eleven kan känna igen enkla objekt på kartor, diagram och bilder.	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor och karttjänster över geografiska fenomen. Eleven gör enkla kartor och diagram.	Eleven kan tolka bilder, diagram, kartor, karttjänster och annan geomedia över geografiska fenomen. Eleven gör kartor, diagram och andra geografiska modeller.	Eleven kan dra slutsatser utgående från de kartor, diagram, annan geomedia och andra geografiska modeller hen gjort.
M8 handleda eleven att utveckla geografiska	Eleven lär sig geografiska undersökningsfärdigheter.	Geografiska undersökningsfärdigheter	Eleven deltar i genomförandet av en mindre	Eleven kan förverkliga en mindre	Eleven kan genomföra en geografisk undersökning.	Eleven kan genomföra en till sin

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
undersökningsfärdigheter (I1-I6)			undersökning och kan berätta vad man gjort i den.	geografisk undersökning. Eleven kan välja ett lämpligt sätt att presentera resultaten från undersökningen.	Eleven åskådliggör sina resultat med hjälp av geomedia och presenterar resultaten på ett för geografin utmärkande sätt.	struktur tydlig geografisk undersökning. Eleven åskådliggör och presenterar sina resultat mångsidigt med hjälp av geomedia och sammankopplar undersökningsresultaten med geografiska fenomen.
M9 lära eleven att öva sig i att iaktta miljön och förändringar i miljön samt aktivera eleven att följa med aktuella händelser i sin närmiljö, i Finland	Eleven lär sig att iaktta miljön och de förändringar som sker där, särskilt klimatförändringen och försvagningen av biodiversiteten.	Miljölitteracitet och förmåga att bedöma förändringar i miljön	Eleven deltar under handledning i fältundersökningar. Eleven känner igen förändringar i miljön.	Eleven deltar självständigt i fältundersökningar enligt anvisning. Eleven kan iaktta miljöförändringar, såsom klimatförändring och att	Eleven deltar i fältundersökningar och sammankopplar under lärarens handledning observationerna med det fenomen som behandlas.	Eleven deltar i fältundersökningar och kopplar samman observationerna med det fenomen som behandlas.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och i hela världen (I1-I6)	Eleven lär sig att följa med aktuella händelser i den egna närmiljön, i Finland och i hela världen.			biodiversiteten försvagas i Finland och på andra håll i världen samt ge exempel på dessa. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen.	Eleven kan berätta om förändringar i miljön och nämner orsaker till de mest centrala miljö-förändringarna. Eleven följer aktuella händelser i anknytning till geografiska fenomen och förklarar bakgrunden till några av händelserna.	Eleven kan förklara orsaker som ligger bakom miljöförändringar. Eleven bedömer kritiskt hur geografiska händelser som hen följer med påverkar den egna närmiljön, Finland eller hela världen.
M10 stödja eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera och arbeta i grupp samt att argumentera och presentera geografiska	Eleven lär sig kommunikations- och grupparbetesfärdigheter samt att reflektera över sin aktivitet som en medlem i gruppen.	Förmåga att arbeta i grupp, att presentera geografisk in-forma-tion och att argumentera	Eleven kan under handledning fungera som en del av gruppen. Eleven kan skilja geografisk information från åsikter.	Eleven kan fungera som en medlem i gruppen. Eleven framför geografisk information med egna ord.	Eleven kan fungera konstruktivt som medlem i en grupp. Eleven framför geografisk information på ett för läroämnet utmärkande sätt.	Eleven kan fungera uppmuntrande som en medlem i gruppen. Eleven motiverar den geografiska

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
data på ett tydligt sätt (I1-I6)	Eleven lär sig att argumentera och framföra geografisk information på ett tydligt sätt.			Eleven lyssnar på andras åsikter och framför sina egna åsikter kring geografiska frågor.	Eleven framför argument för sina åsikter i geografiska frågor.	information som hen framför. Eleven motiverar utgående från sina geografiska kunskaper konsekvent sina egna åsikter kring geografiska frågor.
M11 handleda eleven att värna om naturen, den byggda miljön och mångfalden i dem samt stärka elevens förmåga att delta och påverka (I1-I6)	Eleven lär sig färdigheter i att delta och påverka på olika regionala nivåer.	Förmåga att tillämpa färdigheterna att delta och påverka på olika regionala nivåer	Eleven deltar under handledning i att värna om närmiljön, som att förbättra trivseln och säkerheten eller att bevara miljöns mångfald.	Eleven deltar i att värna om närmiljön. Eleven ger exempel på sätt att delta och att påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.	Eleven kan under handledning planera och deltar i att värna om närmiljön. Eleven förklarar hur man kan delta och påverka närmiljön, globala fenomen och regionala utvecklingsfrågor.	Eleven kan planera metoder för att värna om närmiljön och förverkligar något av dem. Eleven jämför och bedömer olika sätt att delta och påverka närmiljön, globala fenomen

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						och regionala utvecklingsfrågor.
Attityder och värderingar i geografi						
M12 stödja eleven att växa till en aktiv och ansvarsfull medborgare som tillägnar sig en hållbar livsstil (I1-I6)	Eleven lär sig att växa till en aktiv medborgare som handlar ansvarsfullt och tillägnar sig en hållbar livsstil.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M13 handleda eleven att värdesätta sin regionala identitet samt naturens, mänsklig och kulturell mångfald och att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen (I1-I6)	Eleven lär sig att värdesätta sin regionala identitet och naturens, mänsklig och kulturell mångfald samt att respektera mänskliga rättigheter överallt i världen.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*	.		

Centralt innehåll som anknyter till målen för geografi i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen och beaktar de lokala möjligheterna. Innehållen anknyter sig till varandra så att kartbilden över jordklotet (I1) och bevakningen av aktuella händelser i världen (I2) ska ingå i andra ämnesområden. Innehållet formas till helheter för olika årskurser.

I1 Kartbild över områdena på jordklotet: Innehållet väljs så att elevernas förståelse för grundläggande kartbegrepp samt olika terräng- och temakartor fördjupas. Fokus ska ligga på att eleverna lär sig uppfatta hela världen samt tillägnar sig de centrala ortnamnen i Finland, Europa och världen. Användningen av kartor, geodata och andra geomedier kombineras med alla andra innehåll i geografi.

I2 En aktuell, föränderlig värld: Eleverna följer med aktuella nyheter från olika områden i världen och placerar nyheterna på kartan. De reflekterar kritiskt över bakgrunden till och den regionala innebörden av nyhetshändelser. Nyhetsbevakningen kombineras med andra innehåll i geografi. Eleverna bekantar sig med geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället.

I3 Grundläggande förutsättningar för liv på jorden: Innehållet anknyter till jordklotets planetarism och hur den påverkar jorden. I undervisningen behandlas dygns- och årstidsväxlingar samt klimat- och vegetationszoner. Eleverna granskar de grundläggande förutsättningarna för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbar användning av dem.

I4 Föränderliga landskap och livsmiljöer: Eleverna granskar särdrag i sin egen hembygd samt olika landskapsområden i Finland. De gör fältundersökningar i sin närmiljö. De är med om att värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet. Eleverna undersöker med hjälp av exempel natur- och kulturlandskap i olika områden i världen.

I5 Människor och kulturer i världen: Eleverna bekantar sig med kulturer, hur människor lever och bor samt med näringsgrenar i Finland, Europa och på olika håll i världen. De granskar med hjälp av exempel hur miljön påverkar näringsgrenar, boende och annan

mänsklig verksamhet. Eleverna reflekterar över mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv.

I6 En hållbar livsstil och hållbar användning av naturresurser: Eleverna koncentrerar sig på hållbar användning av naturresurser och bioekonomins möjligheter i Finland och på andra håll i världen. De undersöker produkters livscykel samt reflekterar över egna konsumtionsval och hur man lever som en ansvarsfull medborgare. Eleverna sätter sig in i miljöförändringar, i synnerhet klimatförändringen och hur naturens mångfald försvagas. Miljöns tillstånd och möjligheterna att samarbeta inom Östersjöområdet utforskas. Eleverna reflekterar med hjälp av exempel kring globaliseringens effekter och regionala utvecklingsfrågor.

Lokala preciseringar:

Årskurs 7:

- att uppfatta hela världen (I1)
- kartbegrepp, terräng– och temakartor (I1)(väderstrecken, koordinatsystemet)
- nyhetsbevakning av geografiska nyheter samtkritisk reflektion av dessa (I2)
- jordklotets planetarism (I3)
- dygns– och årstidsväxlingar (I3) (vårdagjämning,sommarsolstånd, höstdagjämning, vintersolstånd, dygn, månad, år)
- grundläggande förutsättningar för liv, t.ex. ren luft, vatten och näring, deras förekomst och hållbaranvändning av dem (I3)
- klimat– och vegetationszoner (I3)(klimatdiagram)
- naturlandskap i olika områden i världen (I4)(jordklotets uppbyggnad, plattektonik, endogenaprocesser såsom vulkanism och jordbävningar)

- centrala ortnamn i världen (I1) (världsdelar, havoch stora vattendrag, bergskedjor)
- användning av kartor, geodata och geomedier (I1)

Årskurs 8:

- centrala ortnamn i Europa (I1) (länder,huvudstäder, vattendrag, bergskedjor)
- miljöns inverkan på näringsgrenar, boende ochannan mänsklig verksamhet (I5)
- kulturer, hur människor lever och bor i Europaoch världen (I5) (demografi, befolkningspyramid)
- kulturlandskap i olika områden i världen (I4)
- mänskliga rättigheter och förutsättningar för ett gott liv i synnerhet ur barns och ungas perspektiv (I5)
- hållbar användning av naturresurser, bioekonomi (I6)
- användning av kartor, geodata och geomedier (I1)
- Lokal betoning: regionalgeografiskt arbete

Årskurs 9:

- Centrala ortnamn i Finland (I1) (städer, vattendrag, öar, berg; även i Norden)
- Särdrag i egna hembygden samt olika landskapsområden i Finland (I4) (exogena processer, istidsformationer)
- kulturer, hur människor lever och bor i Finland (I5) (minoriteter)
- konsumtionsval (I6)
- miljöns tillstånd och samarbete inom Östersjöområdet (I6)

- produkters livscykel (I6)
- hållbar användning av naturresurser, bioekonomi(I6)
- klimatförändring (I6)
- geografisk kunskap som behövs i arbetslivet och i olika delar av samhället (I2)
- värna om mångfalden i sin närmiljö samt planera och öka dess trivsel och säkerhet (I4) (t.ex. planera ett eget samhälle)
- fältundersökningar i närmiljön (I4)
- användning av kartor, geodata och geomedier (I1)

Fysik

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i fysikundervisningen är att stödja eleverna att utveckla det naturvetenskapliga tänkandet och deras världsbild. Undervisningen i fysik ska hjälpa dem att förstå betydelsen av fysik och teknik i det dagliga livet, livsmiljön och samhället. Undervisningen ska stödja förmågan att diskutera om fysikaliska och tekniska frågor och fenomen. Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för en hållbar framtid: fysik behövs för att utveckla nya teknologiska lösningar och för att trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin miljö.

Fysikundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till fysik. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på kvalitativ nivå, men allteftersom elevernas abstrakta tänkande och matematiska färdigheter utvecklas kan arbetet till vissa delar utvidgas till en kvantitativ nivå. Tidigare erfarenheter, nya observationer och perspektiv ska genom samspelet mellan elev och lärare formas till en konsekvent helhet och en naturvetenskaplig syn på den omgivande verkligheten. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens tillförlitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för fysikundervisningen är observationer och undersökningar av naturen och den teknologiska miljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig och förstå begrepp, lära sig olika undersökningsmetoder och för att uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att lära sig fysik.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna fysik också med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa fysik i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i fysik.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i fysik i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i fysik. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklar elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur fysik och teknik tillämpas, ska man utöver skolans utrymmen utnyttja lokala möjligheter, till exempel den närmaste omgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i fysik i årskurs 7–9

Med tanke på målen i fysik är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får eleverna lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika nivåer av tänkande. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas begynnande förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande i fysik i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stödjer en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker

sig och hur de slutför arbetet. Elevernas självbedömning, kamratrespons och diskussioner mellan läraren och elever kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i fysik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i fysik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i fysik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för fysik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i fysik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i fysik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i fysiken exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, framställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. Beskrivningarna av kunskapskraven i slutbedömningen är kumulativa, dvs. kriterierna för ett vitsord ingår i kriterierna för följande vitsord, även om detta inte är separat utskrivet för varje mål

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik (I1-I6)	Eleven upplever studierna i fysik meningsfulla.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 handleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt (I1-I6)	Eleven utvärderar sina egna kunskaper i fysik, lägger upp mål för sitt arbete och arbetar långsiktigt.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M3 handleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i	Eleven förstår vilken betydelse kunskaper i fysik har i det egna livet, i	Förmåga att förstå betydelsen av fysik	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med fysik och betydelsen av	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
livsmiljön och i samhället (I1-I6)	livsmiljön och i samhället.		att kunna fysik i vissa yrken.	och färdigheter i fysik. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i fysik.	av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna fysik inom olika yrken och i fortsatta studier.	av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera vilken betydelse kunskaper i fysik har inom olika yrken och i fortsatta studier.
Forskningsfärdigheter						
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt (I1-I6)	Eleven genomför experimentella undersökningar tillsammans med andra. Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt.	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.
M8 handleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och principerna för hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla tekniska lösningar (I1-I6)	Eleven förstår betydelsen av tekniska tillämpningar och principerna för hur de fungerar. Eleven utvecklar och tillämpar enkla tekniska lösningar i samarbete med andra.	Teknologiska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven förstår betydelsen av tekniska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem där man använt fysik.	Eleven kan ge exempel på hur fysik tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för teknologisk problemlösning.	Eleven kan beskriva tekniska tillämpningar där fysik använts och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning i vilken fysik använts.	Eleven beskriver tillämpningar inom teknik där fysik används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället. Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en teknisk lösning både självständigt

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						och konstruktivt i samarbete med andra.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar (I1-I6)	Eleven använder digitala verktyg samt simuleringar i sitt eget lärande.	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att söka information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information utgående från anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kunskaper i fysik och användning av dem						
M10 handleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier (I1-I6)	Eleven använder fysikaliska begrepp exakt och tillämpar naturvetenskapliga teorier i sitt tänkande.	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda några fysikaliska begrepp.	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp.	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna.	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt att göra prognoser (I1-I6)	Eleven använder olika modeller då hen undersöker fenomen.	Förmåga att använda modeller	Eleven kan ge några exempel på modeller som använts i beskrivningen av fenomen.	Eleven använder enkla modeller i beskrivning av fenomen och uppgörande av prognoser.	Eleven använder enkla modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan förklara hur modellen är skapad utgående från mätresultat.	Eleven använder modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan skapa enkla modeller utgående från mätresultat.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.	Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.
M13 handleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap (I1,I4)	Eleven uppfattar den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och sätt på vilka kunskap produceras	Eleven känner till att experimentellt arbete är det sätt på vilket man inom fysik producerar naturvetenskaplig kunskap.	Eleven kan ge exempel på hur naturvetenskaplig kunskap utvecklas och på vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att producera kunskap.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera fysik (I1-I6)	Eleven upplever studierna i fysik meningsfulla.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 handleda och uppmuntra eleven att analysera sina kunskaper i fysik, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt (I1-I6)	Eleven utvärderar sina egna kunskaper i fysik, lägger upp mål för sitt arbete och arbetar långsiktigt.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M3 handleda eleven att förstå betydelsen av att kunna fysik i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället (I1-I6)	Eleven förstår vilken betydelse kunskaper i fysik har i det egna livet, i livsmiljön och i samhället.	Förmåga att förstå betydelsen av fysik	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med fysik och betydelsen av att kunna fysik i vissa yrken.	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i fysik. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i fysik.	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna fysik inom olika yrken och i fortsatta studier.	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i fysik som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera vilken betydelse kunskaper i fysik har inom olika yrken och i fortsatta studier.
M4 handleda eleven att använda sina fysikkunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar	Eleven förstår betydelsen av fysik för att bygga en hållbar framtid samt utvärderar sina egna val med tanke på en hållbar användning av energiresurser.	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur fysikens perspektiv	Eleven kan ge exempel på egna val som har betydelse med tanke på hållbar användning av energiresurser.	Eleven kan nämna situationer där fysik behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan nämna några goda lösningar med tanke på	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i fysik behövs för att bygga en hållbar framtid.	Eleven motiverar med hjälp av exempel hur fysik används för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan förklara samband mellan

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
användning av energiresurser (I1-I6)				hållbar användning av energiresurser.	Eleven kan beskriva olika lösningar med tanke på hållbar användning av energiresurser.	orsak och verkan i anknytning till att bygga en hållbar framtid samt kan motivera olika lösningar med tanke på hållbar användning av energiresurser.
Forskningsfärdigheter						
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet (I1-I6)	Eleven formulerar forskningsfrågor kring fenomen som granskas.	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.	Eleven formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas och som kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar.	Eleven formulerar preciserade frågor för att undersöka de fenomen som ska granskas till exempel genom att avgränsa variabler.	Eleven formulerar motiverade frågor kring de fenomen som ska granskas genom att stödja sig på tidigare inhämtade kunskaper om fenomenen. Eleven utvecklar frågor som utgångspunkter för

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						undersökningar eller annan aktivitet.
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt (I1-I6)	Eleven genomför experimentella undersökningar tillsammans med andra. Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt.	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.
M7 handleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera	Eleven behandlar och analyserar resultaten av undersökningarna och utvärderar	Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven beskriver den utförda undersökningen och dess resultat genom att stödja	Eleven behandlar den information som sammanställts i undersökningen och presenterar	Eleven behandlar och presenterar undersökningsresultat samt drar slutsatser.	Eleven behandlar, tolkar och presenterar undersökningsresultat på ett för fysiken typiskt sätt,

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
dem och hela undersökningsprocessen (I1-I6)	undersökningsprocessen.		sig på den sammanställda informationen eller på observationerna i undersökningen.	undersökningsresultaten enligt anvisningar samt drar enkla slutsatser. Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar resultatens korrekthet och tillförlitlighet.	Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar hur korrekta och pålitliga resultaten är och på hur undersökningsprocessen fungerar.	samt motiverar slutsatserna genom att stödja sig på det material som tagits fram i undersökningarna. Eleven kan utvärdera både resultaten och undersökningsprocessen.
M8 handleda eleven att förstå betydelsen av tekniska tillämpningar och principerna för hur de fungerar samt inspirera eleven att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa enkla	Eleven förstår betydelsen av tekniska tillämpningar och principerna för hur de fungerar. Eleven utvecklar och tillämpar enkla tekniska lösningar i samarbete med andra.	Teknologiska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven förstår betydelsen av tekniska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem där man använt fysik.	Eleven kan ge exempel på hur fysik tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för teknologisk problemlösning.	Eleven kan beskriva tekniska tillämpningar där fysik använts och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt	Eleven beskriver tillämpningar inom teknik där fysik används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
tekniska lösningar (I1-I6)					planera, utveckla och tillämpa en teknisk lösning i vilken fysik använts.	Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en teknisk lösning både självständigt och konstruktivt i samarbete med andra.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar (I1-I6)	Eleven använder digitala verktyg samt simuleringar i sitt eget lärande.	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att söka information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information utgående från anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.
Kunskaper i fysik och användning av dem						
M10 handleda eleven att använda fysikaliska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier (I1-I6)	Eleven använder fysikaliska begrepp exakt och tillämpar naturvetenskapliga teorier i sitt tänkande.	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda några fysikaliska begrepp.	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp.	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna.	Eleven förklarar fenomen i fysiken genom att använda fysikens centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och	Eleven använder olika modeller då hen undersöker fenomen.	Förmåga att använda modeller	Eleven kan ge några exempel på modeller som använts i	Eleven använder enkla modeller i beskrivning av	Eleven använder enkla modeller och gör utgående från dem upp prognoser	Eleven använder modeller och gör utgående från dem upp prognoser och kan

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
förklara fenomen samt att göra prognoser (I1-I6)			beskrivningen av fenomen.	fenomen och uppgörande av prognoser.	och kan förklara hur modellen är skapad utgående från mätresultat. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.	skapa enkla modeller utgående från mätresultat. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt (I1-I6)	Eleven använder och bedömer kritiskt olika informationskällor samt uttrycker och motiverar olika åsikter på ett för fysiken typiskt sätt.	Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven söker under handledning information ur olika informationskällor. Eleven känner till synpunkter som motiveras på ett för fysiken typiskt sätt.	Eleven söker information ur olika informationskällor. Eleven kan uttrycka olika synvinklar och övar sig att motivera dem på ett för fysiken typiskt sätt.	Eleven söker information ur olika informationskällor och väljer informationskällor som anses vara tillförlitliga. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för fysiken typiskt sätt.	Eleven söker information ur olika informationskällor och kan reflektera över informationskällans tillförlitlighet. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för fysiken typiskt sätt samt jämföra

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						motstridiga synvinklar med varandra.
M13 handleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap (I1, I4)	Eleven uppfattar den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och sätt på vilka kunskap produceras	Eleven känner till att experimentellt arbete är det sätt på vilket man inom fysik producerar naturvetenskaplig kunskap.	Eleven kan ge exempel på hur naturvetenskaplig kunskap utvecklas och på vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till fysik förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att producera kunskap.
M14 handleda eleven att nå tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier i fråga om växelverkan och	Eleven når tillräckliga teoretiska kunskaper för fortsatta studier.	Hur eleven nått teoretiska kunskaper i fråga om växelverkan och rörelse samt elektricitet	Eleven känner i bekanta situationer till några begrepp, fenomen och storheter i	Eleven kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper, storheter, modeller och	Eleven kan i bekanta och tillämpningsbara situationer använda centrala begrepp, objekt, fenomen, egenskaper,

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
rörelse samt elektricitet (I5, I6)		för fortsatta studier	anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.	och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.	lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.	storheter, modeller och lagar i anknytning till växelverkan och rörelse samt elektricitet.
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i fysik inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur fysik tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund (I1-I6)	Eleven tillämpar sina kunskaper och färdigheter i fysik i olika situationer.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*		.	

Centralt innehåll med lokala preciseringar för årskurs 7 och 9

I1 Naturvetenskaplig forskning
Innehåll för noggrant styrda och öppna undersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I de olika undersökningarna betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ettproblem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera och mäta, sammanställaoch behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations– och kommunikationstekniki olika skeden av undersökningarna.

I2 Fysik i det egna livet och livsmiljön Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet ochden egna livsmiljön begrundas särskilt med tankepå hälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktasden lokala miljön. Eleverna får insikt i olika typer avelektromagnetisk strålning och partikelstrålning. De fördjupar sig i några värmefenomen påkvalitativ nivå. Centrala begrepp i åk 7 är: vågrörelse, optiska fenomen som t.ex. reflexion och brytning, samt värmefenomen t.ex. aggregationstillstånd och förändring av dessa, värmeutvidgning och värmetsspridning.
Centrala begrepp i åk 9: partikelstrålning

I3 Fysik i samhället
Innehåll som anknyter till fysikaliska fenomen och
tekniska tillämpningar väljs särskilt med tanke på samhällets funktion och utveckling. Tyngdpunkten ligger på energiproduktion och hållbar användningav energiresurser. Detta tas upp på åk 9.
Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i fysik. Detta introduceras i åk 7 och tas vidare upp i åk 9.

I4 Fysik som grund för världsbilden
Innehållet väljs så att det ger en bild av fysiken somvetenskap, lagen om energins bevarande och världsalltets strukturer och dimensioner. Till innehållet hör också att granska nyheter som förknippas med fysik, aktuella fenomen, tillämpningar och modern forskning.

Detta gås igenom i åk 9.

I5 Växelverkan och rörelse

Innehållet anknyter till olika slag av växelverkan och rörelsetillstånd. Från växelverkan mellan två kroppar går man över till krafter som påverkar en enskild kropp och deras effekt på kroppens rörelser. Rörelse beskrivs med hjälp av modeller för likformig och accelererad rörelse, också kvantitativt. Mekaniskt arbete och effekt kopplas kvalitativt till energi. Detta gås igenom i åk 9.

I6 Elektricitet

Elektriska kretsar granskas utgående från sambandet mellan spänning och ström. Först granskas detta kvalitativt med fokus på fenomen och egenskaper, sedan kvantitativt genom att mäta värden på storheter och undersöka samband mellan storheter. Innehållet väljs också med tankepå elsäkerhet i hemmet samt elanvändning och elproduktion. Elektrisk laddning och magnetism anknyts kvalitativt till elektriska kretsar. Detta gås igenom i åk 9.

Kemi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i kemiundervisningen är att stödja eleverna att utveckla sitt naturvetenskapliga tänkande och sin världsbild. Undervisningen i kemi ska hjälpa eleven att förstå betydelsen av kemi och dess tillämpningar i vardagslivet, livsmiljön, samhället och inom teknologi. Undervisningen ska stödja elevernas förmåga att göra val och att använda sina kunskaper och färdigheter i olika livssituationer. Undervisningen ska förmedla en bild av kemins betydelse för en hållbar framtid: kemi behövs för att utveckla nya lösningar och trygga miljöns och människans välbefinnande. Undervisningen ska vägleda eleverna att ta ansvar för sin omgivning.

Kemiundervisningens uppdrag är att stödja elevernas begreppsbildning och förståelse för fenomen som anknyter till kemi. I årskurs 7–9 ska tyngdpunkten i studierna ligga på makroskopisk nivå men vartefter elevernas förmåga att tänka abstrakt utvecklas ska sambandet till submikroskopiska och symboliska modeller stärkas. Undervisningen går stegvis från elevernas tidigare erfarenheter och observationer till att beskriva och förklara fenomen samt beskriva ämnens struktur och kemiska reaktioner med hjälp av kemiska symboler. Undervisningen ska vägleda eleverna att tänka naturvetenskapligt samt söka och använda information, komma med idéer, kommunicera och bedöma informationens pålitlighet och betydelse i olika situationer på ett naturvetenskapligt sätt.

Utgångspunkten för undervisningen i kemi är observationer och undersökningar av ämnen och fenomen i livsmiljön. Att undersöka är viktigt för att eleven ska tillägna sig begrepp, lära sig ett undersökande arbetssätt och uppfatta naturvetenskapens karaktär. Undersökande arbetssätt utvecklar arbets- och samarbetsfärdigheterna, förmågan att tänka kreativt och kritiskt samt inspirerar eleverna att studera kemi.

Undervisningens uppdrag är att vägleda eleverna att förstå betydelsen av att kunna kemi med tanke på fortsatta studier och arbetslivet. Jämlikhet och likställdhet främjas genom att man erbjuder eleverna möjligheter att tillämpa kemi i olika kontexter och ger dem mångsidig information om yrken som förutsätter kunskaper i kemi.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i kemi i årskurs 7–9

Mångsidiga arbetssätt och lärmiljöer bidrar till att uppnå målen i kemi. Ett forskningsorienterat arbetssätt stödjer begreppsbildningen och utvecklingen av elevernas undersökningsfärdigheter. Med tanke på målen är det viktigt att eleverna deltar och samverkar vid planeringen och genomförandet av enkla undersökningar. I det experimentella arbetet ska kemikalie- och avfallslagstiftningen samt arbetarskyddslagstiftningen följas, i synnerhet de begränsningar som gäller unga arbetstagare.

I lärmiljöerna används informations- och kommunikationsteknik på ett naturligt sätt. För att eleverna ska få en mångsidig bild av hur kemi och teknik tillämpas, ska man utöver skolans lokaler utnyttja lokala möjligheter, till exempel näromgivningen, och samarbeta med företag och sakkunniga.

Handledning, differentiering och stöd i kemi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i kemi är det viktigt att handleda eleverna att arbeta självständigt och långsiktigt samt att identifiera sina lärvanor. Eleverna ska stödjas att tillägna sig och förstå begrepp för att kunna uppfatta begreppen som tydliga helheter. I det experimentella arbetet får de lära sig att arbeta tryggt och smidigt. Undervisningen kan differentieras med hjälp av undersökningsuppgifter, där eleverna kan agera i olika roller eller avancera individuellt till olika tankenivåer. Med olika modeller och genom att använda dem på olika sätt kan man också utmana elevernas förmåga att tänka abstrakt. Handledning och stöd, valet av arbetssätt, delaktighet i planeringen av arbetet och upplevelser av att lyckas bidrar till att stärka elevens bild av sig själv som elev.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i kemi i årskurs 7–9

Disponering av arbetet i mindre helheter, projekt eller experimentella arbeten med egna mål och bedömningsgrunder stöder en mångsidig bedömning. Bedömningen av experimentellt arbete kan avancera från grundläggande färdigheter i arbete, observation och mätning till handledda undersökningsuppgifter och slutligen till öppna undersökningar. Eleverna ska vägledas att ge akt på sina förkunskaper, färdigheter och förhandsuppfattningar. Arbetet främjas med hjälp av konstruktiv respons och frågor. Uppmuntrande respons bidrar i synnerhet till att utveckla undersökningsfärdigheterna och stärka motivationen. I slutet av studiehelheterna bedöms hur väl eleverna har nått de uppställda målen och uppmärksamheten riktas mot nya utvecklingsområden. Bedömningen ska grunda sig på olika alster men också på observation av arbetet. Förutom alstrens innehåll bedöms studieprocessen och arbetets olika faser, till exempel hur eleverna formulerar frågor, avgränsar ämnet, söker information, motiverar åsikter, använder begrepp, hur tydligt de uttrycker

sig och hur de slutför arbetet. Elevernas färdigheter i självvärdering och förmåga att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Diskussioner mellan läraren och eleven kan användas som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i kemi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i kemi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i kemi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för kemi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i kemi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i kemi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av arbetet avses i kemin exempelvis att läraren ger muntliga tilläggsinstruktioner, framställer styrande frågor, använder konkretiseringsmaterial eller ger motsvarande exempel under arbetets gång. Beskrivningarna av kunskapskraven i slutbedömningen är kumulativa, dvs. kriterierna för ett vitsord ingår i kriterierna för följande vitsord, även om detta inte är separat utskrivet för varje mål.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi (I1-I6)	Eleven upplever studierna i kemi meningsfulla.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 handleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt (I1-I6)	Eleven utvärderar sitt eget kunnande i kemi, lägger upp mål för sitt arbete och arbetar långsiktigt.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M3 handleda eleven att förstå betydelsen av att kunna kemi i sitt eget liv, i	Eleven förstår vilken betydelse kunskaper i kemi har i det egna livet, i	Förmåga att förstå betydelsen av kemi	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med kemi och betydelsen av	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
livsmiljön och i samhället (I1-I6)	livsmiljön och i samhället.		att kunna kemi i vissa yrken.	och färdigheter i kemi. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i kemi.	har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.	har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera betydelsen av kunskaper i kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.
Forskningsfärdigheter						
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt (I1-I6)	Eleven genomför experimentella undersökningar tillsammans med andra. Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt.	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar (I1-I6)	Eleven använder digitala verktyg samt simuleringar i sitt eget lärande.	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att söka information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information enligt anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra generaliseringar med hjälp av en simulering.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Kunskaper i kemi och användning av dem						
M10 handleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier (I1-I6)	Eleven använder kemiska begrepp exakt och tillämpar naturvetenskapliga teorier i sitt tänkande.	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda några kemiska begrepp.	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp.	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna.	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens struktur och kemiska fenomen (I1-I6)	Eleven använder olika modeller då hen granskar ämnets struktur och kemiska fenomen.	Förmåga att använda modeller	Eleven känner till att modeller används för att beskriva ämnens struktur.	Eleven kan nämna exempel där modeller används för att illustrera strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen.	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med olika modeller.	Eleven kan beskriva och förklara strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen genom att använda olika modeller.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.	Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.
M13 handleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap (I1, I4)	Eleven uppfattar den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och sätt på vilka kunskap produceras	Eleven känner till att experimentellt arbete är det sätt på vilket man inom kemin producerar naturvetenskaplig kunskap.	Eleven kan ge exempel på hur naturvetenskaplig kunskap utvecklas och på vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till kemi förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att producera kunskap.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 uppmuntra och inspirera eleven att studera kemi (I1-I6)	Eleven upplever studierna i kemi meningsfulla.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 handleda och uppmuntra eleven att identifiera sina kunskaper i kemi, att ställa upp mål för sitt arbete och att arbeta långsiktigt (I1-I6)	Eleven utvärderar sitt eget kunnande i kemi, lägger upp mål för sitt arbete och arbetar långsiktigt.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M3 handleda eleven att förstå betydelsen av att kunna kemi i sitt eget liv, i livsmiljön och i samhället (I1-I6)	Eleven förstår vilken betydelse kunskaper i kemi har i det egna livet, i livsmiljön och i samhället.	Förmåga att förstå betydelsen av kemi	Eleven känner till att vissa fenomen hör ihop med kemi och betydelsen av att kunna kemi i vissa yrken.	Eleven kan ge exempel på vardagliga situationer där man behöver kunskaper och färdigheter i kemi. Eleven kan nämna yrken, i vilka man behöver kunskap i kemi.	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i den egna livsmiljön. Eleven kan ge exempel på betydelsen av att kunna kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.	Eleven förklarar med hjälp av exempel vilka kunskaper och färdigheter i kemi som vi har nytta av i det egna livet och i samhället. Eleven kan motivera betydelsen av kunskaper i kemi inom olika yrken och i fortsatta studier.
M4 handleda eleven att använda sina kemikunskaper för att bygga en hållbar framtid samt att bedöma sina val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och	Eleven förstår betydelsen av kemi för att bygga en hållbar framtid samt utvärderar sina egna val med tanke på en hållbar användning av naturresurser och	Kunskaper och färdigheter i hållbar utveckling ur kemins perspektiv	Eleven kan ge exempel på egna val som har betydelse med tanke på hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.	Eleven kan ge exempel på situationer, där kemi behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan nämna några goda lösningar med tanke på	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva på vilket sätt kunskaper i kemi behövs för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan beskriva olika lösningar med	Eleven motiverar med hjälp av exempel hur kemi används för att bygga en hållbar framtid. Eleven kan förklara sambandet mellan orsak och verkan i

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
livscykeln hos en produkt (I1-I6)	livscykeln hos en produkt.			hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.	tanke på hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.	anknytning till att bygga en hållbar framtid samt kan motivera olika lösningar med tanke på hållbar användning av naturresurser och livscykeln hos en produkt.
Forskningsfärdigheter						
M5 uppmuntra eleven att formulera frågor kring de fenomen som granskas och att vidareutveckla frågorna till utgångspunkter för undersökningar och annan aktivitet (I1-I6)	Eleven formulerar forskningsfrågor om de fenomen som granskas.	Förmåga att formulera frågor samt planera undersökningar och annan aktivitet	Eleven känner igen fenomen i anknytning till vilka man kan utveckla undersökningsfrågor.	Eleven formulerar enkla frågor i anknytning till det ämnesområde som granskas och som kan utvecklas till utgångspunkter för undersökningar.	Eleven formulerar preciserade frågor för att undersöka de fenomen som ska granskas till exempel genom att avgränsa variabler.	Eleven formulerar motiverade frågor kring de fenomen som ska granskas genom att stödja sig på tidigare inhämtade kunskaper om fenomenen. Eleven utvecklar frågor som utgångspunkter för

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						undersökningar eller annan aktivitet.
M6 handleda eleven att genomföra experimentella undersökningar i samarbete med andra och att arbeta på ett säkert och konsekvent sätt (I1-I6)	Eleven genomför experimentella undersökningar tillsammans med andra. Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt.	Förmåga att genomföra en experimentell undersökning	Eleven deltar i experimentellt arbete genom att observera genomförandet av undersökningarna med hänsyn till säkerhetsaspekterna samt klarar av att berätta om sina observationer.	Eleven kan göra observationer och mätningar enligt en plan, vid behov under handledning. Eleven arbetar på ett säkert sätt tillsammans med andra.	Eleven arbetar på ett säkert sätt och gör observationer och mätningar enligt anvisningar eller en plan. Eleven samarbetar med de andra.	Eleven arbetar på ett säkert och konsekvent sätt, vid behov självständigt, samt gör observationer och mätningar på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan genomföra olika undersökningar i samarbete med andra och stöder vid behov de övriga gruppmedlemmarna.
M7 handleda eleven att behandla, tolka och presentera egna undersökningsresultat samt utvärdera	Eleven behandlar och analyserar resultaten av undersökningarna och	Förmåga att behandla, presentera och utvärdera undersökningsresultat	Eleven beskriver den utförda undersökningen och dess resultat genom att stödja	Eleven behandlar den information som sammanställts i undersökningen och presenterar	Eleven behandlar och presenterar undersökningsresultat samt drar slutsatser.	Eleven behandlar, tolkar och presenterar undersökningsresultat på ett för ämnet typiskt sätt,

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
dem och hela undersökningsprocessen (I1-I6)	utvärderar undersökningsprocessen.		sig på den sammanställda informationen eller på de gjorda observationerna i undersökningen.	undersökningsresultaten enligt instruktionerna samt drar enkla slutsatser. Eleven nämner faktorer som påverkar resultatens korrekthet och tillförlitlighet.	Eleven kan ge exempel på faktorer som påverkar hur korrekta och pålitliga resultaten är och på hur undersökningsprocessen fungerar.	samt motiverar slutsatserna genom att stödja sig på det material som tagits fram i undersökningarna. Eleven kan utvärdera både resultaten och undersökningsprocessen.
M8 vägleda eleven att uppfatta hur kemi tillämpas inom teknologi samt att vara med och skapa, planera, utveckla och tillämpa lösningar som omfattar tillämpning av kemi i samarbete med andra (I1-I6)	Eleven förstår hur kemi tillämpas inom teknologin. Eleven utvecklar och tillämpar enkla teknologiska lösningar i samarbete med andra.	Teknologiska kunskaper och förmåga att samarbeta kring teknologisk problemlösning	Eleven förstår betydelsen av teknologiska tillämpningar i sitt eget liv och kan nämna några exempel bland dem, där man använt kemi.	Eleven kan ge exempel på hur kemi tillämpas inom teknologin och beskriva hur dessa tillämpningar används. Eleven deltar med idéer och planer för problemlösning.	Eleven kan beskriva teknologiska tillämpningar där kemi tillämpas och förklara principerna för hur de fungerar. Eleven arbetar i samarbete med andra för att söka idéer till samt	Eleven beskriver tillämpningar inom teknologin där kemi används och förklarar principerna för hur de fungerar samt motiverar deras betydelse för samhället.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					planera, utveckla och tillämpa en teknologisk lösning i vilken kemi använts.	Eleven är aktiv då man söker idéer, planerar, utvecklar och tillämpar en lösning både självständigt och konstruktivt i samarbete med andra.
M9 handleda eleven att använda digitala verktyg för att söka, behandla och presentera information och mätresultat samt stödja elevens lärande med hjälp av åskådliga simuleringar (I1-I6)	Eleven använder digitala verktyg samt simuleringar i sitt eget lärande.	Förmåga att använda digitala verktyg	Eleven använder under handledning digitala verktyg för att söka information. Eleven bekantar sig med någon simulering som stöder lärandet.	Eleven använder digitala verktyg för att hämta och presentera information enligt anvisningarna. Eleven kan göra observationer av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering.	Eleven använder digitala verktyg eller applikationer självständigt för att hämta, behandla och presentera information och mätresultat. Eleven kan göra observationer och dra slutsatser av en simulering. Eleven kan göra

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						generaliseringar med hjälp av en simulering.
Kunskaper i kemi och användning av dem						
M10 handleda eleven att använda kemiska begrepp på ett exakt sätt och att forma sina begreppsstrukturer i enlighet med uppfattningar som utgår från naturvetenskapliga teorier (I1-I6)	Eleven använder kemiska begrepp exakt och tillämpar naturvetenskapliga teorier i sitt tänkande.	Förmåga att använda och strukturera begrepp	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda några kemiska begrepp.	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp.	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp. Eleven kan kombinera ett fenomen med tillhörande egenskaper och med storheter som beskriver egenskaperna.	Eleven förklarar fenomen i kemin genom att använda kemins centrala begrepp exakt. Eleven kan kombinera egenskaper och storheter som beskriver egenskaperna i anknytning till fenomen till en begreppsstruktur.
M11 handleda eleven att använda olika modeller för att beskriva och förklara ämnens	Eleven använder olika modeller då hen granskar ämnets struktur och kemiska fenomen.	Förmåga att använda modeller	Eleven känner till att modeller används för att beskriva ämnens struktur.	Eleven kan nämna exempel där modeller används för att illustrera strukturen hos ett ämne	Eleven kan beskriva ämnens struktur och kemiska fenomen med olika modeller.	Eleven kan beskriva och förklara strukturen hos ett ämne och kemiska fenomen genom att

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
struktur och kemiska fenomen (I1-I6)				och kemiska fenomen.	Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten.	använda olika modeller. Eleven kan bedöma modellens relation till verkligheten samt modellens begränsningar eller brister.
M12 handleda eleven att använda och kritiskt bedöma olika informationskällor och att uttrycka och motivera olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt (I1-I6)	Eleven använder och bedömer kritiskt olika informationskällor samt uttrycker och motiverar olika åsikter på ett för kemin typiskt sätt.	Förmåga att argumentera och använda informationskällor	Eleven söker under handledning information från olika informationskällor. Eleven känner till åsikter som motiveras på ett för kemin typiskt sätt.	Eleven söker information ur olika informationskällor. Eleven kan uttrycka olika synvinklar och övar sig att motivera dem på ett för kemin typiskt sätt.	Eleven söker information ur olika informationskällor och väljer informationskällor som anses vara tillförlitliga. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för kemin typiskt sätt.	Eleven söker information ur olika informationskällor och kan reflektera över informationskällans tillförlitlighet. Eleven kan uttrycka och motivera olika synvinklar på ett för kemin typiskt sätt samt jämföra motstridiga synvinklar med varandra.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M13 handleda eleven att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap (I1, I4)	Eleven uppfattar den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Förmåga att uppfatta den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och sätt på vilka kunskap produceras	Eleven känner till att experimentellt arbete är det sätt på vilket man inom kemin producerar naturvetenskaplig kunskap.	Eleven kan ge exempel på hur naturvetenskaplig kunskap utvecklas och på vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till kemin beskriva den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan beskriva vetenskapliga sätt att producera kunskap.	Eleven kan med hjälp av exempel i anknytning till kemi förklara och motivera den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling. Eleven kan förklara och motivera vetenskapliga sätt att producera kunskap.
M14 handleda eleven att förstå de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår (I5, I6)	Eleven förstår de grundläggande principerna för ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.	Hur eleven nått teoretiska kunskaper i fråga om ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår för fortsatta studier.	Eleven känner i bekanta situationer igen några begrepp och fenomen, i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.	Eleven kan i bekanta situationer använda några centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.	Eleven kan i bekanta situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.	Eleven kan i bekanta och tillämpliga situationer använda centrala begrepp, fenomen och modeller i anknytning till ämnens egenskaper, struktur och omvandlingar som dessa genomgår.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M15 handleda eleven att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i kemi inom mångvetenskapliga lärområden samt erbjuda eleven möjligheter att lära sig hur kemi tillämpas i olika situationer, till exempel i naturen, i näringslivet, i organisationer eller i vetenskapliga samfund (I1-I6)	Eleven tillämpar sina kunskaper och färdigheter i kemi i olika situationer.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Centrala innehåll med lokala preciseringar

Årskurs 7 och 8:

I1 Naturvetenskaplig forskning Säkerhet i arbetet och grundläggandearbetsfärdigheter lägger grund för experimentellt arbete. Innehåll för noggrant styrda och öppnaundersökningar väljs från olika områden och från teman som är föremål för elevernas intresse. I olikaundersökningar betonas forskningsprocessens olika faser på ett ändamålsenligt sätt, såsom att begrunda ett problem eller fenomen, planera, genomföra ett experiment, observera, sammanställa och behandla resultat samt utvärdera och presentera resultaten. Eleverna övar sig att använda informations– och kommunikationsteknik i olika skeden av undersökningarna.

Säkerhet i arbetet gås grundligt igenom med alla elever före det experimentella arbetet startar i årskurs 7. Laborationerna är mera styrda i början då eleverna utvecklar sina arbetsfärdigheter, sedan går det mot större öppenhet.

I2 Kemi i det egna livet och livsmiljön: Innehållet väljs så att fenomen i det egna livet ochden egna livsmiljön granskas särskilt med tanke påhälsa och säkerhet. I valet av innehåll beaktas den lokala verksamhetsmiljön och närmiljöns tillstånd. Eleverna får insikter i hemmets kemikalier och i brandsäkerhet. Förändringar i aggregationstillstånd undersöks.

I3 Kemi i samhället
Innehåll som anknyter till kemiska fenomen och tillämpningar väljs särskilt med tanke på teknologi och mänskligt välbefinnande. Tyngdpunkten liggerpå hållbar användning av naturresurser, bland annat utifrån produkters livscykel. Eleverna får kännedom om olika utbildningsstigar och yrken där man behöver kunskaper i kemi.

Centralt innehåll i

åk 7: luft, vatten och vattenrening

åk 8: metaller, deras reaktioner samt metallframställning och återvinning

I4 Kemin som grund för världsbilden. Innehållet väljs så att det ger en bild av kemin somvetenskap, lagarna om materiens och energins bevarande samt naturens dimensioner. Tillinnehållet hör också att granska nyheter som förknippas med kemi, aktuella fenomen,tillämpningar och modern forskning

I5 Ämnens egenskaper och struktur: Eleverna undersöker mångsidigt egenskaper hos blandningar och rena ämnen, som till exempel vatten– och fettlöslighet. Utgående från egenskaper hos grundämnen studerar elevernaämnens uppbyggnad av atomer, atomens byggnadoch det periodiska systemet. Modeller och simuleringar används för att åskådliggöra strukturen hos föreningar. Eleverna studerar kol, dess föreningar och näringsämnen. De fördjupar sig närmare i någon organisk föreningsgrupp.

Centrala begrepp i åk 7: blandningar och rena ämnen, separeringsmetoder, grundämnen, olikaatommodeller.

Centrala begrepp i åk 8: atomens uppbyggnad, periodiska systemet, molekyl– och jonföreningar, organisk kemi.

I6 Ämnens egenskaper och omvandlingar

Eleverna studerar vilka omvandlingar energi och ämnen genomgår i kemiska reaktioner. De iakttar reaktionshastighet och funderar över vilka faktorersom påverkar den. Eleverna sätter sig in i kolets kretslopp och dess betydelse för liv. Man lär sig omkoncentration och surhet i samband medvardagliga exempel. Eleverna övar sig att tolka kemiska symboler och enkla reaktionslikheter.

Centrala begrepp i åk 7: endo– och exoterma reaktioner, reaktionshastighet, kemiska symboler.

Centrala begrepp i åk 8: kolets kretslopp, syror, baser, koncentration och pH, reaktionslikheter

Hälsokunskap

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett läroämne som bygger på kunskap från flera vetenskapsgrenar. Undervisningen i hälsokunskap har som uppdrag att ge eleverna mångsidig kunskap om hälsa. Utgångspunkt är respekt för livet och ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna. I undervisningen granskas företeelser med anknytning till hälsa, välbefinnande och trygghet på ett för åldersgruppen lämpligt sätt med hjälp av olika delområden. Sådana delområden är kunskaper, färdigheter, självkännedom, kritiskt tänkande och etiskt ansvar när det gäller hälsa.

Undervisningen ska ta hänsyn till att hälsorelaterade företeelser omfattar olika dimensioner och plan: fysiska, psykiska och sociala faktorer som stödjer och tär på hälsan samt sambandet och orsakssammanhangen mellan dem. Hälsan granskas under olika livsskeden, på individ-, familje-, grupp- och samhällsnivå och i tillämpliga delar även globalt. Granskningen av hälsorelaterade frågor breddas och fördjupas i takt med att eleverna utvecklas och livsmiljön expanderar. Det är viktigt att eleverna lär sig se hälsan som en resurs i vardagen, i livsmiljön och i samhället. Undervisningen ska stödja eleverna att självständigt och tillsammans med andra söka, bygga, bedöma och använda kunskap. Dessutom ska eleverna stödjas i att utveckla sina färdigheter gällande säkerhet och trygghet, sin sociala kompetens och sin förmåga att känna igen och reglera sina känslor.

Med hjälp av sina kunskaper och färdigheter i hälsokunskap kan eleverna förstå bredden av begreppet hälsa och få beredskap att göra ändamålsenliga och motiverade val och beslut angående hälsa. Hälsokunskap ökar förmågan att känna igen och påverka faktorer som ger eleverna möjlighet att värdesätta, upprätthålla och främja den egna hälsan och omgivningens hälsa. I undervisningen ska man utnyttja olika möjligheter att observera och undersöka företeelser som anknyter till hälsa och trygghet i den egna livs- och lärmiljön, att samarbeta med andra läroämnen samt att öva och tillämpa sina kunskaper i praktiken.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i hälsokunskap i årskurs 7–9

Genom lärande som utnyttjar olika arbetssätt, behandlar vardagliga hälsofenomen och beaktar aktuella ämnen läggs grunden för utvecklingen av lärandet och förmågan att tillämpa sina kunskaper, tänka kritiskt och att lära sig.

Genom ett fenomenbaserat arbetssätt uppmuntras eleverna att lyfta fram sina egna kunskaper och erfarenheter, att ställa frågor och söka svar, att strukturera kunskap, dra slutsatser och motivera dem. Eleverna handleds att bedöma relevansen av olika faktorer och att uppfatta större helheter. Aktivt, målinriktat och reflekterande arbete utvecklar både de etiska, emotionella och sociala färdigheterna samt tanke- och samarbetsförmågan.

Lärmiljöerna i hälsokunskap består förutom av en mångsidig fysisk miljö också av sociala situationer och sammanhang och digitala miljöer. Lärmiljöerna och arbetssätten ska väljas så att de ger eleverna möjlighet att bygga kunskap självständigt eller i grupp, genom aktiviteter eller upplevelser, med hjälp av drama eller berättelser samt genom att undersöka hälsorelaterade fenomen i så naturliga situationer och miljöer som möjligt.

Att aktivt observera den egna lärmiljön, att vara med och välja lärmiljöer och arbetssätt samt att delta i att främja hälsa och säkerhet ur ett resursperspektiv erbjuds eleverna möjligheter att öva och tillämpa sin hälsokunskap i skolan. Samtidigt stödjer man samhörigheten, det gemensamma välbefinnandet och delaktigheten i den egna undervisningsgruppen och i hela skolan.

Handledning, differentiering och stöd i hälsokunskap i årskurs 7–9

Flera teman inom hälsokunskap tangerar elevernas utvecklingsskede, individuella erfarenheter och livssituation. I undervisningen och vid valet av arbetssätt beaktas specialbehov som anknyter till elevernas utveckling, livssituation och kultur. Eleverna ska vägledas att förstå och respektera individens rätt till integritet och sekretess i frågor som gäller den egna hälsan och sjukdomar.

Undervisningen ska planeras så att den möjliggör samarbete mellan olika läroämnen, skolhälsovården och övrig elevvård och erbjuder möjligheter att öva och tillämpa olika delområden av hälsokunskapen som en del av den gemensamma elevvården och skolans verksamhetskultur. Genom samarbetet säkrar man också det individuella stöd eleven behöver för lärandet och i frågor som anknyter till hens livssituation.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i hälsokunskap i årskurs 7–9

Föremål för bedömningen i hälsokunskap är de olika delområdena inom hälsokunskap. Syftet med bedömningen och responsen är att stödja lärandet och sporra eleverna att utveckla sina kunskaper i hälsokunskap och att tillämpa dem i vardagen. Eleverna ska ges möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt, i olika skeden av undervisningen och med hänsyn till delområdets karaktär. Som

stöd för lärandet ska man även använda självvärdering och kamratrespons. I hälsokunskap är det särskilt viktigt att komma ihåg att bedömningen inte ska basera sig på elevens värderingar, attityder, hälsobeteende, sociala kompetens, temperament eller andra personliga egenskaper. I målen som anknyter till etiskt tänkande och självkännedom ska man beakta hur eleven begrundar och motiverar det aktuella temat ur ett hälsoperspektiv genom att utnyttja begrepp och olika källor inom området.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i hälsokunskap avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i hälsokunskap då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i hälsokunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för hälsokunskap. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i hälsokunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i hälsokunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Med handledning av eleven avses i hälsokunskap till exempel att läraren ger muntliga tilläggsanvisningar, ställer handledande frågor, åskådliggör med material eller ger motsvarande exempel. I kunskapskraven ingår beskrivningarna för de lägre vitsorden i beskrivningarna för det högre vitsordet.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Växande och utveckling som stöder hälsan						
M1 handleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv (I1-I3)	Eleven lär sig att granska bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp och växande och utveckling ur ett resursperspektiv.	Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan nämna något delområde inom hälsa. Eleven kan nämna något skede i människans levnadslopp.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt kan ge ett exempel på vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva något skede i människans levnadslopp och nämna särdrag för växandet och utvecklingen under ungdomen.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva olika skeden i människans levnadslopp, i synnerhet utvecklingen under ungdomen, och kan med hjälp av exempel beskriva	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och förklara orsakssambanden mellan dem. Eleven kan redogöra för vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan redogöra för olika skeden i människans levnadslopp och kan bedöma vilken betydelse hälsa har som en resurs i olika livsskeden.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.	
M2 handleda eleven att utveckla sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt förmågan att agera i olika konflikt- och krissituationer (I1)	Eleven lär sig att använda sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt lär sig att använda olika metoder för att hantera konflikt- och krissituationer.	Förmåga att analysera sina emotionella och kommunikativa färdigheter och hur man reglerar sitt beteende	Eleven kan nämna grundläggande känslor och känner till att de inverkar på beteendet. Eleven kan ange konfliktsituationer samt nämna drag som är karakteristiska för stress och kriser.	Eleven kan nämna de grundläggande känslorna samt ge några exempel på växelverkan mellan känslor och beteende. Eleven kan nämna sätt för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.	Eleven kan utöver de grundläggande känslorna även beskriva andra känslor och ge exempel på växelverkan mellan känslor och beteende och hur man reglerar sitt beteende. Eleven kan beskriva olika lösningar och sätt för att reda ut konfliktsituationer samt för att hantera stress och kriser.	Eleven kan kategorisera känslor, analysera bakgrundsfaktorer som inverkar på dem samt redogöra för olika sätt att reglera sitt beteende och sin kommunikation. Eleven kan redogöra för orsaker till konfliktsituationer samt för motiverade sätt och lösningar för att reda ut

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.
M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler samt att kontrollera faktorer som stöder det egna beteendet, lärandet och studierna (I1)	Eleven lär sig att utveckla sin självkännedom och att reglera sitt beteende och lärande		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M4 handleda eleven att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i kommunikationssituationer (I1, I3)	Eleven lär sig att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt lär sig att handla på ett ansvarfullt sätt i kommunikationssituationer.	Förmåga att analysera den hälsomässiga utveck-lingen och att agera i kommunikationssituationer	Eleven kan nämna faktorer som inverkar på individualiteten och ge något exempel på sambandet mellan sociala relationer och det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan under handledning komma med lösningar till dem.	Eleven kan beskriva faktorer som inverkar på individualiteten och ge exempel på vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med lösningar till dem.	Eleven kan med hjälp av exempel och ur ett hälsoperspektiv analysera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan analysera vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med	Eleven kan ur ett hälsoperspektiv analysera och motivera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan värdera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation samt kan värdera och motivera ansvarsfulla lösningar till dem.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					ansvarsfulla lösningar till dem.	
Faktorer som stöder och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar						
M5 handleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa och faktorer och meka-nismer som stärker och hotar dessa samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt (I1-I3)	Eleven lär sig att granska faktorer och mekanismer som stärker och hotar den fysiska, psykiska och sociala hälsan samt lär sig att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt.	Förmåga att observera faktorer som påverkar hälsan samt använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan. Eleven kan under handledning använda enstaka begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.	Eleven kan beskriva faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan i huvuddrag beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan på ett korrekt sätt använda några begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.	Eleven kan analysera faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan i huvudsak använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.	Eleven kan analysera och bedöma faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva deras samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
M6 stödja eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda	Eleven lär sig att söka och använda information om hälsa och	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till	Eleven kan under handledning söka hälsorelaterad information.	Eleven kan söka hälsorelaterad information ur några källor och kan ställvis	Eleven kan söka hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen	Eleven kan söka hälsorelaterad information mångsidigt i olika

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situatio-ner som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar (I2-I3)	sjukdomar samt lär sig att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar.	hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan nämna något tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan ange tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	informationskällor, kan bilda sökord och avgränsa sökningen samt använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan bedöma olika tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situatio-ner som hotar hälsan och tryggheten.
M7 handleda eleven att iaktta och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt	Eleven lär sig att iaktta och utvärdera faktorer som anknyter till den egna hälsan och säkerheten samt lär sig att		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan (I1-I2)	reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan.		*erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M8 handleda eleven att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information (I1-I3)	Eleven lär sig att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem. Eleven lär sig att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information.	Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan nämna faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan nämna etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge ett exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan nämna någon faktor som beskriver tillförlitligheten i hälsorelaterad information.	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan under handledning bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan analysera faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur olika företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil och analysera konsekvenserna av val som gäller livsstilen.	Eleven kan bedöma faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan förklara och motivera hur företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till livsstil samt kan bedöma och motivera konsekvenserna av

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				utgående från några faktorer som beskriver informatio-nens tillförlitlighet.	Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.	val som gäller livsstilen. Eleven kan ur olika synvinklar bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information och hur användbar informationen är.
Hälsa, samfund, samhälle och kultur						
M9 handleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande (I3)	Eleven lär sig att iaktta samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande.	Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan nämna effekter som livsmiljön har på hälsan och kan nämna samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan beskriva effekter som livsmiljön har på hälsan samt ge exempel på samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan analysera centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt förklara sambanden mellan hälsa och samfund, kultur samt informa-tions- och	Eleven kan bedöma centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt bedöma sambandet mellan hälsa och samfund, kultur samt informa-tions-

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					kommunikations-teknologi.	och kommunikat-ionsteknologi.
M10 handleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälso-tjänster på ett ändamålsenligt sätt (I1-I2)	Eleven lär sig att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den. Eleven lär sig beskriva hur man använder hälso-tjänster på ett ändamålsenligt sätt.	Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan nämna faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan nämna den egna skolans och kommunens hälsotjänster.	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva den egna skolans och kommunens hälsotjänster.	Eleven kan tillämpa kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva olika hälsotjänster i samhället och ge exempel på hur de kan användas i olika situationer.	Eleven kan tillämpa och utvärdera kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en motiverad plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva och utvärdera olika hälsotjänster i samhället och hur de kan användas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M11 handleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund och att förstå deras betydelse för en själv samt handleda eleven att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst (I1-I3)	Eleven lär sig att observera uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund samt förstår deras betydelse för en själv. Eleven lär sig att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst.	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av ett exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan nämna en faktor som stöder det egna lärandet.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan känna igen hur de inverkar på den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan nämna faktorer som stöder det egna lärandet.	Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga exempel analysera hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan beskriva deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan beskriva faktorer som stöder det egna lärandet.	Eleven kan bedöma hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan utvärdera deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan analysera faktorer som stöder det egna lärandet.
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa	Eleven lär sig att kritiskt bedöma information som berör hälsa och	Förmåga att bedöma hälsorelaterad informa-tion samt kännedom om	Eleven kan nämna något sätt att påverka med hälsorelaterad information	Eleven kan under handledning analysera sätt att påverka med	Eleven kan analysera olika sätt att påverka med hälsorelaterad	Eleven kan bedöma sätt att påverka med hälsorelaterad infor-mation samt

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen (I3)	sjukdom samt lär sig att granska individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen.	metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	eller en faktor som inverkar på den hälsorelaterade informationens tillförlitlighet. Eleven kan ange någon konsekvens som olika livsstilar har för samhället eller för miljöns hälsa eller trygghet. Eleven kan nämna någon metod med vilken man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.	hälsorelaterad information samt kan under handledning analysera tillförlitligheten i den hälsorelaterade informationen. Eleven kan beskriva vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället eller för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan beskriva metoder med vilka man kan påverka hälsan och	information samt kan analysera tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan analysera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan analysera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den	kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan bedöma och motivera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan bedöma och motivera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				tryggheten i den närmaste omgivningen.	närmaste omgivningen.	

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Växande och utveckling som stöder hälsan						
M1 handleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv (I1-I3)	Eleven lär sig att granska bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp och växande och utveckling ur ett resursperspektiv.	Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan nämna något delområde inom hälsa. Eleven kan nämna något skede i människans levnadslopp.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt kan ge ett exempel på vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva något skede i människans levnadslopp och nämna särdrag för växandet och utvecklingen under ungdomen.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva olika skeden i människans levnadslopp, i synnerhet utvecklingen under ungdomen, och kan med hjälp av exempel beskriva	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och förklara orsakssambanden mellan dem. Eleven kan redogöra för vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan redogöra för olika skeden i människans levnadslopp och kan bedöma vilken betydelse hälsa har som en resurs i olika livsskeden.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.	
M2 handleda eleven att utveckla sina emo-tionella och kommunikativa färdigheter samt förmågan att agera i olika konflikt- och krissi-tuationer (I1)	Eleven lär sig att använda sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt lär sig att använda olika metoder för att hantera konflikt- och krissituationer.	Förmåga att analysera sina emotionella och kommunikativa färdigheter och hur man reglerar sitt beteende	Eleven kan nämna grundläggande känslor och känner till att de inverkar på beteendet. Eleven kan ange konfliktsituationer samt nämna drag som är karakteristiska för stress och kriser.	Eleven kan nämna de grundläggande känslorna samt ge några exempel på växelverkan mellan känslor och beteende. Eleven kan nämna sätt för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.	Eleven kan utöver de grundläggande känslorna även beskriva andra känslor och ge exempel på växelverkan mellan känslor och beteende och hur man reglerar sitt beteende. Eleven kan beskriva olika lösningar och sätt för att reda ut konfliktsituationer samt för att hantera stress och kriser.	Eleven kan kategorisera känslor, analysera bakgrundsfaktorer som inverkar på dem samt redogöra för olika sätt att reglera sitt beteende och sin kommunikation. Eleven kan redogöra för orsaker till konfliktsituationer samt för motiverade sätt och lösningar för att reda ut

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.
M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler samt att kontrollera faktorer som stöder det egna beteendet, lärandet och studierna (I1)	Eleven lär sig att utveckla sin självkännedom och att reglera sitt beteende och lärande		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M4 handleda eleven att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i kommunikationssituationer (I1, I3)	Eleven lär sig att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt lär sig att handla på ett ansvarfullt sätt i kommunikationssituationer.	Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera i kommunikationssituationer	Eleven kan nämna faktorer som inverkar på individualiteten och ge något exempel på sambandet mellan sociala relationer och det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan under handledning komma med lösningar till dem.	Eleven kan beskriva faktorer som inverkar på individualiteten och ge exempel på vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med lösningar till dem.	Eleven kan med hjälp av exempel och ur ett hälsoperspektiv analysera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan analysera vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med	Eleven kan ur ett hälsoperspektiv analysera och motivera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan värdera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation samt kan värdera och motivera ansvarsfulla lösningar till dem.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					ansvarsfulla lösningar till dem.	
Faktorer som stöder och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar						
M5 handleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa och faktorer och mekanismer som stärker och hotar dessa samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt (I1-I3)	Eleven lär sig att granska faktorer och mekanismer som stärker och hotar den fysiska, psykiska och sociala hälsan samt lär sig att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt.	Förmåga att observera faktorer som påverkar hälsan samt använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan. Eleven kan under handledning använda enstaka begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.	Eleven kan beskriva faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan i huvuddrag beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan på ett korrekt sätt använda några begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.	Eleven kan analysera faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan i huvudsak använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.	Eleven kan analysera och bedöma faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva deras samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
M6 stödja eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda	Eleven lär sig att söka och använda information om hälsa och	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till	Eleven kan under handledning söka hälsorelaterad information.	Eleven kan söka hälsorelaterad information ur några källor och kan ställvis	Eleven kan söka hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen	Eleven kan söka hälsorelaterad information mångsidigt i olika

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situatio-ner som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar (I2-I3)	sjukdomar samt lär sig att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar.	hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan nämna något tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan ange tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	informationskällor, kan bilda sökord och avgränsa sökningen samt använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan bedöma olika tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.
M7 handleda eleven att iaktta och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt	Eleven lär sig att iaktta och utvärdera faktorer som anknyter till den egna hälsan och säkerheten samt lär sig att		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan (I1-I2)	reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan.		*erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M8 handleda eleven att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information (I1-I3)	Eleven lär sig att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem. Eleven lär sig att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information.	Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan nämna faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan nämna etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge ett exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan nämna någon faktor som beskriver tillförlitligheten i hälsorelaterad information.	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan under handledning bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan analysera faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur olika företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil och analysera konsekvenserna av val som gäller livsstilen.	Eleven kan bedöma faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan förklara och motivera hur företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till livsstil samt kan bedöma och motivera konsekvenserna av

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				utgående från några faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.	Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.	val som gäller livsstilen. Eleven kan ur olika synvinklar bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information och hur användbar informationen är.
Hälsa, samfund, samhälle och kultur						
M9 handleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande (I3)	Eleven lär sig att iaktta samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande.	Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan nämna effekter som livsmiljön har på hälsan och kan nämna samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan beskriva effekter som livsmiljön har på hälsan samt ge exempel på samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan analysera centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt förklara sambanden mellan hälsa och samfund, kultur samt	Eleven kan bedöma centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt bedöma sambandet mellan hälsa och samfund, kultur samt informations-

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					informations- och kommunikationsteknologi.	och kommunikationsteknologi.
M10 handleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt (I1-I2)	Eleven lär sig att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den. Eleven lär sig beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt.	Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan nämna faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan nämna den egna skolans och kommunens hälsotjänster.	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva den egna skolans och kommunens hälsotjänster.	Eleven kan tillämpa kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva olika hälsotjänster i samhället och ge exempel på hur de kan användas i olika situationer.	Eleven kan tillämpa och utvärdera kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en motiverad plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva och utvärdera olika hälsotjänster i samhället och hur de kan användas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M11 handleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund och att förstå deras betydelse för en själv samt handleda eleven att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst (I1-I3)	Eleven lär sig att observera uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund samt förstår deras betydelse för en själv. Eleven lär sig att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst.	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av ett exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan nämna en faktor som stöder det egna lärandet.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan känna igen hur de inverkar på den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan nämna faktorer som stöder det egna lärandet.	Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga exempel analysera hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan beskriva deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan beskriva faktorer som stöder det egna lärandet.	Eleven kan bedöma hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan utvärdera deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan analysera faktorer som stöder det egna lärandet.
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa	Eleven lär sig att kritiskt bedöma information som berör hälsa och	Förmåga att bedöma hälsorelaterad information samt kännedom om	Eleven kan nämna något sätt att påverka med hälsorelaterad information	Eleven kan under handledning analysera sätt att påverka med	Eleven kan analysera olika sätt att påverka med hälsorelaterad	Eleven kan bedöma sätt att påverka med hälsorelaterad information samt

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen (I3)	sjukdom samt lär sig att granska individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen.	metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	eller en faktor som inverkar på den hälsorelaterade informationens tillförlitlighet. Eleven kan ange någon konsekvens som olika livsstilar har för samhället eller för miljöns hälsa eller trygghet. Eleven kan nämna någon metod med vilken man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.	hälsorelaterad information samt kan under handledning analysera tillförlitligheten i den hälsorelaterade informationen. Eleven kan beskriva vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället eller för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan beskriva metoder med vilka man kan påverka hälsan och	information samt kan analysera tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan analysera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan analysera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den	kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan bedöma och motivera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan bedöma och motivera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				tryggheten i den närmaste omgivningen.	närmaste omgivningen.	

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Växande och utveckling som stöder hälsan						
M1 handleda eleven att förstå bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp, växande och utveckling ur ett resursperspektiv (I1-I3)	Eleven lär sig att granska bredden av begreppet hälsa, olika sätt att främja hälsan samt människans levnadslopp och växande och utveckling ur ett resursperspektiv.	Elevens uppfattning om hälsa	Eleven kan nämna något delområde inom hälsa. Eleven kan nämna något skede i människans levnadslopp.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem samt kan ge ett exempel på vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva något skede i människans levnadslopp och nämna särdrag för växandet och utvecklingen under ungdomen.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva delområdena inom hälsa och sambandet mellan dem. Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan beskriva olika skeden i människans levnadslopp, i synnerhet utvecklingen under ungdomen, och kan med hjälp av exempel beskriva	Eleven kan beskriva delområdena inom hälsa och förklara orsakssambanden mellan dem. Eleven kan redogöra för vad som avses med att främja hälsan. Eleven kan redogöra för olika skeden i människans levnadslopp och kan bedöma vilken betydelse hälsa har som en resurs i olika livsskeden.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					betydelsen av hälsa, växande och utveckling som resurser i livet.	
M2 handleda eleven att utveckla sina emo-tionella och kommunikativa färdigheter samt förmågan att agera i olika konflikt- och krissi-tuationer (I1)	Eleven lär sig att använda sina emotionella och kommunikativa färdigheter samt lär sig att använda olika metoder för att hantera konflikt- och krissituationer.	Förmåga att analysera sina emotionella och kommunikativa färdigheter och hur man reglerar sitt beteende	Eleven kan nämna grundläggande känslor och känner till att de inverkar på beteendet. Eleven kan ange konfliktsituationer samt nämna drag som är karakteristiska för stress och kriser.	Eleven kan nämna de grundläggande känslorna samt ge några exempel på växelverkan mellan känslor och beteende. Eleven kan nämna sätt för att reda ut konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.	Eleven kan utöver de grundläggande känslorna även beskriva andra känslor och ge exempel på växelverkan mellan känslor och beteende och hur man reglerar sitt beteende. Eleven kan beskriva olika lösningar och sätt för att reda ut konfliktsituationer samt för att hantera stress och kriser.	Eleven kan kategorisera känslor, analysera bakgrundsfaktorer som inverkar på dem samt redogöra för olika sätt att reglera sitt beteende och sin kommunikation. Eleven kan redogöra för orsaker till konfliktsituationer samt för motiverade sätt och lösningar för att reda ut

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						konfliktsituationer och för att hantera stress och kriser.
M3 handleda eleven att utveckla sin självkännedom och att ge akt på sina värderingar och attityder samt kroppens och sinnets signaler samt att kontrollera faktorer som stöder det egna beteendet, lärandet och studierna (I1)	Eleven lär sig att utveckla sin självkännedom och att reglera sitt beteende och lärande		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M4 handleda eleven att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt stödja elevens förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i kommunikationssituationer (I1, I3)	Eleven lär sig att reflektera över frågor med anknytning till individualitet, gemenskap och jämlikhet ur ett hälsoperspektiv samt lär sig att handla på ett ansvarfullt sätt i kommunikationssituationer.	Förmåga att analysera den hälsomässiga utvecklingen och att agera i kommunikationssituationer	Eleven kan nämna faktorer som inverkar på individualiteten och ge något exempel på sambandet mellan sociala relationer och det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan nämna etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan under handledning komma med lösningar till dem.	Eleven kan beskriva faktorer som inverkar på individualiteten och ge exempel på vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med lösningar till dem.	Eleven kan med hjälp av exempel och ur ett hälsoperspektiv analysera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan analysera vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation och kan komma med	Eleven kan ur ett hälsoperspektiv analysera och motivera frågor som anknyter till den individuella utvecklingen samt kan bedöma vilken betydelse sociala relationer har för det psykiska välbefinnandet och hälsan. Eleven kan värdera etiska frågor som anknyter till samspel och kommunikation samt kan värdera och motivera ansvarsfulla lösningar till dem.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					ansvarsfulla lösningar till dem.	
Faktorer som stöder och tär på hälsan och att förebygga sjukdomar						
M5 handleda eleven att fördjupa sin förståelse för fysisk, psykisk och social hälsa och faktorer och mekanismer som stärker och hotar dessa samt stödja elevens förmåga att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt (I1-I3)	Eleven lär sig att granska faktorer och mekanismer som stärker och hotar den fysiska, psykiska och sociala hälsan samt lär sig att använda relaterade begrepp på ett korrekt sätt.	Förmåga att observera faktorer som påverkar hälsan samt använda begrepp som anknyter till hälsa	Eleven kan nämna faktorer som stöder respektive hotar hälsan. Eleven kan under handledning använda enstaka begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.	Eleven kan beskriva faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan i huvuddrag beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan på ett korrekt sätt använda några begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom.	Eleven kan analysera faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva sambanden mellan dem. Eleven kan i huvudsak använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.	Eleven kan analysera och bedöma faktorer som stöder respektive hotar hälsan samt kan beskriva deras samband och orsakssammanhang. Eleven kan använda begrepp som anknyter till hälsa och sjukdom på ett korrekt sätt.
M6 stödja eleven att utveckla sina färdigheter att söka och använda	Eleven lär sig att söka och använda information om hälsa och	Förmåga att tillämpa kunskaper och färdigheter med anknytning till	Eleven kan under handledning söka hälsorelaterad information.	Eleven kan söka hälsorelaterad information ur några källor och kan ställvis	Eleven kan söka hälsorelaterad information i olika källor och huvudsakligen	Eleven kan söka hälsorelaterad information mångsidigt i olika

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
information om hälsa och sjukdomar samt främja elevens förmåga att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar (I2-I3)	sjukdomar samt lär sig att agera ändamålsenligt i situationer som anknyter till hälsa, säkerhet och sjukdomar.	hälsa, säkerhet och sjukdom	Eleven kan nämna något tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan ange tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	använda den på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan beskriva ändamålsenliga tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situationer som hotar hälsan och tryggheten.	informationskällor, kan bilda sökord och avgränsa sökningen samt använda informationen på ett ändamålsenligt sätt. Eleven kan bedöma olika tillvägagångssätt för egenvård, för att söka hjälp och för situatio-ner som hotar hälsan och tryggheten.
M7 handleda eleven att iaktta och utvärdera sina egna vanor, val och motiv som berör hälsa och säkerhet samt	Eleven lär sig att iaktta och utvärdera faktorer som anknyter till den egna hälsan och säkerheten samt lär sig att		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uppmuntra eleven att reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan (I1-I2)	reflektera över resurser som är viktiga för den egna hälsan.		*erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M8 handleda eleven att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem och att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information (I1-I3)	Eleven lär sig att iaktta och kritiskt granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt värderingar och normer som är förknippade med dem. Eleven lär sig att bedöma tillförlitligheten och relevansen i information.	Förmåga att granska företeelser som anknyter till hälsa och sjukdom samt bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan nämna faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan nämna etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge ett exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan nämna någon faktor som beskriver tillförlitligheten i hälsorelaterad information.	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil. Eleven kan ge exempel på konsekvenserna av val som gäller livsstilen. Eleven kan under handledning bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information	Eleven kan analysera faktorer som påverkar hälsovanorna och förklara hur olika företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan beskriva etiska frågor som anknyter till livsstil och analysera konsekvenserna av val som gäller livsstilen.	Eleven kan bedöma faktorer som påverkar hälsovanorna samt kan förklara och motivera hur företeelser som anknyter till hälsovanor uppstår. Eleven kan analysera etiska frågor som anknyter till livsstil samt kan bedöma och motivera konsekvenserna av

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				utgående från några faktorer som beskriver informatio-nens tillförlitlighet.	Eleven kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information utgående från flera faktorer som beskriver informationens tillförlitlighet.	val som gäller livsstilen. Eleven kan ur olika synvinklar bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information och hur användbar informationen är.
Hälsa, samfund, samhälle och kultur						
M9 handleda eleven att förstå samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande (I3)	Eleven lär sig att iaktta samhällets, omgivningens, kulturens och informations- och kommunikationsteknologins betydelse för hälsa och välbefinnande.	Förmåga att förstå hur omgivningen påverkar hälsan	Eleven kan nämna effekter som livsmiljön har på hälsan och kan nämna samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan beskriva effekter som livsmiljön har på hälsan samt ge exempel på samband mellan hälsa och samfund, kultur eller informations- och kommunikationsteknologi.	Eleven kan analysera centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt förklara sambanden mellan hälsa och samfund, kultur samt	Eleven kan bedöma centrala direkta och indirekta effekter som livsmiljön har på hälsan samt bedöma sambandet mellan hälsa och samfund, kultur samt informations-

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					informations- och kommunikationsteknologi.	och kommunikationsteknologi.
M10 handleda eleven att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den samt att beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt (I1-I2)	Eleven lär sig att lägga grunden för den egna studie-, funktions- och arbetsförmågan och för att upprätthålla den. Eleven lär sig beskriva hur man använder hälsotjänster på ett ändamålsenligt sätt.	Förmåga att uppfatta på vilka sätt man kan främja arbetsförmågan	Eleven kan nämna faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan nämna den egna skolans och kommunens hälsotjänster.	Eleven kan beskriva faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan. Eleven kan beskriva den egna skolans och kommunens hälsotjänster.	Eleven kan tillämpa kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva olika hälsotjänster i samhället och ge exempel på hur de kan användas i olika situationer.	Eleven kan tillämpa och utvärdera kunskap om faktorer som påverkar studie-, funktions- och arbetsförmågan, till exempel genom att göra upp en motiverad plan som stöder dessa. Eleven kan beskriva och utvärdera olika hälsotjänster i samhället och hur de kan användas på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M11 handleda eleven att förstå och bedöma uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund och att förstå deras betydelse för en själv samt handleda eleven att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst (I1-I3)	Eleven lär sig att observera uppfattningar om hälsa i den egna familjen, den närmaste omgivningen och inom olika samfund samt förstår deras betydelse för en själv. Eleven lär sig att bilda sig en uppfattning om på vilka sätt hen lär sig bäst.	Förmåga att bedöma uppfattningar om hälsa och att inse vilka faktorer som främjar lärande	Eleven kan med hjälp av ett exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa. Eleven kan nämna en faktor som stöder det egna lärandet.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva hur familjen, den närmaste omgivningen eller andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan känna igen hur de inverkar på den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan nämna faktorer som stöder det egna lärandet.	Eleven kan med hjälp av ändamålsenliga exempel analysera hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan beskriva deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan beskriva faktorer som stöder det egna lärandet.	Eleven kan bedöma hur familjen, den närmaste omgivningen och andra sociala samfund påverkar uppfattningarna om hälsa samt kan utvärdera deras betydelse för den egna uppfattningen om hälsa. Eleven kan analysera faktorer som stöder det egna lärandet.
M12 stödja elevens förmåga att kritiskt bedöma information som berör hälsa	Eleven lär sig att kritiskt bedöma information som berör hälsa och	Förmåga att bedöma hälsorelaterad informa-tion samt kännedom om	Eleven kan nämna något sätt att påverka med hälsorelaterad information	Eleven kan under handledning analysera sätt att påverka med	Eleven kan analysera olika sätt att påverka med hälsorelaterad	Eleven kan bedöma sätt att påverka med hälsorelaterad infor-mation samt

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och sjukdom samt att beskriva individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen (I3)	sjukdom samt lär sig att granska individens rättigheter, ansvar och möjligheter att påverka i frågor som gäller hälsa och trygghet i den egna lärmiljön och den närmaste omgivningen.	metoder och sätt som påverkar hälsa och trygghet	eller en faktor som inverkar på den hälsorelaterade informationens tillförlitlighet. Eleven kan ange någon konsekvens som olika livsstilar har för samhället eller för miljöns hälsa eller trygghet. Eleven kan nämna någon metod med vilken man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.	hälsorelaterad information samt kan under handledning analysera tillförlitligheten i den hälsorelaterade informationen. Eleven kan beskriva vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället eller för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan beskriva metoder med vilka man kan påverka hälsan och	information samt kan analysera tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan analysera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan analysera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den	kan bedöma tillförlitligheten i hälsorelaterad information. Eleven kan bedöma och motivera vilka konsekvenser olika livsstilar har för andra människor, för samhället och för miljöns hälsa och trygghet. Eleven kan bedöma och motivera metoder med vilka man kan påverka hälsan och tryggheten i den närmaste omgivningen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				tryggheten i den närmaste omgivningen.	närmaste omgivningen.	

Centralt innehåll som anknyter till målen för hälsokunskap i årskurs 7–9

Utgående från målen ska man skapa undervisningshelheter som framskrider i takt med åldern. Undervisningshelheterna ska ge mångsidiga kunskaper och färdigheter om hälsan som resurs, dess fysiska, psykiska och sociala delområden och deras inbördes samband. I undervisningshelheterna ska man beakta människans levnadslopp och utveckling i barndomen och ungdomen. Lokala och globala aktuella teman ska utnyttjas och tillämpas i enlighet med målen.

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan: I innehållet betonas vikten av att se de olika delarna av hälsa som en helhet för att främja hälsan och förebygga sjukdomar. I undervisningen behandlas människans levnadslopp, växande och utveckling med avseende på särdrag, variation och det individuella perspektivet. Innehållet ska ta upp identitet, självbild och självkännedom, sexuell utveckling, betydelsen av omsorg, familj och närstående, psykiskt välmående, självkänsla och säkerhetskunskap. I innehåll som anknyter till emotionella och kommunikativa färdigheter ska man fokusera på förmågan att kommunicera i olika situationer samt förmågan att uttrycka och reglera sina känslor. Eleven ska också få lära sig hantera konflikter, problemsituationer, stress och kriser på ett konstruktivt sätt.

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar: Innehållet väljs i syfte att fördjupa kunskapen om och förståelsen för resurser som stödjer hälsan och faktorer som förebygger sjukdomar. I samband med vanor som påverkar hälsan behandlas vardagsrytm, sömn, kost och motion. Eleverna får kunskap om sexualitet, olika områden av sexuell hälsa och olika variationer av sexuell utveckling. Som hälsofrämjande resurser granskas psykisk hälsa, miljöer och samfund som stödjer välbefinnandet samt meningsfulla fritidsaktiviteter. Dessutom behandlas säkerhetskunskap, kunskaper i första hjälpen, egenvård och hur man söker stöd och hjälp. Vid valet av innehåll ska också aktuella hälsofenomen beaktas och tillförlitligheten i hälsorelaterad information granskas. Stillasittande, en passiv livsstil, närings- och sömnproblem, mobbning och stress lyfts fram som riskfaktorer som påverkar hälsan. I innehållet beaktas psykiskt illamående hos unga samt beroendeframkallande medel, rusmedel och att förebygga användningen av dem. Vid valet av innehåll som gäller förebyggandet av sjukdomar beaktas vanliga och aktuella infektions- och folksjukdomar samt olycksfall.

I3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur: I innehållet betonas studie-, arbets- och funktionsförmåga i ungdomen. Hållbar livsstil granskas med avseende på social hållbarhet och ansvarsfull konsumtion. I samband med hälsoeffekter i livsmiljön betonas centrala metoder för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, hälsotjänster, medborgaraktivitet och hälsorisker i omgivningen. Informationskällor, olika marknadsförings- och påverkningsmetoder granskas särskilt med tanke på informationens pålitlighet och hälsoeffekter. Vid valet av innehåll som gäller främjande av hälsa beaktas kulturens hälsofrämjande effekt och kulturell lyhördhet, en hållbar livsstil, medborgarnas jämlikhet och delaktighet samt respekt för mänskliga rättigheter. Innehållet behandlas ur olika perspektiv, såsom barndom och barnets rättigheter, ålderdom, handikapp eller kronisk sjukdom.

Lokala preciseringar

I1 Växande och utveckling som stödjer hälsan

Årskurs 7

- Hälsans tre delområden (perspektiv: hälsofrämjande och förebyggande och skötsel av sjukdomar)

- Allmänna kännetecken för livets gång, tillväxt och utveckling, mångfald och personlighet (självkännedom, förändringar under tonåren, hygien, familj, nära och kära samt vänskapsförmåga).
- Välbefinnande, jag-bilden, självkänsla och identitet
- Känslomässiga och interaktionsmässiga färdigheter (agera i interaktionssituationer, uttrycka och reglera känslor)

Årskurs 8

- Identitetsutveckling (tex. sexualitet)
- Val som påverkar hälsan

Årskurs 9

- Mentalt välbefinnande (tex. stress och kriser)

I2 Faktorer som stödjer och tär på hälsan och förebyggandet av sjukdomar

Innehållet är valt för att fördjupa kunskap och förståelse för hälsostödjande resurser och sjukdomsförebyggande faktorer.

Årskurs 7

- Hälsorelaterade vanor: daglig rytm (sömn, kost, träning, meningsfull fritid)
- Miljöer och samhällen som stödjer och konsumerar välbefinnande (fysisk, psykologisk och social miljö)
- Beroende och berusningsmedel samt förebyggande av deras användning

Årskurs 8

- Näring
- Aspekter av sexuell hälsa, sexualitet och mångfalden av sexuell utveckling
- Beroende och berusningsmedel
- Säkerhetskunskaper och förmågor, färdigheter i första hjälpen, egenvård, att söka stöd och hjälp
- Trakasserier
- Psykisk hälsa (resursorientering, kriser, psykiskt välbefinnande och störningar)

Årskurs 9:

- Folksjukdomar och infektionssjukdomar
- Beroende och berusningsmedel (betoning på socialt perspektiv)

3 Hälsa, samfund, samhälle och kultur

Årskurs 7

- Funktioner i vardagen
- Jag som medlem av samhället (t.ex. känslomässiga och interaktionsförmåga, vänskapsförmåga)

Årskurs 8

- Sexualitet

Årskurs 9

- Livsmiljöns hälsoeffekter (medel för hälsofrämjande och förebyggande av sjukdomar, hälsotjänster, medborgerlig verksamhet, miljömässiga hälsorisker)
- Hälsofrämjande (kultur, kulturell känslighet, hållbar livsstil, jämlikhet och medborgardeltagande, mänskliga rättigheter)
- Förmåga att studera, arbeta och fungera
- Beroende och droger (samhälleligt perspektiv) Informationskällor och hälsomarknadsföring
- Informationskällor och hälsomarknadsföring

Religion

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 ska man i undervisningen i religion utforska den religion som studeras som ett kulturellt och samhälleligt fenomen. Kunskapen om den aktuella religionens rötter, ursprung, lära och normer samt inflytande i världen fördjupas och berikas.

I undervisningen utforskas både de stora religiösa traditionerna i världen och irreligiositet. Religionernas samhälleliga och politiska inflytande och religionsfrihet behandlas. Eleverna lär sig känna igen och analysera religiösa teman i vetenskap, medier, konst och populärkultur.

I undervisningen behandlas de centrala etiska begreppen och de etiska principerna inom den religion som studeras. I undervisningen granskas FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna samt etiska synsätt i olika religioner och livsåskådningar. Mänskliga livsfrågor och aktuella etiska problem tas upp. Religionsundervisningen ska erbjuda eleverna resurser för deras fortsatta utveckling.

De olika lärokurserna i religion i årskurs 7–9

Enligt 11 § i lagen om grundläggande utbildning studerar eleverna i den grundläggande utbildningen religion eller livsåskådningskunskap. Religionsundervisningen genomförs dock enligt 13 § i samma förordning i enlighet med elevernas religionssamfund som undervisning i den egna religionen enligt särskilda lärokurser. För att trygga läroämnets enhetlighet har för alla former av undervisning i den egna religionen utarbetats gemensamma mål och centralt innehåll.

I läroämnesbeskrivningarna för de olika religionerna preciseras de för alla gemensamma innehållen i enlighet med den egna religionens särart. De lokala läroplanerna utarbetas på basis av de gemensamma målen, innehållsbeskrivningarna och de preciserade lärokursbeskrivningarna för de olika religionerna i grunderna för läroplanen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i religion i årskurs 7–9

Målet är att visa uppskattning och respekt för alla religioner och livsåskådningar. Teman granskas med hjälp av erfarenhetsbaserat, konkret och gemensamt lärande. Det är viktigt att fördjupa och gemensamt reflektera över begrepp. Olika digitala verktyg används i religionsundervisningen för att främja lärandet och öka elevernas aktivitet och interaktion. Undervisningsmiljön ska vara rofylld. Diskussion är en viktig del av undervisningen. I mån av möjlighet kan studiebesök och gäster utnyttjas i undervisningen. Undervisningen kan innehålla individuella eller gemensamma projekt som omfattar flera lärokurser eller överskrider läroämnesgränserna.

Handledning, differentiering och stöd i religion i årskurs 7–9

Lärokurserna genomförs så att elevernas olika religiösa och konfessionella bakgrunder och språkkunskaper beaktas i undervisningen och arbetet. I undervisningen skapas gemensamma situationer som främjar lärande och delaktighet samt sociala och kommunikativa färdigheter. Eleverna handleds att stärka sin studiefärdighet och initiativförmåga.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i religion i årskurs 7–9

Bedömningen i religion ska vara mångsidig. Bedömningen genomförs genom att observera elevens lärande, kunnande och arbete och granska elevernas mångsidiga alster. I bedömningen ingår den formativa bedömningen under lärprocessen och den summativa bedömningen av kunnande och färdigheter. I den formativa bedömningen får eleverna information om sina framsteg och prestationen i lärandet i relation till de uppställda målen. Responsen ska vara handledande och uppmuntrande. Elevernas självvärdering och kamratrespons ska användas som en del av den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i religion avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i religion då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i religion som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning

som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för religion. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i religion och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i religion och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

De nedan beskrivna kunskapskraven för slutbedömningen ska användas i alla lärokurser i religion. I beskrivningarna av kunskapskraven ingår beskrivningen av kunnandet för de lägre vitsorden i beskrivningen för det högre vitsordet.

Då slutvitsord ges ska en helhetsbild av elevens kunnande skapas, som bygger på beskrivningarna i kunskapskraven för vitsorden. Kriterierna för slutbedömningen kan också utnyttjas då tillfällen för prov på kunnande planeras eller då elevens prov på kunnande bedöms.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M1 handleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden (I1, I2)	Eleven förstår den mångsidiga kommunikationen mellan religion och kultur och den religiösa mångfalden.	Förmåga att uppfatta det inflytande som mångfalden av religioner har samt religionernas inverkan på kultur och samhälle	Eleven känner under handledning igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion såsom byggnader och symboler.	Eleven känner igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion. Eleven kan kombinera begrepp och företeelser i anknytning till religion.	Eleven kan ge exempel på mångfalden i anknytning till den religion som studeras. Eleven visar att hen förstår att religion och kultur står i växelverkan med varandra. Eleven känner igen olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.	Eleven kan ge mångsidiga exempel på den interna mångfalden i den religion som studeras. Eleven kan beskriva växelverkan mellan religion och kultur på ett mångsidigt sätt. Eleven känner igen och kan nämna olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.
M2 handleda eleven att fördjupa	Eleven fördjupar sina kunskaper om	Förmåga att hantera information	Eleven kan ge ett exempel på lärorna	Eleven kan ge exempel på lärorna i	Eleven kan analysera de	Eleven kan analysera de

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande (I1)	den religion som studeras och dess inflytande och utvecklas i att hämta ytterligare information om dem.	om den religion som studeras	i den religion som studeras och ett exempel på de viktigaste källorna. Eleven kan berätta om uppkomsten av den religion som studeras.	den religion som studeras. Eleven kan redogöra för uppkomsten av den religion som studeras, samt för dess källor, inflytande och utbredning. Eleven kan enligt givna instruktioner söka ytterligare information om den religion som studeras.	grundläggande lärorna i den religion som studeras och beskriva innehållet i de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsten och utbredningen av den religion som studeras, samt dess inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa	grundläggande lärorna i den religion som studeras och innehållet i och tolkningen av de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsthistoria för den religion som studeras, dess utbredning och inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.	uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt identifiera religiösa teman i medier, i världspolitiken och inom konst och populärkultur (I1, I2, I3)	Eleven identifierar och förstår seder i olika religioner och åskådningar samt utvecklar sin förmåga att identifiera religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten och populärkulturen.	Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven känner utgående från exempel igen seder i anknytning till religion.	Eleven kan berätta om centrala seder i minst tre religioner. Ur givet material känner eleven igen religiösa symboler och teman i medier, konsten och populärkulturen.	Eleven kan beskriva och nämna seder i olika religioner och kan ge ett exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven känner igen och kan ge ett exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.	Eleven kan analysera seder i olika religioner och kan ge exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven identifierar och kan ge exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.
M5 handleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera	Eleven lär sig att identifiera och bedöma olika sätt att argumentera samt	Förmåga att särskilja på religiöst och vetenskapligt språk samt	Eleven skiljer ett tydligt religiöst påstående och ett tydligt vetenskapligt	Eleven känner igen typiska drag i ett vetenskapligt	Eleven känner igen olika sätt att argumentera samt skillnader mellan	Eleven kan analysera skillnaderna mellan religiösa och vetenskapliga

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk (I1, I3)	skillnader i religiöst och vetenskapligt språk. Eleven utvecklar sin förmåga att lyssna på andras åsikter och att motivera sina egna åsikter.	tankeförmåga och kommunikativa färdigheter	påstående från varandra.	respektive ett religiöst språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och presentera sina egna.	religiöst och vetenskapligt språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och presentera motiveringar för sina egna åsikter.	argument och mellan religiöst och vetenskapligt språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och logiskt motivera sina egna åsikter.
M7 hjälpa eleven att reflektera över religioners och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val (I1, I3)	Eleven utvecklar sin förmåga att reflektera över religioners och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.	Förmåga att uppfatta betydelsen av religioner och åskådningar i individens liv och globalt	Eleven känner utgående från givna exempel igen religiösa och åskådningsmässiga faktorer som påverkar människornas val.	Eleven kan ge exempel på det inflytande religioner och åskådningar har på människors val och verksamhet.	Eleven kan beskriva religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val.	Eleven kan reflektera över religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val och kan ge exempel på detta i olika delar av världen.
M8 uppmuntra eleven att reflektera över livsfrågor i anknytning till	Eleven lär sig att självständigt och tillsammans med andra reflektera	Förmåga till etiskt tänkande och att uttrycka sina egna åsikter	Eleven kan beskriva någon etisk fråga och en värdering	Eleven känner igen och kan under handledning reflektera över livsfrågor i	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
mänskligheten och aktuella etiska frågor och egna värderingar i förhållande till dem (I1, I2, I3)	över livsfrågor i anknytning till mänskligheten, aktuella etiska frågor och de egna värderingarna i förhållande till dem.		som är viktig för hen.	anknytning till mänskligheten och några aktuella etiska frågor. Eleven kan beskriva värderingar som är viktiga för hen och utgående från dem ta ställning till etiska frågor.	livsfrågor i anknytning till mänskligheten och några aktuella etiska frågor. Eleven kan beskriva värderingar som är viktiga för hen och presentera och motivera åsikter i etiska frågor.	livsfrågor i anknytning till mänskligheten och aktuella etiska frågor. Eleven kan analysera sina egna värderingar samt identifiera olika värderingar som grund för etiska lösningar. Eleven kan presentera logiska och motiverade åsikter om etiska frågor.
M10 sporra eleven att möta olika människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i	Eleven utvecklar sina färdigheter i konstruktiv kommunikation tillsammans med andra människor nu och i		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina*		.	

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
arbetslivet och på fritiden (I1, I2, I3)	framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden.		*erfarenheter som en del av självvärderingen.*			

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	**Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen**	**Föremål för bedömningen**	**Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5**	**Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7**	**Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8**	**Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9**
M1 handleda eleven att inse sambandet mellan religion och kultur och att uppfatta den religiösa mångfalden (I1, I2)	Eleven förstår den mångsidiga kommunikationen mellan religion och kultur och den religiösa mångfalden.	Förmåga att uppfatta det inflytande som mångfalden av religioner har samt religionernas inverkan på kultur och samhälle	Eleven känner under handledning igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion såsom byggnader och symboler.	Eleven känner igen olika saker i omgivningen som anknyter till religion. Eleven kan kombinera begrepp och företeelser i anknytning till religion.	Eleven kan ge exempel på mångfalden i anknytning till den religion som studeras. Eleven visar att hen förstår att religion och kultur står i växelverkan med varandra. Eleven känner igen olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.	Eleven kan ge mångsidiga exempel på den interna mångfalden i den religion som studeras. Eleven kan beskriva växelverkan mellan religion och kultur på ett mångsidigt sätt. Eleven känner igen och kan nämna olika företeelser i anknytning till religion i olika kulturer och samhällen.
M2 handleda eleven att fördjupa	Eleven fördjupar sina kunskaper om	Förmåga att hantera information	Eleven kan ge ett exempel på lärorna	Eleven kan ge exempel på lärorna i	Eleven kan analysera de	Eleven kan analysera de

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
sina kunskaper om den religion som studeras och dess inflytande (I1)	den religion som studeras och dess inflytande och utvecklas i att hämta ytterligare information om dem.	om den religion som studeras	i den religion som studeras och ett exempel på de viktigaste källorna. Eleven kan berätta om uppkomsten av den religion som studeras.	den religion som studeras. Eleven kan redogöra för uppkomsten av den religion som studeras, samt för dess källor, inflytande och utbredning. Eleven kan enligt givna instruktioner söka ytterligare information om den religion som studeras.	grundläggande lärorna i den religion som studeras och beskriva innehållet i de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsten och utbredningen av den religion som studeras, samt dess inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa	grundläggande lärorna i den religion som studeras och innehållet i och tolkningen av de viktigaste källorna. Eleven kan beskriva uppkomsthistoria för den religion som studeras, dess utbredning och inflytande i olika delar av världen. Eleven kan självständigt hämta ytterligare information om den religion som studeras och fästa

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.	uppmärksamhet vid källornas tillförlitlighet.
M3 handleda eleven att fördjupa sin kännedom om religioner och livsåskådningar på olika håll i världen samt irreligiositet (I2)	Eleven förstår vad som avses med världsreligioner, irreligiositet och åskådningar och hur de skiljer sig från varandra. Eleven utvecklar sin förmåga att söka ytterligare information om dem.	Kännedom om världsreligioner-na och olika åskådningar	Eleven kan nämna två religioner och under handledning känna igen de centrala dragen i dem. Eleven känner under handledning igen skillnaderna mellan religion och irreligiositet.	Eleven kan nämna världsreligioner och berätta om de mest centrala dragen i dem. Eleven kan beskriva skillnaden mellan religion och irreligiositet. Eleven kan söka ytterligare information om religioner och åskådningar enligt givna instruktioner.	Eleven kan beskriva och jämföra de huvudsakliga dragen i de olika världsreligionerna. Eleven kan använda begreppen religion, irreligiositet och åskådning i ändamålsenliga sammanhang. Eleven kan söka information om religioner och åskådningar.	Eleven kan analysera de huvudsakliga dragen i de olika världs-religionerna. Eleven kan beskriva den rådande mångfalden inom religioner och irreligiositet. Eleven kan söka information om religioner och åskådningar och fästa uppmärksamhet vid informationskällornas tillförlitlighet.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt identifiera religiösa teman i medier, i världspolitiken och inom konst och populärkultur (I1, I2, I3)	Eleven identifierar och förstår seder i olika religioner och åskådningar samt utvecklar sin förmåga att identifiera religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten och populärkulturen.	Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven känner utgående från exempel igen seder i anknytning till religion.	Eleven kan berätta om centrala seder i minst tre religioner. Ur givet material känner eleven igen religiösa symboler och teman i medier, konsten och populärkulturen.	Eleven kan beskriva och nämna seder i olika religioner och kan ge ett exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven känner igen och kan ge ett exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.	Eleven kan analysera seder i olika religioner och kan ge exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven identifierar och kan ge exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.
M8 uppmuntra eleven att reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och aktuella etiska frågor och egna	Eleven lär sig att självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten, aktuella	Förmåga till etiskt tänkande och att uttrycka sina egna åsikter	Eleven kan beskriva någon etisk fråga och en värdering som är viktig för hen.	Eleven känner igen och kan under handledning reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
värderingar i förhållande till dem (I1, I2, I3)	etiska frågor och de egna värderingarna i förhållande till dem.			några aktuella etiska frågor. Eleven kan beskriva värderingar som är viktiga för hen och utgående från dem ta ställning till etiska frågor.	några aktuella etiska frågor. Eleven kan beskriva värderingar som är viktiga för hen och presentera och motivera åsikter i etiska frågor.	aktuella etiska frågor. Eleven kan analysera sina egna värderingar samt identifiera olika värderingar som grund för etiska lösningar. Eleven kan presentera logiska och motiverade åsikter om etiska frågor.
M9 inspirera eleven att granska de etiska dimensionerna i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven	Eleven utvecklar sin förmåga att analysera sina etiska val och hur de påverkar välbefinnandet och utvecklar sina färdigheter att	Förmåga att uppfatta vilken påverkan etiska val har i förhållande till välbefinnande och en hållbar framtid	Eleven kan under handledning identifiera konsekvenser av etiska val och handlingar.	Eleven kan beskriva konsekvenser som etiska val har för en hållbar framtid.	Eleven kan analysera etiska val och konsekvenserna av dem för välbefinnande och en hållbar framtid.	Eleven kan värdera etiska val och ge exempel på deras direkta och indirekta inverkan på välbefinnande och en hållbar framtid.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
till en hållbar livsstil (I2, I3)	förverkliga en hållbar livsstil.					
M10 sporra eleven att möta olika människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden (I1, I2, I3)	Eleven utvecklar sina färdigheter i konstruktiv kommunikation tillsammans med andra människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*		.	

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M4 handleda eleven att känna igen seder och symboler i olika religioner och livsåskådningar samt identifiera religiösa teman i medier, i världspolitiken och inom konst och populärkultur (I1, I2, I3)	Eleven identifierar och förstår seder i olika religioner och åskådningar samt utvecklar sin förmåga att identifiera religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten och populärkulturen.	Religiös och kulturell läskunnighet	Eleven känner utgående från exempel igen seder i anknytning till religion.	Eleven kan berätta om centrala seder i minst tre religioner. Ur givet material känner eleven igen religiösa symboler och teman i medier, konsten och populärkulturen.	Eleven kan beskriva och nämna seder i olika religioner och kan ge ett exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven känner igen och kan ge ett exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.	Eleven kan analysera seder i olika religioner och kan ge exempel på irreligiösa seder och bruk. Eleven identifierar och kan ge exempel på religiösa symboler och teman i medier, världspolitiken, konsten samt i populärkulturen.
M5 handleda eleven att iaktta och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och	Eleven lär sig att identifiera och bedöma olika sätt att argumentera samt skillnader i religiöst och vetenskapligt	Förmåga att särskilja på religiöst och vetenskapligt språk samt tankeförmåga och	Eleven skiljer ett tydligt religiöst påstående och ett tydligt vetenskapligt påstående från varandra.	Eleven känner igen typiska drag i ett vetenskapligt respektive ett religiöst språk.	Eleven känner igen olika sätt att argumentera samt skillnader mellan religiöst och vetenskapligt språk.	Eleven kan analysera skillnaderna mellan religiösa och vetenskapliga argument och mellan

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
vetenskapligt språk (I1, I3)	språk. Eleven utvecklar sin förmåga att lyssna på andras åsikter och att motivera sina egna åsikter.	kommunikativa färdigheter		Eleven kan lyssna till andras åsikter och presentera sina egna.	Eleven kan lyssna till andras åsikter och presentera motiveringar för sina egna åsikter.	religiöst och vetenskapligt språk. Eleven kan lyssna till andras åsikter och logiskt motivera sina egna åsikter.
M6 handleda eleven att utforska centrala etiska begrepp, de mänskliga rättigheterna och de etiska principerna i den religion som studeras samt i andra religioner och åskådningar (I3)	Eleven lär sig att använda centrala begrepp i etiskt tänkande. Eleven känner till de centrala mänskliga rättigheterna samt de etiska principerna i den religion som studeras och andra religioner och åskådningar.	Förmåga att behärska information om etik och mänskliga rättigheter	Eleven kan ge ett exempel på någon mänsklig rättighet. Eleven kan ge ett exempel på en etisk princip i den religion som studeras.	Utgående från exempel på situationer känner eleven igen den etiska dimensionen och kan under handledning reflektera över etiska frågeställningar. Eleven kan ge exempel på mänskliga rättigheter och deras betydelse.	Eleven kan använda centrala etiska begrepp och kan skilja på etiska frågeställningar och andra frågeställningar. Eleven kan reflektera över etiska frågeställningar och förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i praktiken.	Eleven kan använda centrala etiska begrepp, reflektera över etiska frågeställningar och bedöma förverkligandet av de mänskliga rättigheterna i praktiken. Eleven kan analysera de etiska principerna i den religion som studeras och jämföra dem

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				Eleven kan redogöra för de etiska principerna i den religion som studeras.	Eleven kan beskriva de etiska principerna i den religion som studeras och i någon annan religion eller åskådning.	med centrala etiska begrepp i andra religioner och åskådningar.
M7 hjälpa eleven att reflektera över religioners och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val (I1, I3)	Eleven utvecklar sin förmåga att reflektera över religioners och åskådningars globala betydelse som grund och rättesnöre för människors val.	Förmåga att uppfatta betydelsen av religioner och åskådningar i individens liv och globalt	Eleven känner utgående från givna exempel igen religiösa och åskådningsmässiga faktorer som påverkar människornas val.	Eleven kan ge exempel på det inflytande religioner och åskådningar har på människors val och verksamhet.	Eleven kan beskriva religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val.	Eleven kan reflektera över religioners och åskådningars betydelse som grund och rättesnöre för människors val och kan ge exempel på detta i olika delar av världen.
M8 uppmuntra eleven att reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och aktuella etiska frågor	Eleven lär sig att självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till	Förmåga till etiskt tänkande och att uttrycka sina egna åsikter	Eleven kan beskriva någon etisk fråga och en värdering som är viktig för hen.	Eleven känner igen och kan under handledning reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och	Eleven kan självständigt och tillsammans med andra reflektera över livsfrågor i anknytning till mänskligheten och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och egna värderingar i förhållande till dem (I1, I2, I3)	mänskligheten, aktuella etiska frågor och de egna värderingarna i förhållande till dem.			några aktuella etiska frågor. Eleven kan beskriva värderingar som är viktiga för hen och utgående från dem ta ställning till etiska frågor.	några aktuella etiska frågor. Eleven kan beskriva värderingar som är viktiga för hen och presentera och motivera åsikter i etiska frågor.	aktuella etiska frågor. Eleven kan analysera sina egna värderingar samt identifiera olika värderingar som grund för etiska lösningar. Eleven kan presentera logiska och motiverade åsikter om etiska frågor.
M9 inspirera eleven att granska de etiska dimensionerna i sina val och hur de påverkar välbefinnandet och uppmuntra eleven	Eleven utvecklar sin förmåga att analysera sina etiska val och hur de påverkar välbefinnandet och utvecklar sina färdigheter att	Förmåga att uppfatta vilken påverkan etiska val har i förhållande till välbefinnande och en hållbar framtid	Eleven kan under handledning identifiera konsekvenser av etiska val och handlingar.	Eleven kan beskriva konsekvenser som etiska val har för en hållbar framtid.	Eleven kan analysera etiska val och konsekvenserna av dem för välbefinnande och en hållbar framtid.	Eleven kan värdera etiska val och ge exempel på deras direkta och indirekta inverkan på välbefinnande och en hållbar framtid.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
till en hållbar livsstil (I2, I3)	förverkliga en hållbar livsstil.					
M10 sporra eleven att möta olika människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden (I1, I2, I3)	Eleven utvecklar sina färdigheter i konstruktiv kommunikation tillsammans med andra människor nu och i framtiden, under fortsatta studier, i arbetslivet och på fritiden.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*		.	

Centralt innehåll som anknyter till målen för religion i årskurs 7–9 (ev.lut), de övriga religionerna följer den nationella läroplanen

Innehållet ska väljas så att det stödjer de allmänna målen i läroämnet. Vid valet av innehåll utnyttjas de lokala möjligheterna. Innehållsområdena formas till helheter för olika årskurser. Elevernas erfarenhetsvärld ska beaktas vid valet av innehåll och vid närmare behandling av det.

I1 Förhållandet till den egna religionen: Innehållet består av teman gällande den aktuella religionens uppkomst, mångfald och förhållande till andra religioner. Föremål för undersökning är religionens rötter, källor, lära och normer samt symboler, utbredning och

inflytande runtom i världen och i Finland. Centralt innehåll är teman som anknyter till religionens kulturella inflytande.

I2 Religionernas värld: Innehållet i undervisningen omfattar religion och irreligiositet i världen och i Finland, religionskunskap som en del av den kulturella allmänbildningen och religion som föremål för vetenskaplig forskning. Centrala teman är religioner som resurs för individen och samhället, sambandet mellan religion och kultur runtom i världen, religionernas inflytande på samhällen och kultur, religionskritik samt religionernas synlighet i populärkulturen. Innehållet ska hjälpa eleven att förstå behandlingen av religioner i medierna och kritisk bedömning av den samt sambandet och dialogen mellan religioner.

I3 Ett gott liv: Innehållet ska ge underlag för reflektioner kring livsfrågor, åldern och självbilden. Undervisningen ska behandla aktuella och samhälleliga etiska frågor, såsom ekosocial bildning, delaktighet och påverkan i grupper och i samhället och hur religioner bidrar till att skapa fred i samhället och i världen. Innehållet ska betona etiken i den aktuella religionen och i andra religioner och livsåskådningar samt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Föremål för undersökning är också kränkningar av de mänskliga rättigheterna, till exempel förintelsen. Innehållet ska väljas med beaktande av religiösa och livsåskådningsrelaterade frågors betydelse för att växa som människa.

Lokala preciseringar (ev.lut)

Årskurs 7:

- Kristendomens uppkomst, utbredning och läror (I1)
- Katolska och ortodoxa kyrkan (I2)
- Protestantiska kyrkorna (I2)
- Symboler, riter och traditioner (I1, I2))
- Bibelns uppkomst, indelning, innehåll, tolkningssätt och kulturella inflytande (I1)
- Kristendomens historia i Finland (I1)
- Kristendomen i dagens Finland (I1)

- Ekumenik (I1)

Årskurs 8:

- Världsreligionernas uppkomst, utbredning och inflytande (I2)
- Ursprungsreligioner (I2)
- Världsreligionernas lära och traditioner (I2)
- Världsreligioner och etik (I3)
- Irreligiositet och religionskritik (I2)

Årskurs 9:

- Etiska grundbegrepp (I3)
- Etiska normer inom religioner (I3)
- Yttrandefrihet, etik och media (I3)
- Bibeln och etik (I3)
- FN: deklaration om de mänskliga rättigheterna (I3)
- Etiska livsfrågor och frågor i anslutning till samhället, globalt ansvar, miljö och omgivning (I3)
- Krig och konflikter ur ett etiskt perspektiv (I3)

Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag i årskurs 7–9

I årskurserna 7–9 har undervisningen i livsåskådningskunskap som särskilt uppdrag att öka elevernas förmåga att gestalta och planera sin framtid. Undervisningen ska stödja eleverna att bygga sin identitet och livsåskådning i synnerhet genom att bredda de allmänbildande kunskaperna samt beakta elevernas personliga val efter den grundläggande utbildningen. Eleverna ska få stöd för att hitta egna modeller för ett gott liv.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det viktigt att skapa en trygg och öppen lär- och samtalsmiljö, där eleven upplever att hen blir hörd och respekterad. Ur lärmiljöperspektiv är det, i synnerhet när en ny grupp börjar, viktigt att skapa samhörighet i gruppen. Eleven ska uppmuntras till att ta ansvar för sitt lärande. Eleverna lever i en allt mer globaliserad medievärld, som formas av olika digitala tillämpningar. Därför är det viktigt att i lärmiljön i livsåskådningskunskap kombinera naturligt umgänge och gemensam samvaro med användning av olika medier och digitala verktyg på ett pedagogiskt mångsidigt sätt.

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens självförtroende och känsla av delaktighet. Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda möjligheter och begreppsliga redskap att undersöka, strukturera och skapa en egen livsåskådningsidentitet tillsammans med andra. Handledning och stöd behövs för att uppfatta det begreppsliga innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla kommunikations- och tankeförmågan. Elevernas individuella behov av stöd samt möjlighet att fördjupa sig och avancera i egen takt ska beaktas vid valet av arbetssätt och innehåll.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i livsåskådningskunskap i årskurs 7–9

Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på att granska elevens olika slag av alster. Utöver alstren ska studieprocessen och arbetets olika faser bedömas, till exempel hur eleven formulerar

frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självvärdering och kamratrespons ska används som stöd för bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i livsåskådningskunskap avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i livsåskådningskunskap då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i livsåskådningskunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för livsåskådningskunskap. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i livsåskådningskunskap och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i livsåskådningskunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I bedömningen i livsåskådningskunskap ska betona att man i läroämnet ska främja elevernas förmåga att sträva efter ett gott liv samt betona deras förmåga att aktivt påverka sitt eget tänkande och agerande. I livsåskådningskunskap ska man stödja elevens självständiga tänkande och utvecklingen av argumentering och öppen diskussion. Utvecklingen fortlöper kontinuerligt genom alla årskurser 7-9, vilket ska beaktas då slutbedömningen ges.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M1 handleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning (I1)	Eleven lär sig att identifiera, förstå och använda åskådningsmässiga begrepp.	Förmåga att behärska och tillämpa begrepp	Eleven känner igen några åskådningsmässiga begrepp (såsom livsåskådning, religion, irreligiositet).	Eleven kan beskriva begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning.	Eleven förstår begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning, förstår sambandet mellan dem och kan använda dem.	Eleven identifierar, förstår och kan tillämpa åskådningsmässiga begrepp i sitt eget åskådningsmässiga tänkande och i sina alster.
M2 utveckla elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och åskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention (I1)	Eleven utvecklar allmänbildning på basis av olika kulturer och åskådningar och Unescos världsarvskonvention.	Kännedom om kulturer och åskådningar	Eleven kan nämna ett grundläggande inslag i minst en kultur (såsom klädsel, språk, mat, fester, näring, utkomst, teknologi) och ett av Unescos världsarvsobjekt.	Eleven kan beskriva två olika kulturer eller åskådningar samt känna igen likheter och skillnader mellan dem. Eleven kan berätta om några drag i Unescos världsarvskonvention och	Eleven kan hämta information om olika kulturer och åskådningar. Eleven kan redogöra för utgångspunkter för Unescos världsarvskonvention och nämna några världsarvsobjekt.	Eleven förstår den kulturella och åskådningsmässiga mångfalden och kan sätta sin egen kulturella och åskådningsmässiga situation i relation till världskulturer och -arv.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				nämna några världsarvsobjekt.		Eleven kan beskriva utgångspunkterna för Unescos världsarvskonvention och kan nämna de flesta inhemska och några utländska världsarvsobjekt.
M3 handleda eleven att lära känna olika irreligiösa och religiösa åskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid värdering av åskådningar (I1)	Eleven lär känna olika åskådningar, växelverkan mellan dem samt vilken roll kunskap och forskning spelar vid värdering av åskådningar.	Kunskap om olika åskådningar och förmåga att jämföra dem	Eleven kan nämna minst två olika åskådningar (såsom kristendom, marxism och veganism).	Eleven kan nämna centrala drag i semitisk monoteism och sekulär humanism. Eleven vet att man kan närma sig åskådningsmässiga frågor på ett vetenskapligt sätt.	Eleven kan nämna de viktigaste dragen och utvecklingsförloppen i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen.	Eleven förstår de viktigaste dragen och utvecklingsförloppen i centrala världsåskådningar och kulturer, särskilt historiska, kulturella och samhälleliga perioder inom den semitiska monoteismen och den sekulära humanismen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					Eleven kan redogöra för hur man kan studera åskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.	Eleven kan förklara hur man kan studera åskådningar på ett undersökande och vetenskapligt sätt.
M4 handleda eleven att utforska grunder för religiöst tänkande och religionskritik (I1)	Eleven lär sig att reflektera över grunder för religiöst tänkande och religionskritik.	Kunskap om religiöst tänkande och religionskritik	Eleven kan under handledning hämta information om religioner och religionskritik.	Eleven känner till vad religiöst tänkande innebär och vet vad som avses med religionskritik och kan delvis självständigt hämta information om saken.	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik samt hämta information om saken.	Eleven kan analysera vad som kännetecknar religiöst tänkande och förstår centrala drag i religionskritik samt självständigt hämta information om saken.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M1 handleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning (I1)	Eleven lär sig att identifiera, förstå och använda åskådningsmässiga begrepp.	Förmåga att behärska och tillämpa begrepp	Eleven känner igen några åskådningsmässiga begrepp (såsom livsåskådning, religion, irreligiositet).	Eleven kan beskriva begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning.	Eleven förstår begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning, förstår sambandet mellan dem och kan använda dem.	Eleven identifierar, förstår och kan tillämpa åskådningsmässiga begrepp i sitt eget åskådningsmässiga tänkande och i sina alster.
M4 handleda eleven att utforska grunder för religiöst tänkande och religionskritik (I1)	Eleven lär sig att reflektera över grunder för religiöst tänkande och religionskritik.	Kunskap om religiöst tänkande och religionskritik	Eleven kan under handledning hämta information om religioner och religionskritik.	Eleven känner till vad religiöst tänkande innebär och vet vad som avses med religionskritik och kan delvis självständigt hämta information om saken.	Eleven kan förklara vad som kännetecknar religiöst tänkande och ge exempel på centrala drag i religionskritik samt hämta information om saken.	Eleven kan analysera vad som kännetecknar religiöst tänkande och förstår centrala drag i religionskritik samt självständigt hämta information om saken.
M5 handleda eleven att uppfatta åskådningsfrihet som en mänsklig	Eleven lär sig att förstå åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet	Förmåga att uppfatta betydelsen av åskådningsfrihet	Eleven kan ge ett exempel på åskådningsfrihet.	Eleven känner till att åskådningsfrihet är en mänsklig rättighet.	Eleven kan ge exempel på åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet	Eleven förklarar åskådningsfrihet som en mänsklig rättighet och några

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
rättighet samt känna till med vilka nationella och internationella medel åskådningsfrihet garanteras (I1, I3)	och bekantar sig med nationella och internationella medel med vilka åskådningsfrihet garanteras.			Eleven kan nämna minst ett medel med vilket åskådningsfrihet garanteras.	och på några medel som garanterar åskådningsfrihet och på brister på sådana i olika situationer.	medel som garanterar åskådningsfrihet och kan redogöra för brister på sådana i olika situationer.
M6 handleda eleven att uppfatta åskådningsmässiga val och vilka personliga och samhälleliga orsaker som ligger bakom dem (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att uppfatta olika åskådningsmässiga val och bakomliggande personliga och samhälleliga orsaker.	Förmåga att granska orsakerna bakom val av åskådning	Eleven kan beskriva någon åskådningsmässig lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig eller samhällelig orsak (såsom att en mänska inte av etiska orsaker reser med flygplan).	Eleven kan beskriva någon åskådningsmässig lösning och kan nämna någon bakomliggande personlig och samhällelig orsak.	Eleven kan beskriva personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning.	Eleven kan särskilja och bedöma personliga och samhälleliga bakgrundsfaktorer som ligger till grund för olika människors val av åskådning och kan jämföra sina egna åskådningsmässiga lösningar med dem.
M7 uppmuntra eleven att acceptera och förstå världens mångfald och	Eleven lär sig att acceptera och förstå världens mångfald och jämlikt	Förmåga att uppfatta kulturell mångfald och jämlikhet	Eleven kan ge ett exempel på världens mångfald och	Eleven kan beskriva världens mångfald och ge exempel på	Eleven förstår betydelsen av världens mångfald och	Eleven förstår och kan motivera betydelsen av världens mångfald och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
jämlikt bemötande av alla människor (I1, I2, I3)	bemötande av alla människor.		jämlikt bemötande av alla människor.	jämlikt bemötande av alla människor.	jämlikt bemötande av alla människor.	jämlikt bemötande av alla människor.
M8 handleda eleven att iaktta etiska dimensioner i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande (I2, I3)	Eleven lär sig att identifiera etiska dimensioner i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande.	Förmåga till etiskt tänkande	Eleven kan känna igen den etiska dimensionen i några handlingar, såsom om handlingen är rätt eller fel eller varken rätt eller fel.	Eleven kan identifiera etiska begrepp (såsom värde, skyldighet, rättighet, frihet, ansvar, jämlikhet och rättvisa). Eleven kan motivera sina etiska åsikter.	Eleven kan använda etisk terminologi och tolka och tillämpa den. Eleven kan logiskt motivera sina etiska åsikter.	Eleven kan använda etiska begrepp mångsidigt och motiverat tolka och tillämpa dem i sitt eget tänkande.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M1 handleda eleven att identifiera, förstå och använda begrepp som hör samman med livsåskådning (I1)	Eleven lär sig att identifiera, förstå och använda åskådningsmässiga begrepp.	Förmåga att behärska och tillämpa begrepp	Eleven känner igen några åskådningsmässiga begrepp (såsom livsåskådning, religion, irreligiositet).	Eleven kan beskriva begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning.	Eleven förstår begreppen världsåskådning, världsbild och livsåskådning, förstår sambandet mellan dem och kan använda dem.	Eleven identifierar, förstår och kan tillämpa åskådningsmässiga begrepp i sitt eget åskådningsmässiga tänkande och i sina alster.
M8 handleda eleven att iaktta etiska dimensioner i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande (I2, I3)	Eleven lär sig att identifiera etiska dimensioner i sitt liv och sin omgivning och att utveckla sitt etiska tänkande.	Förmåga till etiskt tänkande	Eleven kan känna igen den etiska dimensionen i några handlingar, såsom om handlingen är rätt eller fel eller varken rätt eller fel.	Eleven kan identifiera etiska begrepp (såsom värde, skyldighet, rättighet, frihet, ansvar, jämlikhet och rättvisa). Eleven kan motivera sina etiska åsikter.	Eleven kan använda etisk terminologi och tolka och tillämpa den. Eleven kan logiskt motivera sina etiska åsikter.	Eleven kan använda etiska begrepp mångsidigt och motiverat tolka och tillämpa dem i sitt eget tänkande.
M9 uppmuntra eleven att reflektera över hur de egna	Eleven lär sig att reflektera över och förstå hur de egna	Kännedom om principerna för en hållbar livsstil	Eleven känner till någon förutsättning	Eleven kan ge exempel på	Eleven kan nämna centrala förutsättningar i anknytning	Eleven kan särskilja centrala förutsättningar i anknytning

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt (I1, I2, I3)	valen påverkar en hållbar framtid lokalt och globalt.		för en hållbar livsstil. Eleven kan berätta att de egna handlingarna kan ha inverkan på framtiden.	förutsättningar för en hållbar livsstil. Eleven förstår att de egna handlingarna kan ha inverkan på framtiden lokalt och globalt (såsom genom återvinning, konsumtionsval och fritidsverksamhet).	till en hållbar framtid för naturen och samhället och granska betydelsen av en hållbar livsstil för framtiden. Eleven känner till sätt att påverka lokalt och globalt.	till en hållbar framtid för naturen och samhället samt beskriva och bedöma sätt att lokalt och globalt påverka framtida problem.
M10 handleda eleven att inse betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet (I2, I3)	Eleven lär sig känna betydelsen av och den etiska grunden för människovärdet, de mänskliga rättigheterna och människors jämlikhet.	Kännedom om människorätts-etik	Eleven kan beskriva faktorer i anknytning till människovärdet eller de mänskliga rättigheterna.	Eleven kan nämna några begrepp i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och redogöra för betydelsen av de mänskliga rättigheterna.	Eleven kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga	Eleven kan förklara de viktigaste begreppen i anknytning till de mänskliga rättigheterna och jämlikhet och ge exempel på verkställande av de mänskliga rättigheterna under

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
					rättigheterna under historiens gång.	historiens gång samt motivera betydelsen av de mänskliga rättigheterna.

Centralt innehåll för livsåskådningskunskap

I1 Åskådning och kultur: I undervisningen fördjupar man sig i begreppen världsbild och världsåskådning. Man för diskussioner som stödjerelevens livsåskådning och identitetsutveckling. Eleverna fördjupar sig i världens kultur– och naturarv som skyddas av Unesco, och följer med hur kulturen tar sig uttryck i bland annat medier ochinom konst. I undervisningen studeras teistiska ochateistiska trosuppfattningar i dagens värld, till exempel den sekulära humanismen, kristendomenoch islam. Man utforskar valda trosuppfattningars historia och vilka förändringar de genomgått samt bedömer hur åskådningsfrihet och jämlikhet förverkligas i olika samhällen.

I2 Etikens grunder: Eleverna får insikt i etikens grundläggande frågor och huvudriktningar. Manfunderar över utgångspunkterna för ett gott liv ochallmänmänskliga värden: sanning, godhet, skönhetoch rättvisa. I undervisningen granskas olika perspektiv på etisk bedömning av handlingar, såsom gärningens avsiktlighet, gärningsmannens syfte och konsekvenserna av gärningen. Man tillämpar etiska principer och begrepp påsituationer som uppstår i ungdomarnas vardag.Eleverna fördjupar sig i aktuella frågor som uppståri sociala medier och andra massmedier ur ett etisktperspektiv. Man granskar kulturell mångfald som en rikedom, en rättighet och en etisk fråga.

I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid: I undervisningen behandlas människovärdet, de mänskliga rättigheterna och jämlikhet mellan människor. Man utforskarutvecklingen av de mänskliga rättigheterna ochkränkning av mänskliga rättigheter, såsom

förintelsen. Eleverna studerar olika uppfattningar om förhållandet mellan människan och naturen, tillexempel den humanistiska, utilistiska, mystiska och naturcentrerade uppfattningen. Man utforskar möjligheterna till en hållbar framtid i naturen och i samhället samt frågor med anknytning till miljöetik,såsom djurens rättigheter. Eleverna reflekterar över hur man kan agera på ett ansvarsfullt sätt för att främja en hållbar framtid.

Lokala preciseringar

Åk7:

Centrala begrepp: världsbild, livssyn, teism, ateism, agnosticism, sekulär humanism, kristendom, islam

Åk 8:

Klassiska värden såsom sanning och skönhet

Moral

Etik

Etiska teorier och etiska problem

Åk 9:

Mänskliga rättigheter

Framtidsforskning

Utopi och dystopi

Människans förhållande till naturen och miljön

Hållbar framtid

Miljöetik

Historia

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 är historieundervisningens uppdrag är att fördjupa elevernas uppfattning om den historiska kunskapens natur. Undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling och göra dem förtrogen med hur olika kulturer påverkat individer och samhällen. I undervisningen ska interaktiva och undersökande arbetssätt prioriteras.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i historia i årskurs 7–9

Genom att man granskar den historiska bakgrunden till aktuella händelser kopplas innehållet i ämnet historia till centrala begrepp i samhällsläran.

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att prioritera undersökande arbetssätt, till exempel att undersöka olika för åldern lämpliga första- och andrahandskällor och att använda sig av öppna lärmiljöer i historiska undersökningsuppgifter. Målet är att uppmuntra eleven att göra egna tolkningar och lära sig bedöma avvikande tolkningar.

Eleven ska uppmuntras att söka information via informell historiekultur, såsom spel, filmer och litteratur, och att utveckla sin förmåga att tänka historiskt och bedöma kritiskt med hjälp av dessa historiekulturella uttryck.

Handledning, differentiering och stöd i historia i årskurs 7–9

I historieundervisningen ska eleven uppmuntras att mångsidigt observera, kommunicera, producera och tolka text och tal samt att använda drama och visuella uttryck. Vid behov hjälper läraren eleverna att förstå olika texter genom att förenkla dem och förklara de begrepp som används i texterna.

Vissa begrepp som används i historieundervisningen (till exempel samhälle och demokrati) ska fördjupas under hela den grundläggande utbildningen i takt med att eleven utvecklar sitt tänkande från konkret till abstrakt.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i historia i årskurs 7–9

Med responsen i undervisningen i historia är strävan att uppmuntra eleverna att göra egna tolkningar och argumentera för sina åsikter. Utöver skriftliga uppgifter ska också elevernas mångsidiga sätt att arbeta och visa sitt kunnande beaktas. I stället för att fokusera på att memorera innehåll ska man i bedömningen fokusera på förmågan att tillämpa kunskap och behärska historiskt tänkande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i historia avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i historia då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i historia som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för historia. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i historia och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i historia och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 stärka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne (I1-I6)	Eleven blir intresserad av historia som vetenskap och för dess betydelse för identiteten.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
Att söka information om det förflutna						
M2 aktivera eleven att söka historisk information och att bedöma informationskällornas tillförlitlighet (I1-I6) M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt (I1-I6)	Eleven lär sig att hämta historisk information och bedöma informationskällornas tillförlitlighet samt förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt.	Förmåga att hämta historisk information och att förstå att källorna är tolkningsbara.	Eleven hittar under handledning information om en historisk företeelse eller händelse ur en given källa. Eleven förstår under handledning av läraren att det förekommer olika	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och lägger märke till skillnader i källornas tillförlitlighet och hur de tolkas.	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och kan skilja mellan mer och mindre tillförlitliga källor och tolkningar.	Eleven använder olika källor och kan skilja källorna till den företeelse som undersöks från andra källor. Eleven beskriver hur man kan göra olika tolkningar av samma källor och bedömer eventuella

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			tolkningar kring samma fenomen eller källa.			brister i tolkningarna.
Att förstå historiska företeelser						
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp (I1-I6)	Eleven lär sig att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp.	Förmåga att förstå begreppet kronologi	Eleven känner igen centrala, innehållsmässiga historiska begrepp och kan under lärarens handledning tidsmässigt ställa dem i relation till varandra.	Eleven kommer ihåg centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och ger några exempel på särdrag som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.	Eleven använder centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och beskriver särdragen som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.	Eleven placerar historiska händelser, företeelser och tidsperioder i kronologisk ordning och i sina tidsmässiga sammanhang. Eleven använder tidsrelaterade begrepp och redogör för händelser, personer och fenomen som är kopplade till centrala historiska tidsperioder.
M5 handleda eleven att förstå	Eleven lär sig att förstå faktorer som	Historisk inlevelseförmåga	Eleven känner till att människorna har	Eleven förstår hur människornas	Eleven tolkar syftena med	Eleven lever sig in i den historiska

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
faktorer som har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer (I1-I6)	har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer.		haft olika motiv till sina handlingar.	sociala och samhälleliga ställning inverkar på motiven bakom deras handlingar.	människornas handlingar och redogör för hur människornas sociala och samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på deras handlingar.	människans ställning, bedömer motiven bakom hens handlingar och granskar hur människans sociala eller samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på hens handlingar.
M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser (I1-I6) M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet (I1-I6)	Eleven lär sig att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser samt att analysera historisk förändring och kontinuitet.	Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang och att förstå förändring och kontinuitet	Eleven identifierar historiska företeelser som har förändrats eller som har förblivit oförändrade. Eleven anger någon enskild orsak till att det har eller inte	Eleven känner till att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven iakttar orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser.	Eleven förstår att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven förstår att det finns olika orsaker till och följder av historiska händelser och	Eleven skiljer mellan de centrala och de mindre viktiga faktorerna som förklarar orsakerna bakom historiska händelser eller företeelser och analyserar orsakerna till och följderna av historiska händelser

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			har skett en förändring.	Eleven förklarar under individuell handledning varför man inom vissa livsområden agerade annorlunda förr än man gör idag.	företeelser och ger exempel på dem. Eleven redogör för varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag.	(såsom betydelsen av omedelbara och långvariga följder). Eleven utvärderar varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag och hur följderna av en historisk händelse eller företeelse har haft olika inverkan på människor i olika ställning samt på olika människogrupper.
Att använda historisk information						
M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar (I1-I6)	Eleven blir modig i att göra tolkningar.		*Används inte som grund för bildandet av vits-ord. Eleven*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.			
M9 handleda eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet (I1-I6)	Eleven lär sig att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet.	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven anger under handledning hur motivet bakom människans handlingar syns i någon historisk företeelse eller händelse.	Eleven beskriver hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.	Eleven presenterar en slutsats om hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.	Eleven förklarar motiven bakom människans handlingar och hur människornas bakgrund och den historiska kontexten påverkar dem.
M10 handleda eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och användas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningarnas trovärdighet (I1-I6)	Eleven lär sig att förklara varför historisk information kan tolkas och användas på olika sätt i olika sammanhang och lär sig att kritiskt bedöma tolkningarnas trovärdighet.	Förmåga att förklara historiska tolkningar och bedöma deras trovärdighet	Eleven ger under handledning något exempel på hur historisk information används för något särskilt syfte.	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och ger exempel på partiskhet i historiska tolkningar.	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och redogör för partiskhet i historiska tolkningar.	Eleven förklarar hur historisk information används för något särskilt syfte och hur bakgrunden hos den som tolkar historiska källor kan påverka tolkningens trovärdighet.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem (I1-I6)	Eleven lär sig att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem.	Förmåga att använda historiska källor och producera historisk information	Eleven svarar på frågor om det förflutna under handledning och utgående från en källa som hen har fått. Under lärarens handledning gör eleven en tolkning utifrån någon källa.	Eleven presenterar någon tolkning med hjälp av olika källor som finns tillgängliga.	Eleven svarar på frågor om det förflutna genom att tolka information från olika källor. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om en historisk händelse eller företeelse.	Eleven tolkar olika källor i anknytning till information om historia. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om historiska händelser eller företeelser och visar att hen känner till möjligheten till feltolkning i sina egna tolkningar.
M12 handleda eleven att med hjälp av sin kunskap i historia göra sig en föreställning om framtiden (I1-I6)	Eleven lär sig att göra olika föreställningar om framtiden med hjälp av sin kunskap i historia.	Förmåga att använda sin kunskap i historia	Eleven anger under handledning hur historia används för att förklara samtiden.	Eleven beskriver hur historia används för att förklara samtiden.	Eleven beskriver hur man med hjälp av kunskap om historia kan motivera något val som berör framtiden.	Eleven gör en bedömning av hur tolkningarna av det förflutna påverkar förväntningarna inför framtiden och framtida val.

ÅRSKURS 8

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 stärka elevens intresse för historia som vetenskap och identitetsskapande läroämne (I1-I6)	Eleven blir intresserad av historia som vetenskap och för dess betydelse för identiteten.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
Att söka information om det förflutna						
M2 aktivera eleven att söka historisk information och att bedöma informationskällornas tillförlitlighet (I1-I6) M3 hjälpa eleven att förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt (I1-I6)	Eleven lär sig att hämta historisk information och bedöma informationskällornas tillförlitlighet samt förstå att historisk information kan tolkas på olika sätt.	Förmåga att hämta historisk information och att förstå att källorna är tolkningsbara.	Eleven hittar under handledning information om en historisk företeelse eller händelse ur en given källa. Eleven förstår under handledning av läraren att det förekommer olika	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och lägger märke till skillnader i källornas tillförlitlighet och hur de tolkas.	Eleven hämtar information om en historisk företeelse eller händelse ur olika källor och kan skilja mellan mer och mindre tillförlitliga källor och tolkningar.	Eleven använder olika källor och kan skilja källorna till den företeelse som undersöks från andra källor. Eleven beskriver hur man kan göra olika tolkningar av samma källor och bedömer eventuella

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			tolkningar kring samma fenomen eller källa.			brister i tolkningarna.
Att förstå historiska företeelser						
M4 stärka elevens förmåga att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp (I1-I6)	Eleven lär sig att förstå begreppet historisk tid och därmed relaterade begrepp.	Förmåga att förstå begreppet kronologi	Eleven känner igen centrala, innehållsmässiga historiska begrepp och kan under lärarens handledning tidsmässigt ställa dem i relation till varandra.	Eleven kommer ihåg centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och ger några exempel på särdrag som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.	Eleven använder centrala innehållsmässiga begrepp som anknyter till det förflutna och beskriver särdragen som är karakteristiska för den historiska tidsperiod som granskas.	Eleven placerar historiska händelser, företeelser och tidsperioder i kronologisk ordning och i sina tidsmässiga sammanhang. Eleven använder tidsrelaterade begrepp och redogör för händelser, personer och fenomen som är kopplade till centrala historiska tidsperioder.
M5 handleda eleven att förstå	Eleven lär sig att förstå faktorer som	Historisk inlevelseförmåga	Eleven känner till att människorna har	Eleven förstår hur människornas	Eleven tolkar syftena med	Eleven lever sig in i den historiska

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
faktorer som har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer (I1-I6)	har påverkat människans handlingar och beslut i olika historiska situationer.		haft olika motiv till sina handlingar.	sociala och samhälleliga ställning inverkar på motiven bakom deras handlingar.	människornas handlingar och redogör för hur människornas sociala och samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på deras handlingar.	människans ställning, bedömer motiven bakom hens handlingar och granskar hur människans sociala eller samhälleliga ställning eller den historiska kontexten inverkar på hens handlingar.
M6 hjälpa eleven att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser (I1-I6) M7 hjälpa eleven att analysera historisk förändring och kontinuitet (I1-I6)	Eleven lär sig att bedöma olika orsaker till historiska händelser och företeelser samt att analysera historisk förändring och kontinuitet.	Förmåga att förstå orsak och verkan i historiska sammanhang och att förstå förändring och kontinuitet	Eleven identifierar historiska företeelser som har förändrats eller som har förblivit oförändrade. Eleven anger någon enskild orsak till att det har eller inte	Eleven känner till att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven iakttar orsaker till och följder av historiska händelser och företeelser.	Eleven förstår att historiska förklaringar grundar sig på analyser av aktörernas avsikter. Eleven förstår att det finns olika orsaker till och följder av historiska händelser och	Eleven skiljer mellan de centrala och de mindre viktiga faktorerna som förklarar orsakerna bakom historiska händelser eller företeelser och analyserar orsakerna till och följderna av historiska händelser

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			har skett en förändring.	Eleven förklarar under individuell handledning varför man inom vissa livsområden agerade annorlunda förr än man gör idag.	företeelser och ger exempel på dem. Eleven redogör för varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag.	(såsom betydelsen av omedelbara och långvariga följder). Eleven utvärderar varför man inom vissa livsområden agerade lika eller annorlunda förr i förhållande till idag och hur följderna av en historisk händelse eller företeelse har haft olika inverkan på människor i olika ställning samt på olika människogrupper.
Att använda historisk information						
M8 uppmuntra eleven att göra tolkningar (I1-I6)	Eleven blir modig i att göra tolkningar.		*Används inte som grund för bildandet av vits-ord. Eleven*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.			
M9 handleda eleven att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet (I1-I6)	Eleven lär sig att förklara avsikter bakom mänsklig aktivitet.	Förmåga att förklara mänsklig aktivitet	Eleven anger under handledning hur motivet bakom människans handlingar syns i någon historisk företeelse eller händelse.	Eleven beskriver hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.	Eleven presenterar en slutsats om hur människornas bakgrund påverkar motiven bakom deras handlingar.	Eleven förklarar motiven bakom människans handlingar och hur människornas bakgrund och den historiska kontexten påverkar dem.
M10 handleda eleven att förklara varför historisk information kan tolkas och användas på olika sätt i olika sammanhang och att kritiskt bedöma tolkningarnas trovärdighet (I1-I6)	Eleven lär sig att förklara varför historisk information kan tolkas och användas på olika sätt i olika sammanhang och lär sig att kritiskt bedöma tolkningarnas trovärdighet.	Förmåga att förklara historiska tolkningar och bedöma deras trovärdighet	Eleven ger under handledning något exempel på hur historisk information används för något särskilt syfte.	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och ger exempel på partiskhet i historiska tolkningar.	Eleven beskriver hur historisk information används för något särskilt syfte och redogör för partiskhet i historiska tolkningar.	Eleven förklarar hur historisk information används för något särskilt syfte och hur bakgrunden hos den som tolkar historiska källor kan påverka tolkningens trovärdighet.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M11 lära eleven att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem (I1-I6)	Eleven lär sig att använda olika källor, jämföra dem och göra en egen motiverad tolkning utgående från dem.	Förmåga att använda historiska källor och producera historisk information	Eleven svarar på frågor om det förflutna under handledning och utgående från en källa som hen har fått. Under lärarens handledning gör eleven en tolkning utifrån någon källa.	Eleven presenterar någon tolkning med hjälp av olika källor som finns tillgängliga.	Eleven svarar på frågor om det förflutna genom att tolka information från olika källor. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om en historisk händelse eller företeelse.	Eleven tolkar olika källor i anknytning till information om historia. Eleven presenterar egna motiverade tolkningar om historiska händelser eller företeelser och visar att hen känner till möjligheten till feltolkning i sina egna tolkningar.
M12 handleda eleven att med hjälp av sin kunskap i historia göra sig en föreställning om framtiden (I1-I6)	Eleven lär sig att göra olika föreställningar om framtiden med hjälp av sin kunskap i historia.	Förmåga att använda sin kunskap i historia	Eleven anger under handledning hur historia används för att förklara samtiden.	Eleven beskriver hur historia används för att förklara samtiden.	Eleven beskriver hur man med hjälp av kunskap om historia kan motivera något val som berör framtiden.	Eleven gör en bedömning av hur tolkningarna av det förflutna påverkar förväntningarna inför framtiden och framtida val.

Centralt innehåll som anknyter till målen för historia i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att målen för läroämnet uppnås. I det centrala innehållet ska man fästa uppmärksamhet vid sådana företeelser som kan relateras till den egna familjens, ortens och traktens historia. Innehållet kan behandlas kronologiskt eller enligt tema.

I1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling: Eleven fördjupar sig i någon företeelse som har förändrat människans liv, förhållandet mellan människan och naturen samt världen.

I2 Människor förändrar världen: Eleven granskar olika samhällsidéer, deras innebörd och följder samt hur människor har kunnat påverka samhället under olika tider.

I3 Finland skapas, byggs och försvaras: Eleven vägleds till insikt i vilken betydelse kulturen har haft då den nationella identiteten har utvecklats under autonomin och i början av Finlands självständighet.

I4 De stora krigen: Eleverna fördjupar sig i världskrigen och kalla kriget och tiderna efter krigen, i synnerhet ur vanliga människors synvinkel och i ett perspektiv av mänskliga rättigheter. De får även kunskap om brott mot mänskliga rättigheter såsom förintelsen och andra folkmord och hur man kan arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

I5 Välfärdssamhällets uppbyggnad: Eleven fördjupar sig i vardagslivets historia och bakgrunder till dagens samhälle. Eleven får insikt i vad utvecklingen har inneburit för individen, men också hur näringsstrukturen har förändrats samt varför urbaniseringen och serviceyrkena ökat.

I6 Bakgrunden till dagens världspolitik: Eleverna fördjupar sig i industriländernas och utvecklingsländernas gemensamma historia, hur nya politiska konflikter uppstår i världen och hur de löses.

Årskurs 7

S1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

- Centrala begrepp: Den industriella revolutionen, industristäder, monetär ekonomi, miljö, kapitalism, socialism.

S2 Människor förändrar världen

- Centrala begrepp: konservatism, liberalism, nationalism, imperialism, socialism, från stånds- till klassamhälle.

S3 Finland skapas, byggs och försvaras

- Centrala begrepp: Autonomi, lantdagsreformen 1906, medborgarpåverkan, finska nationalismens utveckling.
- Lokal anknytning: lantdagen i Borgå.

S4 De stora krigen

- Centrala begrepp: industriell krigföring, hemmafronten, internationella överenskommelser (Nationernas förbund), första världskrigets följder.

S5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

- Centrala begrepp: omvandlingen av det reglerade samhället, fri handel och industri, migration.

S6 Rötterna till dagens världspolitik

– Begrepp: imperialismens inverkan på koloniernas utveckling.

Årskurs 8:

S1 Industrisamhällets uppkomst och utveckling

- Centrala begrepp: urbanisering, modernisering av vardagslivet, övergången från jordbruks- till industrisamhälle, framväxten av tjänstesamhället.
- Lokalitet: hur Nestes ankomst och uppkomsten av förorter påverkar utvecklingen av Borgå

S2 Människor förändrar världen

– Centrala begrepp: demokrati, diktatur, fascism, kommunism.

S3 Finland skapas, byggs och försvaras

– Centrala begrepp: Finlands självständighet, inbördeskrig, politisk extremism, konsensussamhälle (samarbete över partigränserna).
– Lokal anknytning: inbördeskriget i Borgå om möjligt.

S4 De stora krigen

- Centrala begrepp: Andra världskriget, totalkrig, hemmafronten, förintelsen, FN, kalla kriget, kommunism, demokrati, diktatur, de-kolonialism.
- Lokal anknytning: Borgå under andra världskriget

S5 Välfärdssamhällets uppbyggnad

- Centrala begrepp: välfärdssamhälle, jämlikhet, tjänstsamhälle, urbaniseringen, 1990-talets depression, globalisering.

S6 Rötterna till dagens världspolitik

- Begrepp: FN, de-kolonialism, kalla kriget, östblockets fall, ekonomiskt samarbete, globalisering, fattigdom och välfärdens fördelning i världen.

I undervisningen kan man samarbeta med Borgå museum och göra besök till historiskt viktiga platseri omgivningen. Lokalhistoria beaktas.

Samhällslära

I årskurserna 7-9 ska man betona elevernas möjligheter och kompetens att påverka i ett demokratiskt samhälle samt elevernas ansvar i fråga om egna livsval. Eleverna ska både i skolan och med aktörer i närmiljön få träna sådana färdigheter som behövs vid beslutsfattande och påverkan. I undervisningen ska man fästa vikt vid samhällets och samhällslivets strukturer samt begrepp i anslutning till dessa. Eleven ska vägledas att fälla omdöme om samhälleliga och ekonomiska frågor och att jämföra olika åsikter och strategier inom olika folkgrupper och gällande olika värdemål. Studierna av samhällsfrågor ska vidgas till att omfatta även globala frågor.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i samhällslära i årskurs 7–9

Målet är att stödja elevernas utveckling till aktiva medborgare genom att använda mångsidiga konkreta arbetssätt. Det är viktigt att kontinuerligt följa med, analysera och diskutera aktuella frågor och händelser. Likaså är kommunikationen med olika aktörer i samhället viktig. Man kan även använda ämnesövergripande arbete i undervisningen, till exempel i samband med olika projekt. Utöver kollaborativa arbetssätt prioriteras undersökande lärande. Granskning och användning av medier samt informations- och kommunikationsteknik utgör en central del av studierna.

Handledning, differentiering och stöd i samhällslära i årskurs 7–9

Med tanke på läroämnets mål och karaktär är det viktigt att handleda eleverna att se sig själva som medlemmar i medborgarsamhället samt stödja elevernas utveckling till aktiva medlemmar i olika samhällsgrupper. Mångsidig kommunikation, delaktighet och samverkan stöds genom praktiska övningar. Eleverna ska öva sig att söka, förstå och tillämpa information om samhälle och ekonomi samt bedöma informationens betydelse både ur sin egen och ur en allmän synvinkel. Läroämnets abstrakta karaktär ska beaktas i undervisningsarrangemangen och arbetssätten genom att läraren förklarar till exempel bilder, grafer och statistik.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i samhällslära i årskurs 7–9

I samhällsläran ska bedömningen av lärandet, det vill säga den formativa bedömningen, vara uppmuntrande och handledande. Genom mångsidig respons ska eleverna uppmuntras att fungera aktivt i sin egen närmiljö och att tillämpa sina kunskaper om samhälle och ekonomi i praktiken i vardagen. Genom bedömningen ska man stödja elevens förmåga att tillämpa samhälleliga kunskaper och

färdigheter. Det är viktigt att fästa uppmärksamhet vid hur mångsidigt eleven lärt sig att bilda sig en egen uppfattning om samhället och kan motivera sina åsikter. I den summativa bedömningen ska läraren beakta elevernas mångsidiga sätt att arbeta och visa sitt kunnande.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i samhällslära avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i samhällslära då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i samhällslära som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för samhällslära. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i samhällslära och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i samhällslära och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

ÅRSKURS 9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Betydelse, värderingar och attityder						
M1 handleda eleven att stärka sitt intresse för det omgivande samhället och för samhällskunskap som vetenskapsområde (I1-I4)	Eleven inser vilken betydelse kunskap om samhället har för individen och samhället.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M2 hjälpa eleven att utveckla sin etiska förståelse och omdömesförmåga i olika mänskliga, samhälleliga och ekonomiska frågor (I1-I4)	Eleven lär sig att bedöma de etiska betydelserna och konsekvenserna av de samhälleliga och ekonomiska val som hen själv och de övriga aktörerna i samhället gör.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
Att inhämta kunskaper och färdigheter som behövs i samhället och förståelse för samhällsfrågor						
M3 handleda eleven att förstå rättsstatliga principer	Eleven lär sig att förstå betydelsen av de mänskliga	Förmåga att förstå rättsstatliga principer och hur de	Utgående från exempel känner eleven igen mänskliga	Eleven beskriver mänskliga rättigheter, centrala	Eleven redogör för hur principerna för mänskliga	Eleven bedömer förverkligandet av mänskliga

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och betydelsen av människorättsfrågor i ett globalt perspektiv samt fördjupa sina kunskaper om hur det finländska rättssystemet fungerar (I2, I3)	rättigheterna samt principerna för en rättsstat och hur dessa anknyter till det finländska rättssystemet.	fungerar, samt att förstå de mänskliga rättigheterna	rättigheter och centrala aktörer och principer i anknytning till rättsväsendet.	aktörer och verksamhetsprinciper inom rättsväsendet. Eleven kan under handledning hitta information om lag och rätt.	rättigheter och rättsstaten framkommer i Finland och i världen. Eleven hämtar och redogör för information om lag och rätt med hjälp av ändamålsenliga informationskällor.	rättigheter och rättsstatliga principer i samhället. Eleven använder informationskällor i anknytning till lag och rätt i uppgifter som kräver problemlösning.
M4 handleda eleven i att fördjupa och uppdatera sina kunskaper och färdigheter i fråga om samhälle, ekonomisk verksamhet och privat hushållning och kritiskt värdera mediernas roll	Eleven lär sig att förstå funktionerna i samhället och principerna för den privata och den offentliga ekonomin. Hen lär sig att kritiskt granska mediernas roll i samhället.	Kunskaper och färdigheter som gäller samhälle, medier, ekonomi och hushållning.	Eleven känner under handledning igen faktorer som anknyter till samhälle och ekonomi. Med hjälp av handledning hittar eleven information om samhälle och ekonomi ur källor som	Eleven beskriver med hjälp av exempel fenomen och verksamhet i samhället och ekonomin. Eleven hittar information om samhälle och ekonomi ur olika källor och	Eleven hämtar information om samhälle och ekonomi ur olika källor och jämför informationen. Eleven redogör för mediernas roll i individens liv och dess verksamhet som en	Eleven hämtar och presenterar information om samhälle och ekonomi kritiskt och på ett sätt som beaktar olika synpunkter. Eleven bedömer kritiskt mediernas verksamhet och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och betydelse (I1-I3)			hen får och ger under handledning ett exempel på mediernas verksamhet som förmedlare av information.	upptäcker skillnader i informationen i olika källor. Eleven beskriver mediernas påverkan i elevens eget liv och i samhället.	del i den offentliga diskussionen.	mediepåverkan i samhället.
Att bruka och tillämpa kunskap om samhället						
M5 uppmuntra eleven att utvecklas till en företagsam och ansvarsfull ekonomisk aktör, som har insikt i entreprenörskap och arbetsliv, känner till vilka möjligheter det erbjuder och kan planera sin egen framtid (I1, I4)	Eleven lär sig att verka som en ekonomisk aktör som känner till arbetsliv och entreprenörskap.	Förmåga att använda och tillämpa färdigheter i anknytning till entreprenörskap och arbetsliv	Eleven känner under handledning igen skillnaderna mellan lönearbete och entreprenörskap och yrken som representerar lönearbete och entreprenörskap.	Eleven beskriver utmärkande drag för lönearbete och entreprenörskap. Eleven redogör för vilka möjligheter lönearbete respektive entreprenörskap erbjuder individen.	Eleven beskriver lönearbetets och entreprenörskapets ställning i samhället. Eleven jämför de möjligheter som lönearbete respektive entreprenörskap erbjuder individen.	Eleven analyserar lönearbetets och entreprenörskapets betydelse i samhället. Eleven bedömer betydelsen av lönearbete respektive entreprenörskap för individen.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M6 handleda eleven att studera olika samhällsaktiviteter, gemenskaper och minoritetsgrupper på ett mångsidigt och fördomsfritt sätt (I1-I3)	Eleven lär sig att analysera olika gemenskaper och befolkningsgrupper i samhället.	Förmåga att mångsidigt granska olika gemenskaper och befolkningsgrupper.	Eleven känner med hjälp av exempel igen gemenskaper och minoritetsgrupper i det fin-ländska samhället.	Eleven beskriver olika gemenskaper och minoritetsgrupper och deras ställning i det finländska samhället.	Eleven redogör för faktorer i samhället som påverkar olika befolkningsgrupper.	Eleven bedömer sätt på vilka man kan stödja olika befolkningsgruppers likvärdighet i samhället.
M7 handleda eleven att förstå principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringssätt på lokal och nationell nivå, inom Europeiska u9nen och globalt samt att fungera som en aktiv medborgare som utvecklar sitt närsamhälle (I1-I3)	Eleven lär sig att förstå demokratiska förfaringssätt i samhälleligt beslutsfattande och att använda dem i sitt närsamhälle.	Kännedom om och tillämpning av principerna för samhälleligt beslutsfattande och demokratiska förfaringssätt	Eleven känner under handledning igen kännetecken för demokratiskt beslutsfattande. Eleven visar med hjälp av exempel hur ett demokratiskt beslutsfattande framkommer i det egna närsamhället.	Eleven beskriver och förklarar kännetecken för demokratiskt beslutsfattande på lokal nivå, natio-nellt och inom den Europeiska u9nen. Eleven beskriver på vilka olika sätt demokratiska verksamhetsprinciper kan genomföras i	Eleven redogör för hur olika former för beslutsfattande främjar demokrati och hur demokratiskt beslutsfattande stöds på lokal och nationell nivå, inom den Europeiska u9nen och globalt. Eleven använder demokratiska	Utgående från givet material bedömer eleven hur målen för demokrati uppfylls i beslutsfattandet på olika nivåer. Eleven använder på ett mångsidigt sätt demokratiska verksamhetsprinciper i det egna närsamhället och skapar och motiverar

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				det egna närsamhället.	verksamhetsprinciper i det egna närsamhället.	förslag till hur de kan utvecklas.
M8 handleda eleven att förstå grunderna i ekonomiförvaltning, att kunna hantera sin egen ekonomi och att konsumera ansvarsfullt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling (I1, I4)	Eleven lär sig att förstå och tillämpa principer för hållbar ekonomi utgående från ett privat- och nationalekonomiskt perspektiv.	Förmåga att förstå och tillämpa ansvarsfull ekonomisk verksamhet	Eleven visar under handledning att hen känner till några former för ekonomisk verksamhet (såsom att konsumera, spara). Eleven visar under handledning att hen känner till sätt på vilka individen kan påverka en hållbar framtid.	Eleven förklarar vilken betydelse olika former av ekonomisk verksamhet har för privat ekonomi. Eleven beskriver krav som en hållbar framtid ställer på hushålls- och nationalekonomin samt på skötseln av privat ekonomi.	Eleven beskriver vilken betydelse olika former av ekonomisk verksamhet har för nationalekonomin. Eleven redogör för krav som en hållbar framtid ställer på hushålls- och nationalekonomin samt på skötseln av privat ekonomi.	Eleven motiverar åtgärder som främjar hållbar framtid och bedömer vilken inverkan de har på hushåll och nationalekonomier. Utgående från givet material bedömer eleven planer i anknytning till privat ekonomi utgående från ett hållbart ekonomiskt perspektiv.
M9 handleda eleven att vidga sitt samhällsperspektiv,	Eleven lär sig att tillgodogöra sig och dra nytta av	Tillämpa samhälleligt tänkande och färdigheter i att	Eleven ger under handledning exempel på olika sätt att	Eleven ger exempel på sätt att delta och påverka i samhället.	Eleven deltar i behandlingen av samhällspolitiska frågor	Eleven deltar konstruktivt i behandlingen av

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
engagera sig i samhällelig verksamhet och diskussion samt använda sina medie- och samhällskunskaper då hen bildar sig egna uppfattningar och agerar som medborgare (I1-I4)	centrala kunskaper och färdigheter i samhällelig verksamhet.	delta och påverka samt mediefärdigheter	delta och påverka i samhället. Eleven tar ställning i en samhällsfråga.	Eleven motiverar åsikter i samhälleliga frågor.	och jämför olika sätt att påverka. Eleven motiverar åsikter i samhälleliga frågor på ett mångsidigt sätt.	samhällspolitiska frågor och utvärderar de diskussioner som förts.

Centralt innehåll som anknyter till målen för samhällslära i årskurs 7–9

Innehållet väljs så att det stödjer målen.

I1 Vardagskompetens och kontroll över det egna livet: Eleverna fördjupar sig i individens ansvar, skyldigheter och rättigheter och i hur man får kontroll över det egna livet och ekonomin. Då de planerar sin egen framtid bekantar de sig med arbetslivet och med olika näringar. De studerar också olika sätt att främja sitt eget välbefinnande och säkerheten i familjen och närmiljön.

I2 Ett demokratiskt samhälle: Eleverna fördjupar sig i demokratiska och rättsstatliga principer och förfaringssätt. I undervisningen behandlas mänskliga rättigheter och anknytande internationella avtal. Undervisningen omfattar strukturer och maktutövning i samhället. Eleverna undersöker även hur åsikter kanaliseras i verksamhet och beslut av individer, organisationer, medier och den offentliga makten, i Finland och internationellt.

I3 Aktivt medborgarskap och påverkan: Eleverna bekantar sig med olika kanaler och medel för samhällelig påverkan. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete, även med aktörer utanför skolan, så att eleverna kan öva sig att använda färdigheter som behövs inom samhällelig verksamhet, i arbetslivet och i ekonomisk verksamhet.

I4 Ekonomisk verksamhet: Eleverna fördjupar sig i grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer samt granskar ekonomiska faktorer även ur ett också med tanke på hållbar konsumtion. Dessutom fördjupar sig eleverna i förhållandet mellan ekonomi och välbefinnande bland annat genom arbete och entreprenörskap.

Årskurs 9:

Vardagskompetens och kontroll över det egnalivet (I1)

- Individens ansvar, skyldigheter och rättigheter
- Ekonomi
- Välbefinnande och säkerhet
- Bekanta sig med medborgarorganisationer, kommunala organ och företag

Ett demokratiskt samhälle (I2)

- Demokratiska och rättsstatliga principer ochförfaringssätt
- Mänskliga rättigheter
- Strukturer och maktutövning i samhället
- Bekanta sig med lokala makthavare

Aktivt medborgarskap och påverkan (I3)

- Samhällelig påverkan

Ekonomisk verksamhet (I4)

- Grundläggande begrepp, fenomen och centrala ekonomiska aktörer
- Hållbar konsumtion
- Man bekantar sig med lokala företag och aktörer

Borgåperspektiv:

- att använda Borgå stads webbplats, lokala aktörer och medier för att hitta information.

- ett besök i företagsbyn för att fördjupa kunskaper om entreprenörskap.

- Om möjligt kan elevernas PRAO-praktikplatser användas för att diskutera arbetslivet.

- Om möjligt används lokala företag, statliga och icke-statliga organisationer och aktörer (t.ex. polisen och FPA) för att stödja inlärningen.

- Om möjligt kan samarbete med kommunala beslutsfattare, ungdomsråd och elevråd användas för att lära sig om demokrati och inflytande.

I undervisningen kan man samarbeta med ungdomstjänster, polisen, samt olika företag i regionen.

Musik

I årskurserna 7-9 ska undervisningen i musik ge eleverna möjlighet att bredda sina musikaliska kunskaper och vidga sin världsbild. Samtidigt ska undervisningen handleda dem att tolka musikens betydelse och att analysera känslor och upplevelser i samband med musik. Undervisningens uppdrag är också att utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska olika musikkulturer genom att handleda dem att analysera och bedöma hur man kan kommunicera och påverka med hjälp av musik. Elevernas agerande och tänkande stärks genom att man repeterar och fördjupar de musikaliska färdigheter som de har sedan tidigare. Eleverna ska också ges möjlighet att själva planera och utvärdera sitt lärande. Eleverna ska få uttrycka sig musikaliskt på ett mångsidigt och kreativt sätt och skapa musik självständigt och tillsammans med andra. Detta stöds genom att musik kombineras med andra uttrycksformer. När eleverna använder digitala verktyg stiftar de bekantskap med upphovsrätt och möjligheter att använda musik och digitala medier och vilka eventuella etiska problem som kan uppstå.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i musik i årskurs 7–9

Målet är att skapa en pedagogiskt mångsidig och flexibel studiehelhet i musik, som ger möjlighet till olika musikaliska arbetssätt, musikalisk samverkan, gemensamt musicerande och andra gemensamma musikaktiviteter. Glädje i lärandet, en atmosfär som sporrar kreativt tänkande och positiva musikupplevelser inspirerar eleven och stärker viljan att utveckla sina musikaliska färdigheter. I undervisningssituationerna ska eleven ges möjligheter att använda digitala verktyg i den musikaliska verksamheten. Musikbegrepp lärs ut med hjälp av musikaliska arbetssätt. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som konst- och kulturinstitutioner och andra samarbetspartner erbjuder.

Handledning, differentiering och stöd i musik i årskurs 7–9

Musikundervisningen och arbetet ska planeras med hänsyn till elevernas olika behov, tidigare lärande och intressen. Beslut om arbetssätt, läromedel, instrument och grupparbete fattas så att också eleverna får sin röst hörd. Musikundervisningen ska ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärandet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga. Vid valet av arbetssätt ska målet vara att bryta eventuella könsbundna mönster som förekommer inom musikkulturen och i musikundervisningen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i musik i årskurs 7–9

Formativ bedömning i musikundervisningen innebär uppmuntrande och konstruktiv respons under studiernas gång. Den formativa bedömningen stöder utvecklingen av elevens motivation och hjälper varje elev att hitta sina egna styrkor. Handledande respons hjälper eleven att bättre uppfatta musikaliskt genomförande, musikaliskt uttryck och musikens betydelser. Eleven behöver respons i synnerhet när hen genomför helheter som omfattar kreativt skapande. Med hjälp av responsen sporras eleverna att agera aktivt och ansvarsfullt och att i praktiken tillämpa de färdigheter och kunskaper som de lärt sig inom musik. I den summativa bedömningen i musik ska eleverna ha möjlighet att visa sina kunskaper på ett mångsidigt sätt. Bedömningen ska fokusera på såväl den studerandes teoretiska kunskaper som på hens färdigheter i musik i olika undervisningssituationer och lärmiljöer. Ett av kunskapskraven som bedöms i musiken är utvecklingen av elevens färdigheter att öva och arbeta, det vill säga förmågan att lära sig.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i musik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i musik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i musik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för musik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i musik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i musik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Målen för elevens lärande i musik har härletts ur målen för undervisningen i musik. Målen för lärandet i musik och föremålen för bedömningen i musik omfattar delaktighet, musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande, kulturell förståelse, multilitteracitet, välbefinnande och säkerhet i musik samt förmågan att lära sig musik. I beskrivningarna av kunskapskraven ingår kunnandet som beskrivs för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Delaktighet						
M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper (I1-I4)	Eleven lär sig att medverka i musikaliska gemenskaper.	Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven deltar i verksamheten i en musikgrupp i enlighet med lärarens konkreta instruktioner.	Eleven kan medverka i en musikgrupp.	Eleven medverkar självständigt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper samt sköter sin andel.	Eleven medverkar och agerar konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper, sköter sin egen andel samt uppmuntrar och hjälper andra.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande						
M2 handleda eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musikgrupp (I1-I4)	Eleven vidareutvecklar förmågan att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp.	Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst som en del av att uttrycka sig musikaliskt.	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång.	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan anpassa sin andel till den musikaliska helheten.	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt i enlighet med uppgiften och situationen samt upprätthåller och utvecklar förmågan att använda sin röst och sjunga.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument (I1-I4)	Eleven vidareutvecklar sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.	Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven deltar under konkret handledning i musicerandet.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar i musicerande i grupp och strävar efter att anpassa sin andel till helheten.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i musicerande i grupp.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument samt deltar ledigt i musicerande i grupp.
M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik (I1-I4)	Eleven undersöker musik och uttrycker sig genom olika sätt att röra sig till musik.	Förmåga att röra sig till musik	Eleven medverkar som en medlem i gruppen i verksamhet där musik och rörelse kombineras.	Eleven anpassar sina rörelser efter musiken och uttrycker sig till musiken som en medlem i gruppen.	Eleven anpassar sina rörelser efter den musik hen hör och ger uttryck för musiken genom rörelser, även rytmiskt så att hen följer musikens grundrytm.	Eleven använder hela kroppens rörelser mångsidigt och kreativt då hen lär sig musik samt för att uttrycka sig och kommunicera musikaliskt.
M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och	Eleven får upplevelser av att lyssna till och iaktta ljudmiljön samt har	Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik.	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan lyfta fram enstaka	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och diskuterar sina iakttagelser

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
musik och handleda eleven att diskutera det hen hört (I1-I4)	förmåga att delta i diskussionen kring ämnet.			iakttagelser av det hen hört.	berätta om sina iakttagelser.	samt motiverar sina synpunkter.
Kulturell förståelse och multilitteracitet						
M8 handleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer (I1-I4)	Eleven granskar musik som konstart och lär sig förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer.	Kulturell kompetens	Eleven känner till några sätt att använda musik för att kommunicera och påverka. Eleven känner till några musikkulturer.	Eleven känner till några av många sätt på vilka musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan berätta om sina iakttagelser.	Eleven kan särskilja hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och berättar om sina iakttagelser.	Eleven analyserar och utvärderar hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan diskutera dessa olika sätt.
M9 uppmuntra och handleda eleven att använda notationssätt, musikbegrepp och -termer i musikalisk verksamheten (I1-I4)	Eleven använder notationssätt, musikbegrepp och -termer i musikalisk verksamhet.	Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven känner till några musikbegrepp och -symboler.	Eleven använder enstaka musikbegrepp, notationssätt och några musiktermer i den musikaliska verksamheten.	Eleven använder musikbegrepp, notationssätt och musiktermer i den musikaliska verksamheten.	Eleven använder och tillämpar ledigt och ändamålsenligt musikbegrepp, notationssätt och musiktermer i den musikaliska verksamheten.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Välbefinnande och säkerhet i musik						
M10 handleda eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet (I1-I4)	Eleven förstår hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M11 handleda eleven att vara mån om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg (I1-I4)	Eleven är mån om sin hörsel och ser till att musik- och ljudmiljön är trygg.	Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven iakttar de säkerhetsanvisningar som ges.	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder redskap och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder självständigt redskap och instrument på ett tryggt sätt.	Eleven ser på ett ansvarsfullt sätt till att musik- och ljudmiljön är trygg.
Förmåga att lära sig musik						
M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp	Eleven lär sig att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, ställer upp mål för sitt	Förmåga att lära sig	Eleven utvecklar med stöd av läraren och i riktning med det givna målet sina färdigheter inom	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller	Eleven ställer upp mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
mål för sitt musikaliska lärande och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen (I1-I4)	musikaliska lärande och utvärderar sina framsteg i förhållande till målen.		något av musikens delområden.	komposition och annat kreativt skapande samt agerar och arbetar i enlighet med målen.	komposition och annat kreativt skapande samt övar i enlighet med målen och utvärderar sina framsteg i förhållande till dem.	kreativt skapande och arbetar i enlighet med målen. Eleven utvärderar sin aktivitet och anpassar sina arbetssätt enligt målen.

ÅRSKURS 8–9

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Delaktighet						
M1 uppmuntra eleven att medverka konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper (I1-I4)	Eleven lär sig att medverka i musikaliska gemenskaper.	Förmåga att medverka i en musikgrupp	Eleven deltar i verksamheten i en musikgrupp i enlighet med lärarens konkreta instruktioner.	Eleven kan medverka i en musikgrupp.	Eleven medverkar självständigt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper samt sköter sin andel.	Eleven medverkar och agerar konstruktivt i en musikgrupp och i musikaliska gemenskaper, sköter sin egen andel samt uppmuntrar och hjälper andra.
Musikaliska kunskaper och färdigheter, kreativt skapande						
M2 handleda eleven att upprätthålla förmågan att använda sin röst och sjunga och att vidareutveckla den i en musikgrupp (I1-I4)	Eleven vidareutvecklar förmågan att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp.	Förmåga att använda sin röst och sjunga i en musikgrupp	Eleven använder sin röst som en del av att uttrycka sig musikaliskt.	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång.	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt och deltar i allsång samt kan anpassa sin andel till den musikaliska helheten.	Eleven använder sin röst för att uttrycka sig musikaliskt i enlighet med uppgiften och situationen samt upprätthåller och utvecklar förmågan att

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						använda sin röst och sjunga.
M3 uppmuntra eleven att vidareutveckla sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument (I1-I4)	Eleven vidareutvecklar sina färdigheter att spela och musicera i grupp genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.	Förmåga att spela i en musikgrupp	Eleven deltar under konkret handledning i musicerandet.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar i musicerande i grupp och strävar efter att anpassa sin andel till helheten.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument och deltar ganska ledigt i musicerande i grupp.	Eleven spelar genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument samt deltar ledigt i musicerande i grupp.
M4 uppmuntra eleven att pröva på mångsidiga sätt att uttrycka sig och röra sig till musik (I1-I4)	Eleven undersöker musik och uttrycker sig genom olika sätt att röra sig till musik.	Förmåga att röra sig till musik	Eleven medverkar som en medlem i gruppen i verksamhet där musik och rörelse kombineras.	Eleven anpassar sina rörelser efter musiken och uttrycker sig till musiken som en medlem i gruppen.	Eleven anpassar sina rörelser efter den musik hen hör och ger uttryck för musiken genom rörelser, även rytmiskt så att hen följer musikens grundrytm.	Eleven använder hela kroppens rörelser mångsidigt och kreativt då hen lär sig musik samt för att uttrycka sig och kommunicera musikaliskt.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M5 erbjuda eleven möjligheter att uppleva och lyssna till ljudmiljöer och musik och handleda eleven att diskutera det hen hört (I1-I4)	Eleven får upplevelser av att lyssna till och iaktta ljudmiljön samt har förmåga att delta i diskussionen kring ämnet.	Förmåga att lyssna till och diskutera ljudmiljöer och musik	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik.	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan lyfta fram enstaka iakttagelser av det hen hört.	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och kan berätta om sina iakttagelser.	Eleven lyssnar till ljudmiljöer och musik och diskuterar sina iakttagelser samt motiverar sina synpunkter.
M6 uppmuntra eleven att bygga upp ett kreativt förhållande till musik och handleda eleven att improvisera, arrangera och komponera samt arbeta tvärkonstnärligt (I1-I4)	Eleven bygger upp ett kreativt förhållande till musik genom att improvisera, arrangera och komponera samt genom att arbeta tvärkonstnärligt.	Förmåga att skapa musik kretivt	Eleven deltar i den kreativa skapandeprocessen.	Eleven deltar i den kreativa skapandeprocessen och tar fram enstaka musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och genomföra musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.	Eleven använder musikaliska eller andra ljudelement för att utveckla och genomföra mångsidiga samt kreativa musikaliska idéer självständigt eller som medlem i en grupp.
M7 handleda eleven att spela in musik och att använda informations- och	Eleven använder informations- och kommunikationsteknik för att skapa och spela in	Förmåga att använda musikteknologi	Eleven prövar på några redskap inom musikteknologi i enlighet med lärarens	Eleven prövar på musikteknologins möjligheter för att skapa musik självständigt.	Eleven använder de möjligheter musikteknologin erbjuder för att	Eleven använder mångsidigt de möjligheter musikteknologin

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
kommunikationsteknik både för att skapa musik och som en del av ämnesövergripande helheter (I1-I4)	musik och som en del av ämnesövergripande helheter.		konkreta instruktioner.		uttrycka musik självständigt eller i grupp.	erbjuder för att uttrycka musik självständigt eller i grupp.
Kulturell förståelse och multilitteracitet						
M8 handleda eleven att granska musiken som konstart och att förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer (I1-I4)	Eleven granskar musik som konstart och lär sig förstå hur musik används för att kommunicera och påverka i olika kulturer.	Kulturell kompetens	Eleven känner till några sätt att använda musik för att kommunicera och påverka. Eleven känner till några musikkulturer.	Eleven känner till några av många sätt på vilka musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan berätta om sina iakttagelser.	Eleven kan särskilja hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och berättar om sina iakttagelser.	Eleven analyserar och utvärderar hur musiken används och uttrycks i olika kulturer och kan diskutera dessa olika sätt.
M9 uppmuntra och handleda eleven att använda notationssätt, musikbegrepp och -termer i den musikaliska verksamheten (I1-I4)	Eleven använder notationssätt, musikbegrepp och -termer i musikalisk verksamhet.	Förmåga att använda musikbegrepp och -symboler	Eleven känner till några musikbegrepp och -symboler.	Eleven använder enstaka musikbegrepp, notationssätt och några musiktermer i den musikaliska verksamheten.	Eleven använder musikbegrepp, notationssätt och musiktermer i den musikaliska verksamheten.	Eleven använder och tillämpar ledigt och ändamålsenligt musikbegrepp, notationssätt och musiktermer i den

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						musikaliska verksamheten.
Välbefinnande och säkerhet i musik						
M10 handleda eleven att upptäcka hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet (I1-I4)	Eleven förstår hur musiken påverkar känslorna och välbefinnandet.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven handleds att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen.*			
M11 handleda eleven att vara mån om sin hörsel och att se till att musik- och ljudmiljön är trygg (I1-I4)	Eleven är mån om sin hörsel och ser till att musik- och ljudmiljön är trygg.	Förmåga att värna om hörseln och om att musik- och ljudmiljön är trygg	Eleven iakttar de säkerhetsanvisningar som ges.	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder redskap och instrument enligt säkerhetsanvisningarna.	Eleven beaktar faktorer som hör samman med en trygg ljudmiljö och använder självständigt redskap och instrument på ett tryggt sätt.	Eleven ser på ett ansvarsfullt sätt till att musik- och ljudmiljön är trygg.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Förmåga att lära sig musik						
M12 handleda eleven att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, att ställa upp mål för sitt musikaliska lärande och att utvärdera sina framsteg i förhållande till målen (I1-I4)	Eleven lär sig att utveckla sina musikaliska färdigheter genom övning, ställer upp mål för sitt musikaliska lärande och utvärderar sina framsteg i förhållande till målen.	Förmåga att lära sig	Eleven utvecklar med stöd av läraren och i riktning med det givna målet sina färdigheter inom något av musikens delområden.	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt agerar och arbetar i enlighet med målen.	Eleven ställer under handledning upp egna mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande samt övar i enlighet med målen och utvärderar sina framsteg i förhållande till dem.	Eleven ställer upp mål för musicerande, rörelse till musik eller komposition och annat kreativt skapande och arbetar i enlighet med målen. Eleven utvärderar sin aktivitet och anpassar sina arbetssätt enligt målen.

Centralt innehåll som anknyter till målen för musik i årskurs 7–9

Eleven tillägnar sig musikaliska kunskaper och färdigheter genom att musicera, det vill säga sjunga, spela, lyssna, röra sig till musik och improvisera och komponera samt genom att arbeta tvärkonstnärligt och använda teknik. Innehållet väljs så att eleven får mångsidig insikt i olika musikkulturer och -stilar. Innehållet ska stödja målen och utnyttja de lokala möjligheterna och elevernas erfarenheter.

I1 Musikalisk praxis: Det centrala i undervisningen är att på ett mångsidigt sätt utveckla elevens musikaliska uttrycksförmåga och förmåga att komma med egna idéer och lösningar. Genom gemensamt musicerande fördjupar eleven sin förmåga att använda rösten, att sjunga och att spela genom att använda kroppen, rytm-, melodi- och ackordinstrument.

I2 Musikens beståndsdelar: I samband med musicerandet används musikbegrepp och grundläggande noteringssätt som eleven kan sedan tidigare. I takt med att elevens färdigheter utvecklas ska förmågan att använda begrepp fördjupas och tillämpas genom musicerande i olika situationer.

I3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället: Utöver musikaliska kunskaper och färdigheter ska undervisningen behandla ämnesområden som eleverna tar upp samt elevernas erfarenheter och iakttagelser gällande musik. Konsumtions- och hållbarhetsperspektiven är också viktiga inom musiken. I undervisningen skapar man kopplingar mellan musik, andra läroämnen och olika samhällsföreteelser. Samtidigt reflekterar och bedömer man kritiskt musikens betydelse i olika livssituationer under olika tider och epoker. I4 Repertoar: Repertoaren och i synnerhet den repertoar man lyssnar till, ska mångsidigt innehålla olika typer av musik från olika perioder, allt från folkmusik till klassisk musik med beaktande av aktuella musikaliska fenomen. Röstanvändningen och sångförmågan tränas med hjälp av en- och flerstämmig allsång eller solosång, olika röstövningar och genom att experimentera med rösten. Vid val av repertoar ska man värna om kulturarvet och att de musikaliska verken och uppgifterna är inspirerande för eleverna. Valet av repertoar ska också vara sådan att den tränar elevernas musikaliska färdigheter. I repertoaren ska också ingå verk och kompositioner som eleverna själva skapat.

Lokala preciseringar

Årskurs 7

1 Musikalisk praxis

- utveckling av musikaliskt uttryck genom att experimentera, lyssna och förverkliga egna idéer
- sång: utveckling av rösten och sångförmåga
- gemensamt musikskapande, grundläggande speltekniker

- ansvarsfull hantering av instrument och ljudteknik
- musikteknologi

2 Musikens beståndsdelar

- notation; notnamn, grundtoner, tidsvärden, dur- och mollackord, taktarter, repristecken, mål, segno, coda
- musikalisk form: Intro, vers, refräng, bridge, outro, coda, tema
- Beatkomp
- Ackordtabeller för gitarr, ukulele och piano
- upprepa och fördjupa innehållet i grundskolans musikteori, t.ex ackord i grundläge samt omvändningar

3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

- hållbar utveckling och välbefinnande: hörsel- och röstvård
- aktuella musikaliska fenomen
- lära känna musiken från olika länder, kontinenter och epoker och olika musikstilar
- fördjupa instrumentkunskapen
- eventuella framträdanden och konsertbesök i skolan och utanför skolan
- koppling till andra ämnen: fester och andra evenemang, fenomen, projekt, temadagar

4 Repertoar

- samspel och sång

- ackord och komp
- sånger bundna till läsåret som julsånger och Vårt land
- elevernas egna förslag

Årskurs 8

1 Musikalisk praxis

- utveckling av musikaliskt uttryck genom att experimentera, lyssna och förverkliga egna idéer
- sång: utveckling av rösten och sångförmåga
- gemensamt musikskapande: fördjupning av grundläggande speltekniker
- ansvarsfull hantering av instrument och ljudteknik
- musikteknologi
- stämsång

2 Musikens beståndsdelar

- notation, notnamn, grundtoner, tidsvärden, dur- och mollackord, taktarter, repristecken, mål, segno, coda
- musikalisk form: intro, vers, refräng, bridge, outro, coda, tema
- beatkomp
- ackordtabeller för gitarr, ukulele och piano

3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

- hållbar utveckling och välbefinnande: etisk konsumtion av musik
- aktuella musikaliska fenomen
- lära känna musiken från olika länder, kontinenter och epoker och olika musikstilar
- fördjupa instrumentkunskapen
- eventuella framträdanden och konsertbesök i skolan och utanför skolan
- koppling till andra ämnen: fester och andra evenemang, fenomen, projekt, temadagar

4 Repertoar

- samspel och sång
- ackord och komp
- sånger bundna till läsåret såsom julsånger och Vårt land
- elevernas egna förslag

Årskurs 9

1 Musikalisk praxis

- utveckla musikaliska uttryck genom att experimentera, lyssna och förverkliga egna idéer
- uppmuntra till att sjunga och utveckla sångförmågan
- musicera tillsammans och förbättra spelfärdigheterna

- lära sig att hantera instrument och ljudteknik ansvarsfullt
- musikteknologi

2 Musikens beståndsdelar

- fördjupa sig i olika sätt att notera musik samt i musikaliska former och strukturer
- öva sig på att göra ” komplappar” för band
- göra en egen komposition

3 Musiken i mitt liv, omgivningen och samhället

- hållbar utveckling och välbefinnande: lära sig att konsumera musik på ett etiskt sätt
- aktuella musikaliska fenomen
- lära känna musik från olika länder, kontinenter och epoker. Lära sig nya musikstilar
- lära sig mera om olika instrument
- eventuella uppträdanden samt konsertbesök i och utanför skolan
- ämnesöverskridande: fester och andra evenemang, fenomen, projekt, temadagar

4 Repertoar

- spela, sjunga, lyssna samt röra sig till musik
- egen klasskonsert (planering, övning, lära sig att uppträda, ta ansvar
- spela och sjunga tillsammans
- sånger bundna till läsåret såsom julsånger, Vårt land, Den blomstertid
- elevernas egna förslag

Bildkonst

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7–9 handleds eleverna att fördjupa sitt personliga förhållande till bildkonsten och annan visuell kultur och att ställa upp bestämda mål för sitt arbete. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att skapa bilder och uppmuntra dem att arbeta i olika visuella miljöer. Eleverna ska öva sig att undersöka personliga och samhälleliga betydelser inom bildkonsten och annan visuell kultur och att använda dem som underlag för att delta och påverka. Undervisningen ska utveckla elevernas samarbetsförmåga och skapa kopplingar till aktuella koncept och fenomen inom bildkonsten och annan visuell kultur. Eleverna ska få öva sig att använda informations- och kommunikationsteknik och webbmiljöer på ett kreativt, kritiskt och ansvarsfullt sätt. Undervisningen ska ge eleverna tillräckliga förutsättningar för studier efter den grundläggande utbildningen och även allmänna färdigheter som behövs i arbetslivet och i samhället ska beaktas.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i bildkonst i årskurs 7–9

Målet är att erbjuda lärmiljöer och arbetssätt som ger eleverna möjlighet att mångsidigt använda material, tekniker och uttryckssätt och tillämpa dem kreativt. Undervisningssituationerna ska präglas av en atmosfär som uppmuntrar eleverna att aktivt experimentera och öva. Genom pedagogiska lösningar stöds multisensoriska upplevelser, långsiktigt arbete samt ett undersökande och målinriktat konstnärligt lärande. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas individuella behov och eleverna ska ges möjlighet att arbeta på ett ändamålsenligt sätt självständigt och i grupp. Målet är att skapa en verksamhetskultur som främjar lärande och socialt samspel både i skolan och i miljöer utanför skolan. I årskurs 7–9 ska eleverna stödjas att arbeta på ett undersökande och fenomenorienterat sätt genom att utnyttja konsttraditioner och metoder inom den samtida konsten. Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att mångsidigt använda webb- och mediemiljöer, delta i tvärkonstnärliga projekt och projekt utanför skolan samt ta upp globala frågor.

Handledning, differentiering och stöd i bildkonst i årskurs 7–9

Handledning, differentiering och stöd ska ordnas med hänsyn till elevernas sociala, psykiska och motoriska förutsättningar och färdigheter. Eleven lär sig både individuellt och tillsammans med andra, vilket stödjer elevens identitetsutveckling, delaktighet och välbefinnande. Elevernas individuella behov av handledning ska beaktas i undervisningen. Undervisningen differentieras vid behov genom till

exempel val av uttryckssätt, arbetssätt och lärmiljöer. I undervisningssituationerna ska eleverna få utnyttja sina styrkor samt tillämpa olika arbets- och tillvägagångssätt. Det konstnärliga lärandet ska utvecklas i en trygg atmosfär, där mångfald accepteras och där eleverna uppmuntras att uttrycka sig och får individuell handledning och stöd. Alternativa pedagogiska metoder kan behövas i synnerhet för att utveckla de motoriska färdigheterna och förmågan att uttrycka iakttagelser och känslor visuellt. Handledning, differentiering och stöd kan ordnas till exempel med hjälp av lekar, spel och multisensoriska upplevelser. I årskurs 7–9 är målet att stärka elevens kunskaper i bildkonst med tanke på studier efter den grundläggande utbildningen.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i bildkonst i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i bildkonst ska vara uppmuntrande och handledande och beakta elevernas individuella framsteg. Den formativa och summativa bedömningen ska stödja eleverna att utveckla förmågan att skapa och tolka bilder, kunskapen om konst och annan visuell kultur, långsiktiga arbetssätt och färdigheter i självvärdering. Med hjälp av bedömningen handleds eleverna att uttrycka sina tankar och att värdesätta andras synpunkter. Bedömningen av lärandet och kunnandet ska omfatta alla dimensioner av det konstnärliga lärandet som definieras i målen för undervisningen. Färdigheterna i självvärdering och färdigheterna att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i bildkonst avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i bildkonst då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i bildkonst som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för bildkonst. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i bildkonst och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i bildkonst och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I beskrivningarna av kunskapskraven för slutbedömningen i bildkonst ingår kunnandet som beskrivs för de lägre vitsorden i beskrivningen av kunskapskraven för ett högre vitsord. Elevens arbete ska bedömas som en del av det kunnande som eleven påvisat i relation till alla mål för lärokursen i läroämnet och kunskapskraven för slutbedömningen. I bildkonst ska elevens kunnande utvecklas inom alla målområden för undervisningen fram till slutet av lärokursen.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att iaktta och tänka visuellt						
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och använda mångsidiga metoder i bildframställning (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur.	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven gör iakttagelser under individuell handledning.	Eleven använder några metoder i bildframställning då hen gör iakttagelser.	Eleven använder flera metoder i bildframställning och olika sinnen då hen gör iakttagelser.	Eleven använder metoder i bildframställning ändamålsenligt och mångsidigt då hen gör iakttagelser.
M2 uppmuntra eleven att diskutera sina egna och andras iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att diskutera sina egna iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter.	Förmåga att verbalt reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan inför läraren sätta ord på någon av sina iakttagelser muntligt eller skriftligt.	Eleven bidrar med några av sina iakttagelser och tankar till den gemensamma diskussionen.	Eleven deltar på eget initiativ i diskussionerna och motiverar sina tankar.	Eleven deltar i diskussionerna genom att tydligt motivera sina åsikter och på ett uppbyggande sätt tolka de andra deltagarnas inlägg.
M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild	Eleven lär sig att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom att använda	Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar i bild	Eleven uttrycker under konkret handledning några	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar i bild.	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar i bild.	Eleven fördjupar sin förmåga att uttrycka sina

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
genom att använda olika tekniker och metoder för att skapa information i olika miljöer (I1, I2, I3)	olika metoder för att uttrycka sig i bild.		iakttagelser och tankar i bild.	Eleven använder även någon annan metod för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.	Eleven använder även andra metoder för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.	iakttagelser och tankar i bild. Eleven använder mångsidigt andra metoder för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.
Att skapa bilder						
M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttrycksätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att fördjupa sin förmåga att uttrycka sig i bild.	Förmåga att utveckla sina färdigheter att uttrycka sig i bild	Eleven prövar på att använda något material eller någon teknik.	Eleven övar på olika sätt att uttrycka sig i bild och använder några av dem målmedvetet.	Eleven använder målmedvetet olika sätt för att uttrycka sig i bild.	Eleven tillämpar målmedvetet och ändamålsenligt olika sätt för att uttrycka sig i bild.
M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen	Eleven lär sig att använda ett undersökande arbetssätt och att utveckla sin	Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt och	Eleven övar under handledning på att arbeta på ett undersökande sätt.	Eleven övar på att använda ett undersökande arbetssätt	Eleven använder ett undersökande arbetssätt när hen	Eleven använder målmedvetet ett undersökande arbetssätt i eget

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra (I1, I2, I3)	problemlösningsförmåga.	använda sin problemlösningsförmåga		när hen arbetar själv eller i grupp.	arbetar själv eller i grupp.	arbete och tillsammans med andra.
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att uttrycka sina åsikter och tillämpa olika sätt att påverka med hjälp av bilder.	Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven identifierar och prövar på möjligheterna att kommunicera med hjälp av bilder.	Eleven använder några visuella kommunikationssätt för att uttrycka sina åsikter.	Eleven uttrycker med hjälp av visuella kommunikationssätt sina åsikter om frågor som är betydelsefulla för hen själv.	Eleven deltar i och påverkar omgivningen genom att tillämpa visuella kommunikationssätt.
Att tolka visuell kultur						
M9 inspirera eleven att i sitt bildskapande använda sig av olika tiders och kulturers sätt att uttrycka sig i bild (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att känna till och tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild.	Förmåga att känna till och tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven prövar under handledning på att använda en specifik kulturs sätt att uttrycka sig i bild.	Eleven bekantar sig under handledning med olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild och använder dem i sin bildframställning.	Eleven utvecklar sin kännedom om olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild genom att tillämpa dem i sin bildframställning.	Eleven utvecklar sin kännedom om olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild genom att tillämpa dem i sin bildframställning och genom

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
						att motivera sina lösningar.

ÅRSKURS 8 -9 (tillval)

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att iaktta och tänka visuellt						
M1 sporra eleven att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur med olika sinnen och använda mångsidiga metoder i bildframställning (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur.	Förmåga att iaktta konst, omgivningen och annan visuell kultur	Eleven gör iakttagelser under individuell handledning.	Eleven använder några metoder i bildframställning då hen gör iakttagelser.	Eleven använder flera metoder i bildframställning och olika sinnen då hen gör iakttagelser.	Eleven använder metoder i bildframställning ändamålsenligt och mångsidigt då hen gör iakttagelser.
M2 uppmuntra eleven att diskutera sina egna och andras iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att diskutera sina egna iakttagelser och tankar samt att motivera sina åsikter.	Förmåga att verbalt reflektera över iakttagelser och tankar	Eleven kan inför läraren sätta ord på någon av sina iakttagelser muntligt eller skriftligt.	Eleven bidrar med några av sina iakttagelser och tankar till den gemensamma diskussionen.	Eleven deltar på eget initiativ i diskussionerna och motiverar sina tankar.	Eleven deltar i diskussionerna genom att tydligt motivera sina åsikter och på ett uppbyggande sätt tolka de andra deltagarnas inlägg.
M3 inspirera eleven att ge uttryck för sina iakttagelser och tankar i bild	Eleven lär sig att uttrycka sina iakttagelser och tankar genom att använda	Förmåga att uttrycka iakttagelser och tankar i bild	Eleven uttrycker under konkret handledning några	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar i bild.	Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar i bild.	Eleven fördjupar sin förmåga att uttrycka sina

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
genom att använda olika tekniker och metoder för att skapa information i olika miljöer (I1, I2, I3)	olika metoder för att uttrycka sig i bild.		iakttagelser och tankar i bild.	Eleven använder även någon annan metod för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.	Eleven använder även andra metoder för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.	iakttagelser och tankar i bild. Eleven använder mångsidigt andra metoder för att skapa information när hen uttrycker sig i bild.
Att skapa bilder						
M4 handleda eleven att använda olika material, tekniker och uttrycksätt och att fördjupa sin förmåga att skapa bilder (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att fördjupa sin förmåga att uttrycka sig i bild.	Förmåga att utveckla sina färdigheter att uttrycka sig i bild	Eleven prövar på att använda något material eller någon teknik.	Eleven övar på olika sätt att uttrycka sig i bild och använder några av dem målmedvetet.	Eleven använder målmedvetet olika sätt för att uttrycka sig i bild.	Eleven tillämpar målmedvetet och ändamålsenligt olika sätt för att uttrycka sig i bild.
M5 handleda eleven att tillämpa ett undersökande arbetssätt när hen	Eleven lär sig att använda ett undersökande arbetssätt och att utveckla sin	Förmåga att arbeta på ett undersökande sätt och	Eleven övar under handledning på att arbeta på ett undersökande sätt.	Eleven övar på att använda ett undersökande arbetssätt	Eleven använder ett undersökande arbetssätt när hen	Eleven använder målmedvetet ett undersökande arbetssätt i eget

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
skapar bilder självständigt eller tillsammans med andra (I1, I2, I3)	problemlösningsförmåga.	använda sin problemlösningsförmåga		när hen arbetar själv eller i grupp.	arbetar själv eller i grupp.	arbete och tillsammans med andra.
M6 uppmuntra eleven att uttrycka sina åsikter och att tillämpa visuella kommunikations- och uttryckssätt för att påverka i sina egna bilder (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att uttrycka sina åsikter och tillämpa olika sätt att påverka med hjälp av bilder.	Förmåga att påverka med hjälp av bilder	Eleven identifierar och prövar på möjligheterna att kommunicera med hjälp av bilder.	Eleven använder några visuella kommunikationssätt för att uttrycka sina åsikter.	Eleven uttrycker med hjälp av visuella kommunikationssätt sina åsikter om frågor som är betydelsefulla för hen själv.	Eleven deltar i och påverkar omgivningen genom att tillämpa visuella kommunikationssätt.
Att tolka visuell kultur						
M7 handleda eleven att använda olika visuella, verbala och andra metoder för att tolka bilder (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att använda olika metoder för att tolka bilder.	Förmåga att tillämpa olika metoder för att tolka bilder	Eleven prövar under handledning på någon metod för att tolka bilder.	Eleven prövar på metoder för att tolka bilder och använder några av dem.	Eleven använder olika metoder för att tolka bilder.	Eleven tillämpar mångsidigt olika metoder för att tolka bilder.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M8 handleda eleven att granska vilken betydelse konst och annan visuell kultur har för individen, gruppen och samhället ur ett historiskt och kulturellt perspektiv (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att granska vilka olika betydelser konst och annan visuell kultur har.	Förmåga att granska betydelsen av visuell kultur	Eleven känner igen och nämner någon betydelse som visuell kultur har.	Eleven granskar några betydelser som visuell kultur har och tar del av diskussionen som förs om dem.	Eleven deltar med sina tolkningar i diskussioner om vilken betydelse visuell kultur har.	Eleven motiverar sina synpunkter om betydelsen av visuell kultur.
M9 inspirera eleven att i sitt bildskapande använda sig av olika tiders och kulturers sätt att uttrycka sig i bild (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att känna till och tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild.	Förmåga att känna till och tillämpa olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild	Eleven prövar under handledning på att använda en specifik kulturs sätt att uttrycka sig i bild.	Eleven bekantar sig under handledning med olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild och använder dem i sin bildframställning.	Eleven utvecklar sin kännedom om olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild genom att tillämpa dem i sin bildframställning.	Eleven utvecklar sin kännedom om olika kulturers sätt att uttrycka sig i bild genom att tillämpa dem i sin bildframställning och genom att motivera sina lösningar.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Att uppfatta estetiska, ekologiska och etiska värden						
M10 handleda eleven att ta ställning till värden som finns i konsten, omgivningen och i annan visuell kultur (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att uttrycka sina åsikter om värderingar som finns i visuell kultur.	Förmåga att ta ställning till värden som finns i visuell kultur	Eleven känner igen och nämner något värde som finns i visuell kultur.	Eleven nämner och reflekterar över värden som finns i visuell kultur.	Eleven tar ställning till diskus-sionen om värden som finns i visuell kultur.	Eleven deltar i diskussionen om värden som finns i visuell kultur och motiverar sina synpunkter.
M11 uppmuntra eleven att beakta kulturell mångfald och hållbar utveckling i sitt bildskapande samt att påverka genom bilder (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att iaktta kulturell mångfald och hållbar utveck-ling samt lär sig att påverka med hjälp av bilder.	Förmåga att uttrycka sina egna värderingar med hjälp av bilder	Eleven tar i beaktande någon synvinkel som berör kulturell mångfald eller hållbar utveckling i sina bilder.	Eleven tar i beaktande olika synvinklar som berör kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder.	Eleven granskar kulturell mångfald och hållbar utveckling i sina bilder samt inser möjligheterna att påverka med hjälp av bilder.	Eleven uttrycker sina åsikter om frågor som an-knyter till kulturell mångfald och hållbar utveck-ling samt påverkar med hjälp av bilder.

Centralt innehåll som anknyter till målen för bildkonst i årskurs 7–9

Målen för bildkonst närmas via egna bildkulturer, omgivningens bildkulturer och konstens världar. Kunskapsområdena kompletterar delvis varandra och i undervisningen granskas också deras inbördes förhållande. Utgångspunkterna för valet av innehåll är verk, alster och fenomen inom konst och kultur annan visuell kultur som är relevanta för eleverna. Innehållet ska skapa samband mellan bildkulturer som är både bekanta och nya för eleverna. Eleverna uppmuntras att delta i valet av innehållet i undervisningen, bildverk som ska

granskas, arbetsmetoder och redskap. Man bör beakta lokala möjligheter vid valet av innehåll.

I1 Egna bildkulturer: Innehållet utgörs av elevernas egna bilder och bildkulturer som de frivilligt tar del i. Innehållet i undervisningen väljs också från de fenomen som förnyas i deras bildkulturer. Egna bildkulturer används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas betydelsen av de egna bildkurerna i relation till livsmiljön och hur man kan påverka i samhället.

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.
I3 Konstens olika världar: Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och -fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas det kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Lokala preciseringar

Åk 7

- Design till en portfolio/pärm/skissbok i en stil som är bekant för en själv (grafisk formgivning och visuell kommunikation).
- Bilder som man minns. Förhållandet mellan bildmotiv (innehåll) och form.
- Möjlighet till egna teman i så många uppgifter som möjligt.
- Bildkomposition, iakttagelse och prepositioner. Kreativ problemlösning. Elev kan använda olika tekniker och metoder för att

målmedvetet uttrycka sig i bild.

Åk 8

- Undersökning och tolkning av den egna bildkulturens olika uttryck.
- Möjlighet till egna bildmotiv och uttryck i alla uppgifter. Eget projekt.

Åk 9 (tillval)

- Egna bildkulturer blir en central utgångspunkt för studierna. Målet är större kännedom om den egna bildkulturen där en kritisk blick och delaktighet ingår.

Centrala begrepp

• Uttryck

• Identitet

Arbetssätt

• I varje uppgift olika ändamålsenligt valda material, tekniker och uttryckssätt som eleven själv har möjlighet att välja mellan

I2 Bildkulturer i omgivningen: Innehållet omfattar olika omgivningar, föremål, mediekulturer och virtuella världar. Innehållet väljs mångsidigt ur byggda och naturliga miljöer och i medier. Innehållet väljs så att det utvecklar elevens medvetenhet om förhållandet

mellan den visuella miljön och större mediala frågor. Bildkulturerna i omgivningen används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas olika omgivningars och mediers betydelse sett ur både elevernas egna liv och det globala perspektivet.

Åk 7

- Rörlig bild i olika sammanhang
- Olika skeden i en designprocess
- Mediebilders påverkan
- Bilder och jämställdhet
- Arkitektur: t.ex. planritning, hur trivseln påverkas av det visuella, byggnadsstilar i Borgå från olika tider

Åk 8

- Illustration
- Trender
- Formspråk i olika kulturer, under olika tider

Åk 9

- Bilder med inflytande. Visuell kommunikation i olika medier
- Yrken i visuella branscher

Centrala begrepp

• Bildens element: komposition, textur, färg, kontrast, dynamik, rum

• Bildmanipulation

• Rum, struktur, skala, rytm

• Bildkomposition, iakttagelse och prepositioner. Formgivning, perspektivlära

• Konsthistoria, kreativ problemlösning, upphovsrätt, bildanalys, arkitektur, rörlig bild.

Arbetssätt

• I varje uppgift olika ändamålsenligt valda material, tekniker och uttryckssätt som eleven själv har möjlighet att välja mellan.

• Redigering

I3 Konstens olika världar

Innehållet omfattar bildkonst som skapats under olika tider, i olika miljöer och kulturer. Eleverna fördjupar sig i olika konstuppfattningar och fenomen genom att studera dem i förhållande till konstnären och betraktaren samt konstinstitutioner och samhället. Konstverk används som utgångspunkt i bildskapandet. I undervisningen behandlas den kulturella mångfaldens betydelse samt att skapa och tolka både ur individens och samhällets synvinkel.

Åk 7

- Skissernas betydelse i skapandeprocessen

Åk 8

- Olika sätt att se på konst, metoder för bildanalys
- Konstens betydelse under olika tider och i olika kulturer
- Närmare bekantskap med en konstnär eller tidsepok
- Konst och empati
- Repetition av begrepp som hör ihop med konst och design. Grundelementen i konst och visuella miljöer (linje, form, färg, rum, textur, valör, 2d och 3d)
- Konstens betydelse för identiteten
- Utställningsbesök
- Tillämpad färglära: färgers växelverkan

Åk 9

- Medvetet sökande av eget uttryck
- Konstens traditioner och olika kulturer granskas

Centrala begrepp

• Uppfattningar om konst

• Modernismens –ismer

• Några av samtidskonstens begrepp

Arbetssätt:

• I varje uppgift olika ändamålsenligt valda material, tekniker och uttryckssätt.

• I samtidskonstens och läroplanens anda får eleven själv välja vilka arbetssätt, tekniker och material hen använder sig av.

• Kreativ problemlösning

Slöjd

I årskurserna 7–9 är slöjdens fostrande uppdrag att stärka och fördjupa elevernas förmåga att ta fasta på sina egna erfarenheter för att skapa nytt och lösa problem samt stärka och fördjupa sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att planera, skapa och uttrycka sig genom slöjd. Undervisningen i slöjd utgår från att eleverna ska få iaktta och undersöka den byggda miljön och dess olika material samt tillämpa kunskapen i sitt skapande. Då färdigheterna fördjupas ska eleverna också bli bekanta med olika tekniska funktions principer och praktiska problem som kan uppstå då de tillämpas. Slöjdens ska stödja elevernas välbefinnande och livskompetens samt yrkesval och val som gäller arbetslivet.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i slöjd i årskurs 7–9

Mångsidiga apparater, maskiner, arbetsredskap och lärmiljöer ger eleverna möjlighet att lära sig slöjda med olika material och att tillägna sig en ansvarsfull arbetsattityd. Vardagslivet, naturen, den byggda miljön och olika föremål observeras och utnyttjas för att planera och framställa slöjdprodukter. Eleverna utnyttjar mobila apparater i slöjden och övar sig att skapa tredimensionella ritningar och modeller. I undervisningen används arbetssätt som är typiska för tekniskt arbete och textilarbete. Det praktiska lärandet stöds med hjälp av undersökande projekt i samarbete med utomstående sakkunniga, olika instanser och över läroämnesgränserna. Eleverna får kunskap om slöjd genom att besöka museer, utställningar och företag.

Handledning, differentiering och stöd i slöjd i årskurs 7–9

Med tanke på målen för läroämnet är det viktigt att handledning/stöd ordnas med hänsyn till olika pedagogiska arbets- och förhållningssätt som stödjer eleverna att tillägna sig slöjdfärdigheter och främjar deras förmåga att planera och samarbeta. Genom individuellt arbete, grupparbete och kollaborativa arbetssätt uppmuntras eleverna att delta, vara aktiva och att självständigt ta ansvar. I undervisningen ska elevernas olika förutsättningar och behov beaktas och slöjdundervisningen differentieras utgående från dem, till exempel genom valet av lärmiljöer, arbetsredskap, arbetssätt och arbetsuppgifter.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i slöjd i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i slöjd ska vägleda och sporra eleverna. Eleverna ska ges mångsidig respons på sina framsteg och sitt lärande. Den formativa bedömningen ska stödja utvecklingen av mångsidiga slöjdfärdigheter. Eleverna ska erbjudas olika möjligheter att visa sina framsteg och uppmuntras att utnyttja sina styrkor och inhämta de färdigheter som behöver utvecklas. Eleverna ska handledas att utvärdera sitt lärande och erbjudas olika sätt för självvärdering och för att få kamratrespons. Färdigheterna i självvärdering och färdigheterna att ge och ta emot kamratrespons ska utvecklas som en del av den formativa bedömningen. Den summativa bedömningen ska grunda sig på slöjdprocessen i sin helhet samt på målen och kunskapskraven för den. Dokumentationen av de olika skedena av arbetsprocessen fungerar som ett redskap vid bedömningen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i slöjd avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i slöjd då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i slöjd som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för slöjd. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i slöjd och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i slöjd och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen. I beskrivningarna av kunskapskraven i slöjd ingår beskrivningarna av kunnandet för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt (I1-I5)	Eleven lär sig att planera sitt arbete. Eleven lär sig att agera på ett företagsamt och kreativt sätt när hen utvecklar idéer, undersöker och experimenterar i slöjd.	Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt eget arbete utgående från givna instruktioner och exempel. Eleven kan under konkret handledning utföra ett visst skede i arbetet.	Eleven planerar sitt arbete enligt givna instruktioner. Eleven strävar efter att arbeta på ett företagsamt sätt.	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.	Eleven planerar självständigt sitt arbete. Eleven arbetar på ett företagsamt sätt och tar egna initiativ.
M2 handleda eleven att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete i slöjd och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande (I1-I5)	Eleven lär sig att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete. Eleven lär sig att genomföra en slöjdprocess i sin helhet. Eleven lär sig att reflektera över sitt arbete under en hel slöjdprocess.	Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer med lärarens hjälp upp ett konkret mål för sitt lärande som anknyter till arbetet. Eleven arbetar med en fas åt gången och reflekterar under handledning	Eleven ställer under handledning upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider i slöjdprocessen med en fas åt gången enligt givna instruktioner.	Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande och arbete och hen arbetar processinriktat och reflekterar på ett realistiskt sätt över sin slöjdprocess.	Eleven ställer självständigt upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider ändamålsenligt och reflekterar på ett analytiskt och realistiskt sätt över sin slöjdprocess.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			över sin slöjdprocess.	Eleven reflekterar över sin slöjdprocess utgående från givna alternativ.		
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer (I1-I5)	Eleven lär sig att mångsidigt använda olika redskap och att välja ändamålsenliga material och arbetssätt inom slöjd. Eleven är kreativ i sitt arbete.	Förmåga att använda redskap och att använda olika bearbetnings- och arbetssätt inom slöjd på ett ändamålsenligt sätt	Eleven deltar i undervisningen i de båda arbetssätten inom slöjd. Eleven använder olika redskap och material, vid behov under konkret handledning.	Eleven förstår vilken betydelse olika arbetssätt och material har för slöjdprocessen och eleven väljer under handledning dem som lämpar sig för hens arbete. Eleven använder olika redskap och material enligt givna instruktioner.	Eleven kan välja ändamålsenliga material och bearbetningssätt samt kan använda dem på ett kreativt sätt för att framställa produkter eller alster enligt sina planer.	Eleven utvärderar hur väl olika redskap och bearbetningssätt lämpar sig för slöjdprocessen. Eleven tillämpar sin kunskap om material och arbetssätt på ett kreativt, experimentellt och ändamålsenligt sätt.
M4 handleda eleven att ledigt använda slöjdrelaterade begrepp,	Eleven lär sig att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och	Visuellt, materiellt och tekniskt uttryck	Eleven identifierar olika slöjdrelaterade begrepp,	Eleven använder slöjdrelaterade begrepp, tecken och	Eleven använder centrala slöjdrelaterade begrepp och kan uttrycka sina	Eleven använder slöjdrelaterade begrepp, tecken och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
tecken och symboler och att stärka elevens visuella, materiella och tekniska uttrycksförmåga (I1-I5)	symboler på ett ledigt sätt. Eleven lär sig att uttrycka sig själv visuellt med hjälp av olika material och teknik.		tecken och symboler. Eleven uttrycker under konkret handledning några av sina iakttagelser och tankar visuellt.	symboler enligt instruktionerna. Eleven uttrycker sina iakttagelser och tankar visuellt och även på något annat sätt.	idéer klart med hjälp av teknik.	symboler på ett ändamålsenligt sätt. Eleven uttrycker sina idéer på ett mångsidigt och kreativt sätt med hjälp av olika material och teknik.
M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen (I6)	Eleven lär sig att uppfatta, bedöma och förutse olika risksituationer och att vid behov reagera på dem. Eleven lär sig att agera på ett tryggt och säkert sätt i slöjdprocessen.	Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven följer under konkret handledning de säkerhetsinstruktioner hen fått i slöjdprocessen.	Eleven uppfattar de centrala riskfaktorerna som berör arbetssäkerheten under slöjdprocessen och följer de säkerhetsinstruktioner hen fått.	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt kan arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen.	Eleven bedömer och förutser farorna och riskerna i arbetet som en del av slöjdprocessen. Eleven arbetar på ett tryggt och säkert sätt och främjar genom sitt agerande säkerheten och tryggheten i lärmiljön.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M6 handleda eleven att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation samt för att producera och dela gemensam information (I1-I5)	Eleven lär sig att utnyttja informations- och kommunikationsteknikens möjligheter för planering, framställning och dokumentation i slöjd. Eleven lär sig att producera och dela gemensam information.	Färdigheter i informations- och kommunikationsteknik och förmåga att arbeta tillsammans med andra	Eleven använder informations- och kommunikationsteknik under konkret handledning i den egna eller den gemensamma slöjdprocessen.	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik enligt givna instruktioner för planering, framställning och dokumentation självständigt eller tillsammans med andra.	Eleven kan använda informations- och kommunikationsteknik för planering, framställning och dokumentation av slöjdprocessen samt för att producera gemensam information.	Eleven använder informations- och kommunikationsteknik mångsidigt i olika skeden av slöjdprocessen samt för att producera och dela gemensam information.
M7 handleda eleven att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet (I7)	Eleven lär sig att förstå betydelsen av praktiska färdigheter, slöjd och teknik i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet.	Förmåga att uppfatta betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd i vardagen och i samhället	Eleven deltar under lärarens handledning i reflektioner över betydelsen av praktiska färdigheter och slöjd.	Eleven kan med hjälp av exempel beskriva vilken betydelse slöjd har i vardagen, samhället och arbetslivet.	Eleven kan reflektera över vilken betydelse praktiska färdigheter och slöjd har i det egna livet och i samhället.	Eleven kan ur olika synvinklar granska vilken betydelse praktiska färdigheter, slöjd och teknik har i det egna livet, samhället, i företagsverksamhet och i det övriga arbetslivet.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M8 handleda eleven att tänka ekonomiskt och att göra sådana val i anslutning till slöjdprocessen som främjar en hållbar livsstil (I8)	Eleven lär sig att tänka ekonomiskt. Eleven lär sig att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil.	Förmåga att göra motiverade val och att beakta en hållbar livsstil i slöjdprocessen	Eleven kan under lärarens handledning använda slöjdmaterial på ett ekonomiskt sätt.	Eleven kan delvis självständigt göra ekonomiska val i sitt arbete. Eleven förstår sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.	Eleven kan göra ekonomiska val i sitt arbete. Eleven kan bedöma sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.	Eleven kan göra ekonomiska val och förstår betydelsen av ett arbete av god kvalitet. Eleven kan bedöma och motivera val som anknyter till slöjdprocessen och en hållbar livsstil.

ÅRSKURS 8 (tillval)

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt (I1-I5)	Eleven lär sig att planera sitt arbete. Eleven lär sig att agera på ett företagsamt och kreativt sätt när hen utvecklar idéer, undersöker och experimenterar i slöjd.	Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt eget arbete utgående från givna instruktioner och exempel. Eleven kan under konkret handledning utföra ett visst skede i arbetet.	Eleven planerar sitt arbete enligt givna instruktioner. Eleven strävar efter att arbeta på ett företagsamt sätt.	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.	Eleven planerar självständigt sitt arbete. Eleven arbetar på ett företagsamt sätt och tar egna initiativ.
M2 handleda eleven att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete i slöjd och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande (I1-I5)	Eleven lär sig att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete. Eleven lär sig att genomföra en slöjdprocess i sin helhet. Eleven lär sig att reflektera över sitt arbete under en hel slöjdprocess.	Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer med lärarens hjälp upp ett konkret mål för sitt lärande som anknyter till arbetet. Eleven arbetar med en fas åt gången och reflekterar under handledning	Eleven ställer under handledning upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider i slöjdprocessen med en fas åt gången enligt givna instruktioner.	Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande och arbete och hen arbetar processinriktat och reflekterar på ett realistiskt sätt över sin slöjdprocess.	Eleven ställer självständigt upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider ändamålsenligt och reflekterar på ett analytiskt och realistiskt sätt över sin slöjdprocess.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			över sin slöjdprocess.	Eleven reflekterar över sin slöjdprocess utgående från givna alternativ.		
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer (I1-I5)	Eleven lär sig att mångsidigt använda olika redskap och att välja ändamålsenliga material och arbetssätt inom slöjd. Eleven är kreativ i sitt arbete.	Förmåga att använda redskap och att använda olika bearbetnings- och arbetssätt inom slöjd på ett ändamålsenligt sätt	Eleven deltar i undervisningen i de båda arbetssätten inom slöjd. Eleven använder olika redskap och material, vid behov under konkret handledning.	Eleven förstår vilken betydelse olika arbetssätt och material har för slöjdprocessen och eleven väljer under handledning dem som lämpar sig för hens arbete. Eleven använder olika redskap och material enligt givna instruktioner.	Eleven kan välja ändamålsenliga material och bearbetningssätt samt kan använda dem på ett kreativt sätt för att framställa produkter eller alster enligt sina planer.	Eleven utvärderar hur väl olika redskap och bearbetningssätt lämpar sig för slöjdprocessen. Eleven tillämpar sin kunskap om material och arbetssätt på ett kreativt, experimentellt och ändamålsenligt sätt.
M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i	Eleven lär sig att uppfatta, bedöma och förutse olika risksituationer och	Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven följer under konkret handledning de	Eleven uppfattar de centrala riskfaktorerna som berör arbetssäkerheten	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt kan arbeta på ett tryggt	Eleven bedömer och förutser farorna och riskerna i

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen (I6)	att vid behov reagera på dem. Eleven lär sig att agera på ett tryggt och säkert sätt i slöjdprocessen.		säkerhetsinstruktioner hen fått i slöjdprocessen.	under slöjdprocessen och följer de säkerhetsinstruktioner hen fått.	och säkert sätt under slöjdprocessen.	arbetet som en del av slöjdprocessen. Eleven arbetar på ett tryggt och säkert sätt och främjar genom sitt agerande säkerheten och tryggheten i lärmiljön.
M8 handleda eleven att tänka ekonomiskt och att göra sådana val i anslutning till slöjdprocessen som främjar en hållbar livsstil (I8)	Eleven lär sig att tänka ekonomiskt. Eleven lär sig att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil.	Förmåga att göra motiverade val och att beakta en hållbar livsstil i slöjdprocessen	Eleven kan under lärarens handledning använda slöjdmaterial på ett ekonomiskt sätt.	Eleven kan delvis självständigt göra ekonomiska val i sitt arbete. Eleven förstår sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.	Eleven kan göra ekonomiska val i sitt arbete. Eleven kan bedöma sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.	Eleven kan göra ekonomiska val och förstår betydelsen av ett arbete av god kvalitet. Eleven kan bedöma och motivera val som anknyter till slöjdprocessen och en hållbar livsstil.

ÅRSKURS 9 (tillval)

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M1 handleda eleven att planera sitt arbete samt att utveckla idéer, undersöka och experimentera på ett företagsamt sätt (I1-I5)	Eleven lär sig att planera sitt arbete. Eleven lär sig att agera på ett företagsamt och kreativt sätt när hen utvecklar idéer, undersöker och experimenterar i slöjd.	Förmåga att arbeta och producera	Eleven planerar sitt eget arbete utgående från givna instruktioner och exempel. Eleven kan under konkret handledning utföra ett visst skede i arbetet.	Eleven planerar sitt arbete enligt givna instruktioner. Eleven strävar efter att arbeta på ett företagsamt sätt.	Eleven planerar sitt arbete, kan göra val och söka egna lösningar för sitt arbete.	Eleven planerar självständigt sitt arbete. Eleven arbetar på ett företagsamt sätt och tar egna initiativ.
M2 handleda eleven att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete i slöjd och att utgående från målen genomföra en slöjdprocess i sin helhet samt utvärdera sitt lärande (I1-I5)	Eleven lär sig att ställa upp egna mål för sitt lärande och arbete. Eleven lär sig att genomföra en slöjdprocess i sin helhet. Eleven lär sig att reflektera över sitt arbete under en hel slöjdprocess.	Förmåga att genomföra en slöjdprocess i sin helhet	Eleven ställer med lärarens hjälp upp ett konkret mål för sitt lärande som anknyter till arbetet. Eleven arbetar med en fas åt gången och reflekterar under handledning	Eleven ställer under handledning upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider i slöjdprocessen med en fas åt gången enligt givna instruktioner.	Eleven kan ställa upp mål för sitt lärande och arbete och hen arbetar processinriktat och reflekterar på ett realistiskt sätt över sin slöjdprocess.	Eleven ställer självständigt upp mål för sitt lärande och arbete. Eleven framskrider ändamålsenligt och reflekterar på ett analytiskt och realistiskt sätt över sin slöjdprocess.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
			över sin slöjdprocess.	Eleven reflekterar över sin slöjdprocess utgående från givna alternativ.		
M3 handleda eleven att undersöka och mångsidigt använda olika redskap, material och ändamålsenliga metoder samt att utveckla innovationer (I1-I5)	Eleven lär sig att mångsidigt använda olika redskap och att välja ändamålsenliga material och arbetssätt inom slöjd. Eleven är kreativ i sitt arbete.	Förmåga att använda redskap och att använda olika bearbetnings- och arbetssätt inom slöjd på ett ändamålsenligt sätt	Eleven deltar i undervisningen i de båda arbetssätten inom slöjd. Eleven använder olika redskap och material, vid behov under konkret handledning.	Eleven förstår vilken betydelse olika arbetssätt och material har för slöjdprocessen och eleven väljer under handledning dem som lämpar sig för hens arbete. Eleven använder olika redskap och material enligt givna instruktioner.	Eleven kan välja ändamålsenliga material och bearbetningssätt samt kan använda dem på ett kreativt sätt för att framställa produkter eller alster enligt sina planer.	Eleven utvärderar hur väl olika redskap och bearbetningssätt lämpar sig för slöjdprocessen. Eleven tillämpar sin kunskap om material och arbetssätt på ett kreativt, experimentellt och ändamålsenligt sätt.
M5 handleda eleven att uppfatta, förutse och reagera på riskfaktorer i	Eleven lär sig att uppfatta, bedöma och förutse olika risksituationer och	Förmåga att arbeta på ett tryggt och säkert sätt	Eleven följer under konkret handledning de	Eleven uppfattar de centrala riskfaktorerna som berör arbetssäkerheten	Eleven kan bedöma farorna och riskerna i arbetet samt kan arbeta på ett tryggt	Eleven bedömer och förutser farorna och riskerna i

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
arbetet och att arbeta på ett tryggt och säkert sätt under slöjdprocessen (I6)	att vid behov reagera på dem. Eleven lär sig att agera på ett tryggt och säkert sätt i slöjdprocessen.		säkerhetsinstruktioner hen fått i slöjdprocessen.	under slöjdprocessen och följer de säkerhetsinstruktioner hen fått.	och säkert sätt under slöjdprocessen.	arbetet som en del av slöjdprocessen. Eleven arbetar på ett tryggt och säkert sätt och främjar genom sitt agerande säkerheten och tryggheten i lärmiljön.
M8 handleda eleven att tänka ekonomiskt och att göra sådana val i anslutning till slöjdprocessen som främjar en hållbar livsstil (I8)	Eleven lär sig att tänka ekonomiskt. Eleven lär sig att i anslutning till slöjdprocessen göra val som främjar en hållbar livsstil.	Förmåga att göra motiverade val och att beakta en hållbar livsstil i slöjdprocessen	Eleven kan under lärarens handledning använda slöjdmaterial på ett ekonomiskt sätt.	Eleven kan delvis självständigt göra ekonomiska val i sitt arbete. Eleven förstår sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.	Eleven kan göra ekonomiska val i sitt arbete. Eleven kan bedöma sambandet mellan en hållbar livsstil och de val som görs i slöjdprocessen.	Eleven kan göra ekonomiska val och förstår betydelsen av ett arbete av god kvalitet. Eleven kan bedöma och motivera val som anknyter till slöjdprocessen och en hållbar livsstil.

Centralt innehåll som anknyter till målen för slöjd i årskurs 7–9

Innehållet i undervisningen ska ge eleven mångsidig erfarenhet av olika områden av slöjd och möjlighet att tillägna sig olika slöjdfärdigheter. Innehållet i undervisningen väljs så att eleverna erbjuds uppgifter och uppdrag där olika innehållsområden samspelar och bildar enhetliga helheter.

I1 Innovation: Eleverna gör uppgifter där de ska planera olika slags produkter kreativt och uppfinningsrikt genom att använda slöjdrelaterade begrepp, tecken och symboler. Eleverna genomför planerna med betoning på att stärka sin uttrycksförmåga. Eleverna utvärderar både sitt eget och sina klasskamraters arbete under slöjdprocessen.

I2 Formgivning: Eleverna utforskar hur människans sätt att bo, röra sig och klä sig har utvecklats ur samhälleligt, kulturellt och tekniskt perspektiv. Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

I3 Prövning: Eleverna prövar olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla material samt använder kreativt och modigt olika traditionella och nya material och framställningstekniker. I slöjdundervisningen används och tillämpas inbyggda system, d.v.s. programmering, för planering och framställning av produkter.

I4 Dokumentation och värdering: Eleverna bekantar sig med möjligheter som olika metoder erbjuder i produktplanerings- och framställningsprocessen. Eleverna analyserar produkters design och användbarhet. Eleverna dokumenterar en slöjdprocess i sin helhet med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

I5 Tillverkning: Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

I6 Arbetssäkerhet: Eleverna får kunskap om arbetssäkerhet samt lär sig att kartlägga och bedöma risker under slöjdprocessens gång. Eleverna arbetar på ett tryggt och säkert sätt.

I7 Företagsamt lärande: Eleverna bekantar sig med företagsamt lärande, företagsamhet och föreningssamarbete genom presentationer, virtuellt och genom studie- eller företagsbesök. Undervisningen tar fasta på de praktiska färdigheternas betydelse i arbetslivet. Kulturinstitutionernas utbud utnyttjas som en idékälla.

I8 Medvetenhet och delaktighet: Eleverna undersöker olika betydelser som slöjd och olika slöjdprodukter kan ha ur individ-, samhälls- och miljöperspektiv. Eleverna reflekterar över hur slöjd främjar hållbar utveckling och välbefinnandet i vardagen. Eleverna lär sig delta, påverka och kommunicera genom slöjd.

Lokala preciseringar

I1 Innovation

Åk 7

Produktplaneringen utgår från de ramar läraren ger. Elevens egna lösningar betonas. Eleven använder sig av sådana begrepp, märken och symboler som används inom slöjden.

Åk 8–9

Eleven uppmuntras till att komma med egna inspirerande idéer. Eleven strävar efter att planera och utföra sitt arbete självständigt.

I2 Formgivning

Åk 7

Inom produktplaneringen får eleven bekanta sig med tillverkning av en produkt och produktens egenskaper, som utgångspunkt för planeringen och formgivningen.

Eleverna drar nytta av lokala möjligheter, olika kulturers traditioner och av både nutid och framtid då de planerar, formger och framställer slöjdprodukter.

Åk 8–9

Eleven begrundar självständigt på ett fungerande tillverkningssätt och en logisk arbetsordning. I planeringen av en produkt betonas betydelsen av estetik, funktion och design har för tillverkning av produkten.

I3 Prövning

Åk 7

Eleven uppmuntras till kreativ problemlösning. Eleven lär sig för vilka olika användningsändamål materialen lämpar sig, t.ex. trä, metall, plast, stickat/virkat material, textilfibrer,tryckfärger/ytbehandlingsmedel.

Åk 8–9

Vid tillverkningen av produkter tillämpar och fördjupar eleven kunskaper och färdigheter som lärts på årskurs 7, på ett ändamålsenligt sätt. 124 (268) Eleven fördjupar sin kännedom om både traditionella (t.ex. smide) och nya tillverkningstekniker (t.ex. 3D–printning).

I4 Dokumentation och värdering

Åk 7

Eleven förstår betydelsen av att dokumentera arbetsprocessen för att underlätta bedömningen. Arbetet sparas i digital form. Bedömning sker under hela arbetsprocessen, självvärdering och kamratrespons är en del av olika arbetsskeden.

Åk 8-9

Eleven förstår betydelsen av att dokumentera arbetsprocessen för att underlätta bedömningen. Arbetet sparas i digital form. Bedömning sker under hela arbetsprocessen, självvärdering och kamratrespons är en del av olika arbetsskeden.

I5 Tillverkning

Eleven tillverkar olika ekologiskt och etiskt hållbara samt fungerande och välgjorda produkter eller alster. Eleverna använder arbetsredskap, maskiner och anordningar som behövs i slöjdarbetet på ett mångsidigt och ändamålsenligt sätt.

I6 Arbetssäkerhet

Eleven lär sig att arbeta på ett tryggt sätt med maskinerna som används i undervisningen. Eleven arbetar lugnt och ansvarsfullt samt respekterar arbetssäkerhet och allmän ordning i lärmiljön.

Gymnastik

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

"Vi rör på oss tillsammans och tillämpar våra färdigheter samt stärker självbilden och delaktigheten."

I årskurserna 7–9 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att mångsidigt tillämpa grundläggande färdigheter och träna fysiska egenskaper med hjälp av olika gymnastikformer och idrottsgrenar. Det är särskilt viktigt att eleverna stärker sin positiva självbild och accepterar sin kropp som förändras. Undervisningen ska stödja elevernas välbefinnande, utveckling mot självständighet och delaktighet samt uppmuntra eleverna att på eget initiativ delta i motionsaktiviteter som främjar hälsan. Eleverna deltar enligt sin utvecklingsnivå i planeringen av aktiviteter samt tar ansvar för sin egen och gruppens aktivitet.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i gymnastik i årskurs 7–9

Gymnastikens uppdrag och mål genomförs genom trygg och mångsidig undervisning i olika lärmiljöer inomhus och utomhus med betoning på elevernas delaktighet. I undervisningen beaktas på ett ändamålsenligt sätt årstiderna, de lokala förhållandena samt de möjligheter som skolan och omgivningen erbjuder. I undervisningen betonas arbetssätt som främjar fysisk aktivitet och gemenskap, uppmuntrande växelverkan och att hjälpa andra samt att verksamheten är trygg både psykiskt och fysiskt. Utnyttjandet av motionsteknologi stödjer målen för gymnastikundervisningen. Det är viktigt att främja säkert trafikbeteende, när man förflyttar sig till idrottsplatser utanför skolan.

Handledning, differentiering och stöd i gymnastik i årskurs 7–9

En uppmuntrande och accepterande atmosfär är en förutsättning för att målen för gymnastikundervisningen ska nås. Undervisningen ska ge alla elever möjlighet att lyckas och att delta samt stödja en tillräcklig funktionsförmåga med tanke på välbefinnandet. Det är viktigt att beakta elevernas individualitet, att arbetsklimatet är tryggt och att undervisningsarrangemangen och kommunikationen i undervisningen är tydliga. Upplevelsen av att kunna och den sociala samhörigheten stöds genom elevorienterade och engagerande arbetssätt, lämpliga uppgifter och uppmuntrande respons. I årskurs 7–9 ska särskild vikt fästas vid att stödja funktionsförmågan samt uppmuntra eleverna att utöva eller hitta en egen lämplig motionsform.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i gymnastik i årskurs 7–9

Eleverna ska genom mångsidig, uppmuntrande och handledande respons och bedömning stödjas att röra på sig med hjälp av gymnastik. Responsen stöder elevernas positiva uppfattning om sig själva som motionsutövare. I responsen och bedömningen ska man fästa vikt vid elevernas individuella styrkor och utvecklingsbehov och stödja dem. I undervisningen och bedömningen i gymnastik ska man fästa uppmärksamhet vid elevens hälsotillstånd och specialbehov.

Bedömningen i gymnastik ska grunda sig på målen för den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Föremål för bedömningen är elevernas lärande (målen 2–6) och sätt att arbeta (målen 1 och 7–10). Elevernas fysiska konditionsnivå ska inte användas som grund för bedömningen. Mätningar som gjorts med Move! används inte som grund för bedömningen. Vid bedömningen ska man använda mångsidiga metoder så att eleverna har möjlighet att visa sitt bästa kunnande. Eleverna ska handledas i självvärdering.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i gymnastik avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i gymnastik då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i gymnastik som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för gymnastik. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i gymnastik och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i gymnastik och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

I gymnastiken utvecklas kunnandet kontinuerligt som en fortsättning på det tidigare kunnandet. I beskrivningarna av kunskapskraven för slutbedömningen ingår beskrivningarna av kunnandet för de lägre vitsorden i kunskapskraven för ett högre vitsord.

ÅRSKURS 7-9 (obligatorisk)

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Fysisk funktionsförmåga						
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga (I1)	Eleven är fysiskt aktiv, prövar på olika gymnastikformer och tränar aktivt.	Fysisk aktivitet och vilja att försöka	Eleven deltar sporadiskt och endast till vissa delar i verksamheten under gymnastiklektionerna.	Eleven deltar i gymnastiklektionerna och prövar på olika gymnastikformer.	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.	Eleven deltar aktivt och tränar de gymnastikformer som undervisas.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, det vill säga att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (I1)	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar.	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven kan berätta om några av sina iakttagelser och kan med lärarens hjälp använda dem i sin egen aktivitet.	Eleven förstår sina iakttagelser och kan berätta om dem och koppla dem till sin egen aktivitet.	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer utgående från sina iakttagelser.	Eleven väljer ändamålsenliga iakttagelser som grund för sina lösningar, kan motivera sina lösningar och anpassar sin fysiska aktivitet i enlighet med dem.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M3 handleda eleven att träna och utveckla sin balans- och rörelseförmåga så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer (I1)	Eleven utvecklar sina balans- och rörelsefärdigheter i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i några gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina balans- och rörlighetsfärdigheter i de gymnastikformer som undervisats.
M4 handleda eleven att träna och utveckla sina färdigheter att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i	Eleven utvecklar sina färdigheter att hantera redskap i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda sina färdigheter att hantera redskap i några gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i de gymnastikformer som undervisats.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
olika lärmiljöer, med olika redskap, under olika årstider och i olika gymnastikformer (I1)						
M5 uppmuntra och handleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka (I1)	Eleven utvärderar, upprätthåller och utvecklar sina fysiska egenskaper.	Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan nämna några av utvärderingsmetoderna för de fysiska egenskaperna och kan träna sina egenskaper under handledning av någon annan.	Eleven kan nämna och välja metoder som lämpar sig för utvärderingen av olika fysiska egenskaper och tränar självständigt några av sina fysiska egenskaper.	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.	Eleven identifierar sina egna styrkor och svagheter och kan på basis av sina iakttagelser upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper.
M6 stärka simkunnigheten och livräddningsfärdigheterna så att eleven kan simma samt rädda sig själv och andra ur vattnet (I1)	Eleven stärker sin simkunnighet och sina livräddningsfärdigheter.	Simkunnighet och livräddningsfärdigheter	Eleven kan simma 10 meter.	Eleven simmar 50 meter på två olika simsätt och dyker 5 meter.	Eleven kan simma* och rädda sig själv och andra ur vattnet. (*nordiska kriterier för simkunnighet)	Eleven kan simma obehindrat på två simsätt och kan rädda sig själv och andra ur vattnet på olika sätt.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt (I1)	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna.	Trygg aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan berätta hur man agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt instruktionerna.	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och agerar på ett tryggt sätt samt har ändamålsenlig utrustning under lektionerna.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt och främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklektionerna.
Social funktionsförmåga						
M8 handleda eleven att arbeta tillsammans med alla andra och att reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksitua-tionerna med hänsyn till andra (I2)	Eleven arbetar tillsammans med alla och kan reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna.	Emotionella och kommunikativa färdigheter samt arbetsförmåga	Eleven arbetar tillsammans med människor hen själv valt och reg-lerar sina handlingar och sina känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i gymnastiksituationerna.	Eleven arbetar tillsammans med alla.	Eleven arbetar i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt och tar hänsyn till andra.	Eleven arbetar tillsammans med alla och främjar gruppens aktivitet och lärande.
M9 handleda eleven att agera enligt principen om rent	Eleven följer principerna om rent spel och tar ansvar för	Förmåga att ta ansvar i gemensamma aktiviteter	Eleven kan nämna principer om rent spel och tar	Eleven följer principerna om rent spel	Eleven följer principerna om rent spel och visar att hen tar	Eleven tar ansvar för och främjar de

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter (I2)	gemensamma aktiviteter.		sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.	och ger de övriga arbetsro.	ansvar för gemensamma aktiviteter.	gemensamma aktiviteterna.
Psykisk funktionsförmåga						
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka elevens förmåga att arbeta självständigt (I3)	Eleven tar ansvar för sina handlingar och kan arbeta självständigt.	Förmåga att arbeta självständigt	Eleven kan berätta hur man kan ta ansvar för sina egna handlingar och tar ansvar under handledning av läraren.	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.	Eleven arbetar vanligtvis ansvarsfullt och självständigt.	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen (I3)			*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			
M12 hjälpa eleven att förstå vilken betydelse tillräcklig	Eleven lär sig att förstå vilken betydelse tillräcklig		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet (I3)	fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet.		*lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			
M13 göra eleven bekant med olika vanliga motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med dem så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje, avslappning och energi (I3)	Eleven lär sig att hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje, avslappning och energi.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			

ÅRSKURS 8 (tillval)

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Fysisk funktionsförmåga						
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga (I1)	Eleven är fysiskt aktiv, prövar på olika gymnastikformer och tränar aktivt.	Fysisk aktivitet och vilja att försöka	Eleven deltar sporadiskt och endast till vissa delar i verksamheten under gymnastiklektionerna.	Eleven deltar i gymnastiklektionerna och prövar på olika gymnastikformer.	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.	Eleven deltar aktivt och tränar de gymnastikformer som undervisas.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, det vill säga att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (I1)	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar.	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven kan berätta om några av sina iakttagelser och kan med lärarens hjälp använda dem i sin egen aktivitet.	Eleven förstår sina iakttagelser och kan berätta om dem och koppla dem till sin egen aktivitet.	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer utgående från sina iakttagelser.	Eleven väljer ändamålsenliga iakttagelser som grund för sina lösningar, kan motivera sina lösningar och anpassar sin fysiska aktivitet i enlighet med dem.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M3 handleda eleven att träna och utveckla sin balans- och rörelseförmåga så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer (I1)	Eleven utvecklar sina balans- och rörelsefärdigheter i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i några gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda och kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina balans- och rörlighetsfärdigheter i de gymnastikformer som undervisats.
M4 handleda eleven att träna och utveckla sina färdigheter att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i	Eleven utvecklar sina färdigheter att hantera redskap i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda sina färdigheter att hantera redskap i några gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i de gymnastikformer som undervisats.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
olika lärmiljöer, med olika redskap, under olika årstider och i olika gymnastikformer (I1)						
M5 uppmuntra och handleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka (I1)	Eleven utvärderar, upprätthåller och utvecklar sina fysiska egenskaper.	Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan nämna några av utvärderingsmetoderna för de fysiska egenskaperna och kan träna sina egenskaper under handledning av någon annan.	Eleven kan nämna och välja metoder som lämpar sig för utvärderingen av olika fysiska egenskaper och tränar självständigt några av sina fysiska egenskaper.	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.	Eleven identifierar sina egna styrkor och svagheter och kan på basis av sina iakttagelser upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt (I1)	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna.	Trygg aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan berätta hur man agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt instruktionerna.	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och agerar på ett tryggt sätt samt har ändamålsenlig utrustning under lektionerna.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under gymnastiklek-tionerna.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt och främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklek-tionerna.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Social funktionsförmåga						
M8 handleda eleven att arbeta tillsammans med alla andra och att reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksitua-tionerna med hänsyn till andra (I2)	Eleven arbetar tillsammans med alla och kan reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna.	Emotionella och kommunikativa färdigheter samt arbetsförmåga	Eleven arbetar tillsammans med människor hen själv valt och reg-lerar sina handlingar och sina känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i gymnastiksituationerna.	Eleven arbetar tillsammans med alla.	Eleven arbetar i olika gymnastiksituationer på överenskommet sätt och tar hänsyn till andra.	Eleven arbetar tillsammans med alla och främjar gruppens aktivitet och lärande.
M9 handleda eleven att agera enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter (I2)	Eleven följer principerna om rent spel och tar ansvar för gemensamma aktiviteter.	Förmåga att ta ansvar i gemensamma aktiviteter	Eleven kan nämna principer om rent spel och tar sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.	Eleven följer principerna om rent spel och ger de övriga arbetsro.	Eleven följer principerna om rent spel och visar att hen tar ansvar för gemensamma aktiviteter.	Eleven tar ansvar för och främjar de gemensamma aktiviteterna.
Psykisk funktionsförmåga						
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar	Eleven tar ansvar för sina handlingar	Förmåga att arbeta självständigt	Eleven kan berätta hur man kan ta ansvar för sina egna	Eleven tar ansvar för sina egna	Eleven arbetar vanligtvis ansvarsfullt och självständigt.	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
och stärka elevens förmåga att arbeta självständigt (I3)	och kan arbeta självständigt.		handlingar och tar ansvar under handledning av läraren.	handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.		
M11 se till att eleven får tillräckligt med positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen (I3)			*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			
M12 hjälpa eleven att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet (I3)	Eleven lär sig att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			
M13 göra eleven bekant med olika vanliga	Eleven lär sig att hitta egna lämpliga motionsformer som		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med dem så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje, avslappning och energi (I3)	ger glädje, avslappning och energi.		*lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			

ÅRSKURS 9 (tillval)

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Fysisk funktionsförmåga						
M1 uppmuntra eleven att röra på sig, att pröva olika gymnastikformer och att träna enligt bästa förmåga (I1)	Eleven är fysiskt aktiv, prövar på olika gymnastikformer och tränar aktivt.	Fysisk aktivitet och vilja att försöka	Eleven deltar sporadiskt och endast till vissa delar i verksamheten under gymnastiklektionerna.	Eleven deltar i gymnastiklektionerna och prövar på olika gymnastikformer.	Eleven deltar vanligtvis aktivt i verksamheten under gymnastiklektionerna och prövar och tränar olika gymnastikformer.	Eleven deltar aktivt och tränar de gymnastikformer som undervisas.
M2 handleda eleven att träna sina sensomotoriska färdigheter, det vill säga att iaktta sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och att välja lämpliga lösningar i olika gymnastiksituationer (I1)	Eleven iakttar sig själv och sin omgivning med hjälp av olika sinnen och väljer ändamålsenliga lösningar.	Förmåga att välja lösningar i olika gymnastiksituationer	Eleven kan berätta om några av sina iakttagelser och kan med lärarens hjälp använda dem i sin egen aktivitet.	Eleven förstår sina iakttagelser och kan berätta om dem och koppla dem till sin egen aktivitet.	Eleven väljer oftast ändamålsenliga lösningar i olika gymnastiksituationer utgående från sina iakttagelser.	Eleven väljer ändamålsenliga iakttagelser som grund för sina lösningar, kan motivera sina lösningar och anpassar sin fysiska aktivitet i enlighet med dem.
M3 handleda eleven att träna och utveckla	Eleven utvecklar sina balans- och	Förmåga att använda	Eleven kan använda och kombinera sina	Eleven kan använda och	Eleven kan använda, kombinera	Eleven använder, kombinerar och

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
sin balans- och rörelseförmåga så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, under olika årstider och i olika gymnastikformer (I1)	rörelsefärdigheter i olika lärmiljöer.	grundläggande motoriska färdigheter (balans- och rörelsefärdigheter) i olika gymnastikformer	balans- och rörelsefärdigheter i några gymnastikformer som undervisats.	kombinera sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.	och tillämpa sina balans- och rörelsefärdigheter i de flesta gymnastikformer som undervisats.	tillämpar sina balans- och rörlighetsfärdigheter i de gymnastikformer som undervisats.
M4 handleda eleven att träna och utveckla sina färdigheter att hantera redskap, så att hen kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter på ett mångsidigt sätt i olika lärmiljöer, med olika redskap, under olika årstider och i olika gymnastikformer (I1)	Eleven utvecklar sina färdigheter att hantera redskap i olika lärmiljöer.	Förmåga att använda grundläggande motoriska färdigheter (förmåga att hantera redskap) i olika gymnastikformer	Eleven kan använda sina färdigheter att hantera redskap i några gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda och kombinera sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven kan använda, kombinera och tillämpa sina färdigheter att hantera redskap i de flesta gymnastikformer som undervisats.	Eleven använder, kombinerar och tillämpar sina färdigheter att hantera redskap i de gymnastikformer som undervisats.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M5 uppmuntra och handleda eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper: snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka (I1)	Eleven utvärderar, upprätthåller och utvecklar sina fysiska egenskaper.	Förmåga att utvärdera, upprätthålla och utveckla fysiska egenskaper	Eleven kan nämna några av utvärderingsmetoderna för de fysiska egenskaperna och kan träna sina egenskaper under handledning av någon annan.	Eleven kan nämna och välja metoder som lämpar sig för utvärderingen av olika fysiska egenskaper och tränar självständigt några av sina fysiska egenskaper.	Eleven kan utvärdera sina fysiska egenskaper och på basis av utvärderingen träna snabbhet, rörlighet, uthållighet och styrka.	Eleven identifierar sina egna styrkor och svagheter och kan på basis av sina iakttagelser upprätthålla och utveckla sina fysiska egenskaper.
M7 handleda eleven att agera tryggt och sakligt (I1)	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under lektionerna.	Trygg aktivitet under gymnastiklektionerna	Eleven kan berätta hur man agerar på ett tryggt och sakligt sätt samt agerar och utrustar sig vanligtvis enligt instruktionerna.	Eleven förstår riskfaktorer som hör samman med säkerheten och agerar på ett tryggt sätt samt har ändamålsenlig utrustning under lektionerna.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt under gymnastiklektionerna.	Eleven agerar på ett tryggt och sakligt sätt och främjar tryggheten och säkerheten under gymnastiklektionerna.
Social funktionsförmåga						
M8 handleda eleven att arbeta tillsammans med alla andra och att	Eleven arbetar tillsammans med alla och kan reglera sina	Emotionella och kommunikativa	Eleven arbetar tillsammans med människor hen själv valt	Eleven arbetar tillsammans med alla.	Eleven arbetar i olika gymnastiksituationer på	Eleven arbetar tillsammans med alla och främjar

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
reglera sina handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna med hänsyn till andra (I2)	handlingar och känslouttryck i gymnastiksituationerna.	färdigheter samt arbetsförmåga	och reg-lerar sina handlingar och sina känslor så att hen kan arbeta tillsammans med andra i gymnastiksituationerna.		överenskommet sätt och tar hänsyn till andra.	gruppens aktivitet och lärande.
M9 handleda eleven att agera enligt principen om rent spel och bära ansvar för gemensamma aktiviteter (I2)	Eleven följer principerna om rent spel och tar ansvar för gemensamma aktiviteter.	Förmåga att ta ansvar i gemensamma aktiviteter	Eleven kan nämna principer om rent spel och tar sporadiskt ansvar för gemensamma aktiviteter.	Eleven följer principerna om rent spel och ger de övriga arbetsro.	Eleven följer principerna om rent spel och visar att hen tar ansvar för gemensamma aktiviteter.	Eleven tar ansvar för och främjar de gemensamma aktiviteterna.
Psykisk funktionsförmåga						
M10 uppmuntra eleven att ta ansvar för sina handlingar och stärka elevens förmåga att arbeta självständigt (I3)	Eleven tar ansvar för sina handlingar och kan arbeta självständigt.	Förmåga att arbeta självständigt	Eleven kan berätta hur man kan ta ansvar för sina egna handlingar och tar ansvar under handledning av läraren.	Eleven tar ansvar för sina egna handlingar och kan tidvis arbeta självständigt.	Eleven arbetar vanligtvis ansvarsfullt och självständigt.	Eleven arbetar ansvarsfullt och självständigt.
M11 se till att eleven får tillräckligt med			*Används inte som grund för bildandet*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
positiva upplevelser av sin egen kropp, av att kunna och av att vara en del av gemenskapen (I3)			*av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			
M12 hjälpa eleven att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet (I3)	Eleven lär sig att förstå vilken betydelse tillräcklig fysisk aktivitet och en motionsinriktad livsstil har för det totala välbefinnandet.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			
M13 göra eleven bekant med olika vanliga motionsmöjligheter samt ge eleven kunskaper och färdigheter som hör samman med dem så att hen ska kunna hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje,	Eleven lär sig att hitta egna lämpliga motionsformer som ger glädje, avslappning och energi.		*Används inte som grund för bildandet av vitsord. Eleven lär sig att reflektera över sina erfarenheter som en del av självvärderingen*			

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
avslappning och energi (I3)						

Centrala innehåll och lokala betoningar

I1 Fysisk funktionsförmåga:

Undervisningen i gymnastik präglas av fysisk aktivitet. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter som på ett tryggt och mångsidigt sätt utvecklar elevernas förmåga att observera och lösa problem (t.ex. gymnastiklekar och bollspel). Balans- och rörelseförmågan samt förmågan att hantera redskap stärks med hjälp av mångsidiga gymnastikformer (såsom aktiviteter på is, i snö, i naturen, vanlig gymnastik, musik- och dansgymnastik samt bollspel och redskapsgymnastik) och idrottsgrenar under olika årstider och i olika lärmiljöer. Gymnastikundervisningen ska omfatta undervisning i simning, vattengymnastik och livräddning. Mångsidiga uppgifter, lekar, övningar och spel ger eleverna möjlighet att delta och uppleva att de kan, att arbeta självständigt, att uttrycka sig med kroppen och få estetiska erfarenheter. I gymnastikundervisningen väljs uppgifter där eleverna lär sig att träna styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet. Med hjälp av gymnastikuppgifterna lär sig eleven att utvärdera, upprätthålla och utveckla sin fysiska funktionsförmåga. Mätningarna enligt det nationella uppföljningssystemet för fysisk funktionsförmåga Move! ska genomföras så att de stödjer den omfattande hälsoundersökningen som ordnas i årskurs 8.

I2 Social funktionsförmåga:

Med hjälp av gymnastikuppgifter lär sig eleverna att utvärdera och utveckla sin sociala funktionsförmåga. I gymnastikundervisningen väljs olika par- och gruppuppgifter, lekar, övningar och spel där eleverna lär sig att ta hänsyn till andra samt att hjälpa och stödja varandra. Genom uppgifterna lär sig eleverna att ta ansvar för gemensamma aktiviteter och organiseringen av dem samt för regler. Gruppuppgifterna stärker positiv gemenskap.

I3 Psykisk funktionsförmåga:

I gymnastikundervisningen används uppgifter där eleverna lär sig att kämpa långsiktigt på egen hand och tillsammans med andra för att uppnå ett mål. Genom olika uppgifter får eleverna öva sig att ta ansvar. Roliga och omväxlande gymnastikuppgifter framkallar positiva känslor som i sin tur stärker elevernas upplevelse av att kunna och deras positiva självbild. I samband med undervisningen får eleverna information om motionens betydelse för utvecklingen, principerna för träning samt om möjligheterna att utöva motion som hobby och vad som kännetecknar olika motionsformer.

Åk 7-9:

I1 Fysisk funktionsförmåga

- **Sensomotoriska färdigheter och kroppsuppfattning:** Sensomotoriska färdigheter är färdigheter som hjälper eleven att uppfatta den egna kroppen och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och styrkan. *Exempel:* Orientering, bollspel, dans, yoga och styrketräning.
- **Motoriska grundfärdigheter: Motoriska grundfärdigheter** inkluderar balansfärdigheter, rörelsefärdigheter och förmågan att

hantera olika redskap. Dessa färdigheter hjälper elever att klara av vardagliga rörelsebehov

- **Balansfärdigheter** är färdigheter som används för att anpassa kroppens tyngdpunkt till antingen ett stillastående (statisk balans) eller rörligt (dynamisk balans) stöd, så att kroppen förblir i balans.
  Exempel: Gymnastik med redskap och övningar som tränar kroppskontrollen, konståkning och spel på is, utförsåkning och bollspel.
- **Rörelsefärdigheter**
  Rörelsefärdighet innebär förmåga att röra sig från ett ställe till ett annat. Rörelsefärdighet är till exempel att kunna rulla, åla sig, krypa på alla fyra,klättra, gå, springa, hoppa, galoppera och simma.
  Exempel: Parkour, circuit, bollspel och frisbeegolf.
- **Förmåga att hantera redskap**
  Förmåga att hantera redskap är kroppens förmåga att hantera föremål, redskap och ställningar. För att förmågan att hantera redskap ska utvecklas, förutsätts samverkan mellan sensomotoriska och motoriska funktioner och därför är denna typ av övningar de allra svåraste för eleverna.
  Exempel: Tekniker för att hantera redskap i olika bollspel, livräddning.
- **Fysiska egenskaper**
  Med fysiska egenskaper avses uthållighet, styrka, snabbhet och rörlighet. Dessa är delområden avden fysiska funktionsförmågan**.**
  Uthålligheten kan utvecklas till exempel genom allsidig rörelse utgående från friidrott (olika långa löpsträckor), musikgymnastik, bollspel och simning. **Styrkan** kan utvecklas med hjälp av den egna kroppsvikten men också med redskap som ökar motståndet; till exempel gummiband, konditionsbollar och lätta tyngder. Också exempelvis simning och klättring utvecklar muskelstyrkan.
  Snabbheten kan utvecklas genom bl.a. allsidig rörelse utgående från friidrott,bollspel och kampsporter. **Rörlighet:** uppvärmning och nedvarvning på gymnastiklektionerna, mångsidig tänjning och att bekanta sig med olika former av kroppsvård.
  OBS! Move-mätningarna utförs under årskurs 8.

- **Simfärdighet**
  *Exempel***:** Simteknik, livräddning, olika vattenövningar såsom hopp, spel, vattengymnastik och –lek.

I2 Social funktionsförmåga

För att i gymnastiken stödja och utveckla elevernas sociala funktionsförmåga förutsätts att deras sociala kompetens stöds. Att stödja elevernas sociala kompetens betyder attstödja positiva sociala värderingar och normer, såsom ärlighet, ansvarsfullhet och rättvisa. Aktiviteter och spel genomförs enligt principen "FairPlay".
Exempel: att lyssna till andra, vänta på sin tur och hjälpa varandra

I3 Psykisk funktionsförmåga

Psykiskt välbefinnande bygger på en positiv självbild. Med självbild menas en persons uppfattning om sig själv. Känslan av fysisk kompetens utvecklas genom nöjdhet över att ha lärt sig något nytt, förbättrat sina färdigheter, nått sina mål och gjort sitt bästa. När eleven får ta ansvar, göra val och fatta beslut om saker som rör dem själva, känner de sig viktiga och meningsfulla
Exempel: Lyssna på elevernas bekymmer och ta bort onödig rädsla, stärk självförtroendet genom att berömma när eleverna lyckas, skapa en positiv och aktiv atmosfär samt uppmuntra. Låt eleverna känna att de blir rättvist och jämlikt behandlade, att de kan och att de accepteras bådesom individer och som en del av gruppen. Ge information om välbefinnande och erfarenheter av olika sätt att utöva idrott och motion, så att var ochen kan hitta ett lämpligt sätt att koppla av, känna glädje och må bra.

Samarbete på lokal nivå:

Möjlighet att samarbeta med lokala aktörer, tredje sektorn och föreningar. Övergripande samarbete mellan skolorna och över språk-gränserna.

Huslig ekonomi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget i huslig ekonomi är att stödja eleverna att utveckla kunskaper, färdigheter, attityder och beredskap som behövs för att hantera vardagen i ett hem och för en hållbar livsstil som stödjer välbefinnandet. Undervisningen i huslig ekonomi ska främja praktiska färdigheter och kreativitet samt förmågan att göra val och agera på ett hållbart sätt i vardagen. Undervisningen ska lägga grunden för elevernas kunskaper i huslig ekonomi, så att eleverna har färdigheter att agera i olika miljöer och klara av att genomföra uppgifter i ett hushåll. Undervisningen ska stödja eleverna att utvecklas till konsumenter som klarar av att upprätthålla de grundläggande förutsättningarna för vardagen i ett hushåll. Undervisningen ska hjälpa eleverna att utvecklas till medmänniskor som bryr sig om sin nästa och som växer till aktiva medlemmar i familjen, hemmet och samhället.

Undervisningen ska ge eleverna färdigheter att kunna kommunicera och leva tillsammans. Undervisningen i huslig ekonomi ska lägga grund för hållbart boende, matkunskap och hållbar konsumtion. Eleverna ska få en uppfattning om den teknik som präglar vardagen i ett hem, om hur man kan leva på ett kostnadsmedvetet sätt samt om hur man kan använda informations- och kommunikationsteknik i hushållet.

Med hjälp av centrala innehåll och arbetsuppgifter i huslig ekonomi utvecklas elevernas förmåga att planera och organisera, att utföra arbete och att ha kontroll över resurser. Uppdraget i huslig ekonomi är att stärka elevernas färdigheter att arbeta långsiktigt, att samarbeta och att granska information kritiskt. Det är särskilt viktigt att se till att eleverna deltar i undervisningen på ett jämlikt och rättvist sätt. Läroämnet ska fostra eleverna till att kunna agera aktivt och företagsamt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Läroämnet huslig ekonomi tillämpar kunskap från olika områden och samarbetar med andra läroämnen för att elevernas inlärningserfarenheter ska bli mångsidigare. En helhetsskapande undervisning stödjer elevernas förståelse av sambanden mellan olika begrepp, saker eller företeelser som har att göra med vardagen i hemmet, ökar kunskapen om förhållandet mellan orsak och verkan och fördjupar lärandet. Undervisningen i huslig ekonomi täcker alla delområden av mångsidig kompetens.

Undervisningen i huslig ekonomi ska vara systematisk och bygga på kontinuitet samt stödja lärandet så att elevernas kunskaper och färdigheter gradvis fördjupas till helheter. Elevernas självständighet och ansvar ska växa efter hand och eleverna ska få lära sig att lösa

problem, att tillämpa kunskaper och färdigheter och att vara kreativa. Med hjälp av hemuppgifter ska eleverna få tillämpa och fördjupa sina kunskaper hemma och i den närmaste kretsen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i läroämnet är det viktigt att välja lärmiljöer som möjliggör interaktion i arbetet, att man tillsammans kan skapa och dela kunskap, att man kan använda undersökande och tillämpande arbetssätt samt utvärdera arbetet. Att värdesätta och slutföra arbete, kunna arbeta långsiktigt i en respektfull och lugn atmosfär samt ha möjlighet att lära sig av misslyckanden skapar trygghet i undervisningen. I undervisningen utnyttjas klassgemenskapen, skolans lokaler, skolmiljön samt digitala miljöer och samarbetsnätverk. Skoluppgifterna ska stärka elevernas syn på hur vardagen är uppbyggd och hur olika den kan se ut och ge eleverna träning i att tillämpa sina kunskaper i sin egen familj. Det är viktigt att arbetssätt och metoder väljs så att kunskaper och färdigheter sammanflätas och tillämpas i praktiken.

Handledning, differentiering och stöd i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Med tanke på målen i huslig ekonomi är det viktigt att ordna handledning, differentiering och stöd på ett sådant sätt att det gradvis stärker elevernas motivation och förmåga att själva stödja och styra sin egen aktivitet. Det är också viktigt att eleverna lär sig arbeta interaktivt, långsiktigt och utgående från kunskap. Undervisningen planeras så att både undervisningssituationen och kunskapsmiljön har en tydlig struktur och lämplig svårighetsgrad. Utgångspunkten för differentiering är undervisningssituationer som anknyter till vardagen och flexibla undervisningsarrangemang i enlighet med elevens kunskapsnivå.

Genom att sammankoppla undervisningssituationer och vardagliga fenomen stärks elevens praktiska färdigheter. Övningar i sociala situationer stärker förmågan att samarbeta och kommunicera. Enkla och tydliga bilder och instruktioner utvecklar förmågan att hantera information. För att kunna växla mellan olika uppgifter under en lektion behövs handledning i tidshantering och strukturering av uppgiften. Läroämnet huslig ekonomi ger eleverna möjlighet att tillämpa sådant de övat och lärt sig i skolan i sin egen vardag.

Handledningen ska stödja elevernas intresse för att fördjupa och bredda sina kunskaper i huslig ekonomi och ge eleverna beredskap för utbildning efter den grundläggande utbildningen och vidare till yrken som förutsätter kunskaper inom huslig ekonomi.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i huslig ekonomi i årskurs 7–9

Bedömningen av lärandet i huslig ekonomi ska vara mångsidig, handledande och sporrande. Eleverna ska få respons på sina färdigheter att hantera olika situationer och utföra uppgifter i huslig ekonomi. Elevernas tänkande stöds genom att de handleds att reflektera över sitt sätt att uppfatta och behandla sin egen omgivning. Bedömningen ska också ta hänsyn till hur eleverna förstår begrepp och tillägnar sig innehåll som anknyter till huslig ekonomi. I undervisningen ska man se till att eleven och hens vårdnadshavare känner till målen, grunderna för bedömningen och kriterierna för slutbedömningen. Kunnandet ska bedömas med mångsidiga förfaringssätt. Eleverna ska kontinuerligt få information om hur lärandet framskrider och om prestationerna i relation till de uppställda målen.

Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i huslig ekonomi avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen. Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i huslig ekonomi då studierna avslutas. Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i huslig ekonomi som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Slutvitsordet är en helhetsbedömning som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för huslig ekonomi. Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då elevens kunnande i huvudsak motsvarar den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga. Helhetsbedömningen av kunnandet för vitsorden 4, 6 och 10 ska bildas utgående från målen för lärokursen i huslig ekonomi och i relation till ovan nämnda kunskapskrav för slutbedömningen. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i huslig ekonomi och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.

Målen för lärandet och föremålen för bedömningen i huslig ekonomi är praktiska arbetsfärdigheter, samarbets- och kommunikationsförmåga och färdigheter att hantera information. Elevens kunskaper utvecklas och färdigheterna blir synliga genom de centrala innehållen i anknytning till målen i huslig ekonomi.

ÅRSKURS 7

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
Praktiskt arbete						
M1 handleda eleven att planera, organisera och utvärdera arbete och aktivitet (I1, I2)	Eleven lär sig att planera, organisera och utvärdera sitt eget arbete och sin aktivitet.	Planering och organisering av arbetet samt granskning av egen aktivitet	Eleven känner igen och kan benämna några arbetsuppgifter i anknytning till arbetsprocessen. Eleven behöver mycket handledning och hjälp i att planera och genomföra arbetet.	Eleven planerar, organiserar och beskriver stegvis sitt arbete och sin aktivitet enligt givna instruktioner.	Eleven planerar och arbetar stegvis genom att tillämpa givna instruktioner samt beskriver sitt kunnande med hjälp av egna iakttagelser av det egna arbetet.	Eleven planerar och arbetar självständigt samt motiverar det egna arbetet och den egna aktiviteten.
M2 handleda eleven att träna praktiska färdigheter som behövs i hushållet samt uppmuntra eleven att vara kreativ och att lägga märke till estetik (I1, I2)	Eleven lär sig praktiska färdigheter i hushållet och prövar på olika arbetsmetoder. Eleven lär sig att beakta kreativitet och estetik i sitt arbete.	Praktiska färdigheter i genomförandet av grundläggande uppgifter i huslig ekonomi, kreativitet och estetik	Eleven klarar under handledning av att utföra enstaka arbetsuppgifter som förutsätter praktiska färdigheter.	Eleven klarar av att utföra givna arbetsuppgifter som förutsätter praktiska färdigheter. Eleven vet att arbetsuppgifter kan utföras kreativt på	Eleven klarar självständigt av att i huslig ekonomi utföra uppgifter som förutsätter praktiska färdigheter och tillämpar de vanligaste arbetsmetoderna.	Eleven kan kreativt använda och motivera olika praktiska färdigheter och arbetsmetoder i uppgifter i huslig ekonomi.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
				många olika sätt och att estetiken är av betydelse.	Eleven beaktar enstaka estetiska aspekter.	Eleven motiverar betydelsen av kreativitet och estetik som en del av helheten och tar dessa i beaktande.
M3 handleda och uppmuntra eleven att välja och använda material, redskap, apparater och digitala verktyg på ett sätt som främjar välbefinnande och hållbar konsumtion (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att välja och använda råvaror, material, arbetsredskap, och teknologi som främjar en hållbar livsstil.	Förmåga att göra och motivera val i arbetet	Eleven övar sig på att med hjälp av individuell handledning välja och använda givna material eller arbetsredskap.	Eleven väljer och använder råvaror, material, arbetsredskap eller teknologi i enlighet med givna instruktioner.	Eleven tillämpar sina kunskaper och färdigheter i hållbar livsstil då hen använder råvaror, material, arbetsredskap, eller teknologi.	Eleven väljer, använder och argumenterar för råvaror, arbetsredskap, material eller teknologi som stöder en hållbar livsstil.
M4 handleda eleven att planera sin tidsanvändning och arbetets gång samt att hålla ordning i	Eleven lär sig att planera sitt eget arbete i relation till den tid som står till buds och den givna uppgiften.	Förmåga att hantera tid och hålla ordning	Eleven arbetar inom tidsramen och håller under handledning ordning i uppgifterna och arbetsmiljön.	Eleven håller ordning i arbetsuppgifterna i enlighet med givna instruktioner och angiven tidsram	Eleven arbetar stegvis i enlighet med instruktioner och upprätthåller ordning i	Eleven arbetar självständigt och ansvarsfullt och kan inom ramen för lärmiljön motivera sin tidsanvändning,

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
samband med uppgifter (I1, I2)	Eleven lär sig att sörja för ordningen i arbetsuppgifterna och arbetsmiljön i sin lärmiljö.			i olika arbetsskeden. Eleven behöver handledning för att upprätthålla ordning i arbetsmiljön.	arbetsuppgifterna och arbetsmiljön. Eleven planerar och förutser sin tidsanvändning.	betydelsen av att upprätthålla ordning i arbetsuppgifterna och arbetsmiljön, samt arbetets framskridande.
M5 handleda och motivera eleven att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt och att fästa uppmärksamhet vid de resurser som finns (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att arbeta hygieniskt, säkert och ergonomiskt i undervisningsmiljön för hushållig ekonomi med beaktande av de material som finns tillgängliga.	Säkerhet samt verksamhet som är hållbar med tanke på resurserna	Eleven arbetar hygieniskt och säkert under handledning.	Eleven arbetar hygieniskt och säkert i enlighet med givna instruktioner.	Eleven arbetar i enlighet med instruktionerna på ett hygieniskt, säkert och ergonomiskt sätt eller ändamålsenligt i förhållande till, kostnader och energiförbrukning.	Eleven motiverar sitt arbete utgående från aspekter på säkerhet, hygien och ergonomi, eller kostnader och energiförbrukning.
Samarbete och kommunikation						
M6 handleda eleven att öva sig på att lyssna samt diskutera och argumentera på ett	Eleven lär sig att möta andra, lyssna, diskutera och argumentera i elevgruppen.	Förmåga att lyssna, diskutera och argumentera vid gemensam planering	Eleven deltar sporadiskt eller med stöd av frågor i diskussionen i gemensamma planerings-	Eleven deltar i diskussionen i gemensamma planerings- och arbetssituationer och försöker	Eleven lyssnar på olika synpunkter och uttrycker sina åsikter konstruktivt i gemensamma	Eleven deltar aktivt i diskussioner, beaktar olika synpunkter och argumenterar

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
konstruktivt sätt när hen planerar och genomför uppgifter (I1, I2, I3)			och arbetssituationer.	lyssna och föra fram sina egna synpunkter.	planerings- och arbetssituationer.	konstruktivt för sina egna åsikter. Eleven uppmuntrar de andra i gemensamma planerings- och arbetssituationer.
M7 aktivera eleven att vara uppmärksam på hur vardagen är uppbyggd samt på kulturellt mångskiftande verksamhetsmiljöer och husliga traditioner (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att känna igen hur rytmen i olika hushåll byggs upp och hur den struktureras tidsmässigt. Eleven lär sig att förhålla sig accepterande till kulturell mångfald i hemmen.	Förmåga att uppfatta hur vardagen är uppbyggd och skillnader mellan olika hushåll	Eleven benämner vardagsrutiner och känner till olika slag av hemkulturer.	Eleven beskriver vardagsrutiner, hur vardagen är uppbyggd, hushållstraditioner och olika slag av hemkulturer.	Eleven definierar hur vardagen är uppbyggd och hushållens vardagsrutiner i olika hemkulturer.	Eleven motiverar uppbyggnaden av vardagen och tidsanvändningen i olika slag av hemkulturer.
M8 handleda eleven att arbeta	Eleven lär sig att arbeta självständigt	Användningen av resurser och att lära	Eleven övar under individuell	Eleven övar på att arbeta självständigt	Eleven arbetar på egen hand och i	Eleven arbetar självständigt och rättvist

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
självständigt och i grupp och att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter och tidsanvändningen (I1, I2)	och som en del av gruppen och den gemensamma uppgiften. Eleven lär sig att komma överens om fördelningen av arbetsuppgifter.	sig hur gemensamma överenskommelser görs upp	handledning på att arbeta självständigt och deltar sporadiskt i gruppens aktiviteter.	och att ta ansvar för sitt eget arbete samt deltar i gruppens aktiviteter på överenskommet sätt.	grupp och strävar efter att arbeta konstruktivt och genom att förhandla om olika arbetsuppgifter. Eleven vet vad en rättvis arbetsfördelning innebär och kan komma fram till överenskommelser om arbetsfördelning genom att delta i beslutsfattandet.	och agerar med samarbetsförmåga samt ansvarfullt i gruppen.
M9 uppmuntra eleven att handla enligt goda seder i samspel med andra och att reflektera över hur det egna	Eleven lär sig att identifiera faktorer i anknytning till omtänksamt bemötande, goda seder och bruk samt hur	Omtänksamt bemötande av andra elever och agerande i enlighet med goda seder och bruk i	Eleven vet att goda seder och bruk inverkar på kommunikationssituationer.	Eleven känner igen och benämner faktorer i anknytning till goda seder och bruk och omtänksamt bemötande.	Eleven kan agera i enlighet med goda seder och bruk.	Eleven kan motivera goda seder och bruk och omtänksamt bemötande av andra samt handlingar i praktiken i

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
uppförandet påverkar arbetet i gruppen och gemenskapen (I1, I2, I3)	man agerar i kommunikationssituationer.	kommunikationssituationer under lektionen.				anknytning till dessa.
Informationshantering						
M10 uppmuntra eleven att söka och bedöma information i anslutning till huslig ekonomi samt handleda eleven att använda tillförlitlig information som grund för sina val (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att hämta och jämföra information och identifiera tillförlitliga källor för information i anknytning till huslig ekonomi som grund för sina val.	Förmåga att hämta och använda information	Eleven hämtar under individuell handledning information i anknytning till huslig ekonomi ur givna källor. Förmågan att tolka och utnyttja informationen är anspråkslös.	Eleven hämtar information i anknytning till huslig ekonomi ur källor som är bekanta för hen och som givits hen och utnyttjar dem i sitt arbete.	Eleven vet var och hur man kan hämta information i anknytning till huslig ekonomi. Eleven bedömer informationens användbarhet och källornas tillförlitlighet.	Eleven hämtar information i anknytning till huslig ekonomi ur olika källor. Eleven bedömer källornas och informationens tillförlitlighet och användbarhet och väljer för uppgiften ändamålsenliga källor.
M11 lära eleven att läsa, tolka och bedöma anvisningar, tecken och	Eleven lär sig att läsa och tolka instruktioner, tecken och symboler i	Förmåga att använda anvisningar, tecken och symboler	Eleven känner igen och benämner enstaka anvisningar och tecken.	Eleven känner igen, benämner, klassificerar och använder	Eleven använder hushållsrelaterade anvisningar, tecken	Eleven motiverar användningen av hushållsrelaterade anvisningar, tecken

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
symboler som anknyter till hushåll och närsamhälle (I1, I2)	anknytning till hushållsarbete och närsamhälle och arbeta i enlighet med dem.			hushållsrelaterade anvisningar och tecken i enlighet med givna instruktioner.	och symboler i sitt arbete.	och symboler i olika arbeten.
M12 handleda eleven att lära sig lösa problem och vara kreativ i olika situationer och miljöer (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att använda kunskaper och färdigheter, identifiera tjänster och visa på kreativitet i olika situationer och miljöer.	Förmåga att använda begrepp, tillämpa kunskaper och färdigheter, samt hitta kreativa lösningar i situationer. Kännedom om tjänster som stöder vardagen i hemmet.	Eleven nämner några hushållsrelaterade begrepp, kunskaper och färdigheter samt enstaka tjänster som stöder vardagen i hemmet.	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp, sina kunskaper och färdigheter samt beskriver enstaka tjänster som stöder vardagen i hemmet.	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp, sina kunskaper och färdigheter i olika situationer. Eleven beskriver olika tjänster som stöder vardagen i hemmet och hur de används i vardagen.	Eleven använder hushållsrelaterade begrepp och sina kunskaper och färdigheter motiverat och kreativt i olika situationer. Eleven utvärderar olika tjänster som stöder vardagen i hemmet och motiverar användningen av dem och de möjligheter de erbjuder.

Mål för undervisningen	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 5	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 7	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 8	Kunskapskrav i slutbedömningen för vitsordet 9
M13 handleda eleven mot en hållbar livsstil genom att fästa elevens uppmärksamhet vid miljö- och kostnadsmedvetenhet som en del av valen i vardagen (I1, I2, I3)	Eleven lär sig att tolka faktorer och aktiviteter i anknytning till cirkulär ekonomi och hushållsarbeten som belastar miljön och ekonomin.	Handlingar för miljö och ekonomi i arbete och beslutsfattande	Eleven räknar upp några hushållsrelaterade handlingar i anknytning till miljö och användning av pengar.	Eleven vet hur man kan minska miljöbelastningen och vad man kan göra i ett hushåll för miljön och ekonomin.	Eleven utför i olika uppgifter och situationer enstaka handlingar som anknyter till miljö och ekonomi i vardagen.	Eleven utför i olika uppgifter och situationer handlingar i anknytning till miljö och ekonomi i vardagen på ett logiskt sätt och motiverar betydelsen av dem utgående från en hållbar och ansvarsfull livsstil och konsumtion.

Centralt innehåll som anknyter till målen för huslig ekonomi i årskurs 7–9

Innehållet ska väljas så att eleverna utvecklar en mångsidig hushållskompetens och ett mångsidigt hushållstänkande samt tillägnar sig principerna för hållbar utveckling. Aktuella ämnen med lokal, regional och global anknytning ska utnyttjas och tillämpas vid planeringen av uppgifter. Uppgifterna ska anknyta till målen i huslig ekonomi och variera beroende på eleverna, de lokala förhållandena och skolans prioriteringar.

I1 Matkunskap och matkultur: Innehållet i undervisningen väljs så att det stödjer utvecklingen av matlagnings- och bakningsfärdigheter. Genom att eleverna planerar och tillreder måltider samt prövar olika måltidssituationer ska de lära sig att reflektera över val och vanor när det gäller mat och ätande utgående från tillförlitlig information om näringsrekommendationer, matsäkerhet, matkedjan, livsmedelskännedom samt ekonomi och etik. Innehållet ska omfatta matkultur och seder som en del av identiteten och hemmets festligheter.

I2 Att bo och leva tillsammans: Innehållet väljs så att det stödjer utvecklingen av färdigheter som behövs i ett hushåll samt miljö- och kostnadsmedvetenhet. Undervisning i renhållning, textil- och materialvård med lämpliga rengöringsmedel, apparater, redskap och arbetssätt utvecklar färdigheter som behövs i vardagen. Med hjälp av innehållet i undervisningen bekantar sig eleverna med goda seder, jämlik användning av resurser samt att ta ansvar i familjen. Innehållet ger eleverna en grund för att kunna utvärdera boende- och hushållsrelaterade tjänster.

I3 Konsument- och hushållskunskap i hemmet: Innehållet väljs så att det eleverna handleds att uträtta ärenden och får kunskap om sina konsumentrelaterade rättigheter och skyldigheter beträffande olika val och avtal. Innehållet ska ge eleverna en grund för att kunna använda medier och teknik som redskap i vardagen och uppmuntra eleverna att reflektera över kamratgruppens och mediernas inverkan på de egna konsumtionsvalen. Undervisningen tränar elevernas förmåga att fatta ansvarsfulla beslut, att söka aktuell information samt stödjer förmågan att identifiera situationer och lösa problem som gäller hushållens ekonomi.

Lokala preciseringar

Årskurs 7

I1 Matkunskap och matkultur

Matlagnings- och bakningsfärdigheter

- Hantering av råvaror
- Hantering av maskiner och redskap
- Tillagningsmetoder

Olika degar
- Lokalitet: Runebergstårtor

Livsmedelskännedom
- livsmedelsgrupper
- matkedjan
- ansvar vid val av livsmedel

Näringskunskap
- Näringsrekommendationer (tex. tallriksmodellen, måltidsplanering)

Miljömedvetenhet
- Minskning av matsvinn
- Återvinning och sortering
- Vatten- och energiförbrukning

Säkerhet och hygien
- kökshygien
- personlig hygien
- förvaring av livsmedel
- att jobba säkert i köket
- att jobba ergonomiskt i köket

Dukning och bordsskick
- tex. färdigheter och estetik i att äta tillsammans

Traditioner och högtider

- lokalitet: Runebergsdagen
- kalenderårets fester

I2 Att bo och leva tillsammans

Hushållning

- Rengöringsmedel och metoder
- miljömedvetenhet

Textilskötsel

- skötselråd
- Tvätt och sortering av tvätt
- Efterbehandling av tvätt

Hemresurser

- Att dela och planera hushållssysslor
- samarbetsförmåga

I3 Konsument– och hushållskunskap i hemmet

Medveten konsumtion

- hållbara och etiska val, ansvarsfull konsumtion
- konsumentens rättigheter och skyldigheter

- hantera din egen ekonomi och spendera pengar
- prismedvetenhet
- reklamens och medias inflytande på de egna valen
- Produktinformation
- att tolka förpackningsetiketter

Årskurs 8

Rekommendationer för tillvalet

- fördjupning av matlagning och bakning
- finsk matkultur
- europeisk/nordisk matkultur
- specialkost
- fester
- måltidsplanering
- ansvarsfulla matval
- eget kapital i hemmet
- matavfall
- granskning av hushållning och underhåll av kläder

Årskurs 9

Rekommendationer för tillvalet

- fördjupning av matlagning och bakning
- stärka självständigheten och självständigt arbete
- fräscha upp kreativa lösningar
- internationell matkultur
- mångfald av matkulturer
- konsumentutbildning (tex. Beredskap att flytta in i ditt eget hem)
- livsmedelsintyg

Elevhandledning

Läroämnets uppdrag i årskurs 7-9

I årskurserna 7-9 har elevhandledningen som uppdrag att stödja elevernas övergång till lärmiljöerna och arbetssätten i årskurserna 7–9. I årskurserna 7–9 vägleds varje elev fortsättningsvis att utveckla sin förmåga att lära sig och sina studiefärdigheter. Eleverna får hjälp med att förstå hur deras val inverkar på studierna och framtiden. Elevhandledningen har tillsammans med de övriga läroämnena som uppdrag att klargöra läroämnenas betydelse för fortsatta studier och arbetslivsfärdigheter samt att utöka elevernas kunskaper om arbetslivet, olika arbetsuppgifter, entreprenörskap och framtida kompetensbehov. Studiehandledaren har huvudansvaret för elevhandledningen.

Elevhandledningens uppdrag är att öka elevernas beredskap att klara sig i föränderliga livssituationer och i övergångsskeden i studier och yrkeskarriär. Eleverna ska få lära sig att använda och utnyttja olika informations-, rådgivnings- och handledningstjänster. Handledningen ska stärka elevernas företagsamhet och förmåga att ta egna initiativ i beslut som gäller deras utbildnings- och karriärval. I samarbete med den mottagande läroanstalten och vårdnadshavarna ska elevhandledningen ge eleverna information och möjlighet att bekanta sig med utbildnings- och studiealternativ efter grundskolan. Handledningen har som uppgift att bidra till att studierna slutförs och att med hjälp av planering av fortsatta studier i samband med gemensam ansökan stödja övergången till studier efter den grundläggande utbildningen.

Mål för lärmiljöer och arbetssätt i elevhandledning i årskurs 7-9

Inom elevhandledningen används mångsidiga arbetssätt utgående från elevernas individuella och gruppspecifika behov och förutsättningar. Handledningsformerna är personlig handledning som fördjupar sig i individuella frågor, handledning i smågrupp och handledning i klass. Grupperna bildas flexibelt med beaktande av handledningens innehåll och möjligheter till kamratstöd. Inom den personliga handledningen har eleverna möjlighet att diskutera frågor som anknyter till deras studier, utbildnings- och yrkesval samt deras livssituation. Under handledningen i smågrupp lär sig eleven att behandla gemensamma frågor av handledande karaktär eller personliga

frågor som gäller någon elev i gruppen och kan delas med de andra eleverna. Handledningens kontinuitet ska säkerställas genom att erbjuda elevhandledning på alla årskursnivåer. Vårdnadshavarna ska vid behov ges möjlighet att diskutera frågor förknippade med elevens studier och val under gemensamma möten med läraren, studiehandledaren, eleven och vårdnadshavaren.

Utöver skolan och webbmiljöer används även närmiljön och arbetslivet som lärmiljöer. För att skapa en grund för utbildnings- och yrkesval samt öka uppskattningen för arbete ska praktisk arbetslivsorientering (PRAO) ordnas för elever i årskurs 7–9 inom den grundläggande utbildningen. Eleverna ska ha möjlighet att få personliga erfarenheter av arbetslivet och olika yrken i en riktig arbetsmiljö. I samband med PRAO ska eleverna ha möjlighet att utvärdera den kunskap och de erfarenheter som de fått. PRAO ska genomföras i samarbete med de övriga läroämnena, så att de övriga läroämnenas innehåll och arbetssätt kan utnyttjas.

Handledning, intensifierad personlig elevhandledning och handledning för en elev som har behov av stöd i elevhandledningen i årskurs 7–9

Elevernas individuella utgångsläge och behov ska beaktas i elevhandledningen. Handledningen differentieras genom att man beaktar elevernas personliga mål, erfarenheter, fritidssysselsättningar, intressen, kompetensområden och faktorer som inverkar på livssituationen. Samarbetet mellan olika aktörer är viktigt, särskilt i handledningen vid övergångarna under elevernas studiebana. Handledning som berör fortsatta studier ska inledas i ett tillräckligt tidigt skede. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete är viktigt i synnerhet för att säkerställa att elever som behöver intensifierad personlig elevhandledning och stöd samt unga som av särskilda skäl riskerar att bli utan utbildning fortsätter att studera.

En elev som behöver stöd för att ansöka till fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen har rätt att utöver elevhandledning få intensifierad personlig elevhandledning enligt sina behov i årskurserna 8 och 9. I den intensifierade personliga elevhandledningen ska tyngdpunkten ligga på att utveckla elevens färdigheter för fortsatta studier samt att vägleda eleven till fortsatta studier som är lämpliga för hen. Målet är att varje elev ska hitta en studieplats för fortsatta studier där eleven kan fortsätta fullgöra läroplikten efter den grundläggande utbildningen.

Eleven ska efter den grundläggande utbildningen övergå till att avlägga en examen på andra stadiet, till utbildning som handleder för utbildning på andra stadiet eller till någon annan utbildning som föreskrivs i läropliktslagen. Behovet av intensifierad personlig elevhandledning ska i första hand utvärderas av elevhandledaren med beaktande av elevhandledningens innehåll och mål.

I den intensifierade personliga elevhandledningen ska eleven få personlig och övrig elevhandledning och för eleven ska utarbetas en personlig plan för fortsatta studier. I den personliga planen för fortsatta studier ska man anteckna elevens styrkor och mål med anknytning till övergången till studier efter den grundläggande utbildningen. Dessa ska systematiskt stärkas med hänsyn till elevens individuella utgångsläge och behov.

När det gäller en elev som är i behov av stöd för lärandet och skolgången ska handledningen i anknytning till fortsatta studier inledas i ett tillräckligt tidigt skede. I planeringen ska man ta hänsyn till elevens individuella förutsättningar, behovet av stöd för lärande och studier och vilka sysselsättningsutsikter utbildningen ger möjlighet till. Eleven och hens vårdnadshavare ska ges möjlighet att bekanta sig med olika för eleven lämpliga alternativ till fortsatta studier efter den grundläggande utbildningen. Eleven och vårdnadshavaren ska få tillräckligt med information om möjligheterna till fortsatt stöd för lärandet och studierna i studierna efter den grundläggande utbildningen samt vid behov även information om övriga stödformer.

Formativ bedömning av elevens lärande i elevhandledning i årskurs 7–9

I elevhandledning ges inget vitsord. Bedömningen i elevhandledningen är formativ och bygger på elevernas självvärdering samt på interaktiv, handledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder. Eleverna reflekterar tillsammans med läraren och lär sig bedöma sina förutsättningar, sitt kunnande och sina färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser samt hur mycket och vilken form av handledning och stöd de behöver och sina kommunikativa färdigheter och färdigheter att arbeta i grupp. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska öva sig på att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations- och kommunikationsteknik för att söka information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska uppmuntras att även fästa uppmärksamhet vid sin förmåga att känna igen hur tillförlitliga och ändamålsenliga olika informationskällor är. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till

olika metoder och redskap för självvärdering samt förstå vilka möjligheter det finns att använda dem i den egna karriärplaneringen. Eleverna lär sig med lärarens hjälp att hitta de instanser som erbjuder stöd- och handledningstjänster i skolan och i samhället samt utvecklar sina färdigheter att söka de tjänster de behöver. söka de tjänster de behöver.

Elevhandledning åk 7-9

Mål	Innehåll	Bedömning
Delaktighet och aktivitet **M1** hjälpa eleven att bilda sig en helhetsuppfattning om arbetssätten och studiemiljön i årskurs 7–9, utveckla elevens beredskap att studera i denna miljö och i olika grupper samt stödja eleven att handla självständigt och ta ansvar för sina studier och val (I1–2, K3, K7) **Förmåga att lära sig** **M2** uppmuntra och vägleda eleven att utveckla sin studiefärdighet och förmåga att lära sig (I1, K1) **Livslångt lärande** **M3** skapa förutsättningar som främjar elevens vilja att lära sig, förmåga att bedöma sitt kunnande, att identifiera och utnyttja sina färdigheter och styrkor, förmåga att inse vad hen behöver lära sig och att vid behov ändra sina planer och handlingsmodeller **(I1–2, K1)** **Självkännedom** **M4** göra eleven medveten om faktorer som påverkar hens val och hjälpa hen att anpassa sig till sin förmåga, sina förutsättningar och intressen (I2, K3) **Att ställa upp mål** **M5** lära eleven att ställa upp både kortsiktiga och långsiktiga mål, utarbeta planer för att uppnå målen och utvärdera hur målen uppnåtts (I2, I5, K1, K3)	**Åk 7** Elevhandledningen omfattar lektioner med övergripande temat studieteknik, självkännedom och hur fungera i grupp samt vägledning i valfria ämnen och individuell vägledning vid behov. **Åk 8** Elevhandledningen omfattar lektioner med övergripande temat yrken, studiebesök, praktisk arbetslivsorientering 5 dagar (med beaktande av ev. helgdagar) samt individuell vägledning vid behov. **Åk 9** Elevhandledningen omfattar lektioner med övergripande temat fortsatta studier, studiebesök, personlig vägledning samt praktisk arbetslivsorientering 10 dagar.	I elevhandledning ges inget vitsord som i övriga läroämnen. Bedömningen i elevhandledningen bygger på elevernas självvärdering samt på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons i samband med olika handledningsåtgärder. Genom diskussion med läraren lär sig eleverna att bedöma sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter, sin funktionsförmåga, sin företagsamhet och sina resurser, hur mycket och vilken typ av stöd och handledning de behöver, sin förmåga att arbeta i grupp och sina kommunikativa färdigheter. Eleverna ska handledas att förstå hur värderingar, föreställningar och människor som är viktiga för dem påverkar deras val och beslut. Eleverna ska få öva sig att bedöma sin förmåga att söka information och använda informations– och kommunikationsteknik för att söka information om utbildningar och arbetslivet. Eleverna ska sporras att bedöma sin förmåga att fastställa tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika informationskällor. Eleverna ska göras medvetna om bakgrunden till olika självbedömningsmetoder och –verktyg och om hur de kan användas i deras karriärplanering. Läraren ska hjälpa eleverna att hitta instanser som erbjuder stöd– och handledningstjänster i skolan